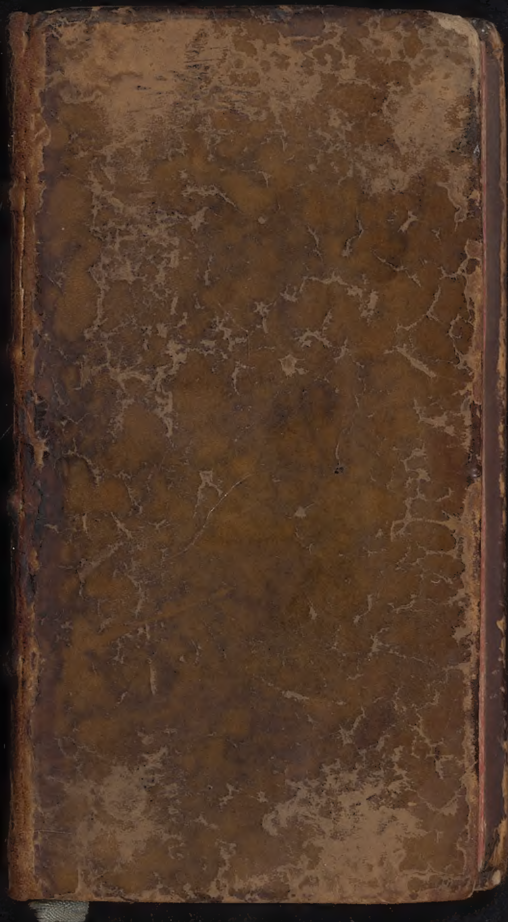

j. B. keijnoogen

H. DREXELII,

S.J.

GYMNASIUM PATIENTIÆ.

OPERUM

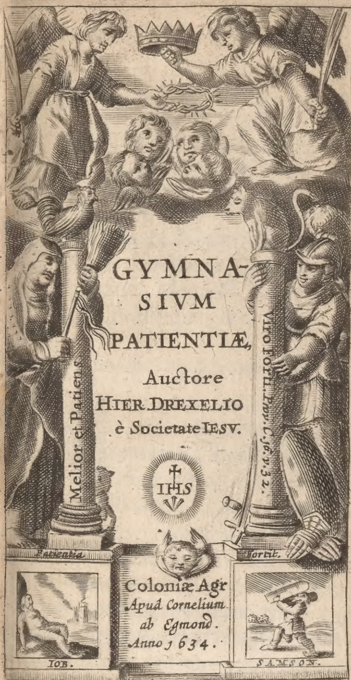
TOMUS XV.

COLONIAE,

Apud BALTHASAREM ab EGMOND.

MDCCXV.

GYMNA-
SIVM
PATIENTIÆ,
Auctore
HIER. DREXELIO
è Societate IESV.
Melior et Patiens
Viro Forti. Prov. C. 16. v. 32.
IHS
Patientia
Fortit.
Coloniæ Agr
Apud Cornelium
ab Egmond.
Anno 1634.
IOB.
SAMSON.

ILLUSTRISSIMO
DOMINO
DN. ALBERTO STANISLAO RADZIVILI

S.R.I. PRINCIPI, Duci in Olica & Nieſvvieſs; Magni Ducat. Lithuaniæ Cancellario; Capitaneo Meuenſi, Tucholienſi, Velunenſique, &c.

Domino meo Clementiſſimo.

EVOCARAT ad ſe, quod Cælius Rhodiginus memorat *a*, Lydorum Rex, Halyattes, è Græcis ſapientibus Biantem, primi nominis philoſophum. Animus erat multa cum eo colloqui. At Bias ſupercilium philoſopho parum decorum induens vix hæc paucula pronuntiavit: *Ego Halyatti mando, cepas comeſſe.* Mirabatur rex tam curtum, tam & tenebricoſum reſponſum, & quidnam

a *Cœl. Rhodigin. lib. 12. Antiq. lect. c. 4.*

hoc ſibi vellet ab eruditioribus aliis perquirebat. Vox omnium erat: Cepis deſignari lacrimas, quas ſcilicet exprimerent cepæ. Mentem igitur Biantis videri: Lacrimas nemini non guſtandas; nec regibus hîc parci, imo quo altius ſolium, eo plures ac vehementiores in illud mærores aſcendere; cepas omnibus edendas eſſe; univerſe omnem humanam gentem variis calamitatibus exerceri.

Sapienter Bias & vere. Poſt pomum in elyſiis campis furto ablatum, jam lolio & cepis victitamus. Ita paradiſi Dominus edixit *a*: In ſudore vultus tui veſcêris pane tuo: maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In exilium ejectis jam cepæ in jentaculum, in merendam, in prandium, in cœnam ponuntur; hîc licet helluari. Nuſquam non lacrymæ. Hæc humanæ vitæ conditio eſt. Aut deſinat, aut potius

a *Geneſ. cap. 3. v. 17. 18. & 19.*

tius non incipiat vivere, qui renuit has cepas edere.

Siracides ingemiſcens: Occupatio magna, inquit *a*, creata eſt omnibus hominibus, & jugum grave ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ, in matrem omnium. Quiſque ſuas habet lacrymas; ſuis quiſque miſeriis urgetur. Unum atque unicum hîc remedium eſt PATIENTIA. Quam tamen ſine magiſtro ægre diſcimus. Eam ob rem magiſter è cælo in ſuum nos gymnaſium invitans: Diſcite, inquit *b*, à me. Sed quid, obſecro, diſcendum? E doctioribus diſcipulis eſt, qui reſpondeat: Patientia vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes reporteris promiſſionem *c*.

Patientia igitur diſcenda eſt. Sed quibus? num omnibus? & quanto tempore diſcenda? quo minervali? quibus condiſcipulis, quibus legibus?

 iſtud

a *Eccleſ. cap. 40. v. 1.*
b *Matth. c. 11. v. 29.*
c *Hebr. c. 10. v. 36.*

iſtud hac ſcriptione peragendum, quæ in terram alio calentem ſole videbatur ablegẽda. In Poloniam mihi animus jam pridem ibat: calamum illi meum equi vicem aſſignavi, quo veheretur. Et primo quidem ingreſſu ipſum regni Solem, Sereniſſimum Poloniæ, &c. Regem, SIGISMVNDVM III. ſupplici veneratione ſalutare decentiſſimum erat. Et vero nunc grati animi erit, ut quam primum licuerit, huic ſoli me denuo ſiſtam, cum quanta demum potuero gratiarum actione. Idque jam molior, gratam voluntatem, qua dabitur, in tam pronum ac liberale ſceptrum exhibere. Nunquam tamen regias ad me litteras benevolentia ac beneficentia pleniſſimas ſat dignis officiis celebravero. Verum ab hoc ſole Poloniæ, ad ejus ſidera deflectere, decorum & ordo ſuadent. Inter ea vero primum, Te, Princeps Illuſtriſſime jure tuo numero. Te nunc, tuamque illuſtriſſimam familiam velut coram allocuturus adſum. Neque

que hoc quiſquam mirabitur, ubi cauſſas admiſerit. RADZIVILLIORUM Principum proſapiam & virtutem jam Orbi notam, ego duplici ratione noſſe didici: ſcriptis & alloquiis. Quis illuſtriſſimi Principis NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIVILLI iter in Palæſtinam legat, & non animos ac virtutem viri obſtupeſcat? Ex illo ungue hunc leonem eſt cernere. Quantus heros, Superi! Quanta tulit, fecitque, quæ pericula non adiit, quanta modeſtia Faſtum triumphavit, quam abjecto peregrini ſchemate ſe principem diſſimulavit, quanto pietatis ſenſu, & naſcentis Domini cunas, & morientis clivum *a*, & mortui ſepulchrum veneratus eſt? Auſim dicere: audita mihi lectaque ſæpius eſt profectio Magni illius Principis; ſed nulla dum ſatietas me tenet; eadem & audire & legere ardor eſt. Hoc hactenus unum dolui, non licuiſſe ipſa viri ora vultumque cernere, &

 præ-

a *Montem Golgothæum.*

præſenti alloquio generoſiſſimos ſpiritus devenerari. Sed licet occaſionem iſtam ſors inviderit, licuit tamen ab hoc parente tres filios familiariſſime noſſe, qui in Auguſtano Lyceo ſceptra faceſque ſapientiæ præceptis inclinarunt, modeſtia prorſus laudabili, & ut rem dicam, paterna. Ex eadem Illuſtriſſima RADZIVILLIORVM ſtirpe præſtantiſſimus juvenis in Academia Dilingana Rhetoricis diſciplinis imbuendum ſe mihi tradidit, cujus excelſam indolem tanto exploratius, quanto familiarius, & è proximo noſſe potui.

Sed quid amplius diſſimulem? Teipſum, Illuſtriſſime Princeps, Magnificæ Humanitatis ſpecimen compello. Aures & oculos meos produco teſtes ampliſſimæ comitatis, & plane affabilis modeſtiæ tuæ, quæ vel hoſtium animos in ſui cultum trahat. Spectavimus Te Principem inter nos velut unum è nobis ſinceriſſima humanitate agentem; audivimus modeſtiſſimi oris optimos in nos

nos affectus. Et quod in Te singulariter suspiciendum: Non sequeris fastidium illorum, quibus pleraque omnia externa sordent. Alii sunt tui mores. Modestiæ tuæ facillime se probaverit, quicquid in quavis natione landandum. Germaniæ hoc detulisti, ut conjugem tibi legeris è Germana Nobilitate lectissimam.

Sed acrioribus stimulis in exteras terras revocor. Ampla sunt in Societatem nostram Principum RADZIVILLIORVM beneficia. Cetera sileant licet, loquitur Collegium & templum Niesvviesiense à NICOLAO CHRISTOPHORO RADZIVILLIO è fundamentis erectum, & annuo censu inter pauca munifice dotatum. Ejusdem Illustrissimæ familiæ liberalitatem experta Vilna, quæ à tuo, Princeps, parente felicis memoriæ, fundis urbi vicinis est aucta.

Et tuam, ALBERTE Princeps, largitatem annuam Varsaviensis Professa domus prædicat. Is porro ani-

mus tibi eſt in Societatem noſtram, ut illam vel peregre ames, nec enim iter ingrederis ullum, quin ex ea tibi comites adſciſcas.

Ita quocunque cogitationes intendam, obæratum me teneri video, in primis à Sereniſſimo Poloniæ Rege, cui quicquid deinceps gratiæ retulero, minus fecero, quam grati animi leges poſtulent. Deinde à te, Illuſtriſſime Princeps, cujus benefica humanitas nos ſibi pridem devinxit. Illud ſingulariter huic epiſtolæ hoc iter longius perſuaſit, quod intelligam libellos meos quamvis peregrinos apud te domi ſuæ eſſe, oculis & manibus à te ſedulo geſtari. Hæc audacem me faciunt, jubentque omnino in Poloniam redire. Facio; & in tui obſequium me ſiſto, Illuſtriſſime Domine, cumque aliud obſequioſi muneris genus non ſuppetat, hanc ſcriptionem meam libens merito Illuſtriſſimæ Celſitudini Tuæ dico conſecroque. Scriptionis frons eſt, GYMNASIUM PATIENTIÆ.

Vitam

Vitam nostram ſpectamus? tam neceſſarium ei nihil eſt, quam aſſidua Patientia. Ad Patientiæ Gymnaſium Imperatores, Reges, Principeſque non rarius, imo & crebrius quam imi ſubſellii homines citantur. Hîc omnes quotidie cogimur diſcere, nec prius ex hac ſchola quam è vita dimittimur. Nunquam deeſt quod patiamur, ne vel unquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti. Vivere non vult, qui pati recuſat. Alternæ ſunt vices rerum: ſecunda turbidis aſſidue miſcentur. Maximæ artis & virtutis eſt, in ſecundis non confidere, in adverſis non deficere. Atqui hanc artem ſola docet Patientia: illius præcepta & leges explicat hic libellus, qui non ante publico ſe committere voluit, quam ad Illuſtriſſimi nominis tui ſplendorem, ô Magnum gentis tuæ ſidus, caliginem ſuam exuiſſet. Hoc unum ſubmiſſiſſime nunc rogo, ut & hoc mei, in Te, ô Princeps, affectus & obſequii monimentum quamvis exile, & omnem

Socie-

Societatem noſtram tibi commendatam habere non deſinas. Monachii, Calendis Septembris, anno à Virginis partu, M. DC. XXIX.

Celſitudinis Tuæ

Submiſſiſſimus in Chriſto Servus,

HIEREMIAS DREXELIVS *è Societate* IESV.

BENEVOLO LECTORI.

Animi mei est, mi Lector, patientiam te docere, sed compendio. Nec tamen negaverim ægre susceptum à me hoc thema; quod forsan mireris, & dicas: Annon copiosum satis & abundans est? Imo vero est: & hæc ipsa mihi caussa fuit thematis istius pæne deserendi. Nimis copiosum, abundans est nimis. Quid primo, quid ultimo loco dicerem, hærebam. Et mihi hoc credas velim: de nulla re copiosius disserere, quam de hac ipsa promptum est. Ingens jam olim in hanc rem parata mihi supellex. Ita codices & grandia volumina, quam succinctos & graciles libellos scribere fere facilius foret. Sed ego lectoris mei meumque ipsius profectum potius, quam operis molem ac majestatem specto. Multa legere, pauca expendere; primorum oblivisci, antequam ad extrema perveneris, quid juvat? Ad commendandam Patientiam, profecto parum facit exuberans & laciniosa dictio. Ea de caussa scriptionem meam hoc circo atque his finibus circumscripsi, ut pauca quidem, sed ut ordine dicerem eoque stricto, tam memoriæ quam voluntati ac intelligentiæ magis juvandæ Liceat dicere: Non collegi, sed elegi. Plura fortassis hac de re daturus, si vita & valetudo fuerit: hæc interim in gustulum propino. Vale, mi optime Lector, & ad patientiam, rem omnium maxime necessariam, te compone.

Imagi-

Imaginis explicatio.

A. *Patientia suos erudit, ostenditque*, Vel hic, vel ibi ; *In hac, vel altera vita patiendum esse. Neque enim è paradiso in paradisum, à delitiis ad delitias transiri. Eligant ergo, malintne spineam coronam afflictionis, momento nunc paullulum productiore ferre, & auream beatitudinis æternum; an mutatis vicibus, nunc auream, dein spineam.*

B. B. *Patientiæ discipuli, monstrant decem symbola.* 1. *Virgas.* 2. *Sagittas.* 3. *Faces.* 4. *Stramineum sertum.* 5. *Bacillos.* 6. *Laqueos & catenas.* 7. *Nodosos Fustes.* 8. *Pallium.* 9. *Flagra.* 10. *Saccum. Hæc explicat Patientia, & docet, quæ potissimum castigationes in suo Gymasio sint tolerandæ. Tanto quisque minus est doctus, quanto minus castigationis patiens.*

GYM-

Quæ prius placet? Hæc, aut, Ista?

GYMNASII PATIENTIÆ

Pars Prima.

CAPVT I.

Quæ pœnarum genera, ſeu, quæ cruces ſint in gymnaſio patientiæ ferendæ.

QVercus olim, ſed ſaucia & fracta cum Arundine familiarius cœpit fabulari. Initium colloquii Quercus à clade propria traxit. Fortunæ ſcilicet malignitas, & caſus adverſi Quercum fecere diſertam. Me, ajebat, aſpice, ô mea vicina, & calamitatis cernes ſpeculum: vix ego mei dimidium retinui: adſto convulſa miſereque lacerata: ſic Æoli fratres me tractarunt. Sed, obſecro, quid prius mirer, te tam ſalvam, an me ſic ægram? Tu mihi viribus, ô Arundo, nequaquam par es. Ipſi oculi dicunt, me millies robuſtiorem eſſe quam ſint vel centum, vel mille Arundines. Nihilominus cum venti ac turbines me incurſant, nullæ ſunt vires meæ; convellor, laceror, frangor, dejicior. Tu vero ventorum vim omnem eludis: vacuo ventre pugnas, & nunquam non vincis; triumphas ſola. Nos Ajaces vincimur. qui demum hoc fieri dicam? Arundo ſilere docta, nihil interpellans loquentem, vix demum ſic orſa: Non eſt, inquit, quod mireris, ô mea optima vicina; tuum

tuum tibi robur exitio est: Si minus esses robusta, magis fores integra & sana. Pace tua dixerim, tu robori tuo fidis, vento resistis, atque ita vinceris. Adversarium habes qui cedere nesciat; illum hostiles vires animant; robur ei additur, quoties cum robustissimis congreditur; tantoque certiorem habet victoriam, quanto difficiliorem pugnam. Hinc ventus vel altissimas, vel densissimas quercus dejicit, ridetque insaniam frustra resistentium. Ego fragilitatis meæ non ignara cedo, & vel uno die sexcenties ventum veneror prono corporis flexu. Nec mihi grave est, ut vitam tuear, vel millies adorare tam potentem hostem. Proinde hic non viribus agendum est, sed dexteritate.

Ita prorsus est: Intutæ sunt vires, cum consilium deest aut dexteritas. Calamitatis ventus neminem non incursat, nemini parcit; probos, improbos juxta habet. Et quis est qui nihil adversi sentiat? Sed multi adversis erudiuntur, & attolluntur cælo; non pauci franguntur, & dejiciuntur Erebo. In eo res vertitur, non quantum adversi sentiamus, sed quomodo id perferamus.

In unam eandemque scholam ducenti subinde discipuli compinguntur: sed non omnes hinc Apollines emergunt. Lauriger multi, pauci Phœbi. E scholis aliqui ad castra transeunt; Alii hoc discunt ut cauponariam, aut mercaturam exerceant; Alii è lu-

do litterario veſpiliones aut æditimi, aut etiam tabellarii, vel frumentarii menſores & meſſores ruſticani produnt. Refert, non quid diſcas, ſed quid diſcendo proficias. Et quia varia diſcentium ſors eſt, diverſus etiam profectus eſt. Illis deeſt ingenium, iſtis pecunia, his induſtria: ita nec illi, nec iſti, nec hi doctrinam adipiſcuntur.

Eadem pæne ratio eſt in *Gymnaſio Patientiæ*, ſeu, *Schola Chriſti*. Varius hic diſcentium vel ardor, vel languor eſt: hinc & profectus plane diſſimilis. Illud tamen præclariſſimum, & huic uni Gymnaſio proprium, ut in eo nemo non proficiat, niſi qui proficere nolit: ingenium aut pecunia hic nulli negatur, modo ille adferat promptum ac cupidum diſcendi animum. Sola hic induſtria poteſt omnia. Hic illud unum unicum inter deterrima cenſetur: NOLLE DISCERE.

Sed quibus libris hic opus? quæ volumina in hoc gymnaſio terenda? Priſcorum mos non illaudatus fuit, convivis ante accubitum ſchedam porrigere, aut etiam domum præmittere, quæ omnium ferculorum, in convivio apponendorum ſeriem ediceret. Ita convivarum quemque præmonebant; Hos miſſus habebis, hæc tibi fercula, hoc numero atque ordine ponentur. Proinde ſi quid è prioribus minus ad palatum aut ſtomachum tuum fuerit, ſubſtringe famem, & locum melioribus ſerva. Con-

ſultum

ſultum omnino cenſuerunt, ſciri à convivis, quid poſiturus eſſet paterfamilias.

In Gymnaſio Patientiæ non minus expediet ſcire, quibuſnam calamitatibus Deus mortales premere conſuerit. Primum diſcipuli munus eſt, libros noſſe qui prælegendi ſunt. Iobus his ipſis curis agitatus: Librum, inquit *a*, ſcribat ipſe qui judicat, ut in humero meo portem illum. Omnia quæ ſibi patienda forent, in unum volumen redigi cupiebat, paratus hoc onus non invitis humeris aſportare.

Hoc igitur ante omnia agamus, & afflictionum genera (uſitato nomine CRUCES appellantur) in certas claſſes diſtribuamus.

I. Quicquid pœnarum in hoc Orbe, quicquid afflictionum vel exercitationum eſt, ſub hoc decemplici cruciatuum ſchemate continetur. Habet nimirum Deus in patientiæ gymnaſio,

1. VIRGAS
2. SAGITTAS
3. FACES
4. STRAMINEVM SERTVM
5. BACILLOS
6. LAQVEOS & CATENAS
7. NODOSOS FVSTES
8. PALLIVM
9. FLAGRA
10. SACCVM.

Hæc ſtrictim nunc exponamus, uberius ſingula ſuo loco explicaturi.

a *Iob.c.*31.*v.*19.

I. VIRGÆ Morbos ac dolores significant. Morborum pæne innumeri sunt; singuli aliquid amaroris à Morte participant. His virgis initiamur ad Mortis sacra. Per Morbos ad Mortem via est. Multorum mortem distulit Morbus; & saluti illis fuit, videri perire. Et est etiam virtuti in lectulo locus.

2. SAGITTÆ animi cruciatus repræsentant, sollicitudines, curas, ægrimoniam, mœrores, pavores, suspiciones, & angores: anxiferos scrupulorum aculeos, illecebrarum ac tentationum impetus, occultos conscientiæ morsus, metus, fluctus æstusque sollicitudinum. Sagittæ Domini acutæ, & omnes arcus ejus extenti *a*.

3. FACES Paupertatis signa sunt. Paupertas variè mortales urit, prout domesticus urendi modus varius est. Subinde charta sevo illita & dormientis calceo imposita incenditur; alias gracilis cereus supponitur digito; quandoque hypocaustum ita calefit, ut æstuantes thermas putes; nonnunquam quod charissimum est eripitur, & in ignem abjicitur. Satis uritur, cujus delitiæ ardent. Ita paupertate homines solent exerceri.

4. SERTVM STRAMINEVM derisus, illusionis, ac contemptus signum est. Vix quidquam plerosque discipulorum in hoc gymnasio sic premit vexatque ac ludicrum hoc sertum. Quod tamen frequentissimum est supplicium. Pæne ubique

a *Isa. cap. 5. v. 28.*

que Iusti simplicitas deridetur. Ambulans recto itinere & timens DEUM despicitur ab eo, qui infami graditur via *a*.

Hoc quadruplici pœnarum genere, quicquid fere patimur, comprehenditur. Aut enim corpus, aut animus, aut corporis, aut animi bona calamitatem accipiunt. Ideo Virgas, Sagittas, Faces, Sertum Stramineum assignavimus. Sed has miserias in alias rursus tribuimus.

5. BACILLIS adumbrantur miseriæ quotidianæ, fames, sitis, æstus, frigus, habitatio incommoda, vestis corpori non habilis, itio superflua, expectatio vana. Quemadmodum ludimagister bacillum vix unquam de manibus ponit, & modo hunc, modo illum discipulum, modo manus, modo caput ferit: sic à quotidianis illis miseriis raræ sunt feriæ inter mortales. Nunquam deest, quod abesse malis.

6. CATENÆ ac LAQVEI propriæ cujusque status miseriæ sunt. Sua quemque sors vivendi ligat; hunc arctius, illum remissius. Conjugium arctissimum est vinculum, & vere ferrea, imo adamantina catena, quam nemo nisi mors ruperit. Sæpe conjuges non esuriunt, non sitiunt, non ægro corpore sunt, sed male conveniunt: alter alteri objicit, nec possum tecum vivere, nec sine te. Ligatus utique fuit, qui di-

 xit:

a *Iob. cap.* 12. *v.* 4. *Proverb. c.* 14. *v.* 2.

xit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire *a*.

7. FVSTES NODOSI, seu scorpiones, calamitates sunt plurimis communes: Hæresis, Lues, Tyrannis, Bellum, Incendia, Annonæ caritas, Eluviones fluminum, Oppressio egenorum. Ecclesiastes questus: Verti me ad alia, inquit *b*, & vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lacrimas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos, quam viventes, & feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.

8. PALLIVM vocamus eas miserias, quas nos ipsi nobis creamus, & nostris nosmet opinionibus aut suspicionibus in crucem attollimus, ac misere sauciamus. Frequentissimum est propria vineta cędere; seipsum malis onerare, seu fictis seu veris. Contra seipsum Iobus queritur, &: Factus sum, inquit, mihimetipsi gravis. Nimirum, tam miser quisque est, quam se esse credit.

9. FLAGRA sunt afflictiones ab aliis quibuscunque provenientes, præsertim illæ quæ à lingua, uti sunt calumniæ, probra, detractiones, exprobrationes, omnes verborum injuriæ. Huc refero, cum ab altero negatur, quod ab isto votis omnibus expeteba-

a *Luc. cap.* 14. *v.* 20.
b *Eccles. cap.* 4. *v.* 1.

tebatur; aut imperatur, quod velis ac remis fugiebatur. Atque hi flagrorum ictus sunt, qui mox vibices & sanguinem cient. Sed solatur Gregorius, &c.: Nunc, inquit *a*, foris per flagella tundimur, ut intus in templum Dei postmodum sine disciplinæ percussione reformemur.

10. SACCVS denique est plurimum malorum cumulus. Æger subinde interrogatus, qua parte corporis dolores sentiat: Vbique, respondet; omnia dolor occupat. Ita sæpius malorum acervus premit, cacodæmon insultat, homines adversantur, DEVS non solatur, morbus & paupertas cruciant, corpori & animo male est, quicquid oculos incurrit hostile creditur. De tali homine non male pronuntiem, *in sacco est*, sed usque ad collum: Vbi mors venerit, totum hominem involvet sacco, & è vivis ejiciet. De singulis afflictionum harum paullo post uberius dicemus.

Quod si alicui Deus eligendi copiam faciat jubeatque: Elige quam tibi maxime convenire judicas crucem. An linguis flagellari mavis, an paupertate uri, an virgis ægritudinum cædi, an mœrorum jaculis configi, an stramineo contemptus serto coronari? Quis hic illud Davidis & Susannæ non usurpet *b*: Angustiæ sunt mihi undique; coarctor nimis. Inexplicabilis deli-

 beratio-

a *Greg. part.* 3. *pastor. admonit.* 13.
b *Dan. c.* 13. *v.* 22. 2. *Reg. c.* 23. *v.* 14.

berationis referet. Hoc tamen, puto, denique rogaret: Domine si regium tribuer vis beneficium, ab omnibus me molestii & miseriis immunem præsta.

Ah, quam erramus splendide! Orbis ordinem, si liceret, turbaturi. In eum intra vimus mundum, ubi his legibus vivitur, u ad omnia patienda parati simus. Impare nascimur, pares morimur. Quicquid inte natalem & mortalem diem medium est, æ rumnis plurimis agi necesse est. Et dolea oportet, & sitias, & esurias & senescas: & si tibi longior contigerit inter homines mo ra, & ægrotes, & perdas aliquid, & pereas Hæc vitæ lex est.

II. Occulta sed plane stulta persuasi est: *Inoffenso pede vitam transigere.* Erratis ô mortales, erratis amplissime: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrar in regnum Dei *a*. Et, nonne hæc oportui pati Christum, & ita intrare in gloriam suam *b*? Cur membra vilissima sub nobilissi mo capite conditionis sint melioris? Illu cum primis sciendum, non esse mollem a astra viam; non rosetis aut salicetis amœ nam: aspera est, & confragosa, nec ped tenero calcanda. Certe Deus suos mollite habere non solet. Sed Hipponensis Præsul gemma Præsulum, Augustinus solatia hi adhi-

a *Actor. cap.* 14. *v.* 21.
b *Luc. cap.* 24. *v.* 26.

adhibens: Flagellat nos Deus, inquit *a*, in istis laboribus, & erudit nos. Tota ista miseria generis humani, in qua gemit Mundus, noveritis fratres, quia dolor medicinalis est, non sententia pœnalis. Videte quia dolor ubique, ubique metus, ubique necessitas, ubique labores. Locupletissimus hic testis Ecclesiastes: Cuncti dies ejus doloribus, inquit *b*, & ærumnis pleni sunt. Sapiens ille Augustini discipulus: Qualitercumque, ait *c*, ordinavero de pace mea, non potest esse sine bello & dolore vita mea. Et quæ uspiam latebra est, in quam non intret calamitas? quæ tam munita & in altum subducta vitæ quies, quam non dolor terreat? Quocunque te abdideris, inquit Lucius Annæus *d*, mala humana circumstrepent. Multa extra sunt quæ circumeunt nos, quo aut fallant aut urgeant: multa intus quæ etiam in media solitudine exæstuant. Nulla domus in toto Orbe terrarum aut est, aut fuit sine aliqua comploratione, nec ullam tam miseram nominabis domum, quæ non inveniat in miseriore solatium. *e* Plena & infesta variis casibus vita est, à quibus nulli longa

a *Aug. tom.* 8. *in Ps.* 138. *circa med. mihi pag.* 654. b *Eccl. c.* 2. *v.* 23. c *Thom. de Kemp. lib.* 3. *c.* 12. *lege totum caput.* d *Seneca epist.* 82. *initio & consol. ad Polyb. c.* 33. *& cons. ad Marc. cap.* 12. e *Ieder tag hat sein Zustandt, jede stund ihr Ellend.*

pax, vix induciæ sunt. Non est delicata res vivere. Longam viam ingressi sumus, labamur oportet, & cadamus & lassemur. Per ejusmodi offensas emetiendum est confragosum hoc iter. Nusquam tuta quies, nusquam securum gaudium, ubique occurrit quod turbet. Quicquid agamus, vivendi ratio aliter non constat.

Et omnem obsecro rerum ordinem mihi contemplamini: Nihil in Orbe tam excellens, cui suus à latere non hæreat adversarius. Quid secundioris imo & honestioris lucri est agricultura? at unica cæli excandescentia sæpe omne terræ fenus abstulit. Verissime dictum a: Qui observat ventum, nunquam seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. Quid pulchrius aut mirabilius sole? Habet & hic suas maculas, nubibus obtegitur, terra quotidie sepelitur, eclypses & deliqua patitur. Quid aëre, quo vescimur, magis necessarium? uno anno, vel imo mense uno sexcenties, millies mutatur, jam humidus, jam siccus, jam serenus, jam turbidus; modo salubris, modo noxius, modo subtilis, modo crassus & qualis in Bœotia. Nobilissimus liquor est vinum, sed quantis innatat fæcibus? vix illud biberet, qui torcular cogitaret: Et quot à vino quotidie damna sunt? Zythus, seu cerevisia, quæ plurimorum gulæ pro nectare est, ex impurissima plerunque aqua coqui-

a *Eccles. cap. 11. v. 4.*

coquitur. Macellum venales porrigit carnes, ſed una cum oſſibus. Pulcherrimæ arbores etiam nana, immitia, vermiculoſa, fugacia, calculoſa poma generant; Venuſtiſſimæ urbes viliſſimis domunculis & tuguriis non carent; ornatiſſimæ domus obſcuriſſimos receſſus & latebras habent, quo retrimenta conjiciantur; artificioſiſſima ædificia non ab omnibus incommodis ſunt exemta. Cælum reſpicimus? vix ullus innubis eſt dies; à ſereniſſimo cælo ſæviſſimæ tempeſtates; non iidem ſemper flant venti; Favonios & Zephyros ſæpe plumbeus Auſter, & imbricitor Boreas excipit. Nec oleum ſine amurca eſt, nec ſine lolio triticum. Et quantum ſordium latet vel in in formoſiſſimo homine: & quoties idem vel uno die mutatur *a*? Vere, nunquam in eodem ſtatu permanet *b*. Ecquid tibi vis, ô homo, DEVS etiam in angelis ſuis reperit pravitatem. Vbique adverſarius, ubique hoſtis eſt. Nihil beatum ab omni parte. Et nos omni die volumus ridere Phæbum, omnia ire tranquille, atque ad votum omnia ſuccedere? Hæc ſomniantium inſania eſt, non vigiliantium. Omnia Naturæ opera reclamant, & ubique hoſtem latere pronuntiant. Idem in moralibus videre eſt.

III. Vix ullus liber eſt, cui non ſuus ſit error & nævus, aut ab auctore, aut à typographo. Vbi honor eſt ſine onere? Si onus deſit,

a *Iob c.* 14. *v.* 2. b *Idem c.* 4. *v.* 18.

desit, verus honor non erit. Et ubi cœtus ille hominum est, qui malos omnes excluserit? Et ubi vir ille tam sanctus est, in quo nihil sit quod jure reprehendere possis? quod prandium, quæ cœna est, cui non suum misceatur acetum? Edo satis & impleo me? gravor, jamque cuperem parcius edisse. Substringo appetentiam, & tempero? jam gula in cruce est. Ita semper Liberalibus proximus hæret Dies Cinerum, & Paschati Parasceue. Honoris templo proximum est laboris: ex hoc in illud transitur. Sic ubi uber, ibi tuber; ubi mel, ibi fel.

Dicuntur Iove judice litigasse Voluptas & Dolor, neque illa huic, neque hic illi in ullo cessurus videbatur: Ad quos Iupiter: Bene est, inquit, ita componam vos, ut dirimi nequeatis. Et adamantino vinculo colligavit dissidentes. Inde nunquam non simul sunt. Quid miramur?

Semper odoriferis proxima spina rosis.

a Quocunque oculos convertas, mel felle temperatum reperies, nec quidquam adeo purum est ab omni fæce. Ingenium hoc omnibus creatis est, ut insita quadam vi ad mutationem ferantur & casum. Vt ferro consumens quædam rubigo per naturam agnata est; ligno exedens caries aut teredo: sic animalibus, oppidis, regnis internæ & suæ caussæ pereundi. Supera, infera respice: grandia, parva: manu facta, aut mente: ab omni

a Lips. l. 1. de Const. c. 15.

omni ævo corruunt, & corruent in omne ævum. Atque ut flumina ad mare feruntur, perpeti & prono cursu: sic res omnes humanæ per hunc (ut sic dicam) cladium canalem labuntur ad suam metam. Meta ea mors, & interitus, quibus pestis, bella, cædes administri & instrumenta sunt.

Quid ergo sibi vult impatientia nostra? Triumphos ante victoriam? lautissimam mensam ante labores? Quis servum ferat, qui domum rediens ex agro, conqueratur triclinium nondum stratum, nondum illatas epulas? Tu bone vir sterne, tu epulas infer. Ita paterfamilias jubet *a*: Præcinge te, & ministra mihi, post hæc tu manducabis & bibes. Est tempus spargendi ac seminandi, erit etiam tempus colligendi. Illud præcedit istud. Qui seminat in lacrymis, in exultatione metent *b*: Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Ad rem Chrysostomus: Quemadmodum, inquit, semina opus habent imbribus, ita nos etiam lacrymis: & quemadmodum terra opus habet ut aretur & proscindatur, ita anima fidelis, pro ligone indiget tentationibus & afflictionibus, ne producat malas herbas, ut ejus molliatur durities, ne nimium efferatur & exiliat.

Opor-

a *Luc. c.* 12. *v.* 37. b *Psal.* 125. *v.* 6.
c *Chrys. tom.* 1. *in Psalm.* 125. *mihi pag.* 981.

Oportet nos prius laborare, & tunc anim remissionem & otium quærere. In Orb hoc labor & afflictio est, in cœlo quies & feriæ sequentur. Cœlum affectas, & de cor poris quiete cogitas? Eundem audi Chry sostomum, qui non immerito nostram no bis segnitiem sic exprobrat: Quid dicis, homo, quid agis? cœlum paras ascendere, & regnum cœli invadere: & interrogas, n qua tibi difficultas occurrat in itinere, n quid asperum tibi in via accidat aut labo riosum, & non erubescis? non pudore op pressus sub terra temetipsum defodis?

Quicquid agas, ad cœlum non evades nisi probe contusus. Vir ille religiosissimu vere dixit *a*: Regnum cœlorum est regnum tentatorum, afflictorum, contemptorum & varie detruncatorum. Quomodo audie bis tu timidè, inter tot decantatos duce comparere? Deus vult te scire, pretiosum esse bonum quod quærimus, pro quo con sequendo hæc toleramus.

Gens Hebræa in terras uberes illas transitu ra, Sehon regẽ Hesebon his precibus conve nit *b*: Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dextram, neq; ad sinistram. Alimenta pretio vende nobis ut vescamur; aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Non annuit rex, ita que vi fuit aperienda via. Cuperemus & nos transi-

a *Vita Alvaresii c. 40. S. 1.*
b *Deut. c. 2. v. 27. & 28.*

transire ad cœlum sine turbis & hostibus; & multorum votum est, neminem lædere, modo nec ipsi lædantur. Frustra sumus. Non admittit cælum tam effeminare pavidos, & qui hoc unum satagant, NIHIL PATI.

Ergo quod prisci cum laude usurparunt: *Nulla dies sine linea*: Imitemur & nos, dicamusque: *Nulla dies sine nubecula*. Lux nulla transeat, qua non aliquid strenue agamus, aut fortiter patiamur pro Christo. Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei *a*. Per multas omnino, per plurimas. Nec fere quidquam in Orbe dignioris admirationis est, quam homo fortiter miser, & obfirmatæ mentis ad tolerandum. Et ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis *b*. Primus in Patientiæ gymnasio profectus est, scire, neminem nisi plurima patiendo proficere.

a *Actor. cap. 14. v. 21.*
b *2. Corinth. cap. 6. v. 2.*

CAPUT II.

Quare discipuli in hoc gymnasio tam duriter, & aspere habeantur.

MOtu & agitatione plurima conservantur, alioqui peritura. Frumentum nisi ventiletur, corrumpitur; non raro cum situm ducit, alas acquirit, & evolat. Vestis perpetuo cistarum exilio damnata tineis fit epulum. Ferrum si nullo teratur usu, rubigine deteritur, & vires perdit. Vites nisi puten-

putentur, in silvam degenerant. Vvæ nisi torculari premantur, putrescunt. Centena talia capimus, nec fidem negamus experientiæ. Nihilominus miramur, & ægrè ferimus, homines à Deo tot tamque variis calamitatibus exerceri & agitari. Diximus priori capite, sic oportere fieri: Nunc porro dicemus, sic optime fieri.

I. Cur suos DEUS non in paradiso, sed è cruce in paradisum transferre decreverit, sexcentas caussas est assignare. Hîc ego ipsam inter homines consuetudinem interrogo: Si quis inhonestæ domus odium non concipiat à plagis, aut inde per scalas præcipitatus, multo minns domum illam detestabitur, si pro gratissimo hospite in ea habeatur: Ita prorsus si paulo nobis suavius esset in hoc Orbe, cælestes delitias vix ullus ambiret. Millesimus quisque diceret: Bene mihi est, quid ultra cupiam voluptates incertas? Hic plurimorum sensus foret: opibus & voluptatibus suis ebrii, nauseârent cælum, velut boves è suo prato saturi, ibi procumbunt ubi pascuntur. Ideo felle miscenda erant omnia, ne mel Mundi pro summis deliciis haberetur. Cur, oro, Hebræi tam inimicam experti sunt Ægyptum? siquidem immitissimi erant præfecti, labor geminatus, flagella perpetuo intentata, & insuper necandi erant eorum parvuli. Quid voluit

a *Horat. lib. 2. serm. 3. Stragula vestis blattarum ac tinearum epulæ putrescit in arca.*

voluit his DEVS? Ægypti & universæ idololatriæ ingens apud suos tædium & odium conciliare. Eo spectabant Mosis exhortationes ad terras fertilissimas desiderandas. Eo permissus sævire Pharao, ut populus Hebræus, odio tam ferocis domini aliam sibi patriam indagaret.

Pulchre dixit Gregorius *a*: Pio Dei consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via est vita præsens, qua ad patriam tendimus: & idcirco hic occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Viator, præsertim lentus ac deses in amœnis pratis, sub umbrosis arboribus, in opacis nemoribus facillime detineri se patitur: usque & usque moras nectit; modo hic, modo illic sessitat, dum diem amittit. Addit Gregorius *b*: Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus hujus mundi iter asperum facit: ne dum quisque præsentis vitæ requie, quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quam citius pervenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliviscatur quod desiderabat in patria.

Quemadmodum vero divinum amorem acuit, vel primoribus labris gustasse, quam suavis sit Dominus; ita prorsus delibasse nonnihil quanta rerum fluxarum sit amarities, in earundem odium non leviter impellet.

 Atque

a *Greg. lib. 23. mor. c. 25. post med.*
b *Greg. l. 23. mor. c. 15. post. med.*

Atque hoc agit afflictio; absinthium Mundi libandum porrigit; spinas pedibus substernit, ut ad concitatius eundum impellat. Eleganter Augustinus: O infelicitas, inquit a, generis humani! Amarus est Mundus & diligitur; putas, si dulcis esset, qualiter amaretur? Turbatur, & tamen amatur: quid si tranquillus esset? Flores Mundi quomodo colligeres, qui à spinis non revocas manum?

Ejusdem animi Chrysostomus: Si, ait b, cum nos undique tristia circumeunt, tam libenter præsenti vitæ immoramur; si nihil horum esset, quando unquam futura desideraremus? Adeo cæco nostri amore furimus, ut pro sanitate pharmacum, pro termino viam, pro conditore res conditas amemus. Hinc Deus pæne cogitur calices ingerere amariores, ne poscam & absinthium pro nectare bibamus, & ne cælo præferamus terram.

II. Aureus ille, quem dixi, orator Chrysostomus, decem rationibus illud egregie adstruit, *Utile esse affligi*. Qua in re illud pensiculatius hic cogitandum, ab intelligentia humana nec tenuissimam quidem umbram divinæ Majestatis capi: Reges nobis & Cæsares imaginamur: cum Deum cogitamus, ah, quam viles, quam & pueriles sunt vel sublimissimæ cogitationes nostræ. Atque hinc varius error. Sapientiæ vox est: Deus ten-

a *Aug tom. 10. serm. 3. de Temp. circa med.*
b *Chrys. hom. 6. ad pop. Antio.*

tentavit eos, & invenit eos dignos se *a*. Adeo immensa Dei Majestas est, ut divino aspectu nemo dignus haberi possit, nisi calamitatibus variis exercitatissimus, velut generosus & fortis athleta, cui præmium non debetur, nisi post certamina. Ad rem dixit Nicetas Choniates: Is solum miser est, qui in afflictione constitutus nimium tristatur, & non se dignum præbet.

Isaacus senio jam pæne cæcus, ut filium attactu exploret: Accede ad me, inquit *b*, ut tangam te fili mi, & probem utrum tu sis filius meus. Vix aliter Deus: Tangendus es, mi fili; calidas quidem manus habeo, & urunt; sed si filius meus es, patieris te tangi. qui uri non vult, meus non est, me indignus est. Vnigenum filium meum in crucem agi passus sum, & inveni eum dignum me; nec fere mitius egi cum Matre Virgine, in cujus pectore gladium doloris defixi, plurimis annis inhæsurum, & inveni eam dignam me; nec certe hactenus mihi amicissimos aliter tractavi, & inveni eos me dignos. Et quid tu jam eximi vis hoc numero, & esse singularis? Si exceptus es à supplicio flagellorum, deletus es è numero filiorum. Sic ego filios meos exerceo: sic exercendo, etiam honoro. Opulentior certè fuit & honoratior Ioseph in exilio, quam in paterna domo. Ezechiel captivorum medius, cælestibus ostentis exhilaratus est. Tribus Hebræis juvenibus

a *Sap. c. 3. v. 5.* b *Gen. c. 27. v. 21.*

nunquam suavius fuit, quam in flammarum ergastulo: nihil eis unquam honorificentius contigit, quam in mediis ignibus habere socium aspectabilem angelum. Quisquis igitur inter Dei filios vult numerari, generosis vocibus se talem monstret; dicat impavidus: affligor, sed patienter: bene est. Torqueor, sed pro Christo libenter: dulce est. Calumniis & falsis accusationibus obruor, sed pro Deo hilariter: recte est. Vincior & uror, sed pro cælo fortiter: optabile est. non quod ignis me non urat, sed quod non vincat. Malo me Deus in castris suis, quam in deliciis hic habeat. Scio: mactandus vitulus ad pascua liber dimittitur, servandus jugo premitur. Castigans castigabit me Dominus, & morti non tradet me *a*. Ita sentire, ita & loqui decet Christianum athletam.

III. Atque ut hæc propius capiamus, ita ratiocinamur: Supremum elementum ignis tantæ nobilitatis, sed & roboris tanti est, ut quicquid comprehendit ac suum facit, pannum, corium, ligna, ipsos etiam silices redigat in cineres. perinde si dicat: ea mihi est innata generositas, ut hæc viliora omnia in gremium meum non admittam, neque enim invenio illa me digna: sed da argentum, aurum, metallorum nobilissima, his non noceo, hæc gremio meo dignor, hæc purgo, & nitidiora reddo, ista scilicet invenio me digna. Itane ignis tam inter res creata

a *Psal. 117. v. 18.*

creatas eminet, ut in amplexum non recipiat nisi se dignissima: quid de Deo sentiemus? Malachias admirabundus: Quis poterit cogitare, inquit *a*, diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans, & emundans argentum, & colabit eos quasi aurum & quasi argentum, *Sedebit conflans*, neque enim levi brachio, & obiter, sed accurate argentum atque aurum in pristinos nitores recoquet; Tentabit scilicet eos; & inveniet illos dignos se.

Hoc DEVS triplici fine agit. Nam quos affligit, hos aut castigat & punit, aut corrigit & emendat, aut denique remuneratur & coronat. Primum quid miramur, à Deo quotidie puniri nos & corripi? quotidie delinquimus: septies enim in die cadet justus *b*. Qua in re Deus humanam industriam imitatur, hæc ubi æs alienum conflare refugit, omne nomen præsenti moneta expedit: ita Deus quotidianas noxas, miseriis quotidianis expiat. & hoc magni favoris est. Nam dum judicamur, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur *c*. Hebræus rex David: Priusquam, ait *d*, humiliarer, ego deliqui. Vbi noxa, ibi pæna.

a *Malach. cap. 3. v. 2. & 3.*
b *Proverb. cap. 24. v. 16.*
c *1. Corinth. cap. 11. v. 32.*
d *Psal. 118. v. 66.*

Alter Dei finis est cum afflictione no[s] docet & corrigit. Seipsum, curtamque su- pellectilem suam nosse, maximæ felicitati[s] est. Atqui notitiam hanc inter adversa com- modissime docemur. Gregorius dilucide Dum exterius, inquit *a*, percutimur, a[d] peccatorum nostrorum memoriam taci[ti] afflictique revocamur, & per hoc quo[d] foris patimur, magis intus quod feci- mus, dolemus. Gigas ille Goliathus i[n] Duello cecidit, lapillo dejectus, qui se invincibilem credidit. Petrus promiss[or] animosissimus paratum se ajebat & carce- res & mortem pro Domino tolerare. Erg[o] adsis, mi Petre, & sesquihorula excubias a- ge. Ah, qualis excubitor! vix à statione du[m] abiit, & miles hic stertere cœpit. O vigilu[m] Præfectum! in excubiis dormit, dein fug[it] & stationem deserit, ad ancillulæ voce[m] arma projicit, & militem se negat cap- ducis. Sed hac ratione Petrus se nosse did[i]- cit. Augustino teste *b*, Profectus noster p[er] tentationem fit, nec quisquam sibi inno[tes]- scit, nisi tentatus. Ignem in saxi venis late[n]- quis sciret, nisi eum chalybe proliceret?

Demum, coronat etiam Deus affligend[o]. Gregorius id observans: Cum innoxius, in- quit *c*, flagello atteritur, ei per patientia[m] me[...]

a *Greg. part. 3. pastor. admon. 13. fine.*
b *Aug. in Psal. 60.* c *Greg. præfatione[...] Ioan. cap. 5. med. & lib. 20. motu c. 2[...] post med.*

meritorum summa cumulatur. Electorum anima nunc marcescit, quia in illa postmodum æterna exultatione viridescit. modo eos dies afflictionis possident, quia dies lætitiæ post sequuntur. Hoc ipsum divinus præco pronuntiat a: Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Neque ideo tantum affligimur, ut futuris præmiis paremur, sed ipsa quandoque afflictio præmium est.

Iustus Lipsius, sol ævi nostri, & quod de Plinio ferebatur, eruditionis facile princeps, ita Musas coluit, ut pietatem non tantum non neglexerit, sed Musis eam omnibus prætulerit. Annis compluribus octavo quoque die apud Leonardum Lessium Societatis Iesu theologum conscientiæ nævos abstersit, tenuitque constanter quam cœpit integerrimam vivendi rationem. Quid præmii à Deo accepit? Hoc ipsum quod nos supplicium nominamus. Habuit Lipsius bibliothecam undequaque lectissimam, quæ librorum florem possideret. Nam ex omnibus orbis partibus, quicquid rarioris aut vetustioris literaturæ pretio & precibus nancisci potuit, in hoc gazophylacium redegit. Sic optimorum voluminum thesaurus ingens, & contra omne aurum æstimandus in unam domum confluxit. Nec habuit Lipsius extra cœlum quod ardentius amaret

 quam

a *Iacob. cap. 1. v. 12.*

quam litterarias has delitias. Dixisses co omne Lipsii in bibliotheca illa altissime se pultum. Sed ô fatum, Deus, acerbum! Quod maxima cura, quod annis pluribus studio sissime congestum est, id omne subitus igni unica rapina abstulit. Heu, dolor! Maluis set, credo, Lipsius seipsum perdere, quam hæc sua longe sibi charissima. Sed hic D mos est, hæc illius sunt præmia, quibus vir tutem in hoc Orbe remuneratur. Atque ho etiam favor interpretandus est. Sic Deu cum amicissimis agit: aut enim quod illi carissimum est aufert, aut quod innumer precibus postulatum est negat. Est subinde qui velut Deo persuasurus, ne suas sibi deli tias auferat: O domine, inquit, affige m prout vis, hoc solum quod postulo, conce de; aut hoc unum quod sic amo, non eripe Surdus est hic Deus; charissima tollit, desi deratissima non concedit, atque sic ipsum cor hominis configit. Et hæc gratia, hoc Dei præmium est. Sic angelus Tobiam so latus: Quia, inquit *a*, acceptus eras Deo necesse fuit ut temtatio probaret te. Perinde si dixisset: Vbi virtus, ibi & virtutis præmi um afflictio. Afflictus est, quisquis Deo cha rus est.

IV. At subinde Deus calamitates immit tit, non ut noxas puniat, aut errantes corri gat, nec ut virtutem erigat, sed ut poten tiam suam ostendat. De cæco aperte Serva to

a *Tob. cap.* 12. *v.* 13.

tor: Neque hic peccavit, neque parentes ejus, inquit *a*, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo. Qua hoc æquitate, dixerit aliquis: an fas eſſe cenſeam, alterum ſpoliare, ut me veſtiam? Reſpondemus, Ius duplex ſtatui? jus ſtrictum, rigidum, ſummum, Theologis *Condignum* dicitur: & jus mitigatum, cum quid bona fide decernitur.

* Sint igitur omnes homines Hieremiæ, Danieles, Baptiſtæ, moribus integerrimis, nihilominus Deus jure ſtricto punire hos poteſt, quandoquidem noxa primigenia, & inhærentis peccati contagio præceſſit, quæ quidem miſeriarum omnium ſcaturigo eſt. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors *b*: ſed non ſola; comites ea habuit calamitates innumeras. † Igitur poſt præmiſſam labem nativam poteſt Deus æquiſſime, & omnibus juris apicibus ſervatis, vel innocentiſſimos quibuſcumque ſuppliciis non æternantibus (*de Condigno*) afficere. Hinc & infantum plurimi morbis ac morte puniuntur. Quanto autem jam magis puniendi ſumus,

a *Ioan. cap. 9. v 3.* * *Trewlich vnd ohngefahrlich.* b *Rom. cap. 5. v. 12.*

† *Præſcindendo à præſenti Dei decreto, & abſolute loquendo, non de pœna culpæ, ſed de pœnalitatibus, ut diſtinguunt Theologi. Vide Vaſques tom. 2. in 3. partem S. Thomæ quæſt. 69. diſput. 156. de Baptiſmo cap. 3.*

cum naturæ crimen noſtris ſceleribus auge-
mus? Deinde, ſi puniat Deus ſubtrahend
ea quæ alioqui ſolitus eſt concedere, vi
ctum, valetudinem, facultates, & ſi qui
hæc talia ſibi adempta conqueratur, juſtiſ
ſime Deus reſponderit: Nihil tibi debe
quod hactenus dederim, tu meriſſimam in
terpretare gratiam: dona mea ſunt gratuita
Nunc illa ſubtraho, ut ſcias à me fuiſſe ne
me tibi quidquam obligatum. Hactenus i
te liberalis fui; ſi nolim eſſe amplius, qua le
ge contra me ages? An non licet mihi quod
volo, facere *a*? Amice non facio tibi inju-
riam: tolle quod tuum eſt, & vade. Hanc nu-
minis æquitatem Auguſtinus explicans: Sub-
trahit nobis aliquando, inquit *b*, quæ ne-
ceſſaria ſunt, & atterit nos: ut ſciamus, quia
pater & dominus eſt, non ſolum blandiens,
ſed & flagellans. Et quis injuriolam vel le-
viſſimam hic objecerit? Principis arbitrium
eſt, huic equum, huic torquem, huic præ-
fecturam, huic nihil donare. Sed eſto: de-
beantur nobis vitæ neceſſaria, nihil tamen
injuriæ inferretur, ſi ea Deus ob ſolum Ma-
jeſtatis ſuæ honorem adimeret. quid queri-
mur? ſubditi ſumus, & ab opere *c* clientelæ
nequaquam immunes. Illos ſolum eximios
dixeris, qui in labore hominum non ſunt,
nec cum hominibus flagellabuntur *d*.

Nec

a *Matth. cap.* 20. *v.* 15.
b *Aug. tom.* 8. *in Pſ.* 62. *mihi p* 260. 2.
c *Schar vverck.* d *Pſal.* 72. *v.* 5.

Nec nescimus, vitam chariorem esse valetudine, pecuniis, honore: Cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua *a*. Atque Martyres testando in Christum amori vitam impendebant alacerrime; & nos eandem ob caussam minora negabimus? Deinde, quod hos genus est injuriæ, si cui depexum ac defloccatum palliolum adimatur, & detur novum atque melius: non nisi insanus reluctabitur. nec minus fatuus sit qui pileum triobolarem sic æstimet, ut quinquaginta pro eo philippeos respuat. Deus valetudinem, opes, dignitatem eripit, ut tanto plus reddat gratiæ, plus gloriæ. quid hoc injuriæ? Ea de caussa beatus Iacobus hortatur *b*: Omne gaudium existimate, fratres mei, si in tentationes varias incideritis. Optima commutatio, res fluxas æternis commutare.

Ignatius Antiochenus præsul eo ardebat patiendi desiderio, ut animose dixerit: Ignis, crux, bestiæ, ossium confractio, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruar. Nempe res maximi quæstus est, sic jacturam facere.

Refert Ioannes Climacus rem miram in monasterio à se suis & oculis & auribus observatam *c*. Erat illius monasterii œconomus vir modesti prorsus mitisque ingenii, ut quis alius. In hunc cœnobii pater gravis-sime

a *Iob. c. 2. v. 4.* b *Iac. c. 1. v. 2.*
c *Clim. gradu 4. ante med. mihi pag. 57.*

ſime invectus, eum velut ceterorum conſortio indignum è templo juſſit ejici. Climacus ſecreto alloquio abbatem conveniens, reprehenſi hominis innocentiam impenſius commendare cœpit. Cui abbas prudenter: Scio, ait, mi pater, œconomum noſtrum virum eſſe religioſum ac probum, neque hactenus id unquam commiſiſſe, quod tam mordaci aceto ſit eluendum. Sed noſti, neminem niſi crudelem & barbarum ex infantis ore aut manu panem rapere: ita & cœnobiarcham eum nec ſibimet nec aliis æquum cenſeas, cui curæ non ſit ſuos ſingulis horis ad auctius in cælo præmium obtinendum evehere; quacunque demum id fiat ratione, ſive reprehenſionibus, ſeu contumeliis, ſive ludibriis, ſeu accuſationibus. Virtus adverſis agitata creſcit; vulnere vireſcit; inter injurias erigitur; inter miſerias floret; Virtus ſine adverſario marcet. Religioſus ergo Præſes, qui horum negligens eſt, hos quidem tolerantiæ præmio privat, illis autem exemplum patientiæ ſubtrahit, iſtis denique anſam præbet ſuperbiendi, cum illis deſit exercitium tuendæ modeſtiæ; uti terris etiam fertiliſſimis infelix lolium innaſcitur, ſi cultura ceſſet, aut ros pluviæ jure non rigent. Quod ſi cœnobiarcha rite ac ordine facit, quando inſontes etiam contumeliis exercet, cur ampliſſimi monaſterii pater, Orbis gubernator Deus, qui Oceano & Cælo velut muris clauſum continet monaſterium

nasterium suum; Cur hic, inquam, Magnus Pater iniq; faciat, si filios suos fame, morbis, egestate, injuriis exerceat? Optima ratiocinatio. Et certe Virtus sine adversario marcet. Vel hoc Quinti Metelli tum gravis, tum etiam alta in senatu sententia commonstret *a*. Metellus devicta Carthagine, in frequenti senatu: Nescire se, ajebat, bonine plus an mali Reipublicæ attulisset illa victoria. quoniam ut pacē restituendo profuisset, ita Hannibalem submovendo, nonnihil nocuisset. Ejus enim transitu in Italiam, dormientem populi Romani virtutem excitatam dicebat: metuique debere ne acri æmulo liberata, in eundem somnum revolveretur. In æquo igitur malorum posuit uri tecta, vastari agros, exhauriri ærarium; & prisci roboris hebetari nervos.

En oraculum longe certissimum: Virtus sine adversario marcet: sine cruce dormitat Patientia *b*. Ergo salve ô pretiosa crux, quæ noxarum rubiginem detergis, quæ speculum opponis, ut nosipsos discamus nosse, quæ in theatrum producis ad exhibendum patientiæ specimen, quæ coronas non navales, non obsidionales, non civicas, non murales, non castrenses, sed cœlestes porrigis, quæ ad omnigenam nos virtutem erudis, quæ deducis ad Deum. O ergo Domine hîc purge, hîc ure, hic seca, hic lacera

a *Valer. l. 7. c. 2. post. init.*
b *Beati And. voces.*

lacera ut in æternum parcas. Atque ubi deinceps amarior nobis calix ingeretur, quæreturque: Poteſtis bibere calicem *a*. Animoſe reſpondebimus: Poſſumus, poſſumus; divinis freti viribus, non noſtris. Neque vero major eſt ſervus Domino ſuo *b*. Si Ioab dux belli ſub pellibus degat, turpe prorſus erit Vriam domi ſuæ molli lectulo decumbere *c*. Turpiſſimum, ſub capite cruento & ſpinis redimito, membra delicata, roſis & armillis decorata cinnamomum & balſamum olere.

Noſtrum igitur eſt, exacte ſcrire, Deo ſexcentas eſſe cauſſas, cur diſcipulos ſuos in ſchola ſua exagitet, curis fatiget, doloribus premat; & prorſus aſpere tractet. His plagis ad beatam immortalitatem erudimur: hac itur ad vitam ſempiternam. Non itaque, ait Auguſtinus *d*, in flagello deficiamus, ut in Reſurrectione gaudeamus.

a *Matth. c.* 20. *v.* 22. b *Ioan. c.* 15. *v.* 15. c 2. *Reg. c.* 11. *v.* 11.
d *Aug. tom.* 10. *de verbis Dom. ſerm.* 23. *cap.* 3.

CAPVT III.

Cur diſcipulorum aliqui plus aliis in hoc gymnaſio vexentur.

VEtus diſcipulorum in ſcholis, & civium in urbibus querela eſt, alios plus aliis exagitari; his plurimum indulgeri, nihil illis; corvos dimitti, cenſuris columbulas vexari.

No-

Non rite hoc fieri; civibus æquali jure vivendum esse videri, cum tamen immorigeri, contumaces, ac refractarii plerumque plus favoris obtineant & præmii, quam optimus quisque. Non pauci hac de re conquesti sunt, & quidem sanctissimi viri. Hieremias vates: Quare, inquit *a*, via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui prævaricantur, & inique agunt. Iobus de eodem conquestus: Quare, ait *b*, impii vivunt? sublevati sunt, confortatique divitiis. His non minus queritur propheta Habacuc, dum propemodum expostulat hoc modo *c*: Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio justiorem se? Sanctissimus rex David in has ipsas querelas devolutus: Mei autem pæne moti sunt pedes, inquit *d*, pæne effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns. Et dixi: ergo sine caussa iustificavi cor meum. Frustra virtutem colimus, si nequitia virtute sit potentior, si amplioribus præmiis ornetur vitium quam virtus.

Quisquis es, oculos in Orbem emitte, & videbis eos hic illic mori, à quorum incolumitate plurimorum salus vertebatur; eos porro superstites vivere, quos nunquam nasci, melius fuisset. cernes sanissimos rapere ac lattocinari: eos qui neminem lædunt, miserè conflictari morbis: non paucos improbissi-

a *Hierem. c. 12. v. 1.* b *Iob. c. 21. v. 7.* c *Habac. c. 1. v. 3.* d *Psal. 72. v. 3.*

bissimorum emergere ad dignitatum apice honestissimum quemque cum dura egestat luctari. Quis hæc satis miretur? quis non e iam indignetur, passim florere vitium, vi tem laudari, & algere! Ipse Augustinu Nescimus, inquit *a*, quo judicio Dei bon ille sit pauper, malus ille sit dives. Hunc ja scopulum, ad quem impegerunt tot intege rimi viri, amoliemur è via. Huic igitur qu stioni respondendum: Cur in gymnasio p tientiæ dociliores & modestiores laborib urgeantur gravioribus, & plerumque duri asperiusque tractentur, hoc est, Cur sæpe b nis male sit, & malis bene.

1. Humanæ rationi difficile videtur ca tu, *Viam impiorum adeo prosperari.* Si qu innocens Abel in Adami familia, occiditu si quis in ædibus Iacob obsequens Iosephu in foveam dejicitur, exteris venditur, in ca cerem detruditur; si quis fervidus Elias, exilium pellitur, fame cruciatur; si quis pi Daniel, ad leones damnatur; si quis patie Iobus, à diabolo flagellatur; si quis scele purus Baptista, in Herodis vincula trahitu si quis ardens amore Petrus, ad Neronis gl dium rapitur. Evolve sacra oracula à prin Geneseos ad ultimum Apocalypseos capu nil pæne crebrius spectabis, quam proboru calamitates. Ite, mortales, per cuncta re sæcula, sacram prophanamque historia omnem pervestigate, nusquam non lac

m

a *Aug. lib. 20. de civ. cap. 2.*

mas sanctiorum hominum deprehensuri *a*. Athenis Sapiens Socrates, Phocion Bonus, Aristides Iustus, Miltiades Victor indigna patiuntur: Aristides exilio, alii morte puniti. Idem Romæ M. Cato sapientis viri exemplar, virtutum viva imago trahitur, vellicatur, truditur, sputis obruitur, prætura & toga ei detrahitur, è senatu in carcerem ducitur, & uti Socrates, in carcere mori cogitur; Rutilius & Camillus in exilio vivere; Pompejus & Cicero clientibus suis cervicem præbere jubentur. Bonorum exitus sæpe mali, sæpe pessimi. Ecquis virtutem colat, si tam iniqua sunt virtutis præmia? In vinculis gemit Ioannes Baptista, Herodes inter delitias tripudiat, Lazarus fame moritur, opulentus ille Lazari carnifex in purpura quot diebus splendide epulatur? Multæ tribulationes justorum *b*, multæ prorsus, multæ. Quid hic Deus? an dormitat, an dissimulat? qui omnes capitis pilos, omnes aëris passerculos, omnia cujuscunque arboris folia habet numerata, nec ullum ipso non annuente in terram defluit: hasne tot injurias spectare potest & tolerare? Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso *c*? Hic ille scopulus est tot male trepidantium diffidentia infamis.

O mortales, nec rerum ignarus, nec injustus est Deus, sapientissime, justissime

a *Sen. lib. de tranq. c.* 15. *post init.*

b *Psal.* 35. *v.* 20. c *Psal.* 72. *v.* 11.

rerum vices in Orbe mutantur, † ut primi fiant novissimi, & novissimi primi, ut in sontes puniantur, & dimittantur sontes. Hæc modo Saturnalia vivimus improbi vi gent, florent; probi jacent, gemunt, do lentque; domini serviunt, servi dominan tur. Sed hoc quantillo tempore? Aliud de cernet Æternitas. Nunc illi meliori vitæ præludimus. Ne miremur in hoc lusu omni susque deque verti, Virtutem premi cat natis laboribus, vitium delicato frui otio. Nihil in terra sine caussa fit. Aliquot cau sarum pandimus.

II. Prima: *Conformitas cum Christo.* Nam quos præscivit; & prædestinavit con formes fieri imaginis filii sui *b*. Filium De ad nos misit: sed quam ille nobis, obsecro imaginem sui exhibuit? Hominis contem ptissimi, calamitosissimi, in crucem acti. E tibi, ô homo, quam æmuleris imaginem cui conformis fias. Omnis vita Christi, cru fuit merissima. Et quam tu tibi vitam fing quietam, delitiis affluentem, voluptatib refertam? Christo, antequam nascatur, n talitia domus monstratur stabulum; vix n scitur, & ad mortem quæritur: natus no eburneas argenteasve cunas, sed stram neum præsepe occupat. Infantiam & juve tutem inter labores & egestatem exigit. T

† *Das hinder vor dem fordern, die vmbkeh* *Welt.* ὕστερον πρότερον.

a *Iob. c. 5. v. 6.* b *Rom. c. 8. v. 29.*

ctis ipsemet: Pauper sum ego, inquit a, & in laboribus à juventute mea. Vbi concionari cœpit, contumelias, irrisiones, omnis generis injurias excepit; non defuerunt qui saxa tollerent ad eum lapidandum; qui ad montis jugum ducerent, ad eum præcipitandum. Denique, ad omnium injuriarum coronidem, in cruce moritur, in tumulo non suo sepelitur. Et quemadmodum pati cœpit Christus, antequam natus est, ita pati non desiit, postquam mortuus est. Post mortem, jam sepultus audit, *Seductor ille* b. De seipso Christus verissime dixerit: In me transierunt iræ tuæ, & omnes fluctus tuos induxisti super me c. Hanc Deus imaginem filii proponit imitandum. † Hic in palatinæ familiæ vestitu color est, hoc principis colore insigniti est, varie affligi. Verissime dictum d: Tota vita Christi crux fuit, & martyrium, & tu tibi quæris requiem & gaudium? Academiis quibusdam mos est, ut qui in domo sapientiæ degunt, unius sint vestitus: ita & Deus alumnis suis in gymnasio Patientiæ concolorem vult esse vestem; patibus cum filio insignibus vult eos amiciri; contemptu, irrisionibus, opprobriis, calumniis, calamitatibus velut veste operit;

 Præde-

a *Psal.* 78. *v.* 16. b *Matth. c.* 27. *v.* 63. c *Psalm.* 87. *v.* 8. † *Tiverey, oder Hoffarb.* d *Thom. de Kemp. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 7.

Prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.

Altera caussa: *Calamitas & afflictio ignaviæ stimulus est.* Plerique omnes laboris fugitantes, ad ferias & ad otium pronissimi sumus. Hinc quando cessant stimuli, in somnum ignavissimum delabimur, non sine noxa salutis nostræ. Vestem semper otiosam perroduunt tineæ. Agrum ab aratro semper vacantem obtexunt spinæ. Aquam perpetuo stagnantem incolunt ranæ & rubetæ. Hominem extra calamitatis metas positum enervant delitiæ, occupant vitia. Nimirum dum dormiunt homines, venit inimicus homo, & superseminat Zizania a. Dum Samson sinum Dalilæ dormiendo implet, & capillos & robur omne amittit. Philistæi eum excitarunt, sed jam male attonsum & viribus destitutum. Scipio Nasica illud Sapientiæ corculum, vel ideo deleri noluit Carthaginem, ut essent qui Romanos dormire prohiberent. Deus ipse Hethæos, Gergezæos, Amorrhæos, Chananæos, Pherezæos, Hevæos & Iebusæos robustissimos hostes in medio Israelis statuit, ne Israel vitiis indormiret, haberetque perpetuam pugnandi ac vincendi materiam.

Eo tempore, quo David nondum proclamatus rex, ferarum latibula incolebat, nusquam ab insidiis securus, religioni sibi duxit, vel hostem capitalissimum Saulem attin-

a *Matth. c. 13. v. 25.*

attingere; parta tranquillitate, jamque inter delitias otiosus fidelissimum Vriam litterulis occidere non reformidavit.

Ecclesia nunquam florentior, quam cum afflictior inter cruces & gladios suorum martyrum pugnas & victorias spectavit. Eadem cujusque hominis ratio est; cum ab adversis quietus est, in somnum vergit, & vitia cogitat. profecto ni fodiamur, vellicemur, pungamur, in ignaviam defluimus; nisi aliquid intervenit, quod humanæ sortis admoneat, pæne perpetua ebrietate sopimur. Sed observa hic mihi, quid quandoque in scholis faciat magister. Videt is duos suorum in diversis sedilibus dormientes, mox altum inclamans: Tu illic, inquit, dormientem puerum fodica, & somnum ei excute. Alterum dissimulat videre dormientem. Eccur non utrumque jubet excitari? In promptu caussa est. Alter adolescens docilis ac disciplinæ capax, brevi jubebitur repetere prælecta, linguæ ac ingenii prompti, atque hac nota magistro charus: Ille alter Endymion, scholæ fucus est & merus stupor, nunquam fere taciturnus aut bonus, nisi cum dormit. Hunc talem neglectim præterit magister, eumque mavult dormire quam garrire, & ceteros turbare; ita Deus dociliores ceteris sibique commendatiores urget, excitat, exercet: flagellat omnem filium, quem recipit.

III. Tertia caussa: *Augmentum fidei.*

Discentem oportet credere. Elysias beatorum sedes, æternos damnatorum rogos credimus, sed qua fide, obsecro, & quàm vivâ? oculus eo nequit pertingere, nec ulli è cœlo aut inferis remeant, qui narrent quis illic rerum status sit. Hæc cogitatio non neminem torquet. Dixerunt enim cogitantes apud se non recte, non est qui agnitus sit reversus ab inferis *a*. Enimvero utrumque illud firmissime credendum, nisi divinum Numen injustitiæ arguamus. Nam si Deus nec improbis supplicium, nec probis præmium, quod ex pacto vult debere, inter has mortales moras tribuit, certe loco meliore non differet virtutem liberalissime remunerari. Atqui constat virtutis præmium hic plurimis negari, quos dura paupertas, quos morborum series, & agmina malorum cingunt. Sed nec improbis sua stat merces hoc vitæ curriculo, siquidem aura secunda navigant ventosque habent faventissimos, cum tamen procellosissimas maris procellas essent meriti. Illorum itaque spes in dies augenda; hi vero metuant, quem oderunt, futurum judicem. Nemo revera gratis bonus est, nec malus gratis est ullus. Quando igitur nemo tam improbus est, quin subinde, veluti per oblivionem nequitiæ, boni quid dicat faciatve, hoc quantulumcunque est, præmio suo quasi extemporaneo non destituitur. At supplicia improborum ad æternitatem spectantia

a *Sapient. cap. 2. v. 1.*

ctantia differuntur, non auferuntur: Altissimus est patiens redditor *a*. Quapropter hic fides animanda est, ut è pœnis istis ac præmiis brevioribus, altissime imbibat æternitatis & præmia, & supplicia.

Quarta caussa: *Intellectus illustratio.* Valde laborandum est magistro in scholis, ut pueri paullatim sapere discant *b*, & nuces abjicere; ut incipiant scire quam nihil sciant. Hoc ipsum in Patientiæ gymnasio laborat Deus, ut vexatio det intellectum.

Sane quam miseri, quam & fragiles ac caduci simus, non satis capimus, dum ipsæ nobis miseriæ id persuadeant. Tanto insuper nos ipsos amore deperimus, ut persuasissimum habeamus deesse nobis vires ad multa perferenda. Sed testis in nos experientia, vel invitis oculis ingerit, docetque quanta possimus, si velimus, pro Christo ferre. Ægrotorum plurimi ea patiuntur, quæ sani nunquam reddidissent se pati posse. Sed & hoc patiendo discimus, quam tenuis & exigua sit nostra patientia. Facile cuivis est patientem se gerere, cum quod patiatur non habet. Iessæus rex seipsum arguens: Ego dixi, ait *c*, in abundantia mea, non movebor in æternum. Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Tam imbellem ac timidum Petrus se nunquam credidisset,

a *Ecclesi. cap. 2. v. 4.*
b *Isa. cap. 28. vers. 19.*
c *Psalm. 29. v. 7.*

disset, nisi tam miserabili lapsu corruisset. I cænaculo magnificas sparsit voces: Etsi o portuerit me mori tecum, non te negabo etsi omnes scandalizentur; non ego. Se paullo post qui esset didicit. Hanc ob caus sam Siracides hortatur *a*: Fili in vita ten animam tuam, & si fuerit nequam, non de illi potestatem. Qui non est tentatus qui scit? Opus est ad notitiam sui experimento *b* Nemo sciet quid possis, ne tu quidem ipse si nullam tibi difficilior casus det occasio nem. Quousque tubæ sonitus progrediatu tunc sciri potest cum tuba inflatur. Pipe integrum quam sit odoriferum*, tunc sent tur cum teritur. Testudo aut chelys, quan correctas habeat fides, tunc cognoscitu cum manus aut pecten admovetur. Quan patiens fuerit beatissima Domini Mater, i stabulo Bethlehemi, ex fuga in Ægyptum sub cruce Hierosolymis patuit. Benjamin & Stephanus sanctissimi anachoretæ quam & ipsi fuerint patientes, gravissimi eo rum morbi pro testimonio dixerunt. *c* Ste phanus quidem cum putridos artus chirur go secandos præberet, ipse interim ne quid temporis periret, manibus palmas conte xuit: tamque constanti ore sectiones omne pertulit, perinde si corpus non suum secan dum obtulisset. Cumque alii vel spectando dolores

a *Eccles. cap. 37. v. 30.*
b *Idem. cap. 34. v. 9. & 11.*
c *Pall. c. 30. de Steph.*

dolores alienos sentirent, Stephanus iis: O filii, ait, quicquid Deus facit, ad bonum finem facit. Patiamur, & luctemur dum in stadio sumus. Melius est breviculo dolore corripi, quam suppliciis æternis involvi. *a* Benjaminus, qui annis 80 ad virtutis amussim omnia egit, & quibuscunque morbis vel attactu solo mederi potuit, ipse miserandum in modum hydrope intumuit. Ad hunc Dioscorus antistes cum Evagrio & Palladio revisens: Adeste, ajebat, & videte obsecro novum Iob, qui dolores incredibili condit patientia, sed & gratias agit, quod ægrotare sibi liceat. Quibus & ipse Benjaminus: Orate, inquit, filii, ne interior homo sit hydropicus. Corpus mihi non profuit, cum illi bene fuit; neque jam me lædit, cum tabescit.

IV. Quinta caussa: *Maximum profectus & argumentum, & incitamentum est afflictio.* Præceptores in scholis plus operæ ab iis exigunt, de quibus amplior spes est eruditionis. Præclarissime Romanus Sapiens hac de re disseruit in hunc modum *b*: Hos itaque Deus, quos probat, quos amat; indurat, recognoscit, exercet. eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere; molles venturis malis servat. Erratis enim si quem judicatis exceptum: veniet ad

a *Idem. Pall. c. 13. & Heraclid. in suo Paradiso cap. 2. fine.* b *Sen. lib. de provid. cap. 4.*

illum diu felicem sua portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperantur? Dux lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut explorent iter, aut præsidium loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, *Male de me Imperator meruit*: sed, *Bene judicavit*. Idem dicant quicunque jubentur pati timidis ignavisque flebilia: Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati. Hanc itaque rationem Deus sequitur in bonis viris, quam in discipulis suis præceptores: qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est. Nunquid tu invisos esse Lacedæmoniis liberos suos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? ipsi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac semianimes rogant, perseverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, si dure generosos spiritus Deus tentat? nunquam virtutis molle documentum est. Verberat nos & lacerat calamitas? non est sævitia: certamen est. quo sæpius hoc adierimus, fortiores erimus. Quem diligit Dominus, castigat *a*. Quo sensu Augustinus illustrissime: Boni laborant, inquit *b*, quia flagellantur ut filii; mali exultant, quia damnantur

a *Hebr. c. 12. v. 7.* b *Aug. in Ps. 93.*

mnantur ut alieni. Ergo ne timeas flagellari, sed timeas exhæredari.

Ægyptius Rex Pharao in Hebræos infantes iniquissime decernens: Si, inquit *a*, masculus fuerit, interficite illum. Origenes Manlianum hoc imperium sic exponit: si rarum quemque videas, unum ex mille, ad dominum converti, & ea quæ æterna sunt quærere, odisse delitias, amare continentiam, &c. hunc quasi masculum necare cupit Pharao, rex Tartari, mille adversus eum machinis pugnat. Itaque nemini mirum videatur; corvis dari veniam, censura vexari columbas, improbos felices, miseros esse virtutis cultores. Demetrii vox olim erat: Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil unquam evenit adversi. Simili sensu dicebat Bias, infelicem eum qui infelicitatem non ferret. Hæc sapientum effata Romanus Sapiens illustri testimonio firmans: Brevem, inquit *b*, tibi formulam dabo, qua te metiaris, qua perfectum esse jam sentias: Bonum tunc habebis tuum, cum intelliges infelicissimos esse felices *c*. Quis ergo Christiani sanguinis non miserum se judicet, eo ipso quod rarius sit miser. Sexcentas hujus rei caussas est assignare.

V. Sed esto, nullam indagare caussam possi-

a *Exod. cap* 1. *v.* 26.

b *Sen. lib. de Provid. c.* 3.

c *Sen. epist.* 124. *& hoc omnium epistolarum clausula est.*

possimus, cur jure miseri simus; nihilominus nec verbulo pugnandum est contra magistri imperium. An non scholarum morem novimus? Si præceptor è cathedra clamet: I, puer, virgis te para; jam adero. At vero discipulus contra mutire audeat, dicatque: *Quare domine præceptor? quid feci?* Mox opponet magister: Quid tu nequissime? etiam interrogas, cur pœnas des? I, cito, culpam quam interrogando geminasti, geminato lues supplicio. Optime Salvianus, & velut ludimagistri loco: Quid me interrogas, inquit *a*, quare alter major, alter minor; alter miser, alter beatus; caussam Dei nescio, sed ad plenissimam rationem abunde sufficit, quod à Deo agi ista demonstro. Ita satis sit pro universis rationibus, pœnarum omnium & calamitatum auctorem esse Deum *b*. Ita vult sapientissimus ludi hujus moderator: quid nos miselli contra hiscimus?

Sionis rex David aliqua hic curiositate ductus, putabat arcani tam abditi reperturum se caussas: Existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc; labor est ante me. Ergo abi curiosa cogitatio: Si, dicebam *c*, narrabo sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi: Abelem, Noëmum, Abrahamum, Isaacum, & Deo charissimos quosque graviter

a *Salv. l. 3. de Provid.*
b *De quo part. 2. c. 6.*
c *Psal. 72. v. 16.*

viter accuſem, ſi dicam eos à Deo deſertos, quandoquidem conſtat eſſe flagellatos, aut ſi judicem illos fruſtra ſtuduiſſe virtuti. Quid igitur dicendum, cum cernamus probos improboſque mixtim flagellari? Labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum *a*. Cauſſas, cur Deus his parcat, hos affligat, nunquam ſatis indagabimus, dum in Orbe meliore pugillares Dei liceat inſpicere. Quiſquis ergo tam impares mortalium pœnas conſiderat, illud regium proclamet: Iuſtus es Domine, & rectum judicium tuum: Ego quidem cum punior, millies me id commeritum fateor. Cur puniantur ceteri, meum non eſt, à Deo ejus rei rationem poſcere. Hoc ſcio; Iudicia Dei, abyſſus multa. Vigilat ſemper divinus ille oculus, & cum dormire eum cenſes, connivet.

Ad arcanum hoc rectius intelligendum Auguſtinus attentionem excitans: Videte, inquit *b*, fratres mei, advertite: illi Deus iraſcitur, quem peccantem non flagellat. Nam cui vere propitius eſt, non ſolum donat peccata, ne noceant ad futurum ſæculum: ſed etiam caſtigat, ne ſemper peccare delectet. Qua in re Deus medicum agit, ſed talem, qui exploratiſſime norit, quid cuivis ægrotorum expediat. Dic mihi, cur medicus huic plus abſinthii aut ellebori miſcet, quam

a *Pſal. eod.* b *Aug. in Pſal. 98. poſt med. mihi pag. 453.*

quam illi? nempe, quia morbus ejus post-
lat, aut natura. Idem cogita de Deo, q
Augustini ore sic alloquitur ægrotum *a*:
go novi quem curo, non mihi det qui ægr
tat consilium. Tanquam † mordax urit te
sed sanat te. Rogas medicum, ut tollat em
plastrum; & non tollit, nisi cum fuerit s
natum, quo posuerat. Virtus infirmita
perficitur. Hinc verissime videtur dictum
Vnica & non fallax virtutis obrussa, & pro
batio est afflictio *b*.

a *Aug. ibid. pag.* 454. † *Spanische K*
fer. b *Lipsius l.* 2. *de Const. cap.* 8. *O*
russa est aureæ monetæ per ignem exam
& depurgatio.

CAPVT IV.

Quinque pœnarum & afflictionum gene *singillatim explicantur.*

IVsserat sibi Magnus Princeps symbolum
pingi hunc in modum: Aquis innatabat
cucurbita, & tanquam sortis suæ intelligens
loquebatur conceptis his verbis: *Luctor,*
non mergor. Nimirum cucurbitas natare do-
cet corporis spongiosi levitas. Ab hoc sym-
bolo non multum abludit, quod Claudius
Paradinus refert, illustri viro Admirallo
Chabotio, symboli vice ventosam pilam
seu follem fuisse, addita inscriptione, *Con-*
cussus surgo. Nimirum hi folles, verberi-
bus volare discunt.

Pluri-

Plurimi hominum non aliter quam plagis diſcunt ſapere; tum cælum aſpirant, cum eis terra ſordere incipit; mentem ad æterna erigunt, cum illis inter caduca & fluxa male eſt, *Concuſſi ſurgunt*, ut folles vento turgentes, qui quo gravius feriuntur, hoc altius volant. Atque hoc priore triplici capite demonſtratum eſt. Nunc progredimur ad ipſas afflictionum & calamitatum formas ſeu ſpecies, quarum decem poſuimus.

I. VIRGÆ.

Primum in Patientiæ gymnaſio cruciabile inſtrumentum, quo diſcipuli caſtigantur, ſunt VIRGÆ. Afflictio nemini non nota MORBVS eſt. Ecquis tam firmæ valetudinis, qui non ſubinde plagas ſentiat ab his Virgis? Vix ullus hominum tam ſanus eſt, qui ſe hominem morbis obnoxium obliviſci poſſit. Robuſtiſſimus quiſque interdum morſus & vellicationes ſentit. Vel enim caput, vel oculi, vel dentes, vel brachia, vel ſtomachus, vel crura doloribus tentantur. Et miramur hoc? morborum ſeminarium ſumus & novum ſit nos ægrotare? In quovis vitæ genere ægritudini locus eſt. Mox ubi naſcimur, ægrotare incipimus, quod Auguſtino credemus: Quis enim, inquit ille *a*, non ægrotat in hac vita: quis non longum languorem trahit? Naſci hic in corpore mortali, incipere ægrotare eſt.

a *Aug. in Pſ. 102. ante med. mihi p.* 473.

eſt. Quid ergo ad morbi acceſſum trepidamus?

Hæc vita morbus eſt perpetuus. Sed eſt etiam, mihi credite, in morbo virtuti locus *a*. Hinc vera vox Ambroſii: Infirmitas corporis, ſobrietas mentis eſt: infirmitas virtutum officina eſt; Atque, ut *b* Hieronymus loquitur: Satius eſt ſtomachum dolere, quam mentem.

Fuerunt, ſed pauci, qui ad octogeſimum annum integram valetudinem perduxerint: demum inclinare cœpit domus, demum ſolvi, & collabi. Hoc ſciamus, neminem fere rectius ægrotare, quam qui ſanus apud ægrotos id ſæpius diſcit. hic quiſque ex ſeipſo quærat: Si tu hoc loco ſis, quid facias, quî te geras, quam ſedatus ac placidus loquendo, quam patiens dolores perferendo!

Illud deſperatiſſimi hominis eſt & perdite vitam amantis, à Magis valetudini ſubſidium quęrere. Nunquid non eſt Deus in Iſraël, ut eatis ad conſulendum Beelzebub, Deum Accaron *c*? Ad Deum nos morbi trahant, non ad hoſtes Dei, non ad diabolum.

Hebræi à morbis immunes & cladibus, obliviſcebantur Numinis: At ubi multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt *d*. Cauterio collum, pes, brachium inuritur, ut melius habeat caput: ita

a *Idem ſerm.* 74. b *Seneca epiſt.* 76.
c 4. *Reg. c.* 1. *v.* 3. d *Pſal.* 15. *v.* 4.

ita Deus morborum cauterio perurit corpus, ut valeat ſpiritus: infirmitas gravis ſobriam facit animam, dixit Siracides *a*. Et ſane multo melius eſt ardere igne febrium, quam flammis vitiorum.

Multi tum demum vetitam voluptatem nauſeant, cum ægri ſunt. Recte dixit Gregorius *b*: Divina diſpenſatione agitur, ut prolixiora vitia, ægritudo prolixior exurat. Egent diuturno ſæpe flagello mali & inemendati mores noſtri Quod ſi Deus tam aſpere percutit ubi parcit, quam aſpere percutiet, ubi ſæviet? Et quanta illic diſtrictione feriet quos reprobat, ſi ſic cruciat quos amat.

Ioannem anachoretam (Ruffino Aquilejenſi teſte *c*) quidam è religioſo cætu rogavit, à febri tertiana ſe liberaret: At ille: Rem tibi, ait, neceſſariam cupis abjicere. Vt enim ſapone panni lavantur, ſic mentem morbi eluunt. Corporis morbus, animi ſalus. Virtus in infirmitate perficitur.

Hanc ipſam ob cauſſam religioſiſſimus olim ſenex (uti complures memorant *d*) diſcipulo ſuo ægrotanti dixit: Ne triſteris, fili, ob morbum corporis. Si ferrum es, per hunc ignem rubiginem exues; ſi aurum es, novum nitorem indues. Non igitur angaris a-

E nimo:

a *Eccleſ. cap. 31. v. 2.*
b *Greg hom. 19. in Eu. propius finem.*
c *Ruffin. Aquil. c. 1. in vita Ioan.*
d *Ruffin. lib. 3. n. 157. Pelagius libell. 7. n. 16. Paſch. c. 20.*

nimo : si Deus torquere te velit, & in mo bo esse, tu quis es, qui divinæ resistas vo luntati, aut eam moleste feras? Itaque su stine, & roga Deum, ut quod ipse vult, tu quoque velis.

Profecto si rem ad vivum resecemu Morbus tanti momenti à Deo munus est, id centum annorum obsequiis rependi no possit. In morbo invitamur ad sancienda pacem cum Deo, quem forsan antea bell impio lacessivimus. Beatus Gregorius: A monendi sunt ægri, ait, ut considere quanti sit muneris molestia corporalis, qu & admissa peccata diluit, & ea quæ admi ti poterant, compescit. Sapientissime dix Salomon *a*: Livor vulneris absterget mal Nam, Gregorio interprete *b*, flagelloru dolor vel cogitatas, vel perpetratas nequ tias diluit.

Quapropter admonendi sunt ægri, ut se filios Dei sentiant, quo illos disciplin flagella castigant. Nisi enim correctis hære ditatem dare disponeret, erudire eos pe molestias non curaret. Ideo afflictus & æ gri corporis seipsum soletur & dicat: Sati est me amari, satis est spem esse securam pereat corpus necessario periturum, mod non pereat animus.

Ecquis doleat vetus tuguriolum eo fin destrui, ut domus extruatur nova? Ita nec æ-

ger,

a *Proverb. cap. 20. v. 30.*
b *Greg. part. 3. pastor. admonit. 3. med.*

ger, licet vicinus morti, mœreat: Scimus, quoniam si terrestris domus nostra dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternam in cælis *a*.

Sed objeceris: Valenti ac sano facile est solari ægrum; aliter loquimur, cum aliud sentimus. Quis ægrotorum credat valetudinem fractam, integræ præferendam? Cum bona venia tua, mi homo, hac in re nimis te hominem fateris, & Christianæ disciplinæ plane imperitum. An illud Pauli ignoras? Cum infirmor, tunc potens sum. Hoc ipso sensu Gregorius dixit *b*: Adversitas vitæ dum asperitate sua sanctos comprimit, valentiores reddit. Caro mollibus, anima duris nutritur; illa delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur: & inde spiritus in perpetuum moritur, unde ad tempus caro suaviter vivit.

Sed sine, quæso, tuis hic objectiunculis respondeam: Dura res est dolor, inquis. Sed jure respondetur: Imo tu mollis es.

Pauci dolorem ferre potuerunt. Resp. Simus ex paucis.

At imbecilles natura sumus. Resp. Naturam infamare noli, illa nos fortes genuit.

Ecquis dolorèm non fugit? Resp. Sequitur ille fugientes. Si exiguus est dolor, feramus; levis est patientia: Si gravis est, feramus;

a 2 *Corinth. cap. 5. v. 1.*

b *Greg. l. 29. moral. c. 15. propius finem.*

mus; non levis est gloria. Sed sanus pl laborarem, plus virtuti operarer. Resp. Im minus. Nam & in te puta verissime dictu ab Augustino *a*: Quam multi scelerate sa sunt, qui innocenter ægrotarent. Vitia r ciduntur ægritudine.

O quam dives est, qui sanus est! Resp. Ia incipis Deo gratus esse: Etiam hoc int morbi commoda numerandum: Valetud nem tunc primum æstimamus, cum amis mus.

O quam fractis jam viribus sum! Hic ti bi Bernardus responderit: Melius est fran laboribus (& doloribus) ad salutem; qua remanere incolumes ad damnationem *b*.

O quale doloris mancipium sum! Res A teipso oculos in Christum crucifixum fle cte: aspice virum dolorum & scientem in firmitatem. Vere enim languores nostr ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit

Ah quando tandem finis erit tam pert nacis morbi? Resp. Frigidi amoris indiciu est, vix dum bene cœpisse, pro Christo pa ti, & mox finem suspirare.

Sed si sanus essem, jam me in templo cœ lestibus sacramentis expiarem. Resp. Opti ma, mihi crede, scelerum expiatio est, ve solum mediocris in morbo patientia.

Ergo, quod beatus Gregorius monet, di cen-

a. *Aug. tract. 7. in Ioan.*
b *Bern. de inter. domo c. 46.*
c *Isa. cap. 53. v. 3. & 4.*

cendum est ægris, ut si cælestem patriam, suam esse credunt, necessario hic labores velut in aliena patiantur. Quisquis in morbo est, divinæ bonitati se commendans dicat: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt *a*. Hic pungar, hic torqueat, hic urar, modo non urat æternum.

Non pigeat, oro te, Lector, videre quæ noster Æternitatis prodromus ad componendos ægroti mores disserat. Hic nobis non licet esse prolixioribus.

II. SAGITTÆ.

Animi mœrores & angores, SAGITTÆ sunt, omni gladio ancipiti penetrabiliores. Rex David nimiopere has sagittas sentiens: Sagittæ tuæ, inquit *b*, acutæ. Solicitudines, tædia, mœstitiæ, pavores, ægritudines, animum ut sagittæ vulnerant. Omnium miseriarum pœne maxima est, animum habere saucium. Sicut enim animi voluptas, longo post se intervallo ceteras relinquit voluptates, sic animi dolor & ægrimonia dolores alios longe superat.

Christus reparator Orbis in clivo Olivario, & in monte Golgothæo, non flagellorum ictus, non veprium aculeos, non clavorum cruciatus querebatur, sed animi mœstitiam, & se à patre derelictum in patibulo exclamabat. Ægrimonia Christi fuit inexplicabilis: hinc illæ voces: Tristis est a-

a *Psalm. 22. v. 4.*
b *Psal. 44. v. 5.*

nima mea usque ad mortem. Et: Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me? Animi vulnera omnem doloris acerbitatem vincunt. Hinc illud Siracidæ *a*: Omnis plaga, tristitia cordis est.

Suos quandoque Deus in eas angustias adducit, ut rebus omnibus urgeantur. Et quod supremum malorum est, videntur sibi offensissimum habere DEVM. Spem tamen non ponunt, sed usque & usque clamant: Domine Deus in die clamavi, & nocte coram te. Quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquavit. Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea. Vel (ut alii legunt) afflictus sum ego, & expiranti similis; ab adolescentia tuli terrores tuos, & trepidavi *b*.

De Hebræis ex Ægypto proficiscentibus narrant divinæ paginæ *c*: Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod erant amaræ, &c. ibi constituit ei præcepta, atque judicia, & ibi tentavit eum: Hic quæsierit aliquis: Obsecro Domine, num commodior locus sanciendis tuis legibus nullus erat? num deterrimus huic negotio visus est esse opportunissimus? Hic sitim ipsæ aquæ exasperant.

Sed quid tibi vis arguatrix ratio? Ibi constituit ei judicia atque præcepta, & ibi tentavit

a *Eccles. cap. 35. v. 17.*
b *Psal. 87. v. 13. & 16.*
c *Exod. cap. 15. v. 23. & 25.*

tavit eum. Commodissimus huic rei locus fuerat qui incommodissimus. In opimioribus terris, & inter delitias Lex Dei plerunque contemptui est.

Noverca virtutum omnium est felicitas. Adversis pressi, & rerum suarum trepidi, timere Numen citius discunt, quam quos felicitas ad lasciviam invitat. Pæne nunquam viciniorem habemus Deum quam in arcto constituti. Eam ob caussam Nahum propheta: Dominus, inquit *a*, in tempestate, in turbine viæ ejus. Inter fulgura, tonitrua, & fulmina accedit ad nos Deus, tum plerunque nobis propior, cum afflictionis turbo procellosior. Gregorio teste, mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.

Nobilissimum illud par amicorum Ionathas & David, ita invicem paciscebantur. Ego, inquit Ionathas *b*, tres sagittas mittam, & jaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade & affer mihi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, nihil est mali, vivit Dominus. Quotidie Deus, quovis momento sagittas suas emittit arcu, omne genus ægritudinum in homines effundit.

Quisquis hac tali sagitta tangeris, non expallescas ad vulnus: Ecce Dei sagittæ intra te sunt; *pax tibi est, & nihil est mali.* Hæc

 vul-

a *Nahum cap.* 1. *v.* 3.
b 1 *Reg. cap.* 20. *v.* 20. 21. *&* 22.

vulnera sanitatis sunt signa. Sed fœde, inquis, hæc jacula mentem lacerant, & dolores sæpe maximos inurunt. Angi, pœnitere, tristari, dolere, metuere, horribilia sunt animorum tormenta. Sint vera hæc omnia. Nihilominus si jacula hæc in te missa æquo animo admittas, ne formida, *pax tibi est, & nihil est mali, vivit Dominus.*

Regem Hebræum David aspice, qui seipsum plus simplici vice vulneratum sentiens: Sagittæ tuæ, inquit *a*, infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Non tantum in se jactas, sed inhærentes & infixas sibi sagittas ingemiscit. Plurima erant quæ regem hunc sollicitabant, angebantque. Vix nascitur Betsabeæ filius, & moritur. Nubili filiæ Thamari ab Amnone filio vitium offertur. Ipse Amnon temulentus ab Absalone fratre in convivio trucidatur. Hunc ipsum Absalonem degenerem prorsus filium optimus pater, jam solio pulsus, jam diademate orbatus fugere ut hostem cogitur. En quam altis vulneribus infixæ sunt Davidi hæ sagittæ! nec una solum alterave; sed grandi numero in unius caput convolarunt.

En quam aculeata fuit illa Nathanis concio apertissime pronuntiantis: *Tu es ille vir* b. Quare contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Quamobrem

a *Psalm.* 37. *v.* 3.
b 2. *Reg. cap.* 12. *aliquot vers.*

obrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua. Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu solis. Pæne tot sagittæ, quot verba. Nimium quantum hæc spicula ex alto missa penetrarunt cor regium. Sagittæ, & quidem numerosæ infixæ sunt illi. Nec tamen deest solatium; nec animum despondet rex David. Nam etsi sagittæ Dei penetrent, inhæreant, urant, lacerent, brevi tamen excidunt. Mors certe velint chirurgus omnes extrahit. Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota *a*.

Quotquot in nos Deus sagittas effuderit, brevi omnes auferuntur à Machaonia manu; momentum est paullo productius, quo affligimur. At vero vox illa tonitrui: Ite maledicti, ite ignem æternum, ite, ite; æternum flete, æternum ardete. Heu vocem istam æternitatis rota æternum volvet; tonitruum istud nunquam cessaturum æternis fragoribus pavefaciet damnatos, & velut jaculis nunquam desinet reos configere. Nunc vero transeunt sagittæ Domini, quas ideo argenteas & aureas jure dixeris, nam & à Deo sunt, & cito transvolant, & immortali præmio donant vel mediocrem patientiam.

Dictamnum cervis caprisque notissima

a *Psalm. 76. v. 19.*

herba, qua gustata sagittas è sauciis membris ajunt excidere. ita Maronem exaudio a;

---- non illa feris incognita capris
Gramina, cum tergo volucres hæsere sagittæ

Itane feræ, cum sagittis sauciantur sua norint pharmaca sponte nascentia? & nostræ desit ægrimoniæ medela? Hæc ipsa cogitatio, si paullo sit attentior, de sagittis Domini cito transituris præstans pharmacum est. quid enim dolores omnes magis mitigat, quam illud serio cogitatum.

---- dabit Deus his quoque finem b.

Quem excipiet Æternitas non finienda. Annæus philosophus Mecænatem in plumis jacentem, & miserum in cruce pendentem conferens: Mecænati, ait c, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene resonantium quæritur. Sed mero se licet sopiat, & mille voluptatibus mentem anxiam fallat: tam vigilabit in pluma, quam ille in cruce. Sed illi solatium est, *pro honesto* (nos dicamus, *pro Christo*) dura tolerare, & ad caussam à patientia respicit; hunc voluptatibus marcidum & felicitate nimia laborantem, magis his, quæ patitur, vexat caussa patiendi.

Animus ægrimonia tabescens, voluptatibus nunquam ex solido sanabitur. Turbatæ menti maximum solatium est, pro Christo dura

a *Virgil. lib. 12. Æneid.*
b *Idem. lib. 2. Ænei.*
c *Sen. l. de Provid. cap. 3. post med.*

dura tolerare, & post celerem mali finem, voluptates expectare æternas.

Ergo duremus, in vicino est beata ÆTERNITAS. Quæcunque dura & molesta, quæcunque gravia & horribilia, quæ quisque patitur in hac vita, ut Augustinus docet *a*, in comparatione æterni ignis, non tantum parva, sed nulla sunt. Suum hæc omnia jam finem prospiciunt; nullo claudetur fine Æternitas.

III. FACES.

Accensæ FACES, Paupertatis symbolum sunt. Paupertas efficax virtutis instrumentum est, modo nanciscatur hominem, qui eo possit uti. Varie DEUS hoc instrumento utitur in Patientiæ gymnasio. Sunt, qui eo paupertatis redacti, ut nec pane quidem sat fami suæ mederi possint: Sed nec manu parare victum queunt: digni prorsus miseratione. De his illud Diogenis sumendum: Paupertas non parva ægritudo est. Alii difficultate domestica laborant, quibus fame potior est pudor, † verecundi pauperes. Non minus quam priores digni misericordia. Alii ex egestate quidem pauperes sunt, sed non minus ignavi. è mendicitate non difficulter emergerent, si prius ex ignavia. Laborem fugiunt, ideo in mendicitatis casses incidunt, otiari malunt, quam non esurire.

a *Aug. tom.* 10. *Serm.* 190. *de tempore ante med. mihi p.* 278. † *Hansz arme Leut.*

esurire. Alii strenue quidem laborant, sed domesticis malis impediti egestatem non effugiunt. Sunt quos opulentos putes, sed pæne animam debent, æs alienum grande conflarunt. His optime dixeris: Dives est, qui obæratus non est. Sunt qui sibi ipsis videntur inopes, cum tamen non tam inopia laborent, quam avaritia: victus iis non deest, sed ei pompam etiam adjungere cuperent; non tantum esse ac vestiri, sed edere laute, vestiri splendide vellent: quos sæpius audias dicere: *quam multa mihi desunt*! Hi non pauperrimi, sed pæne miserrimi sunt, quibus sorte sua non contentis nil satis est. His proximi sunt, de quibus Chrysostomus dixit a: Paupertatis nomen reges non effugerunt. Vnde demum sit paupertas, virtutis efficax instrumentum est, modo illo non male utamur.

Verissime dixit Seneca b: Paupertas nulli malum est, nisi repugnanti. Chrysostomo, Egestas sanitatis mater est. Augustinus paupertatis encomiastes ausus est dicere c: Omnis philosophiæ magistra nobis inopia est. Effatum longe verissimũ: quicquid paupertatis hostes contra ganniant. Paupertas artium inventrix, nulli hominum probro est, nisi probroso, uti præclarè dixit Basilius d: Pauperem compellari, non est probrosum.

Pauper-

a *Chrys. hom. 12. in epist. ad Timoth.*
b *Senec. epist. 123. fine.* c *Aug. in Ps. 76.*
d *Basil. in Hexam.*

Paupertatis igne, hiſque facibus adurit nos Deus; ut vel dormitantes excitet, vel peccantes caſtiget & purget, aut etiam conſtantes muneret. Iam olim id præmonens *a*: Et convertam, inquit, manum meam, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum.

Rogarat aliquoties per ſervos Abſalon Ioabum belli ducem, veniret ad ſe. Nunquam venit. Quid faceret ergo juvenis regius? Faſti regum recenſent. Cumque ſecundo miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eum, dixit ſervis ſuis: Scitis agrum Ioab juxta agrum meum habentem meſſem hordei? Ite igitur, & ſuccendite eum igni *b*. Haud aliter Deus plurimos, quos aut contumaces habet, aut certe (ni præveniat) contumaciam oſtenſuros prævidet, paupertatis facibus ad meliora compellit, docetque miteſcere.

Id porro in Patientiæ gymnaſio cumprimis diſcendum, ne paupertas res minime mala, nobis ſit malum, ea male utentibus. Siracides cautos redditurus: Propter inopiam, inquit *c*, multi deliquerunt. Vt edant mentiuntur, fallunt, furantur, pudicitiam proſtituunt, conſcientiam vendunt. Hi paupertate optima profecto peſſime utuntur.

Aliter in Patientiæ gymnaſio agendum diſcipulis, qui facibus inopiæ aduruntur.

Qui-

a *Iſa. cap.* 1. *v.* 25. b 2. *Reg. c.* 14. *v.* 29. c *Eccleſ. cap.* 27. *v.* 1.

Quivis illorum dicere possit: Igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas *a*. Potius extrema omnia toleranda, quam Deus offendendus: Melius est mendicare, quam rapere *b*.

Bernardus calido ad penuriam affectu: Bonum mihi, ait *c*, Domine, tribulari, dummodo ipse sis mecum, quam regnare sine te, epulari sine te, gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino (*Paupertatis*) habere te mecum, quam esse sine te vel in cœlo.

Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis, sed Dominus nobiscum est in tribulatione. Si Deus nobiscum, quis contra nos? Vt ergo paupertas nemini noceat, illud animo altissime imbibendum, omnem inopiam à Deo nobis immitti *Bono nostro*: Vt excoquatur ad purum scoria nostra *d*.

Quemadmodum si quando mater filiolum suum purpurea togula vestitum in domus area discursantem ac ludentem, & contra eum Africanos gallos & gallinas († Meleagridas) passis alis erectisque cristis insurgentes cernat, mox in aream devolat, & puerulum harum avium iræ subducit, eum-

que

a *Psal. 16. v. 3.* b *Psal. 16. v. 3. Chrys. homil. 71. in Matth.* c *Bern. serm. 16. in Psal. Qui habitat. ante finem, mihi p. 559.* d *Isa. c. 1. v. 25.* † *Indianische Hanen, so das roth nicht leiden kunnen.*

que amiculo rubro, cui Meleagrides irascuntur, quantumvis flentem exuit, idque parvuli bono facit, nec stultis lacrimis movetur: fleat puer, modo imminens malum exeat. Ita nos Deus sæpissime devestit, facultates adimit, penuria premit, sed Bono nostro. hac enim una ratione malis plurimis, & cacodæmoni jam imminenti, & insidiantibus vitiis subtrahimur. At nos infantes vociferamur, ploramus, ac querimur necessaria nobis subtrahi, ad extremam mendicitatem adigi. Quid ô infantes stolidi, quid ploratis, quid queritmini? Bono vestro hæc omnia fiunt. Opes non adimeret Deus, nisi prævideret eas vobis plurimum nocituras; in egestatem non deduceret, nisi ab æterno prænosset, vos aliter cælo non potituros.

Has igitur curas amantissimo patri, imo & matri providentissimæ relinquite. Sed quisquis tam invite pauper es, quæso te, patere tuis iterum objectiunculis respondeam.

Paupertas, inquis, intolerabilis mihi videtur. Resp. Certe tu illi potius, quam illa tibi.

Deseror & contemnor ab omnibus. Resp. Modo non à Deo; oculi ejus in pauperem respiciunt *a*.

O beati divites & opulenti! Resp. O misera beatitudo! nam opum collectio plena laboris; possessio plena timoris; amissio plena

a *Psal.* 10. *v.* 4.

plena doloris est. divitiæ cum amantur, inquinant; cum agitantur, onerant, cum minuuntur, cruciant *a*.

Quid miserius mendicitate? *Resp.* An forte nescis, nemini non notissima? Lazarus mendicus à morte in sinu Abrahæ; dives epulo, in medio gehennæ collocatur. Illum Angeli in limbo; hunc diaboli sepeliunt in inferno.

Qui pecunias habet, omnia habet. *Resp.* Imo nihil habet, si virtutem non habeat: quicquid facere te potest bonum, tecum est. Dives cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet *b*.

Possumus etiam in divitiis esse pauperes. *Resp.* Certe magnus est ille, qui in divitiis pauper est, sed longe securior est, qui caret divitiis.

Heu quam arca mea inanis est, & vacua. *Resp.* Quid ad arcam respicis? Conscientiam attende: sat dives est, cujus tranquilla conscientia est.

At necessaria mihi desunt. *Resp.* Fortassis tibi deest industria parandis necessariis: Natura minimum petit: sed animus & oculi sunt insatiabiles. Nam cupiditati nihil satis est, Naturæ satis est etiam parum.

Pauper ubique jacet. *Resp.* Res honestissima

a *Bern. de Convers. ad Cleric. cap.* 12. *& de quinque negotiationibus mihi pag.* 1748
b *Iob. cap.* 27. *v.* 17.

ma eſt, læta paupertas: Cuicunque cum paupertate bene convenit, dives eſt. Non qui parum habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt.

Paupertas tam mihi quam aliis plurimum obeſt. Reſp. Nec tibi, nec aliis quidquam obeſſet, niſi paupertas veſtra non ex inopia, ſed ex vitio oriretur.

Paupertas in rebus omnibus me impedit. Reſp. Dic, *Provehit*: Si vis vacare animo, aut pauper ſis oportet, aut pauperi ſimilis. Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura: frugalitas autem paupertas voluntaria eſt.

Quicquid dicas, grande malum eſt paupertas. Reſp. Da verbo veniam, obſecro, ſi te mentiri dicat Seneca, qui teſtatiſſime affirmat. Nihil mali eſſe in paupertate, modo quis nondum pervenerit in inſaniam omnia ſubvertentis avaritiæ *a*.

Ecquid videtur vobis, ô pauperes, quicunque eſtis, de hoc tali patre? Videtis panem in manu filioli, ſimulque obſervat inſidiantem pani moloſſum, jam jamque admorſurum pueri digitos. Atque ideo mox panem eripit infantulo, idque prudenter, non invidens cibum, ſed præcavens damnũ. Ita Deus ſubſidia vitæ ſubtrahit, non ut fame perimat, ſed ut à vitiis abarceat. An non illinc plerunque virtus exulat, ubi genialiter eſtur ac bibitur, large dormitur, otioſè dies ducitur; hic certe vitia in regno ſunt.

F Ergo

a *Senec. Conſol. ad Helviam c. 9. poſt med.*

Ergo beati pauperes, qui paupertatem non reluctando, Virtuti amicissimam faciunt. Eo generosa vox Pauli spectat: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta *a*.

Nemo Deo dignus, quam qui opes scit contemnere. Et verè dives est, cui bene cum paupertate convenit. Hinc optime dixit Diogenes: Paupertas virtus est, quæ per se discitur. Res in aperto est: divitiæ innumeros, si non perderentur, perderent. Et quis ille tam cautus, qui has spinas † tractet, & conscientiam non lædat? Sola paupertas ab hoc vepreto non sauciatur. Ad paupertatem non horret, qui beatam immortalitatem aspirat. Nam, ut vere Gregorius: Quisquis, ait, in solo desiderio æternitatis figitur, nec paupertate conteriter, nec adversitate quassatur.

IV. SERTVM STRAMINEVM.

Omne genus irrisionum, contemptus ac ludibriorum STRAMINEVM hoc SERTVM significat. Tam sæva hoc discipulis animadversio est, quam aliis levis videtur. Fit subinde in scholis, ut magister puerum virgas manu tenere, certoque loco stare jubeat. Hoc puero grandius supplicium est, quam decies virgis percuti. In Hispaniis pileus chartaceus ad rogum ducendis imponitur

a *Phil.c.3.v.7.* † *Divitiæ, Christo spinæ sunt.*

nitur in ludibrium. Sic Orientis Imperator Andronicus, allio in sertum contexto redimitus, & scabioso camelo impositus, miserrima triumphi specie per urbem ductus est *a*.

Contemni, irrideri, ludibrio haberi, humana superbia inter pœnas omnium gravissimas numerat. Hoc è stramine sertum, merum aliquibus plumbum, acutissimis clavis undique confixum creditur; aculeatissimus videtur erinaceus. Nihil enim æque horremus ac pudefieri, ignominia notari, aut cogi coram aliis erubescere. Hoc morte ipsa sæpe gravius videtur. Hinc plurimi reorum seipsos in carcere necant ne in spectaculum aut ludibrium produci possint.

Supremo die, quo omnium sæculorum mortui reviviscent, damnatos magis quam inferorum incendia torquebit, cogi se sistere Orbi, aspici, judicis voce ac digito notari, oculis omnium devorari. Hinc illorum desperatissimæ voces ad alta collium, & prœrupta montium. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; & collibus, operite nos *b*. Mitius illis videbitur, horribili montium mole sepeliri vivos, quam cogi tribunal assistere, fatalem sententiam excipere, à beatis omnibus Dei hostes proclamari.

Rex Hebræus Saul, hominis ex asse nequam nobile specimen, ubi rerum omnium

a *Vide Considerat. Æternitatis. Consid.* 5. *S.* 3. b *Luc. cap.* 23. *v.* 30.

jacturam, à Samuele denuntiatam, ubi regnum perditum, Dei gratiam amissam, seipsum à Deo exauctoratum, deplorata omnia inaudisset, illud unicum sibi retentum cupiens: Sed nunc, inquit *a*, honora me, coram senioribus populi mei, & coram Israël. Adeo rebus desperatis, hoc unum exhorruit, non amplius honorari.

En ut Saul instar struthiocameli calamitates maximas velut ferrum concoquere possit; sed in re, ut videri potest, minima succumbat: *Serto stramineo* notari acerbius morte judicat. Quæ demum istorum caussa? *superbus erat.* Ad superbiam contundendam, in Patientiæ gymnasio, nihil aptius quam *Sertum Stramineum.* Hoc omni arrogantiæ deprimendæ nobilissimum instrumentum est. Non potest altos spiritus non submittere, qui hoc serto redimitus est, nec tamen reclamat & indignatur.

Ad videte rem egregiam: Nos quidem summissi, ac noto nomine *humiles* appellari cupimus, & submissionem suique despicientiam cane pejus & angue odimus. Pæne omnia nobis tolerabilia videntur, si removeatur ignominia, quæ vel sola solet opprimere animos; sed superbos, & nondum domitos. Modo absit *Stramineum sertum*, cetera omnia, prout nobis vane blandimur, toleraturos promittimus. Stultissima persuasio. Et Cassianus hanc refellens: Volumus, inquit *b* absque

a 1. *Reg. c.* 25. *v.* 30.

b *Cassia. collat.* 4. *c.* 12. *initio.*

absque castigatione carnis, castimoniam corporis obtinere: sine vigiliarum labore, cordis acquirere puritatem: cum requie carnis, spiritualibus exuberare: absque ullius exasperatione convicii, patientiæ gratiam possidere; humilitatem Christi, sine honoris mundani exercere jactura; Christo cum hominum laude ac favore servire. Rem verbo dicamus: Humiles esse cupimus, sed sine Humilitate. Modo *Stramineum sertum* non nostro capiti gestandum sit.

Hic neutiquam superbiæ parcendum; nec ullius capiti sertum hoc stramineum magis quadrat, quam qui illud maxime recusat. huic omnino diadema hoc convenit. Eleganter & erudite Seneca: Vnde possum scire, inquit *a*, quantum adversus ignominiam, & infamiam, odiumque populare constantiæ habeas, si inter plausus senescis? si te inexpugnabilis & inclinatione quadam mentium pronus favor sequitur?

In religiosorum ædibus Lectorem mensæ unica subinde vocula *Repete*, plus excruciat, quam omnis alius religiosæ disciplinæ rigor. Atqui luculentum hoc indicium est abstrusæ superbiæ, quæ nihil minus vult quam videri errasse, aut juberi erubescere. Hinc plures tam doctrina quam sui despicientia illustres viri, cum prandentes aut cœnantes legendo pascerent; studio nonnullas

a *Senec. l. de Provid. cap. 4. post init.*

voces perperam pronuntiarunt, ut ipsi suam erubescere inscitiam monerentur.

Martinus Delrius parentibus nobilissimis oriundus (quis fuerit vir iste, tot ipsius libri loquuntur) ubi Theologiam aliquot annis apud Eburones professus, Tornacum ire jussus est, ut ex legibus se voto obligarat, nonnihil temporis ad quietem sacrasque commentationes à studiorum tumultibus subduceret. Hîc ille iterum philosophum Theologumque exuens, inter religiosos tirones abjectissima quæque munia obiit, & etiam ambiit. Lacera interdum & squalida lacerna indutus œconomum comitabatur; & quæ ille in foro emerat, per mediam urbẽ spectante omni populo, ad Collegium deferebat Senatorius & Censorius bajulus, aliis admirantibus, aliis vicissim illudentibus. At ille *Stramineum* hoc *Sertum* non exhorruit, non rejecit, imo decorum sibi credidit. Post annos complures in Societate IESV positos, post cathedras Philosophiæ, Theologiæ, Concionum cum magna laude diu administratas, id unum præ reliquis, domestici omnes in eo stupebant, tantum virum oculis caligantibus, & pæne cæcutientibus naviter & prompto libentique animo, dum alii mensæ assiderent, stantem aut in loco anagnostæ solito incommode sedentem, librum aliquem pium de more prælegere, & ad alterius arbitrium accentus & tonos vel invertere, vel dirigere. *Stramineum sertum* Delrius obviis

obviis ulnis amplexus, hoc unum in seipso erubuisset, si vel senex erubescere noluisset.

Idem beatus Lantfrancus fecit, vir omni litteratura egregie imbutus. Hic cum in cœnobio lectorem mensæ ageret, & ab antistite illiterato, idque contra Grammaticæ leges repetere lecta juberetur, promptissime repetiit, & pronuntiavit omnia, ut jussus fuerat. Ornamento scilicet sibi duxerat *Stramineum* hoc *Sertum:* nec pudebat optimum virum, Christi caussa pudore affici. Idem fecit beatus Aloysius Gonzaga, ut res gestæ ipsius testantur.

Cum semel animum virtus induraverit, undique invulnerabilem præstat: nec dolor illum nec ignominia sauciabit. Num tu putas hominem divinæ Voluntati vere devotum, ignominia moveri posse, qui à vulgi opinionibus jam secessit, qui suum honorem omnem jam in Christo reposuit? Plus etiam quam ignominia, est mors ignominiosa. Hanc tamen tot millia sanctissimorum martyrum eodem vultu adierunt, quo alii diademata & purpuram admittunt. Rex ipse martyrum, Christus, mortem longe ignominiosissimam vel ideo etiam tulit, ut doceret suos non refugere ignominiosa pati, sed facere. Nemo suavius ab alio contemnitur, quam qui seipsum prius contemnere didicit.

Verus sui ipsius contemptor contumelias has omnes infularum loco habet: & tum

denique sibi plurimum applaudit, & gratulatur, cum largissime irridetur. Siquidem ea demum vera est gloria, pro Christo contemptum & probra omnia, minima, maxima, æquanimiter tolerare. Discipuli Christi stipulis prius aut spinis coronantur, quam auro & gemmis.

Rex David Amalecitas insecuturus servum Ægyptium fame & morbo pæne confectum in campo reperit, eumque de patria, domo, gente accuratius interrogavit. Atille: Puer Ægyptius ego sum, inquit *a*, servus viri Amalecitæ: dereliquit autem me Dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius. Hunc David exacto jurejurando in comitem adscivit. Hæc secum beatus Gregorius expendens: Hos, inquit *b*, eligit Deus, quos despicit Mundus, quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad seipsum. *Stramineum sertum* neminem damnosa afficit ignominia nisi superbum & impatientem.

Exeamus igitur (ut beatissimus Paulus hortatur *c*) Exeamus ad Christum IESVM extra castra, improperium ipsius portantes. Ad cruentum Christi in cruce solium ducem habemus Paulum, qui hortatur sequi, Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces *d*.

Comi-

a 1. *Reg. cap.* 30. *v.* 13. b *Greg. in Evang.* c *Hebr. cap.* 13. *v.* 13. d 2. *Corinth. cap.* 6. *v.* 8.

Comites in eadem hac via innumeros habemus fortiſſimos heroas, qui ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres. Vt coronam adipiſcerentur auream, toleranter geſtarunt ſtramineam. Nondum felix, nondum beatus eſt, qui contemni & irrideri neſcit.

V. BACILLI.

Humanæ miſeriæ quotidie vitam vellicantes BACILLIS repræſentantur. Nunquam profectò deeſt, quod patiamur: dum ſtamus, dum ſedemus, dum ambulamus, dum edimus, bibimus, quieſcimus, innumeræ ſeſe moleſtię ingerunt; cum incommodis noſtris quotidie rixamur. Dici poteſt: in hoc gymnaſio magiſter nunquam *bacillos* de manibus ponit. Vix ullus eſt mortalium, cui non quotidie moleſtiarum aliquid tolerandum. Sed pleraq; iſta, propter quæ indignamur, offendunt nos magis quam lædunt.

Religioſiſſimi Thomæ illius verba *a* neminem non ſpectant: Miſer es ubicunque fueris, & quocunque te verteris, niſi ad Deum te convertas. Diſpone & ordina omnia ſecundum tuum velle & videre: & non invenies niſi ſemper aliquid pati, aut ſponte aut invite. Converte te ſupra, converte te infra, converte te extra, converte te intra: & in his omnibus invenies crucem: & neceſſe

a *Imit. Chriſti lib.* 1. *c.* 22. *initio.* & *l.* 2. *cap.* 12. *num.* 3. & 4.

cesse est te ubique tenere patientiam, si internam vis habere pacem, & perpetuam promereri coronam.

Hæ miseriæ licet toleratu faciles, quia tamen quotidiani census sunt, meritum mirifice augent, modo Dei caussa tolerentur. Ludovicus Blosius optime docet *a*, non esse minimum quid, molestiam vel minimam pro Deo toleratam.

De omnibus his talibus & molestiis & miseriis illud verissime pronuntiaris: *Onerosum, sed meritorium:* modo is qui patitur, pro Deo patiatur, & animo volente. Nam, ut Augustinus loquitur *b*, Discutit Deus, quid quisque voluerit, non quid potuerit.

Abigail feminarum prudentissima, cum omne genus esculentorum ferret placando Davidi, munus hoc insuper egregia oratione commendans: Erit anima Domini mei, ait *c*, custodita quasi in fasciculo viventium, apud Dominum Deum tuum. Porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundæ. Hic sapiens herois illustrissima comparatione discrevit vivendi rationem, quam improbi probique tenent, præsertim in tolerandis vitæ miseriis. Bonæ mentis homines instar recentium florum sunt, quos olitor paullo ante decerpsit, & ne diffluerent, in fasciculum colligavit

a *Blos. instit. spirit. cap. 2. propius finem.*
b *Aug. in Psal. 61. prope finem.*
c *1 Reg. cap. 25. v. 29.*

vit filo. Flores hi arcte quidem ſtringuntur, clamore, ſi poſſent, teſtaturi ſuum dolorem. Verum hac ratione flores conjuncti manent, & diutius vivunt affuſa aqua.

Hoc florum vinculum quotidianas miſerias interpretor, quæ ſi non ſuavius, certe purius docent vivere. Res exemplo monſtratur: Eſurio; Vt ergo fami opituler, coci benevolentiam ambio. Sitio, Sed cellarium agere non placet. ergo famuli operam adhibeo. Veſte indigeo. At ſuere non poſſum. ergo ſartoris induſtriam quæro. His indigere, miſeria quidem eſt, ac ſic nonnihil humanior fio, & aliena opera devincior ad amandum. Si eſſent qui neminis egerent opera, neminem vel mitiore verbulo dignarentur. *Sic anima proborum cuſtodita eſt velut in faſciculo viventium.*

Longe diſſimillima ratio eſt improborum Sentiunt quidem miſerias quotidianas & ipſi, ſed eos eſſe lapides dixeris, quos funda rotat quo longius projiciantur. Nolunt improbi legibus ſtringi, laxiſſimam ambiunt libertatem, cupidines ſuas ſollicite ſectantur, nec arceri ſe ſinunt à ſuis delitiis. Itaque in funda jacent non ligati, ſed *rotantur* huc illuc, in omnes nequitiæ ſpecies vagi. Tandem poſt tot petulantiæ gyros excutiuntur, Repulſi ſunt de manu Dei.

Quapropter, ut vetus interpres loquitur *a*: Faſciculus aſtringitur nt conſervetur, lapis

a *Pſal.* 87. *v.* 6. *Gloſſa ordinaria.*

lapis in funda ponitur, ut abjiciatur. Singuli secum dispiciant, qua ratione quotidianas miserias ferant, an ut flores ligati, an ut lapides rotati.

Rex crucifixus Christus, ad portandam Crucem invitans, non annuam, non menstruam, nec unius hebdomadis, sed quotidianam crucem offerebat, & teste Luca *a*, dicebat ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam QVOTIDIE, & sequatur me.

Chrysostomo valde assentior, qui vitam nostram onerariæ navi †, quæ adversa flumine trahitur, simillimam esse dixit. Cogita turbas, tumultum, miserias in hac tali nave assiduas. Hic clamores perpetuos diu noctuque audire cogeris: hic somnus brevior & turbatior: hic cibus nauticus, & qualis in ipso navigio incommode coquitur: hic progressus navis morosus & testudineus: hic perpetuæ & aliæ ex aliis molestiæ oriuntur: jam funis rumpitur, jam carina saxo illiditur: jam equus concidit, jam ex equo auriga decidit, jam nauticus explorator * periculum indicit: modo navis offendit & in vado hæret, & quia in ejusmodi navigiis plerumque multum vini vehitur, doliarius vietor semper aures obtundit, dum dolia munit ne rimas agant, aut musto rumpantur: cum in navi aliquantula quies foret, è cœlo

a *Luc. cap. 9. vers. 32.* † *Ainer Hohe nan, seu Corbita hypagoga.* * *Wagenhalsz.*

cœlo turbæ sunt: jam præceps nox hærere cogit, jam procellosus ventus jubet sistere, jam pluviæ, jam fœdissimæ tempestates aliæ aut morari, aut tardius progredi volunt. Hic nunquam deest, quod molestum sit. Talis omnino vita nostra est, assiduis miseriis plena, nunquam non ingerit quod patiamur. Adverso flumine, ait Chrysostomus, in cælum navigamus, & tu quæris, ne qua tibi difficultas occurrat.

Quotidianas ergo molestias non nisi quotidiana vincet patientia. Vnusquisque *tollat crucem suam quotidie.*

Hic plurimum promereri licet non tam difficultate tolerandorum, quam assiduitate. Recto pietatis sensu Mathois abbas dicere solebat *a*: Malo aliquod leve opus & continuum, quam grave quod cito finiatur. Non minus patiens est censendus, qui quotidie suam patientiam velut ad palum exercet, quam qui grandia fert onera, sed raro. Imo fit quandoque ut magna vincamus, & in minimis succumbamus: injuriam gravem ferimus, & pulici aut muscæ impatientissime irascimur. *O passi graviora* b!

Narrat Dionysius Carthusianus, sui Ordinis tironem principio alacrem, & ad omnia promptum, paullatim cœpisse lassescere, & inter onera numerare quæ initio facillima videbantur. Illud præcipue religiosum juve-

a *Pelag. libello 7. num 11.*
b *Virg. l. 1. Æneid.*

juvenem vexabat: niger ei cucullus, ut tironi, ferendus erat. hunc ille iniquissimis oculis intueri, & trabalem crucem credere, quod aliorum neminem fatigavit. Fuit ut huic juveni pomeridianum somnum conciliaret altissimi silentii quies. Dum dormit, somniat Christum cum prægrandi cruce per cœnobii ambulacrum incedere, & ascensum moliri per scalas, nec tamen progredi posse, ob immodicam crucis molem. Igitur ille ipse tiro, qui hoc somniabat, visus est sibi accurrere, & adjuvare velle laborantem. At eum Christus torve intuens: Et tu, ajebat, impatientissime, in mea mihi ferenda cruce sis auxilio? Tuam portare nequis, & alios juves? Evigilavit tiro ad has voces, & resipuit, robustiora patientiæ specimina daturus.

Idem nobis frequenter evenit: ardua quandoque perferimus, & à minutulis jacemus victi: Tironi illi dixissemus: Quid hoc vestimenti genus te cruciat? cucullus, quem horres, ater quidem est, sed levis est, & pro ritu familiæ quam amplexus es, tironibus omnibus gestandus. Dicamus hæc talia, obsecro, & nobis ipsis: Fames, sitis, frigus, æstus, malignum cælum, molesta statio, injucunda ambulatio, plena tædii fatigatio, importuni amici, turbantes liberi, ignavi famuli, uxor iracunda, miseriæ sunt non amœni coloris, sed facilis patientiæ; modo eas velimus ferre non repugnanter, ipsa ferendi

tendi assuetudine, molliuntur, & superantur. *Bacilli* sunt, non trabes, & eo plerunque minus feriunt, quo feriunt crebrius. Erudite hic submonens Tertullianus *a*. Absit à servo Christi, ait, tale inquinamentum, ut patientia majoribus tentationibus præparata in frivolis excidat.

Deus Davidi regi amantissime pollicitus: Ego ero, inquit *b*, ei in patrem, qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. Nimirum ut pater aut præceptor discipuli manum ferula solet increpare; levis ictus, & brevis dolor.

Ita DEVS virga virorum, & plagis hominum, miseriis inter homines non ignotis corrigit, ne paterna labante disciplina exleges simus, in omne flagitium animosi. Tunc enim peccandi crescit audacia, cum metus demitur dandi pœnas. Ideo Sionis Rex: Virga tua, inquit *c*, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Passus se filium errantem, agnovit patrem leniter castigantem.

Erudite dixit Seneca *d*: Non sentire mala sua, non est hominis; non ferre mala sua, non est viri. Esurire, algere, sitire, ceterasque vitæ molestias subire, *onerosum* quidem, sed tamen *meritorium*. Pergamus hæc tolerare: Hic

a *Tertull. lib. de Patient. cap.* 8.
b 2 *Reg. cap.* 7. *v.* 14.
c *Psalm.* 22. *v.* 4.
d *Sen. de Consol. ad Polybium c.* 36.

Hic etiam à lucta non gravi sperandum est præmium immortale.

CAPVT V.

Alia quinque genera pœnarum singillatim etiam exponuntur.

FEstivum apologum recensens Suidas: Abies, inquit, & Rubus jurgio contendebant. Abies Rubo, Rubus Abieti multa exprobrabat; ad graves etiam verborum contumelias descendebant. Tandem Abies Quid multis, inquit, opus est? Vltimum tuum hospitium est furnus, aut fornax, neque enim ad aliud quidquam usui es, quam ut igni teipsum subjicias in pabulum. Hoc te fatum manet, hic tibi locus debetur; ab igne demum devorandus es. Ego quidem neque enim nego, durius tactor, ferro succidor, ad molam serrariam devehor, dentibus ferrarum dividor, exinde fabris dolanda & secanda trador, hic etiam pelle mea spolior: hæc tamen omnia mihi honori sunt & laudi, nam ex me sedilia, domus, navigia, templa fiunt, ubique sum usui.

Hæc vera (sic loquar) in Orbe fabula est. Hoc discrimine improbi probique illi ut rubus demum in flammas abripientur, isti ut abietes rectæ in altum cælo crescunt. Variè quidem afflictionis ferro sauciantur, dejiciuntur, circumsecantur, fortunis ut pelle spoliantur. Sed non refert, sic ad ædificium cæleste

leste aptantur, rubis ad ignem destinatis: Abietes dum læduntur ferro, polliuntur, ut jam supra demonstravimus. Et istius quidem politurae quinque instrumenta, *Virgas*, *Sagittas*, *Faces*, *Sertum stramineum*, *Bacillos* explicate proposuimus. Addimus nunc quinque reliqua, *Laqueos*, *Fustes*, *Pallium*, *Flagra*, *Saccum*, usitatam in patientiæ gymnasio suppellectilem, cujus singulas partes exponemus.

I. LAQVEI & CATENÆ.

His adumbrantur afflictiones cuivis statui propriæ. Habet quælibet vivendi ratio suos *Laqueos* aut *Catenas suas*. Vbique vincula sunt, sive arctiora illa, seu laxiora, seu aurea, seu ferrea, vel etiam adamantina. Religiosorum hominum status triplici cohæret vinculo; conjugium simplici, sed illo arctissimo.

Hic cumprimis error ponendus est, qui multis misere illudit. Cum nemini crux desit, suam quisque crucem putat ponderosissimam. Oculorum dolorem omnium gravissimum judicat, qui ophthalmia laborat. Qui vivam in corpore lapidicinam alit, aut calculo uritur, neminem mortalium acerbius quam se torqueri existimat. Qui dentium doloribus urgetur, omnes alios dolores mitiores putat. Quem stomachi rosiones, exulceratio, aut colica exercent, se unum gravissimis tormentis cruciari censet. Ita qui angoribus circumfluit, alia omnia mal-

let perpeti, quam animo angi. Qui morsus & vulnera conscientiæ sentit, se unum ad inferos jam dejectum credit. Qui male auspicatis nuptiis uxorem duxit imperiosam, se omnium misertimum arbitratur, nec immitius esse pistrinum ullum quam conjuum affirmat. Miles morbo & inopia pressus, sortem suam ut omnium iniquissimam damnat. Quem domi labor velut remigem scamno affigit, infelicissimæ conditionis se solum esse ingemiscit. Servorum ac subditorum querelæ, omnes alios præterquam servos, beatos pronuntiant. Magistratus, præsides, & qui ad clavum sedent, suam vivendi rationem judicant laboriosissimam. Mercator quem maria & itinera fatigant, civium quietem laudat, & mercaturam, ut turbatissimum vitæ genus accusat.

Chrysostomus jam suo ævo in has ipsas querelas publice facundus: Oculum habens vitiatum, inquit *a*, nullam ægritudinem aliam, talem esse censet qualem suam: rursum qui stomacho laborat, hoc omnium esse difficilimum asserit: itidem & in tristitia, qua quis detinetur, hanc asserit esse difficillimam: cum propria enim experientia hoc judicat. Sicut qui filios non habet, nil ita grave putat, sicut filiis carere: qui multos habet cũ paupertate, nil tam accusat quam filiorum multitudinem. Privatus, nihil hujusmodi vita dicit inutilius esse, nihil abjectius.

a Chrys. tom. 5. hom. 67. propius finem.

ctius. Miles nihil esse militia laboriosius, nihil periculosius asserit: satius enim pane solo cum aqua vesci, quam tot ferre molestias, &c. a Quot senectam admirantur? Quot beatam vocant juventam? Quare non fuimus senes? dicimus. Cum vero vertex albescit, rursum dicimus. Vbi juventa? Et omnino multas tristitiæ caussas habemus. Vna tantum est ab hac inæqualitate libera via, quæ secundum virtutem est. Cum igitur mala nostra magis sentiamus quam aliorum, nostris grandius inesse pondus credimus quam alienis. Hic ego cum Venusino vate interrogem:

Qui fit Mæcenas, ut nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat b?

Cuique sua sors videtur miserrima: propria crux, gravissima crux censetur. Idcirco usitatissimus hic error in gymnasio Patientiæ corrigendus. Atque hoc nemini non persuasissimum sit, omne vivendi genus suis ligari vinculis, suas cuique statui hærere cruces. Elegisti vitæ genus? Illius etiam catenæ ac laquei te sequentur, ne dubita; qui reditus capit, expensas cogitet; qui hæreditatem adit, in partem solvendorum quoque debitorum venit. Vitam religiosam amplexus es? Nil nisi cruces cogita, easque perpetuas. Hic vivere non licet, nisi crucifixo.

a *Si qui ob ætatem munere arceantur.*
b *Horat. lib. 1. Sat. 1. initio.*

Marti te consecrasti? extremam paupe- riem, & vulnera, & mortem expecta.

Mercurio te adjunxisti? Non tantum maria & tempestates, sed & † naufragia & fortunarum eversionem prævide.

Musis te addixisti? Quicquid laborum aut tædiorum occurrerit, devorandum erit, aut certe Musis renuntiandum.

Domini te servitio tradidisti? Expende durissima quæque servis toleranda.

Sors aut Natura te dominum fecit? Para te; curarum & sollicitudinum agmina tibi erant sustinenda.

Vxorem duxisti? Habeas ut nactus. Ærumnæ te plurimæ expectant; hæc sacra aliter non constant. Teipsum sponte in vincula conjecisti quæ nemo nisi Mors solvat. Quapropter sumptuosum tibi bellum, familiæ procellas, quotidianum supplicium, tristia omnia imaginare. Nam, tribulationem carnis habebunt hujusmodi *a*. Ecquid frustra luctamur? omnis vivendi ratio, status omnis plurimum amaroris habet, & ubique est, quod mordeat.

Divina lege sancitum est *b*. Omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti aut mellis adolebitur in sacrificio Domini. Quicquid obtuleris sacrificii, sale condies.

† *Kauffmanschafft vnd Banckrotten, seind nahend gefreunde.* a 1 *Corinth. cap.* 7. *v.* 28. b *Levit. c.* 2. *v.* 11. & 13.

dies. Mel & fermentum à divinis ſacrificiis excluſiſſima ſunt. Neque vero tantum flagitiis abſtinendum, ſed & voluptatibus, quæ ducunt ad flagitia. Vtrumque repudiatur & mel voluptatis, & fermentum nequitiæ. Sale condiendum eſt, quicquid Deo conſecratum cupimus: Nihil enim illi placet, ut Hieronymus loquitur, niſi aliquid in ſe amaritudinis & mordacitatis contineat. Deus ipſe pæne omnia perfundit amaritie, & multo ſale defricat.

Rex David hoc perſentiſcens: Poſuiſti, ait [a], tribulationes in dorſo noſtro. Ecquis hanc acrimoniam non ſentiat? Addit: Induxiſti nos in laqueum. Deus eſt qui certa vivendi ratione nos vinciat, hos compedibus, iſtos armillis, illos torquibus, hos catenis, hos funibus; quoſdam ferro ligat, loro aliquos, auro alios. Non tamen minus ligatus eſt qui ferro, quam qui auro ligatus eſt. In vinculis ſumus, & compediti, quodcumque vitæ genus tuemur: ille omnium peritiſſimus habetur in Patientiæ gymnaſio, qui ſtatus ſui ſeu laqueos ſeu catenas ſcitiſſime geſtare novit, qui Chriſtiana patientia ſe ſuis compedibus indulget. Certe ferenda ſunt hæc vincula, non rumpenda. Plurimis prodeſt ſic eſſe vinctos, ne manuum pedumve licentia exorbitet ab honeſto.

Illum igitur errorem penitus damnemus,

a *Pſalm. 65. v. 21*

qui ſuam cuique crucem fingit omnium eſſe graviſſimam. Imo hoc quiſque ſibi certo perſuadeat, ſe nunquam tanta paſſum, ſed nec paſſurum unquam, quin alii longe graviora paſſi deprehendantur.

Ex illo autem errore primo enaſci ſolet alius, cum afflictiones noſtras non tantum maximas cenſemus, ſed eas etiam fugere molimur, licet irrito conatu. Hinc agricola ligonem odit & ſtivam, cæmentarius trullam, faber ferrarius limam, tabularius pennam, diſcipulus diſciplinam, maritus execratur conjugem, famulus herum, puer magiſtrum; ſuum omnibus officium ſordet; diſplicet incepta vitæ ratio. Nimirum, propter frigus piger arare non vult *a*.

Hic Paulus altum inclamat omnibus *b*: Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. Quo tandem modo? Fortiter & agendo, & patiendo. Eam ob cauſſam Paulus in preces etiam deſcendens: Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, inquit *c*, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia. Quid enim reluctamur miſeri? quid vinculorum nodos rumpere tentamus fruſtra? Hoc certe unum agimus, ut arctius implicentur.

Feramus ergo injectas nobis compedes, dum

a *Proverb. cap. 20. v. 4.*
b *1 Corinth. cap. 7. v. 20.*
c *Epheſ. cap. 5. v. 1.*

dum suum capiti diadema veniat. Fors vicina jam dies est, qua canamus assertori nostro: Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis *a*.

II. NODOSI FVSTES.

Fustibus Nodosis calamitates monstrantur plurimis communes, Tyrannis, Hæresis, Bellum, Pestis, Sterilitas, Fames, Oppressiones, Cædes, Inundationes, Morbi, Naufragia, Ruinæ, Incendia, Terræ motus, Terræ labes, ceteræque clades publicæ. Vtilia prorsus sunt hæc quæ patimur publica mala. Origo eorum à Deo bonorum omnium auctore, capite, & fonte, qui hæc aspera ingerit, ut medicamenta, sensu quidem tristia, re salubria & eventu.

Fines cladium istarum præcipue tres numerantur *b*. Aut enim *Bonos Deus* exercet; aut Lapsos castigat; aut Improbos punit, & hæc omnia nostro bono. Videmus quotidie optimos quosque aut seorsim premi cladibus, aut iisdem pariter involvi cum malis. Videmus & miramur, quia nec caussam satis capimus, nec attendimus ad finem. Caussa est Dei in nos amor: finis, non læsio nostra, sed fructus. Iuvat enim exercitium hoc non uno modo. Si nautam velis agere, per tempestates doceare: si militem, per pericula: si vere virum, per afflictionis toleran-

a *Psalm. 115. v. 16.* b *Quod & supra asseruimus.*

lerantiam. Doctrina enim viri per patientiam noſcitur *a*. Atque hic exercendi; alter caſtigandi finis eſt.

Clades quibus caſtigamur, aut flagelli loco ſunt, cum peccavimus: aut freni, ne peccemus. Paterna manus eſt, quæ lapſos crebro verberat; carnificis, quæ tarde, ſed ſemel punit. Punitio divina ad malos quidem ſpectat, non tamen mala eſt, quia non aliud eſt, quam cohibitio quædam à ſcelere & repreſſio. Sic pœna omnis bona, Iuſtitiæ aſpectu, ſicut impunitas mala, quæ efficit ut diutius ſceleſti noceant.

Porro clades publicæ, ut Bella, Fames, Peſtis, aliæque juſtiſſime à Deo immittuntur. Neque eſt quod eas graviores priſcis aut novas credamus. Et olim talia longeque graviora. Hoc quidem ævo ab Anno Chriſtiano milleſimo ſexcenteſimo decimo octavo, totam pæne Europam belli flamma depaſta eſt, per duodecim jam annos: nec dubium quin aliquot centena millia hominum morbo, fame, gladio perierint. Sed nihil hoc novi. In una olim Hieroſolymorum urbe, per omne tempus obſidionis mortui aut cæſi, *decies centena millia*, capti nonaginta ſeptem millia. Quo quidem tempore in Iudæa diverſis locis, *duodecies centena & quadraginta millia* Iudçorum occiſi ſunt, præter innumeros qui fame, exilio, miſeriis perierunt En cladem unius ſolummodo gentis! Quantula tamen illa ho-

a *Prov. c. 19. v. 11.*

hominum terrarumque pars, si conferatur cum Europa nostra?

Quid jam alibi gentium? Vnum bellum Punicum secundum in solis Italia, Hispania, Sicilia, supra *quindecies centena millia*, non totis septemdecim annis consumpsit. Bellum civile Cæsaris & Pompeji ad *trecenta millia* hominum glutivit. Bruti, Cassii, Sexti Pompeji largiorem sanguinem fuderunt. Vnus C. Cæsar (ô pestem perniciemque generis humani!) fatetur, & quidem gloriabundus, *Vndecies centena & nonaginta duo millia hominum prœliis à se occisa.* Pompejus Magnus in delubro Minervæ inscripsit, *Fusa à se, fugata, occisa, in deditionem accepta hominum vicies semel centena octoginta tria millia.* Quibus velut in numerum addo Q. Fabium, *qui centum & decem millia Gallorum.* C. Marium qui *ducenta millia Cimbrorum*: Posteriori ævo Aëtium, qui memorabili Catalaunico prælio *centum sexaginta duo millia Hunnorum* occidit. His jungo Mithridatem regem, qui una epistola *octoginta millia* civium Romanorum negotiandi caussà per Asiam dispersa interemit.

Neque tantum cadaverum strages in bellis, sed oppidorum ac urbium. Cato Censorius gloriatur, plura oppida se in Hispania cepisse, quam dies in ea egerit. Cepit autem quadringenta, si Plutarcho fides. Sempronius Gracchus, ut Polybius refert, trecenta in eadem delevit.

Quid jam de morbis & varia lue memorem: In Iudæa pestis una sub Davide rege septuaginta millia hominum absorpsit, die non toto. Sub Gallo & Volusiano Imperatoribus, pestis ab Æthiopia exoriens, omnes Romanas provincias pervasit, per quindecim continuos annos incredibiliter exhausit, & innumeros mortalium ad plures misit. Vix alia unquam major, seu temporum, sive terrarum spatio fuit. Sævitia tamen insignior illa, quæ Byzantii finitimisque locis grassata, Iustiniano principe, cujus vis tanta, ut in singulos dies quinque millia funerum daret, interdum etiam decem millia *a*. Nec minus miranda Africana pestis, quæ eversa Carthagine orta, in sola Numidia *octingenta millia* hominum delevit, in maritima Africa *ducenta millia*, & apud Vticam *triginta millia militum*. In Græcia, Michaelis Ducæ imperio, tanta pestis sævitia fuit, ut vivi prorsus pares non essent sepeliendis mortuis *b*. Denique Petrarchæ ævo, tam valida in Italiam pestilentia incubuit, ut ex millenis quibusque hominibus vix decem superessent.

Iam de fame nihil profecto nos, aut ætas nostra, vidimus, si videmus antiqua. Sub Honorio Imperatore Romæ tanta caritas omnis annonæ fuit, ut homines hominibus

a *Procopius lib. 2. de bello Persico. Agathias lib. 5. hist.* b *Zonare verba sunt. Sub annum Christianum 1359.*

bus jam imminerent, & in Circo palam audita ſit illa vox, *Pone pretium Humanæ Carni.* In tota Italia vaſtantibus eam Gothis, ſub Iuſtiniano, iterum tanta, ut in ſolo Piceno *quinquaginta millia hominum* fame interierint, & paſſim in uſum ciborum verſæ ſint carnes non ſolum humanæ, ſed humana etiam excrementa.

a Ævo regis Hiſpaniarum Habidis, terræ aëriſq; ſiccitas viginti ſex annis tanta fuit, ut fontibus fluviiſque omnibus, præter Iberum & Bætim præ ariditate conſumptis, humoreque penitus exſiccato, quo partes terræ pulviſque coagmentantur, agri in vaſtos hiatus abirent. Hinc facultas alio commigrandi ſublata multis, qui vitæ ſuſtentandæ neceſſitate adacti fugam meditabantur. Sic Hiſpania locis præſertim mediterraneis, herbarum & arborum honore nudata (paucas quaſdam arbores ad Bætis ripam conſervatas ajunt) beſtiis & hominibus fame conſumptis, in ſolitudinem & in vaſtitatem miſerabilem redacta eſt. Regum nobiliumque progenies à ſtirpe defecit, tenuioribus, quibus res anguſta domi fuerat, neque in multos dies paratus commeatus, in vicinas provincias, locaque maritima tempeſtive dilapſis. Exactis tandem viginti ſex annis poſt maximam vim ventorum qui ſubſecuti ſunt, & arbores omnes radicitus convulſerunt,

a Ioan. Mariana, lib. 1. rerum Hiſpanic. c. 3. fin.

runt, copiosis pluviis depulsum est malum. Incolarum aliqui, sed aliis permixti gentibus, ad sedes pristinas reversi, Hispanorum gentem & nomen ferme ad interitum perductum instaurasse creduntur. Sic Hispaniæ sentiunt Historiæ. Sileo nota.

Quid jam vetera tributorum exempla memorem? Pleræque omnes provinciæ sub Romano Imperio, fructuum ex agro pascuo *Quintam* quotannis persolverunt. *Decimam* ex agro arvo †. Nec defuere Antonius & Cæsar, novem decemque annorum tributa exigere in annum. Iulio Cæsare interfecto, cum arma sumpta pro libertate, singuli cives *Vigesimam quintam* omnium bonorum dependere cogebantur. Et hoc amplius: Senatorii ordinis omnes, in singulas ædium suarum tegulas, *sex asses* conferre jussi sunt. Tributum immensum, nostrisque censibus vix credendum. Octavianus Cæsar *octavam* omnium bonorum partem à libertis exegit, & accepit. Omitto quæ Triumviri, quæ alii tyranni patraverunt.

Porro exactiones omnes ac rapinas longe superabant Romanorum coloniæ, quibus in subditos nihil cogitari potuit tristius. Deducebantur passim legiones cohortesque veteranæ in agros & oppida: miseri provinciales momento temporis, bonis & fortunis omnibus provolvebantur, idque nihil ausi,

† *Ager arvus qui arari solet & seri. pascuus qui pascendo pecori aptus.*

ausi, nihil meriti: pro crimine opes eorum, aut opimi agri fuerunt. Miserum est numis spoliari: quid etiam agris tectisque? Grave istis pelli: quid tota patria? Distrahebantur ecce aliquot millia hominum, liberi à parentibus, domini à familiaribus; uxores à viris, & in varias terras, ut sua cuique sors fuit, spargebantur: alii in Africam, pars in Scythiam aut Britanniam coacti sunt migrare. Solus Octavianus Cæsar in sola Italia viginti octo colonias collocavit, in provinciis quot libuit. Hoc profecto gurges calamitatum omnium fuit.

Quid jam Inundationes, Terræ motus, Incendia, Ruinas commemorem, quæ totas non raro civitates hauserunt. Fidenis Tiberio principe, collapsi Amphitheatri ruina, viginti millia hominum & amplius perierunt *a*.

Clades in omni Orbe, & omni ævo fuerunt eruntque. Illud potius mirum, si exlex quisquam ab hac communi lege nec onus ferat, quod ferunt omnes. Solon amicum quendam Athenis graviter lugentem in arcem deduxit, & subjectas omnes in magna urbe domos ostendens: Cogita, inquit *b*, quam multi luctus sub his tectis olim fuerint, nunc versentur, postea futuri sint; ac mitte lamenta vana, animumque

a *Tranquillus de Cæsar. Tacitus in Annal. Alii.* b *Lipsius lib. 2. Const. cap. 20. & seqq.*

que contra hæc obfirma. Idem omnibus ingerendum, qui noſtra tempora ut omnium luctuoſiſſima deplorant: Obfirmate animum. Quod damnum putamus, remedium eſt. Hac miti calamitatum ferula *Deus* crimina noſtra velut depurgat & expiat *a*. Tranſeundum eſt per ignem & aquam, & educet nos in refrigerium. Obtinuiſti primum, expecta ſecundum.

III. PALLIVM.

Illam afflictionem *Pallium* voco, quam quis ipſe ſibi creat, aut aliunde advenientem auget vanis perſuaſionibus. Nimirum talis cuique quælibet res apparet, qualem ei veſtem aut pallium ipſe induerit. Incredibile dictu eſt, quantum hîc ſeu imaginatio, ſeu Opinio poſſit. Opinione ſola & ægrotamus, & etiam quandoque morimur. Fit nonnunquam ut duo quidam ſimillima, & eadem pæne cruce premantur: alter excitatioris animi ſuam putat eſſe chartaceam, alter abjectioris & triſtioris ſuam putat prorſus plumbeam. Hic non res, ſed opinio diverſa eſt.

Sæpiſſime tantæ molis ac ponderis crux eſt, quanti eam putat is eſſe qui portat. Mala noſtra ad opinionem noſtram aut creſcunt, aut decreſcunt. Gravia patitur, qui hoc unum ſibi jam perſuaſit, ſe pati gravia.

a *Pſalm*. 68. v. 12.

via. Grande prorſus imperium eſt imaginationis in morbos, & in omnia quæ patimur mala. Sunt qui Imaginationem pluviæ aſſimilent, quæ ſuo in terram illapſu ranunculas ſexcentas procreat. Hanc alii cum tonitru contendunt, quod oves abortire facit, & apum mel acore corrumpit.

Non male Imaginatio Venetorum conſpiciliis conferatur, quæ turbam è viginti circiter militibus, aſpectabilem repræſentant exercitum. Quidquid in Orbe magnum eſt, ſubſidet, ſi ei vanum imaginationis tumorem ademeris. Cogitationes meticuloſæ, ſuſpiciones, æmulationes, & mille hujuſmodi, quæ vitam miſere diſcruciant, imaginationis ſunt ludibria. Imaginatio vigilantium eſt ſomnium, quod mille phantaſmata, modo ridicula, modo horrida objectat. Vulgi verbum eſt, *Imaginatio facit caſum.* Hic non minus vere dixerim: Imaginatio aut fabricat crucem, aut certe aggravat. Quemadmodum is, qui pontem anguſtum tranſit, aut altum ſcandendo petit, tum demum ruere incipit, cum ruiturum ſe imaginatur, ita prorſus frequentiſſime calamitoſus fit, qui ſe talem eſſe arbitratur.

Qualem rebus imaginem imponimus, aut quale iis pallium injicimus, tales nobis apparent. Id Ioannes Climacus tali narratione confirmans: Cum in cœnobio, inquit,

quit *a*, ad mensam consedissemus, cœnobii præses in aurem mihi insusurrans: Vis, inquit, pater, ostendam tibi religiosissimam cum extrema canitie prudentiam? Cumque id summis precibus orarem, nec quidquam me magis velle dicerem, advocavit præses è proxima mensa sacerdotem senem octogenarium qui sacrario præerat, & quadraginta octo annos in monasterio cum laude posuerat. Vocatus hic senex promptissime venit, & abbatis genibus advolutus solenné precationem expetiit, eaque data surrexit, & ad mensam, quid abbas mandaturus esset, stans expectavit, idque sub initium prandii. Abbas suavissime omnia dissimulans, neque senem abire jussit, nec quid ipse vellet, imperavit, prandium autem omni studio contra morem protrahi curavit. Duabus fere horis patientissimus senex stetit, immoto gradu, & quidem impransus. Climacus hæc secum tacite admiratus, erubescebat vel obliquo oculo incanum illud & venerandum caput tangere. Itaque perstabat dignissimus cælo senex ad prandii finem. Remotis mensis, cum omnes surgerent, jussus est abire, & initium trigesimi noni psalmi Isidoro recitare *b*. Climacus in stuporem datus hoc spectaculo, & religiosa curiositatis actus,

a *Climac. grad. 4. pag. 7. ab initio quarti grad.* b *Expectans expectavi Dominum & intendit mihi. Psal. 39. v. 1.*

actus, senem illum statorem ad colloquium secretum sevocans: Et quæso te, inquit, mi Pater, quid tanto tempore impransus & stans ad mensam cogitasti? Cui senex placate: Imaginem Christi præsidi meo imposui, ait, neque enim hoc hominis jussum, sed Dei esse credidi. Quare non ad mensam, sed ad aram me stare persuasus, Deo preces adhibui, nec ullam maligniorem cogitationem adversus præsidem admisi.

En artificium nobile in patientiæ gymnasio plane usurpandum. Imaginem Christi, ait optimus senex, præsidi meo imposui. Talis scilicet unaquæque res nobis apparet, qualem imaginem, vel quale nos ei pallium injecerimus, qualem scilicet eam nostra finxerit imaginatio. Si nos ei pallium lugubre ac nigrum circumdederimus, aspectu mœsto feriemur; si leve ac grati coloris, impavida eam æquanimitate complectemur.

Subinde tamen, quisquis nimium dolere non vis nudam rei faciem intuere, & quod prius horrorem ac mortem intentabat, jam risum excitabit. Quod videmus accidere pueris, hoc nobis quoque majusculis pueris evenit. illi quos amant, quibus assueverunt; quibuscum ludunt, si personatos videant, expavescunt. Non hominibus tantum, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua a. Inspice, oro, penitius quid sit

H ægrota-

a *Seneca epist. 24. med.*

ægrotare, quid ſine culpa ſua pauperem eſſe, quid humanum favorem amiſiſſe, vide quid ſit immerentem injuria affici, quid virtute præditum contemni ac vituperari, & hæc omnia terribiles malorum larvas dices, ſed pueris ſolum formidandas.

Plurimorum imaginatio morbum, ut malum maximum; paupertatem, ut extremum vitæ dehoneſtamentum, injurias, contemptum, vituperia, favoris jacturam; invidorum vexationem, ut rem longe deterrimam, velis remiſque fugiendam intuentur. Ita è formicis elephantos, è canibus pantheras & tigrides, è lepuſculis neſcio quos belluarum, & terribilium portentorum exercitus effingimus. Ita centies morimur, antequam periculoſe ægrotemus, ita nos Iro & Codro pauperiores credimus, paupertate vix à limine ſalutata; ita quandoque victoriam amiſſam & deſperata omnia proclamamus, antequam hoſtis in conſpectum veniat; vix abſinthiten labris primoribus guſtamus, & totos abſinthii montes devorandos eſſe metuimus; vix ſpinulam calcamus, & gladios ac vulnera ſomniamus. Ita malis noſtris plurimum adjicimus, & nobis ipſis mentimur. Omnia quæ patimur, opinione noſtra majora fiunt, & ſæviora.

Quis hæc mortalitatis ludibria ſatis æſtimet: Plura ſunt quæ nos terrent, quam quæ premunt, & ſæpius opinione quam re laboramus. Quædam nos magis torquent, quam debeant;

debeant; quædam ante torquent, quam debeant; quædam torquent, cum omnino non debeant. Aut enim augemus dolorem, & fingimus, aut præcipimus. Plerumque enim ſuſpicionibus laboramus, & illudit nobis illa, quæ conficere bellum ſolet, fama *a*. Sic accedimus opinioni, nec coarguimus illa, quæ nos in metum adducunt, nec excutimus, ſed trepidamus, & ſic vertimus terga, quemadmodum illi, quos pulvis motus fuga pecorum, exuit caſtris, aut quos aliqua fabula ſine auctore ſparſa conterruit. Neſcio quomodo vana magis perturbant. Vera enim modum ſuum habent: quicquid ex incerto venit, conjecturæ & licentiæ paventis animi traditur. Inquiramus itaque in rem diligenter.

Quam multa non expectata venerunt, quam multa expectata nunquam comparuerunt! Etiamſi futurum eſt quod times, quid proderit dolori tuo occurriſſe? ſatis cito dolebis, cum venerit: interim tibi meliora propone, & noli ſollicitus eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi. Sufficit diei malitia ſua *b*. Id quod metuimus, fortaſſis erit, fortaſſis non erit; interim dũ non eſt, mittamus tam vanos metus.

Nonnunquam nullis apparentibus ſignis, quæ mali aliquid pronuntient, animus ſibi

H 2 falſas

a *Livius lib. 27. Fama bellum conficit, & parva momenta in ſpem motumve impellunt animos.* b *Matt. c. 6. v. 34. ſeu ult.*

falsas imagines fingit, aut verbum aliquod dubiæ significationis detorquet in pejus, aut majorem sibi offensam proponit alicujus quam est, & cogitat non quantum iratus ille sit, sed quantum liceat irato. Sic dubia pro certis expavescimus, nec servamus modum rectum; statim in timorem venit scrupulus. Ergo spem ac metum examina, & perturbare te desine.

Præclarissime dixit Epictetus *a*: Homines perturbantur non rebus, sed iis quas de rebus habent opinionibus. Verbi caussa: Mors non est malum; alioqui enim & Socrati ita visum esset: sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cum igitur impedimur aut distrahimur: non alios culpemus, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones.

Hoc ipsum Annæus explicatissime confirmans; Opinio est ergo, inquit *b*, quæ nos cruciat: & tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus. In nostra potestate remedium habemus.

Itaque in patientiæ gymnasio cruces pretiosæ aut viles, ponderosæ aut leves sunt prout discipuli pretium eis dant, aut pondus. Tam miser est quisque, quam se esse credit.

IV. FLA-

a *Epictet. Enchri. c.* 10. b *Senec. Consol. ad Marciam cap.* 19.

IV. FLAGRA.

Inter graviſſimas afflictiones non immerito cenſentur illæ, quæ à Lingua ſunt, Objurgationes, Convicia, Obtrectationes, Contumeliæ, Calumniæ, Exprobrationes iniquæ, Accuſationes falſæ, & quicquid ab illa malorum Lerna, à Lingua mali eſt. Huc referendum, cum negantur petita, poſtulantur ingrata; imperantur dura. Atque hoc omne afflictionis genus *Flagra* nobis ob oculos ponunt. Graves hinc ictus, & plagæ prorſus acerbæ, quæ oſſa vel ipſa comminuant, præſertim ſi ab iis exagiteris, à quibus id minime expectes.

Solymæus rex olim queritur *a*: Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique. Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo: Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, jam etiam in me calces elidis? *Et tu fili*, dicebat Bruto Cæſar, cum in curia confoderetur. Hic breviter ſolatia, velut unguentum inſtillamus vulneri.

Primum: Hic nemini parcitur, nec quidem cautiſſimis, nec etiam ſanctiſſimis. Et hi quoque cæduntur ac flagellantur linguis.

 Flagel-

a Pſalm. 54. *v.* 13. 14. & 15.

Flagellum linguæ, ait Siracides *a*, omnibus communicans. Hieremias vates prius ſanctus quam natus, nihilominus queritur, &: Væ mihi mater mea, inquit *b*, quare me genuiſti virum rixæ, virum diſcordiæ in universa terra? Omnium jurgiis & peſſimis imprecationibus expoſitus erat.

Parum erat Iobum à Satana immaniſſime cruciari, niſi ſua eum & uxor, & cognati linguis etiam diriſſime flagellaſſent. Vti aromata longe lateque odorem emittunt, ſi teras: ſic virtutis fama diffunditur, ſi premas. Sunt & animalia quæ verberata gratiſsimum ſpirant odorem: talis omnino Iobus, qui quo plures accipiebat plagas, tanto ſuaviorem patientiæ odorem halabat. Illius carmen agnoſce. Beatus homo qui corripitur à Deo *c*: increpationem ergo Domini ne reprobes.

Alterum ſolatium: Divina protectio, quæ quidem hoc efficit, non ut non ſentias hæc flagra, ſed ut ea tantopere non noceant. A flagello linguæ abſconderis, inquit Iobus *d*, & non timebis calamitatem cum venerit. Huic rei hoc nomen ex aſſe convenit, ſiquidem flagellum linguæ, non dolorem tantum, ſed vibicem ac livorem facit, famæ ac nomini notam imprimit. Dein, uti flagra plerunque tergum petunt, ſic obtrectatio-

a *Eccl. c. 26. v. 9.* b *Hierem. c. 15. v. 10.*
c *Iob. cap. 5. v. 17.*
d *Iob. cap. eod. v. 22.*

ctationes à tergo lædunt. Sed quisquis hæc pateris, erige animum. Absconderis ab hoc flagello: tuebitur te Deus, ne mendacium & calumniæ tibi noceant, aut certe si quid nocumenti ferant, id nobiliori bono sarciatur.

Tertium: His flagris admoti maximam suorum criminum partem expiant, si se decore ac patienter hic gerant. Romæ olim *a* Lupercalibus juvenes caprinis pellibus incincti per ludum currebant, obviamque turbam petebant loris: ultro iis mulieres occurrere, & palmas feriendas præbere assuêrant, partus facilitatem ab his verberibus sibi dari arbitratæ. Hoc Romani mense Februario factitabant: apud nos Luperci quotidie modo huic, modo illi cum flagris imminent, percussuri etiam innoxios. Hic expedit se iis non negare; imo vero sæpissime non possumus, etsi velimus. Hæc autem flagellatio æquo animo tolerata, mortem beatam conciliat.

Res maximi momenti est, scisse de se alios male locutos, & sustinuisse. Ideo Bernardus ad perferenda hæc flagra promptissimus: Ego, inquit *b*, plagis conscientiæ meæ nullum judico accommodatius medicamentum probris & contumeliis. Non est proinde quod commovear, homuncio sum omni opprobrio dignus & despectione.

a *Alexander ab Alex. lib. 4 dier. gen. initio.* b *Bernar. in Epist.*

Quod Seneca Romanis, id quisque suis obtrectatoribus dixerit: Gemite, & infelicem linguam bonorum exercete convicio, instate, commordete: citius multo frangetis dentes quam imprimetis *a*.

Quartum. Improbrum, obtrectationes & calumniæ, nullius hominis caussæ ad tribunal divinum examinandæ vel minimum obsunt, imo prosunt plurimum. Digna Hieronymo vox: Apud Christianos non est miser qui contumeliam patitur, sed qui facit. Christus luculentissime: Beati estis, inquit *b*, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me; gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Vocem Domini secutus Petrus: Si exprobramini, ait *c*, in nomine Christi, beati eritis. Hoc nimirum Christo similem reddit, hoc Angelum efficit. Sapiens illa Thecuitis Hebræum regem impensissime laudatura: Sicut Angelus Dei, ait, sic est, Dominus meus rex, ut nec benedictione, vel maledictione moveatur *d*.

Adversus hæc linguæ flagra insigniter quemvis erudiens Gregorius: Inter verba laudantium, sive vituperantium, inquit *e*, ad

a *Senec. de beata vita c.* 19. b *Matth. c.* 5. *v.* 11. c 1 *Pet. cap.* 4. *v.* 14. d 2 *Reg. c.* 14. *v.* 17. e *Greg. lib.* 8. *epist.* 43.

ad mentem ſemper recurrendum eſt, & ſi in ea non invenitur bonum quod de nobis dicitur, magna triſtitia generari debet. Et rurſum ſi in ea non invenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam profilire. Quid enim ſi homines laudant, & conſcientia accuſet? Aut quæ debet eſſe triſtitia, ſi omnes accuſent, & ſola conſcientia nos liberos demonſtret?

At, pluſquam credi poteſt, dolet (dixerit quis) calumniis & mendaciis ſic temere flagellari. Doleat ſane; quid tum poſtea? Dolere pro Chriſto & cœlo, ſummum ſit ſolatium Chriſtiano. Doles de te hæc dici? plus doleas, ſi vera ſint quæ dicuntur, ſi tua tibi conſcientia opprobret: En, ita te geris, ut in ora hominum abieris. Quem vero conſcientia tutatur, affirmatque inania & falſa eſſe quæ à malevolis jactantur, ille non acerbe ferat quoſcunque aliorum ſermones. Cur enim dolent, ſi non nocent? quod ſi etiam noceant. Deus profecto quicquid hoc nocumenti eſt, præmio decuplo penſabit. Qui deliquit, quique ſermonibus cauſſam dedit, is ſeipſum accuſet, ſi male audiat. Iuſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit *a*.

Babylonius rex Balſaſar dum inter mille optimates ad epulum regium accubuit, manum vidit in proximo pariete ſcribentem;

a *Prov. c. 28. v. 1. Sic Biblia emendata.*

ea re ſic territus eſt, ut expalluerit, omnibuſque artubus contremiſcere cœperit. Quæ obſecro, tanti terroris cauſſa? Vidit manum. Ecqualem? Hominis. Ergo rex humanam manum ſic timeat? Si leonis, aut urſi, aut draconis ungues vidiſſet, cauſſa formidinis aliqua fuiſſet. Sed unius hominis dextram quid tantus monarcha metuat, ad cujus nutum mox centenæ alæ equitum advolaſſent ſubſidio? Ecquid illa tam formidanda manus armorum tulit? Nihil niſi calamum quo ſcripſit. Ad pennam ſcriptoriam virum, ne dicam regem, expalleſcere? Si trigeminam Ioabi lanceam, ſi romphæam Cherubim ignitam in ſe unum vibrari vidiſſet, non ſine ratione timuiſſet. Sed fortaſſe tanti pavoris cauſſa fuit Scriptura. Non intellexit Scripturam, & ob eam rem interpretes vocavit. Quid ergo manum unicam, quid calamum, quid ſcripturam metuit quam non intelligit?

Videte quam crebro fiant ſimillima. Adeſt maledicus, qui velut parieti lingua inſcribit ejuſcemodi voces: *Nemo fidat huic homini, non is eſt qui putatur eſſe, hæc atque hæc familiaria ſibi habet vitia; foris nitet, intus & in cute alius eſt.* Hanc talem ſcripturam ſubinde ſic expaveſcimus, ut eam inter graviſſima ſupplicia numeremus: & morte acerbius videtur velle, nec poſſe hoc ulciſci.

Sed quare, ô Chriſtiani, vos ſic exani-

mant

mant obtrectatorum verba? Cur leviter læſi patientiam omnem in furorem vertitis? Hic quidem ſcorpionis genius eſt, qui tactu non provocatus acum viroſam continet: tangitur? cauda quam primum ferit: ita plurimi ſilent non læſi; tanguntur? ignes vomunt & venena.

Hic longe conſultiſſimum eſt, obtrectatorum voces ſurdis auribus tranſmittere. Exemplum à ſanctiſſimis licebit petere. Optimus regum David peſſime à multis traducebatur: Ego autem, inquit ille *a*, tanquam ſurdus non audiebam. Et quamvis ſuſurrones quandoque adrepant, dicantque: Hoc iſte de te in vulgus ſpargit. Tu vero tanquam ſurdus non audias. Sermones hos omnes velle refellere, eſt ſeipſum operoſe lædere. Plerumque hæc dicta tanto latius ſerpunt, quanto contentioſius refutantur. Sapientiſſime monens Epictetus: Si quis, inquit *b*, nuntiarit, quemdam tibi maledicere, ne refuta, quæ dicta ſunt, ſed reſponde, eum neſciſſe cetera tua vitia, nam alioqui non illa ſola fuiſſe dicturum. Qui ſapit, ſic loquitur. Imperitiſſimus quiſque ubi ſe in fabulas & ſermonem mitti comperit, mox vociferatur: Ego vero mendaciſſimos illos nebulones tractabo, ut par eſt: illi de me hoc ſpargant? faxo pœniteat illos tam improbi ſermonis: & ego illis famam, quam meren-

a *Pſalm. 37. v. 14.*
b *Epiſt. Enchir. cap. 48.*

merentur, inuram. Eho Christiane! Hoc sane in patientiæ gymnasio non docetur.

Beata Aldegundis regii stemmatis virgo *a*, à teneris annis omnigenarum virtutum studiosissima, cum inaudiisset, se ab otiosis fabulatoribus non sine quorundam offensione traduci, animo nonnihil angi cœpit. At mox ei Angelus subsidio missus: Ecquid te turbat Virgo, ajebat, malevolorum loquax invidia, quid hominum inanissimos sermunculos attendis? sponsus & judex tuus in alto est: quid tu terram aspicis? Sanguinem pro Christo fundere parata es? contumeliosa prius verba disce concoquere. Patientia vincit omnia. Te præmium manet cælestis gloria, illos supplicium gehennæ, ni resipiscant. Patiendo vinces. Ab eo tempore Aldegundis in tantam se patientiam composuit, ut ultro posceret à sponso asperius haberi: Ego vero mi bone IESV, dicebat, moris tui ignara non sum: scio quod omnem filium quem recipis, flagelles. Tuam ergo ancillulam flagellis acrioribus subjice. Injuriis, mœroribus, morbis me castiga & purga: suave mihi erit pati, modo sic liceat vitare patienda æternum. Nec irritæ fuerunt preces: Annuit sponsus. Paullo post gangræna † pectus invasit, & per totum deinde corpus se dif-

a *Sur. tom. 1. die 30. Ianuar.*
† *Der Krebs.*

se diffudit. Ampla hoc erat patiendi seges, ad usque obitum.

Itaque discamus Spartana, imo Christiana nobilitate hæc linguæ flagra tolerare. Vix verbera pro Christo feret, qui necdum illius caussa verba didicit digerere. Dicat quisque sibi: Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo *a*. Augustinus hæc consignans: Si exceptus es, inquit *b*, à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.

V. Cumulum malorum denotat *Saccus*, è quo tamen aut tempus, aut Mors ipsa constrictum liberat. * *Saccus* apud Ioponas horribile tormentum est Christianis non ignotum: Ad hoc damnati, collo tenus includuntur sacco, atque sub dio dies noctesque destituuntur, ad omnes injurias cæli excipiendas. Hic fames, sitis, frigus, æstus, insomnia torquent miserum. ità non simplici cruciatu hoc genus tormenti constat.

Saccus in gymnasio Patientiæ frequens supplicium est, nam ea subinde calamitatum varietas premit hominem, tantaque in eum

a *Psalm. 117. v. 6.* b *August. loco infra fusius recitando. Vide quæso quæ dicturi sumus in fine partis secundæ de hoc Linguæ flagello.* * *Vide Nicol. Trigautii triumphos apud Iaponas, mihi pag. 198. 199. & 102.*

in eum incumbit mole, ut sibi undique constrictus, & velut in sacco esse videatur, aut in dolio Reguli.

M. Attilius Regulus illustrissimum fidei atque patientiæ documentum, primi Punici belli gloria, suis se hostibus stitit ex data fide. Illi Regulum in arcam ligneam infixis undique præacutis clavis & extantibus conjecerunt, palpebris prius resectis. Fixerunt cutem clavi, & quocunque fatigatum corpus reclinasset, vulneri incumbebat, & in perpetuam vigiliam suspensa sunt lumina. Ita virum fortissimum vigilantia pariter & continuo doloris tractu necaverunt a. Horribile tormenti genus, & quod usitato nomine *brevis infernus* appellari possit.

Et nos subinde Reguli sumus. Nam in eas quandoque angustias redigimur, ut in Reguli machinam inclusi videamur, & undequaque stimulis perurgeri: atque, quod gravius, solatio insuper omni destitui. Vndique & undique omnia pontus, omnia unique mœror & dolor.

Zoërardum anachoretam narrant in somnum pugnasse hoc modo: Cavam ille arborem clavis introrsus adactis obarmavit, ea maxime parte, qua tergum & latera fulcire solitus esset; porro ad caput circulum ferreum, dependulis ex eo saxis suspendit, ut

a *Senec. l. de Provid. c. 3. Valer. l. 9. c. 2. Paullo aliter Gellius lib. 16. Noct. Att. cap. 4.*

ut quaquaversus fessa tempora inclinarent, mox asperum monitorem sentirent, adeoque vigilare juberentur. Arcta domus; fatemur: sed multiplicis miseriæ præclarum symbolum: ita nos nos nonnunquam ærumnis cingimur, ut quocunque animum aut oculos intendamus, id solum occurrat, quod torqueat.

Cum Michæas non ad stomachum Achabo regi vaticinaretur, rex impius imperavit *a*: Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustiæ. Michæas expertus est *Saccum*, nam non solum falsitatis damnatus, sed in vincula tractus, fame cruciatus, ludibriis affectus est. Hoc *Sacco* est includi.

Sanctissimus rex David hunc *Saccum* velut vestem indutum pæne assiduo gestans: Ad meipsum anima mea conturbata est, inquit *b*; & licet eam amœnioribus cogitationibus ad hilaritatem coner perducere, identidem tamen in seipsam revolvitur, inque tristitias priores relabitur: Abyssus abyssum invocat: Vndique in me nimbi ruunt: alius super alium me petit; clades ex cladibus ingruunt. Omnia excelsa tua, & omnes fluctus tui super me transierunt. Omne cælum in me pugnat. nusquam quies: bellum ex bello seritur; ubique hostes & pericula, vexationes & damna, ubique maxima malorum

a 3 *Reg. cap.* 22. *v.* 27.
b *Psalm.* 41. *v.* 8. 9. & 10.

lorum seges. En vatem regium *Sacco* conclusum!

Sanctissimi quique hominum hoc *sacco* sæpius includuntur, non enim solum sentiunt mala, sed advertunt pericula, æstimant animi damna, non ignorant cacodæmonis insidias, intelligunt quanti sit excidere divina gratia, & Deum habere adversarium. Cum igitur solatiis civinis destituuntur, verentur ne forte divinis etiam favoribus exclusi sint. Hac ratione in *Sacco* sunt, diversis mœroribus ægrescentes. Eam etiam ob caussam rex David sic fatur lacrymans: *Deus* repulisti nos, & destruxisti nos. Ostendisti populo tuo dura; potasti nos vino compunctionis *a*. O Domine merum meracum nobis absinthiten propinas è tua cella; ô potum nimis amarum!

Haud aliæ sunt Ezechielis voces *b*: Angustia superveniente requirent pacem & non erit. Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum. Calamitates scilicet è calamitatibus nascentur; nihil uspiam quietis; in *Sacco* erimus. Iobus, si quispiam hunc *Saccum*, seu calamitatum cumulum expertus: Ego ille quondam opulentus, inquit *c*, repente contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit

a *Psalm. 59. v. 1. & 3.*
b *Ezech. cap. 7. v. 25. & 26.*
c *Iob. cap. 16. v. 14. & 15.*

dedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos; non pepercit, & effudit in terra viscera mea. Conscidit me vulnere super vulnus. Patientissimus vir iste vere in *Sacco* fuit: se reipsa monstravit, quantum in Patientiæ gymnasio profecisset: certe jam non inter discipulos, sed magistros numerandus.

Quisquis hoc cladium acervo premitur, & *Sacco* se inclusum ingemiscit, alta mente reponat hæc duo.

Primum est: Nosse, in gymnasio Patientiæ locum esse, cui nomen *Infernus*, & eo Deum consuesse suos mittere, *sacco* includendos. Nihil hoc novi est, sed divini favoris signum est, & amplioris caussa præmii. Sed nec æternus est *infernus* iste, neque hic *Saccus* omnibus horis aut sæculis gestandus. Deus est, qui *deducit ad inferos & reducit* a.

Alterum est: vult omnino *Deus*, ut spem fiduciamque in se nostram tum maxime erigamus, cum res videntur desperatissimæ. Insciptio psalmi quadragesimi primi est: *Intellectus filiis Core*, seu, *Canticun erudiens*, siquidem docet, tunc animosissime sperandum, cum pæne nil spei affulget. Hinc illud plus simplici vice ingerit: *Spera in Deo.* Quid vanis angoribus consumeris? quid futurorum metu cruciaris? quid ad omnem maliginiorem auram trepidas? Spera in Deo,

 modicæ

a *Tob. cap. 13. vers. 2.*

modicæ fidei ac ſpei homo, ſpera in Deo. Spes hæc nec falli poteſt, nec fallere.

a Philo Hebræus cum aliis ſuæ gentis apud Cajum Caligulam Imperatorem ab Appione accuſabatur, quod divinos honores Cæſari non tribuiſſet. Cumque jam etiam aula ejectus eſſet, dixit ad ſocios: Bono animo nos eſſe oportet, tametſi Cajus iratus ſit nobis: quia neceſſe eſt adeſſe divinum, ubi humanum ceſſat auxilium.

Quod ſi divinum etiam auxilium cunctari videatur, cum Ioſaphato rege oportuniſſime precabimur in hunc modum: Cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut ocolos noſtros dirigamus ad te, *Deus* b. Modo animi oculos nunquam avertamus à Deo. Qua in re canis imitandus: hic tamdiu hero ſuo aſſidet, monet, mulcet, & hiando cibum flagitat, dum impetret: ita nos incluſi *Sacco*, variis ærumnis preſſi, divinam opem tamdiu flagitemus, dum impetremus. Deſunt auxilia humana? neceſſe, ut Philo loquitur, adeſſe divina.

Olim cum omnes vitæ noſtræ periodos uno aſpectu cernemus, fatebimur quod olim dixit Themiſtocles: Perieramus, ô pueri, niſi periiſſemus. Profecto plurimos naufragium ſervat, naufragaturos certo, ni mitius naufragium præceſſiſſet. Quare, animo ſimus erecto, & vel in *Sacco* eſſe, dulce putemus

pro

a *Euſeb. lib. 2. hiſt. Eccleſ. cap. 5.*
b *2 Paral. cap. 20. v. 12.*

pro Christo. Brevi pro se quisque cantabit felix: Convertisti planctum meum in gaudium mihi; conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia *a*.

a *Psalm. 29. vers. 12.*

CAPVT VI.

Quæ potissimum culpæ in Patientiæ gymnasio cavendæ sint.

OBjecit quis Bioni philosopho *a*, quod adolescentem, quem maxime volebat, suæ ferulæ subjicere non potuerit. Cui Bion: Mi bone, inquit, mirari desine; adolescens ille tenellus caseus est, nec hamo attrahitur. Quo dicto prudenter significavit, delicatos pueros parum aptos esse studiis. Vetulus quidem caseus non uno vitio laborat, sed tener recensque multo pluribus, cui quosdam è scholasticis non iniquè compares. Siquidem in turba complurium discipulorum aliquos reperire est, qui, ut caseus recens, vitiorum divites, consuti è dolis & fallaciis, nil æque sciunt ac fallere. Argus sit magister, non tamen omnes eorum astus deprehendet. Omnia scholasticorum vitia recensere infinitum foret. In compendiū ea mitto, & in digitos. Octo potissimum in scholis culpæ à discipulis admittuntur. Totidem fere seu noxas, seu nequitias in Patientiæ gymnasio discipuli

a *Laert. lib. 4. cap. 7.*

parum morigeri committunt. Hæ numerantur:

1. Neſcire prælecta.

2. Garrire ac fabulari.

3. Scriptionis penſum non habere.

4. Abeſſe ſine cauſſa.

5. Rixari, aut diſcipulos percutere.

6. Pingere, dormire, ut nugas tractare, dum veterum ſcripta prælegūtur.

7. Simulare morbum.

8. Mentiri, aut correptum obmurmurare.

Hæc octo ſunt piacula, in Patientiæ gymnaſio nunquam tolerata, nunquam toleranda. Has octo notiores culpas breviſſime nunc eo explicabimus, ut caveamus.

I. Prima in ſcholis culpa, *Neſcire prælecta.* aut tantum ſimulare ſe ſcire. Iam notæ ſunt magiſtri voces, *Recita puer, recita.* At diſcipulus deſes ignavum illud muſſitare: *Neſcio.* Aut oſcitanter incipere, & tertio quoque verbo hærere, libellum furtim inſpicere, quædam omittere, plura corrumpere. Atqui ſane hoc neſcire eſt.

Religioſiſſimus ille ſcriptor Chriſtum ita loquentem facit *a*: Dupliciter ſoleo electos meos viſitare, tentatione ſcilicet & conſolatione. Et duas lectiones eis quotidie lego, unam increpando eorum vitia; alteram exhortando ad virtutum incrementa. Ita Chriſtus ſolet prælegere. Sed quando recitandæ ſunt

a *Thom. de Kemp. lib. 3. cap. 3. fine.*

sunt prælectiones istæ? Vesperi potissimum, cum suum conscientię subeundum est examen. Hic præceptor imperat: Recita, Recita, qua parte tui factus es melior? quam hodie virtutem didicisti? quem animi nævum correxisti, quod vitium tuum conatus es dediscere? Recita, Recita, & excute memoriam.

Non tantum hominum religiosorum est, sed quorumlibet aliorum, sua dicta, facta, cogitata per diem diligentissime recognoscere *a*. Hoc etiam Annæus Seneca, hoc etiam Publius Sextius, hoc alii, jubente ratione fecerunt. Hoc viri sanctissimi exemplo suo docuerunt; hic, hodieque mos est piorum hominum in seipsum quotidie diligenter inquirere, & omnes conscientiæ latebras explorare.

Et sane id dictat ratio, prius placare *Deum* per diem offensum, quam ordiri somnum: ut si sopor sociandus sit morti (quod prorsus incertissimum) non ad mortem detrudamur æternam. Et quam hoc rationi conveniens est, quot diebus Conditori vel semel saltem, de beneficiis agere gratias, admissas deprecari culpas, statuere deinceps cautius, emendatius, castius & cogitare, & loqui, & agere. Magis pecus est quam homo, qui temere ista negligit, & in plumas se abjicit, cum sibi *Deum* nec verbulo conciliarit.

I 3 Ergo,

a *Vide Trismegistum meum lib. 1. de Examine conscientiæ, per plura capita.*

Ergo, mi Christiane, recita, recita; de præterito die conscientiam examina. Prælecta nescit, qui sommo se tradit, nec prius cum Deo agit.

At subinde recitat discipulus, sed male, & verba tertiat. Hoc ii faciunt, qui conscientiam quidem inspiciunt, aut preces fundunt, sed pleni aliarum cogitationum. ita lapsantia ac tertiata verba sustrepunt. Exemplo rem monstramus. Est qui dominicam precationem sic recitet: *Pater noster qui es in cælis.* Mens interim quærit: quid domi fit in culina, quid in cella, quid in horreo? *Sanctificetur nomen tuum.* Animus addit: gravi contemptu hac hebdomade notatus sum. *Adveniat regnum tuum.* Mira res, necdum belli finem ullum apparere! *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.* Paupertas rigide me tractat; si ditior essem, fortassis emergerem, ita jaceo miser, & contemnor.

O Christiani, quæ hæc oratio est? hoc verba tertiare, hoc prælecta nescire, hoc pessime recitare est. At vero crucem nemo bene portaverit, qui oraverit male. Videte mihi regem impiissimum sed demum resipiscentem Manassen a, *Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde; deprecatusque est Deum, & obsecravit intente.* Hoc sane vult Deus; *Intente* vult rogari & obsecrari.

II. Al-

a 2 *Paralip. cap.* 31. *v.* 12.

II. Altera in ſcholis culpa eſt, *Garrire, ac fabulari.* Quid hoc aliud eſt, quam à rebus creatis ſolatiola, & oblectatiunculas emendicare, & eorum hominum aures vaniſſimis querelis onerare, à quibus nec conſilium ſperes, nec auxilium. Imperitiſſimus mendicorum eſt, & artis ſuæ minime gnarus, qui pauperrimas domunculas oberrat mendicando. quid hinc largæ ſtipis expectet? Dea Inopia hic habitat, & inquilinos ſuos mera mendicabula numerat. A mendicis autem mendicare abſurdum & ridiculum. Ditiorum ædes, mi mendice, adi; hic clama, hic pulſa: opulentæ domus vel unicæ benevolentia largiores dare poteſt ſportulas, quam centum paupertinæ tribus tuguria.

Ita prorſus graviter errant, qui ſperant calamitates & afflictiones vaniſſimis oblectatiunculis tollendas. Cum ægre illis eſt, ſocios ſibi adjungunt, ſympoſia inſtituunt, convivia & choreas adeunt, tempus ambulatiunculis & luſibus fallunt, horas optimas ſteriliſſimis confabulationibus conſumunt, itinera minime neceſſaria intendunt.

O miſeri! Ægrum in ligneo lecto, an in aureo collocemus: quocunque illum tranſtulerimus, morbum ſuum ſecum transferet. Fundamentum pacatæ mentis eſt, *Vanis non gaudere.* Hilaritates illæ non implent pectus, ſed frontem remittunt, leves ſunt, nec afflictionibus è ſolido mederi poſſunt.

Perfuſoria eſt hæc voluptas & turbida, nec tollit morbum, ſed auget.

Non enim gazæ, neque conſularis
Summovet lictor miſeros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes a.

Solidum gaudium ex bona conſcientia eſt. Nam neque peregrinatio, nec locorum varietas triſtitiam gravitatemque mentis diſcutit. Animus mutandus eſt, non cælum. Quocunque pervenerimus, noſtra nos vitia ſequuntur. Hoc idem querenti cuidam Socrates ait: Quid miraris, nihil tibi peregrinationes prodeſſe, cum teipſum circumferas? Premit te eadem cauſſa, quæ expulit. Quid terrarum juvare novitas poteſt? quid cognitio urbium aut locorum? in irritum cedit iſta jactatio. Quæris, quare te fuga iſta non adjuvet? Tecum fugis. Onus animi deponendum eſt. Non ante tibi ullus placebit locus. Bene vivere omni loco poſitum eſt *b*.

Itaque his oblectatiunculis dolor aliquantiſper ſopitur, & ſilet; ſed brevi robuſtior adeſt, tantoque jam pungit acrius, quanto minus ex intervallo ſentiebatur. Iobus ſolatium tam vanum peroſus: Audivi frequenter, inquit *c*, conſolatores oneroſi omnes vos eſtis. Idem de rebus creatis dixeris:

Onero-

a *Horat. lib. 2. carm. Ode 16.*
b *Senec. epiſt. 28.*
c *Iob. cap. 16. verſ. 2.*

Onerosi consolatores sunt. Quid ergo consabulatiunculis vanissimis nos pascimus, quid rerum conditarum opem imploramus, en ipse conditor se ultro consolatorem offerens: Ego, ego ipse, inquit *a*, consolabor vos. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Mittamus igitur vana solatia, si sapimus, imo ut sapiamus & ad patientiam perfectam totis viribus tendamus.

III. Tertia in hoc gymnasio culpa, *Scriptionis pensum non habere*. In eam rem sollicitus pater sic inhortatur filium:

Scribe puer, vigila, caussas age, perlege rubras
Majorum leges b ------

Quid autem hic aliud scriptio tempore reddenda, nisi *Præmeditatio?* Instruendus est animus & parandus ad futura, ne clades improvisa mole opprimat imparatum. Annæus prudentissime monet *c*: In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet. Miles decurrit sine ullo hoste, vallum jacit, & supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerce. Non deprehendat nos calamitas imparatos.

Tres Apostoli ad clivum Olivarum à magistro non simplici tantum objurgatione

a *Isa. cap.* 51. *v.* 12. *Matth. cap.* 11. *v.* 28. b *Iuv. sat.* 14. *v.* 192. c *Senec. epist.* 18. *In armis per aliquot milliaria.*

moniti sunt. Quid ita? Rem gladio decernendam censebant, cum quiescendum; fugiebant cum standum; dormiebant cum vigilandum; stertebant cum precandum esset. Non se futuris pararunt, quantumvis Christus sollicite hortatus sit: Vigilate, & orate ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus est, caro autem infirma *a*. At illi nec orarunt, nec vigilarunt. Sic imparatos turbo subitus involvit.

Siracides præmeditationem hanc cumprimis commendans: Fili, ait *b*, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Nam inexpectata plus aggravant, & novitas grande pondus calamitati adjicit. Quicquid expectatum est diu, lenius accedit. Ideo nihil improvisum esse debet: in omnia præmittendus est animus, cogitandumque non quidquid fieri solet, sed quicquid fieri potest.

Itaque formetur animus ad intellectum patientiamque sortis suæ, & sciat sibi posse contingere, alteri quidquid contigit. Præsume igitur animo, quisquis discipulum agit in hac schola, tibi quam plurima esse patienda. Sed num quis hieme algere se miratur? num quis in mari nauseare? in vehiculo concuti; in via cœnosa collutulari? Fortis

a *Matth. cap. 26. v. 41.*
b *Eccles. cap. 2. v. 1.*

Fortis est animus, ad quæ præparatus venit *a*.

At sunt discipuli qui subinde scriptionis pensum dant, sed pessima fide: quidquid scripti magistro porrigunt, id prius ab alio describunt. Hoc quidem inter Christianos hac ratione fit. Sunt quidam ignaviæ suæ tam fideles patroni, ut cum monentur, aut corriguntur, continuo soleant objicere: Quid ego solus vapulo? neque hic, neque iste, nec ille aliter quam ego. Nec iste talium sermonum patiens est, nec ille ludos se fieri sinit, neque hic omnibus dormit; & illi etiam opponere se audent; nec isti omnium genibus advolvuntur, idque merito. Cur mihi non liceat quod istis, & illis? cur ego unus deterioris sim conditionis, quam alii?

O malum argumentum, & ô pessime descriptum! Ita mores alienos quasi describimus, eosque nostris exprimimus; sic ad prava nos exempla componimus, & in turba perire jucundum ducimus. O ridiculi! Quid aliena vitia impatientiæ nostræ patrocinantur? habemus priscæ sanctitatis illustriora exempla quæ imitemur.

Invitat Paulus *b*: imitatores mei estote fratres, & observate eos qui ita ambulant, sicut

a *Vide quid hac de re parte* 3. *cap.* 5. *dicamus infra, ubi hæc suo loco, & fusius.*
b *Philip. cap.* 3. *v.* 17. *&* 18.

ſicut habetis formam noſtram: multi enim ambulant, quos ſæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus. Ergo & clades præmeditandæ, & ſpecimina virtutis nobiliora ſunt imitanda.

IV. Quarta culpa: *Abeſſe ſine cauſa, & ſchola divertere.* Quid hoc aliud, quam afflictiones fugere, ſed modo minime conceſſo. Morbo mederi licet, ſed remediis legitimis: licet ex mendicitate emergere, ſed ſine fallaciis & alterius jactura: fas eſt dignitatem tueri, ſed illam male defenderit impatientia, aut ſuperbia. Fit nonnunquam ut pueri metu virgarum è ſcholis erumpant & pallium in magiſtri manu relinquant: ita hi dignitatis gradum defendunt, ſed humilitatis ac modeſtiæ veſtem amittunt. O mi ſuperbe Chriſtiane, quam longe fuiſſet conſultius, aliquid exiſtimationis perdere, & modeſtiam retinere.

Hortatur Petrus *a*: Chariſſimi nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid contingat; ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione myſterii ejus gaudeatis exultantes. Hoc monet: cum fervet afflictio nolite peregrinari, & à Patientiæ gymnaſio divertere alio: afflictiones fugiendo non effugiuntur. Quod religioſiſſime ſacer ille ſcriptor ſubmonens:

Multi

a *1 Pet. cap.* 4. *v.* 12.

Multi, ait *a*, quærunt tentationes fugere, & in gravius incidunt. Per solam fugam non possumus vincere, sed per patientiam & veram humilitatem omnibus hostibus efficimur fortiores.

Itaque, inquit Augustinus *b*, qui hic non sua quærit, sed quæ *Iesu* Christi: labores patientissime tolerat, promissa fidenter expectat. Paratum est cor ejus sperare in Domino; neque ullis tentationibus frangitur.

Illud hac in re longe deterrimum est, cum de morbis magi consuluntur, cum incantamenta carminum, devotiones effascinantes, & vanitates magicæ usurpantur. Neque vero hoc aliud est, quam cacodæmonem sub honesta larva medicum adhibere.

Ochoziæ impio regi Elias vates in os dixit *c*: Hæc dicit Dominus. Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël, à quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morieris. Iustissime. Et vero etiam mortuus est. Dignum eo supplicium, qui maleficis artibus carminibusque sanitatem sibi propitiam reddere voluit. Eleganter dixit

a *Thom. de Kemp. l.* 1. *de Imit. Christi cap.* 13. *num.* 3. b *Aug. in Psal.* 111. *post med. mihi pag.* 532. c 4 *Reg. c.* 1. *v.* 16.

xit Augustinus *a*: Vbi homo ægrotat, & Deus curat, magnum pietatis & sanitatis indicium est.

V. Quinta culpa, *Rixari*, *aut condiscipulos percutere.* Vsitatum hoc crimen est in scholis, alterum ab altero pugnis salutari, siquidem hic jurgiorum epilogus frequens est, verberibus confirmare verba. Et quoties illæ voces audiantur: Nequissime proditor, tu caussa es, quod cæsus sim; non gratis hoc feceris: præmium à me spera. Ex Adamo vitiorum traduces sunt, aliorum accusationibus seipsum purgare, omnem culpam à se in alios verbis quam fucatissimis amoliri.

Homini impatienti Mars semper in manu est, nec ei unquam deest, quod in litem & certamen trahat. Sæpe sunt levissima, propter quæ non leviter excandescimus, qualia quæ pueros in rixam & jurgium concitant. Minimis sordidisque rebus exacerbamur. Parum agilis est servus, mensa negligentius posita, aut ruga vestis destructa: mox ira & impatientia se prodit. Imo & tussis alicujus, aut sternutamentum, aut musca parum curiose fugata, aut clavis servi manibus elapsa, aut janua inurbane clausa in rabiem nos agit. Et quomodo convicia feremus atque maledicta, quorum aures tracti subsellii stridor offendit, & quomodo famem sitimque perpetiemur, quibus

a *Aug. in Psal.* 147. *post. init. mihi p.* 699.

quibus aduſtum nonnihil olus ſtomachum omnem invertit? Animus male affectus minimis offenditur, adeo ut quoſdam aliorum ſalutatio, aſpectus, ſilentium, riſus, interrogatio in litem evocent. Nimirum ægra nunquam ſine querela tanguntur.

Nec continet ſe impatientia noſtra quin tempeſtatem ac cælum, quin tempeſtatis ac cæli dominum accuſet. Iam immodicos imbres, jam frigoris inſolentiam, jam nimios æſtus, jam hiemis pertinaciam querimur. Nec conſideramus ſuis iſta legibus peragi. Nimis certe nos ſuſpicimus, ſi digni nobis videamur, propter quos cælum aliter moveatur. Nihil horum in noſtram injuriam fit: imo contra nihil non ad ſalutem. Sic fruſtra cum aëre litigamus, ſi ſerenitatem neget; fruſtra terram calumniamur, ſi ſegetes non ſurgant; fruſtra brutis animantibus indignamur, ſi imperium noſtrum detrectent; non minus fruſtra, & magis fatue alios accuſamus, cum nobis male eſt. Quoties jactantur hæ voces: Ille nebulo, trifurcifer ille, ille bipedum nequiſſimus hoc mihi malum miſcuit, hoc mihi infortunium curavit, huic morticino cladem meam acceptum refero.

O ignari veritatis! quiſque ſibi calamitatis ſuæ auctor eſt, ſuæ quilibet faber fortunæ eſt: ergo & ſuum quiſque vitium ſibi imputet, non aliis. His talibus Epictetus reſpondens: Alios, inquit *a*, accuſare ob calami-

a *Epict. Enchr. c.* 20.

calamitatem suam, hominis est ineruditi: seipsum, ejus qui erudiri cœpit: nec se, nec alium, eruditi. Præclarissima virtus est, Accusatio sui ipsius, sed rarissima.

VI. Sexta culpa, *Pingere, dormire, nugas tractare, per fenestras prospicere.* Proprium puerorum est, talos, nuces imagunculas, & id genus crepundia efflictim amare, & vero etiam lacrimis ea defendere. Grandis hæc noxa in Patientiæ gymnasio, res fluxas & caducas tanto affectu deperire. Hinc illæ tot lacrimæ, hinc omnigeni dolores. Verissime dixit beatus Gregorius *a*: Nunquam sine dolore amittitur, nisi quod sine amore possidetur. Iobus facultates omnes, insuper decem liberos, imo & seipsum amisisse dici potuit, adeo illum dolores & ulcera sibi rapuerunt, nihilominus suo jam pæne funeri superstes hilariter cantat: Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum *b*. Substantiam suam, ait Gregorius *c*, mente reliquerat, quam sine delectatione possidebat.

De hoc eodem egregie dixit Aug *d*. Iustus naufragus evadit dives & nudus. His divitiis plenus erat sanctus Iob. Nihil in domo remanserat; omnia uno ictu perierant, quibus opulentus paulo ante videbatur: subito men-

a *Greg. lib.* 1. *moral. cap.* 3. *med.* b *Iob. cap.* 1. *v.* 12. c *Greg. lib.* 1. *mor. cap.* 3. *med.* d *August. hom.* 30. *serm.* 105. *de Temp. mihi pag* 294.

mendicus in stercore sedet, à capite usque ad pedes vermibus scatens. Quid ista miseria miserius? Quid interiore felicitate felicius? Perdiderat omnia illa, quæ dederat Deus, sed habebat ipsum, omnia qui dederat, Deum. O Virum putrem, & integrum! O fœdum, & pulchrum! O vulneratum, & sanum! O in stercore sedentem, & in cœlo regnantem! Si amamus, imitemur: ut imitemur, laboremus. Adjuvat certantem, qui certamen indixit.

Sed unde huic viro æs triplex circa pectus, unde illi patientia tanta? Sine dolore perdidit, quod sine amore possedit. Dolorem utique sentiebat, sed facile ferendum; amore ad sua trahebatur, sed moderato. Sic liberos, sic conjugem, sic & divitias habuit, tanquam non utique semper habiturus: & tanquam non futurus ob hoc miserior, si habere desineret.

Rebus creatis uti ac frui, non nimio tamen earum amore capi, hoc opus, hic labor. Ideo vociferatur psaltes regius *a*: Nolite cor apponere. Mortale est omne mortalium bonum. Quicquid est, cui *dominus* inscriberis, apud te est, tuum non est: nihil firmum infirmo, nihil fragili æternum & invictum est. Tam necesse est perire quam perdere: & hoc ipsum si intelligimus, solatium est, æquo animo perdere, quod periturum est.

K Quid

a *Psal. 61. v. 11.*

« Quid ergo adversus has amissiones auxilii inveniemus? Non tantopere ames amittenda: Noli cor apponere. Animus Dei æmulator supra humana se attollat, nihil extra se sui abjiciat: nobiliori origine genitum se sciat, quam ut rebus perituris amorem impendat. Ah, vani! pulchra & suavia sectamur, crepundia & pupas amamus, & cum ludicra hæc nobis eripiuntur, grandi lacrimarum imbre certamus, ingenti scilicet dolore perdimus, quod tanto amore possidemus. Minus amemus hæc fluxa cum possidemus, minus & dolebimus cum perdemus. Quotidie hic amoris affectus substringendus est, & uti Tarquinius rex horto suo inambulans summa papaverum capita baculo decussit; sic validioribus his affectibus assidue resistendum, & quam primum erexerint caput, supprimendi. Vt minus doleas, minus ama.

VII. Septima culpa, *Simulare morbum.* Vsitatus scolasticorum dolus est, malle ficte ægrotare, quam serio laborare. Augustinus adolescentiæ suæ varie iratus, eamque deplorans: Tantillus puer, inquit *a*, & tantus peccator. ludebam pila puer, & eo ludo impediebar, quo minus celeriter discerem litteras. peccabam faciendo contra præcepta parentum & magistrorum. Aulus Persius etiamnum puer, si quando, quod à magistro præscriptum, nesciisset, oculos inun-

a *Aug. lib.* 1. *Conf. cap.* 9. 10. 11.

inungebat, & argemate se laborare fingebat. Astum fatetur ipse *a*.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere - - - -

Plurima fingunt pueri, ut è scolis evadant. Cum ipsi eas negligunt excusationes in parato habent, quas magistro obtrudant. Fuit ut magister interrogaret puerum, cur ad rem divinam tam serus venisset? Cui puer: Domine, præceptor, † debui expectare offam. Mox addidit magister: I nunc & expecta betulam. Nil promptius pueris quam excusationem culpis prætexere: Æger fui, non permissus fui, non potui. mille talia comminiscuntur.

Iussus est quidem Ionas propheta Niniven civitatem concionibus formare ad pœnitentiam. At Ionas velut morbum simulare, imperata dissimulare, iter alio intendere, Niniven declinare, fugam suam Oceano commendare, omnia alia velle quam concionari. Discipulus parum obediens, & qui nimis facile sibi credidit, se non posse, quod potuisset, si voluisset. At mari sæviente, ventis furentibus, missus est ex imo gurgite magister Cetus, qui Ionam doceret posse, quod posse se negabat. Mi Iona quam

a *Persius sat. 3. v. 42.* † *Hab mussen auf die Suppen warten. So gehe hin vnd vvart jetzunder auffs Kraut.*

longe aliud eſt *Non velle*, & aliud *Non poſſe*. Nolle ſæpiſſime in cauſſa eſt ; Non poſſe prætenditur. Profecto plurima hoc ipſo non poſſumus, quia nos poſſe non credimus. Vitia noſtra amamus ac defendimus, & malumus excuſare illa, quam excutere.

Quoties ignavum illud audias : Non poſſum, quid urgetis ? Non poſſum : Iejuniis vires meæ non reſpondent ; inediam non fert meus ſtomachus ; his laboribus ferendis impar ſum ; aſſueta relinquere non poſſum; rebus hactenus conceſſis carere non poſſum; quid fruſtra me vellicatis ? non poſſum.

Proſcriptæ pridem ſunt hæ voces è gymnaſio patientiæ. Audite diſcipulum generoſe clamantem : *Omnia poſſum.* Qua tandem id ratione ? *In eo qui me confortat* a. Germani fratres, Zebedæi filii ad quæſtionem Domini de amariſſimo calice perhauriendo, animoſe reſponderunt, *Poſſumus* b. A nobis contra, cum patientiæ negotium agitur, plerunque illæ pigrorum voces ſunt: *Non poſſumus*, *Non poſſumus.*

Atque hoc eſt, quod patientiam vix unquam è ſolido addiſcamus. Nimium nobis ipſis, & in rem noſtram creduli, cum aliquid difficulter & ægre poſſumus, mox impudenter vociferamur : *Non poſſumus.* Eho teipſum tenta, vires tuas ſeverius explora, age & conare, fac quod potes. Nil turpius in Patientiæ gymnaſio, quam ad omnium diffi-

a *Phil. c. 4. v. 13.* b *Matth. c. 20. v. 22.*

difficultatum occursus hoc unum opponere, *Non possum. Omnia possum*, clamat divinus Paulus. *Possumus*, respondent Apostoli. Vere amanti nunquam excidunt hæ voces: *Nolo, Non possum*. Si verus amor est, omnia potest, aut verus non est.

VII. Octava in scholis culpa, *Mentiri, aut correptum obmurmurare*. Capitalia sunt hæc delicta in scholis, nec nisi virgarum supplicio eluenda. Quod autem in Grammatices aut Syntaxeos schola mendacium est, hoc in Patientiæ gymnasio est impatientia, Nam uti mendacium negat quod affirmandum, aut affirmat quod negandum, atque quod nigrum est, ait esse album, sic & impatientia è levi molestia gravem, è gravi facit intolerabilem. Hoc autem origo est impatientiæ, credere se nimium pati, tolerare non toleranda, insontem & immerentem vexari. Ita mentitur iniquitas sibi *a*.

Quanto rectius, quisquis affligitur, apud animum suum sic ratiocinatur: Quid ais, homo impatiens? ideone Patientiæ gymnasio nomen dedisti, ut cum quid pateris, insontem te proclames? Apage has voces: quæque patiaris, tu ea centies, sexcenties, millies merebaris pati, & graviora. Ignem ac flammas quomodo patieris, si stricturas ignis & scintillas non fers? Amice, non facit tibi Deus injuriam. Tolle quod tuum

 est;

a *Psalm. 26. v. 12.*

est; patere, quod tibi â Deo injunctum est. Tunc ille insons, ille innocens, quem optimus Pater plus æquo vexet? O bone, quam tibi blanditis ipse liberaliter, sed fatue: & lupus cum sis, ovem te esse, stulta tibi credulitas persuadet. Hinc illæ voces: Cur in me solum procella omnis desævit? quæ mea tandem scelera? quid ego feci? Dicam; tu modo patienter me audi.

Divus Antoninus memorat *a*, Petrum monachum, post & martyrem, apud præsides suos accusatum, quod nescio qui profani homines in ejus cubiculo sint visi garrientes, & auditi. Eam ob caussam Petrus in publico cætu omnium jussus est sui ipsius accusator esse, & pœnam ab aliis pronuntiandam, exacte dependere. Fecit; sed sane amaro animo. Non enim conscius sibi erat quidquam hac in re deliquisse, nec ignarus solis hoc suspicionibus in se confictum. Vbi ab aliis digressus in cubiculum rediit, ante imaginem Christi crucifixi madidis sese oculis stitit, atque ut animum querelis exoneraret; Domine, inquit, quid ego feci, quod tam severe puniar quantumvis innocens? Tanto favens candori Christus mox reddidit has voces: Et ego Petre, quid feci? quod tali morte afficiar, quantumvis innocens? Erubuit Petrus, jamque se reum pronuntiavit, si tam innocenti conferretur.

IX. Quid jam ais querule, quid toties inge-

a *S. Antonin. part. 3. tit. 13.*

ingeminas: Et ego quid feci? Dic obsecro: Et Christus quid fecit? Et Christi mater quid fecit? *gladium doloris passa?* Petrus & Paulus Apostoli quid fecerunt? Tot centena millia martyrum quid fecerunt? Tot hominum sanctissimi calumniis gravissimis onerati quid fecerunt? Etiamnum tu tuas voces repetis. Et ego quid feci? Quanto rectius dices cum illo ad Domini latus crucifixo, sed resipiscente latrone: Nos quidem juste, nam digna factis recipimus.

Non aliter & nos sentiamus. Affecti sumus pœna? succurrat non tantum quid patiamur, sed quid fecerimus. Si volumus æqui rerum omnium judices esse, hoc primum nobis suadeamus, neminem nostrum esse sine culpa. Hinc enim maxima oritur indignatio: *Nihil peccavi, nihil feci.* Imo nihil fatemur. Indignamur aliqua admonitione aut coërcitione nos castigatos, cum illo ipso tempore peccemus, quo adjicimus malefactis arrogantiam, excusationem, contumaciam. Nam, ut optime dixit Fabius, culpam admissam excusare, altera culpa est. Admoneri bonus gaudet; pessimus quisque correptorem asperrime patitur. Quis autem est iste, qui se profitetur omnibus legibus innocentem? Sæpe in caussa qua innoxii sumus, punimur, pro caussa qua noxii extitimus.

Iosephi proregis Ægyptii fratres insontes erant, cum in carcerem mittendi retra-

a *Luc. c.* 23. *v.* 41.

herentur ex itinere, quod scyphum argenteum furati essent *a*. Quid hic dicendum! Si de scypho agatur, plane innocentes erant. Sed latet hic anguis in herba. Furtum longe gravius commiserunt. Non enim poculum argenteum, sed ipsum germanum fratrem suum Iosephum parenti suo furati sunt. Atque hoc furtum ante annos viginti & amplius commissum, vel sero tandem fuerat puniendum. Idem aliis sæpissime contingit.

Amemus igitur veritatem, & quicquid tandem patiamur, cum Iosephi fratribus dicamus: Merito hæc patimur, quia peccavimus *b*. Veritatem amavit, qui dixit: Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei *c*.

Qui vero se insontes credunt, nec tam dira meritos, ii hoc solum efficiunt obmurmurando, ut pœnas luant graviores, & nonnunquam geminatas: veluti cum discipulus post virgarum supplicium murmurat, ad virgas jure repetitur. Reos ergo nos esse fateamur, quicquid demum injuriarum aut calamitatum sit tolerandum: Iram Domini portemus, quoniam peccavimus ei. Quisquis discipulum agit in Patientiæ gymnasio, quicquid cogatur pati, sic discat loqui: Ego quidem juste, nam digna factis recipio. Hoc est proficere, extrema quæque se meritum non negare.

Ima-

a *Gen. c. 44. v. 5. & seqq.*
b *Gen. c. 42. v. 21.* c *Mich. c. 7. v. 9.*

Imaginis explicatio.

Vidisti, Lector, Patientiam in crucium suggestu stantem; en & sedentem A. *Verbo veteri dicebatur: Romani sedendo vincunt. Haut aliter Patientia, quæ quanto in se quietior, tanto & fortior est. In libri fronte, cum Fortitudine illam junximus: Nam (ut Valerius* a *tanta similitudine juncta est Patientia Fortitudini, ut cum ea, vel ex ea videatur nata. Quandoque totus Orbis Patientiam premit, quod globus hic incumbens significat. Sed illa erigitur contra, nec palmam manu abjicit. Sic vinci, est vincere.*

Ergo stans Patientia docebat, & spectabatur à suis. Hic sedens exercet quæ docuit, jamque ipsa spectat docentem Angelum, simulque monstrat, quantum ad omnigenam virtutem faciat, Plurimum pati.

Denique nitens genibus docebit, qua arte calamitas omnis sit perferenda. Non enim quid, sed quemadmodum feramus, interest.

Hic etiam coronam spineam B. *sanguine stillantem observa. Hæ pluviæ huic germini conveniunt. Subinde Patientia non sudorem*

a Valer. Max. l. 3. c. 3. initio.

dorem tantum, ſed & ſanguinem propinat Chriſto.

Illud etiam in imaginibus his obſervandum. In prima quidem, corona regis ſimplex cernitur. In altera, pretioſior cum gemmis. In hac tertia cernis Cæſaream cum ſceptro C. In quarta tergeminam ſpectabis. Creſcente Patientia creſcit & Patientiæ præmium.

PARS

Animose: post spinas, aurum & gemmæ.

PARS ALTERA.

CAPVT I.

Afflictio docet Fortitudinem & Fidelitatem.

DIximus, quæ pœnarum genera Gymnasium Patientiæ usurpet. Nempe hoc declaratum est, quæ supplicia Deus soleat de hominibus sumere, dum in Orbe hoc degunt. Sic omnes afflictionum species percensuimus.

Nunc porro differendum, quid è pœnis hic, veluti libris, doctrinæ hauriendum; quod emolumentum ex afflictionibus capiendum, quæ virtutes inter adversa potissimum discendæ. Nam revera in malis melius sapimus; secunda mentem auferunt.

E virtutum choro primæ occurrunt in adversis exercendæ *Fortitudo*, & *Fidelitas*. Qua vero ratione geminæ virtutes istæ longe melius in rebus incommodis & asperis, quam in lætis ac prosperis condiscantur, nunc explicabimus.

I. Longe aliter liberos educare solet serius pater, & aliter longe blandiens mater. Patris voces sunt: *Ad scholas, puer, ad scholas.* Vbi è scholis domum redierit, iterum urget pater, & : Recole, inquit, audita; memoriam exerce, stylum move; paullo

paullo poſt ſpecimen mihi dabis eorum quæ didiciſti. Vbi vero puer ad examen patris citatus, jamque interrogatus hærere, inepte reſpondere, Grammaticas leges non callere, inſcitiam tacendo prodere: hic pater aut eum colaphis objurgare, aut virgis caſtigare, aut acerrime increpare verbis, aut luſus tempore in muſeum velut in carcerem amandare, & acerbis vocibus inſtare: *Stude piger, Stude: Stude tuis rebus, & omitte nugas.* Cumque hic ipſe puer, annis nonnihil & litteris adoleverit, à matre abſtractus in exteras terras à patre amittitur. Hæc tamen omnia bono pueri fiunt.

At vero mater nunquam non blanda & mulcens, cum filioli madidos videt ocellos: Mi vir, ait, cur noſtros liberos flere malumus, & frontem contrahere, quam exporrigere? teneri ſunt, cur in eos verberibus ſævimus? non raro deteriores fiunt à plagis. Hæ matris voces ſunt. Neque tantum his blandimentis maſculam virtutem enervat, ſed intempeſtivis etiam munuſculis, ac † macteolis, irritamentis gulæ ac ſcitamentis filiorum indolem corrumpit, modo enim panem dulciarium, modo ſimilagineum butyro fartum, modo placentas & popana furtim ingerit: ita dum mulcet & blanditur, perdit. Quis ergo prudens non malit à patre ad bonam frugem auſterius educari, quam à matre blandius in perniciem dari? Ita omnino Deus parens ille magni-

† *Schleckvverck.*

ficus

ficus, virtutum non lenis exactor, ſicut ſeveri patres, durius ſuos educat.

Romanus Sapiens perquam eleganter hæc proſecutus: Non vides, inquit *a*, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? illi excitari jubent liberos, ad ſtudia obeunda mature; feriatis quoque diebus non patiuntur eſſe otioſos, & ſudorem illis, & interdum lacrimas excutiunt: at matres fovere in ſinu, continere in umbra volunt; nunquam flere, nunquam triſtari, nunquam laborare. Patrium habet Deus adverſus viros bonos animum, & illos fortiter amat, &: Operibus, inquit, doloribus ac damnis exagitentur, ut verum colligant robur. Non fert ullum ictum illæſa felicitas. Miraris tu, ſi Deus ille bonorum amantiſſimus, qui illos quam optimos eſſe atque excellentiſſimos vult, fortunam illis, cum qua exerceantur, aſſignat? Mavult illis eſſe male, quam molliter. Et nobis etiam interdum voluptati eſt, ſi adoleſcens conſtantis animi irruentem feram venabulo excepit, ſi leonis incurſum interritus pertulit, tantoque ſpectaculum eſt gratius, quanto id honeſtior fecit. Ecce ſpectaculum dignum ad quod reſpiciat intentus opere ſuo Deus, ecce per Deo dignum, vir fortis cum calamitate compoſitus.

Nec ego, mi Seneca, video, quid habeat Deus in Orbe pulchrius, quam ut ſpectet Tobiam

a *Senec. de Provid. cap.* 2.

Tobiam aliquem aut Iobum, inter tot liberorum funera, † inter tantas facultatum omnium ruinas, nihilominus erectum & stantem.

Christus è nube compellans Saulum: Exurge, inquit *a*, & sta super pedes tuos. Perinde si diceret: Ideo te dejeci, ut fortior surgeres.

II. Itaque cum videris hominem probum, acceptumque Deo laborare, sudare, per arduum ascendere; malos autem lascivire & voluptatibus fluere: cogita filios disciplina tristiori contineri, & ad modestiam educari, mancipiorum autem ac vernularum licentiam ali & audaciam. Hic Dei mos est; sanctissimos quosque homines in deliciis non habet: Experitur, indurat, sibi illos præparat. Quemadmodum tot amnes, tot flumina, tanta imbrium ac nivium, tanta vis fontium non mutat saporem maris; ita adversarum impetus rerum viri fortis animum non vertit. Manet ille in statu, & quicquid evenit, in suum colorem trahit: ipse bonus, in bonum vertit, bene ferendo, bene interpretando. Vti vinum rubellum paucas albentes guttulas secum commistas suo colore tingit: ita bonus quicquid accidit, bene consulit, in bonum vertit, afflictionem omnem sibi reddit utilem tolerando. Est enim omnibus exteriotibus potentior: nec hoc dico, non sentit illa,

† *Mala fortuna.* a *Act. c. 26. v. 16.*

illa, ſed vincit, & alioquin quietus placiduſque contra incurrentia attollitur. Omnia adverſa, aut tanquam exercitia, aut tanquam medicamenta habet. Illa, ſi ſanus ſit animus, ad robur tuendum, vel augendum ſunt; iſta, ſi languidus, & delitiis aut voluptatibus merſus, ad recuperandum. Plane ut in corporum cura ſolet, cum vulneramur & urimur, ut valetudo ac vires reparentur.

Arboris genus eſt, cui Larix nomen. hæc arbor inter altiſſimas numeratur; folia illi non decidunt; vis ejus incorrupta, emori contumax: nec enim ardet, nec carbonem facit: nec ulla ignis vi conſumitur, non minus quam lapides *a*. Inventum eſt hoc lignum pictorum tabellis immortale, nulliſque rimis fiſſile, & quod nec cariem ſentit, nec vetuſtatem.

Cælius Rhodiginus viſam à ſe turrim aſſerit è Larice ſtructam, quam Iulius Cæſar ſubjectis flammis nequiverit dejicere *b*. Huic tali arbori homo inſigniter patiens rectiſſime confertur: Ardet ille nonnunquam mediis calamitatum flammis, ſed nullum in eo vel foliolum comburitur, nec enim verbulum edit, quod impatientiam oleat. Talis omnino Iobus, qui veluti lignum flammarum patiens, *In omnibus his non peccavit labiis ſuis* c.

En

a *Plin. l.* 16. *Nat. hiſt. c.* 10. *& alibi.* b *Cælius Rhodig. l.* 10. *antiquar. lect. cap.* 10. c *Iob. c.* 2. *v.* 10.

En rubum flammis undequaque cinctum, & tamen illæsum: En turrim è Larice structam quam omnis Acherontica vis non dejecerit. Hoc nimirum in Patientiæ gymnasio discitur, Æquo animo ea ferre, quæ non sunt mala, nisi male sustinenti.

Isaaci conjux Rebecca cum geminos infantes in utero collidi persentisceret *a*, perrexit ut consuleret Dominum, Responsum est: Duæ gentes sunt in utero tuo, &c. & major serviet minori. Hic Augustinus seriam quæstionem injiciens, qua ratione id factum fuerit percunctatur, Majorem enim nunquam minori serviisse, sed inferre necem voluisse compertum est. Siquidem Esau apud animum suum sic statuerat: Venient dies luctus Patris mei, & occidam Iacob fratrem meum *b*. Quî ergo servivit, cum occidere voluerit? Ad quæ optime Augustinus: Serviet, inquit *c*, non obsequendo, sed persequendo, eo modo, quo mali serviunt bonis. Quemadmodum lima ferro, & malleus auro, & mola tritico, & furnus deservit pani pinsendo.

Isaaci filius Iacob in eum virum nunquam evasisset, nisi à fratre sic exagitatus fuisset. In domo paterna laute habebatur, matri charissimus omnia pro libitu agebat. At cum illi mortem minaretur frater, in Mosopotamiam ad Labanum avunculum

a *Gen. c. 25. v. 22. & seqq.* b *Gen. c. 27. v. 41.* c *Aug. tom. 10. serm. 78.*

profugiens opilionem egit ultra viginti annos Sensit hic Iacob se domi suæ non esse, nam durissime habitus, famem sitimque ferre, æstum geluque tolerare, insomniam vincere, sud puro Iove pernoctare didicit: hic ferrei prope corporis animique, hic laborum ac penuriæ tolerantissimus evasit. Horum omnium caussa, germani improbitas & invidia fuit. Quid hoc autem Iacobo profuit? Multum supra omnem modum. Nam Mortem intentatam effugit, otium à maternis blandimentis ortum excussit, laboribus & incommodis assuevit, robur sibi ac divitias comparavit, Liam & Rachelem conjuges acquisivit, è quibus duodecim patriarchæ ortum, sed & ipse Christus originem traxit. En, ut natu major servierit minori, sane non obsequendo, sed persequendo. Hæc una discendæ fortitudinis ratio; ita fortes efficimur. Nota vox fortissimi: Cum infirmor, tunc potens sum *a*.

III. Virtus, quo tendat, non quid passura sit, cogitat; quoniam & quod passura est, gloriæ pars est. Suis Deus consulit, quos esse quam modestissimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animose fortiterque faciendi: ad quam rem opus est aliqua difficultate. Vnde possum scire, quantum adversus paupertatem tibi animi sit,

a 2 *Corinth. cap.* 12. *v.* 10.

ſit, ſi divitiis diffluis? Vnde poſſum ſcire, quantum adverſus ignominiam & infamiam conſtantiæ habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis? ſi te protinus omnium favor comitatur? Vnde te obedientem ſcio, ſi tibi nulla niſi molliſſima mandata veniant? Vnde te ſummiſſum ac humilem pronuntio, ſi nullis injuriis ac calumniis impetaris? Vnde te vere patientem laudo, ſi nullis calamitatibus premaris? Calamitas virtutis occaſio eſt.

Illos merito quis dixerit miſeros, qui nimia felicitate torpeſcunt, quos velut in mari lento tranquillitas iners & malacia detinet. Quicquid illis inciderit, novum & moleſtum veniet. Magis urgunt ſæva inexpertos: grave eſt teneræ cervici jugum. Vel ad ſuſpicionem vulneris tiro palleſcit, audacter veteranus cruorem ſuum ſpectat, qui ſcit ſe ſæpe poſt ſanguinem viciſſe.

Conſidera Germanos, inquit Seneca *a*, & quicquid circa Iſtrum vagarum gentium occurſat. Perpetua illos hiems, & triſte cælum premit, maligne ſolum ſterile ſuſtentat, imbrem culmo aut fronde defendunt, in alimentum feras captant. Miſeri tibi videntur? Nihil miſerum eſt, quod in naturam conſuetudo perduxit. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti?

 Non

a *Senec. lib. de Provid. cap.* 4. *Vbi de priſcis Germanis loquitur.*

Non est solida nec fortis arbor, nisi in quam frequens ventus incursat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit. Fragiles sunt quæ in aprica valle creverunt. Sic semina messium gelu cooperta lætius germinant, sic ignis flatu premitur, ut crescat *a*. Quid officit argento & auro malleus? aliter certe moneta non cuditur: nec inde poculum formatur, nisi metallum creberrimo ictu tundatur. Apage argentum & aurum quod impatiens est malleorum: ita quisque de seipso sentiat.

Nonnunquam nobis ipsis virtute præditi videmur, & *Patientes* dici volumus, sed opportune nobis ingereretur, quod non nemini Pythagoras dixit: Etsi argentum sis, ex te tamen nec obolus probæ monetæ fiet, cum tam impatiens existas. Ita pluribus jure dicatur: quamvis sis argenteus, mi frater, sis aureus totus, dies totos in genua procumbas, manus cælo attendas, Deo preces adhibeas, nihilominus (ignoscat mihi tuus genius) nullius pretii es. Cur obsecro? † Quia malleorum impatiens es, & ideo velut inutile pondus, in arcam retrudendus es. Nam ubi malleolus vel solum te libarit, ubi verbulum asperius te perstrinxerit, mox in turpem impatientiam erumpis. O argentum, ô aurum, sed probum,

a *Greg. epist.* 27. † *Ein Silber klump der sich nit muntzen oder arbeiten last, vvs[?] soller.*

bum, sed falsum, sed adulterinum, quia malleis refractarium: nempe otio duntaxat natum, & in † coronice collocandum.

Guiljelmus Peraldus Lugdunensis Præsul festive disserit, qua ratione quis diabolo dentes excutiat. Dentes diaboli sunt calumniatores, obtrectatores, vexatores, ad quos Hebræus Isaias: Quare atteritis populum meum, inquit *a*, & facies pauperum commolitis? dicit dominus Deus exercituum. His dentibus commordet cacodæmon homines probos. Sed quomodo hi dentes effringendi? *Patientia.* Non raro Christiani etiam unici patientia illustris, aliquot millia idololatrarum ad Christi sacra perduxit.

Romanus Præses Pontius Pilatus admirabilem Christi patientiam miratus, hominem illum supra hominem sapere, & alti sanguinis esse non immerito suspicatus est. Quotidianum hoc est, ut gerro verbosissimus, solum criminari doctus, taciturnam alterius patientiam observans, incipiat & ipse ad modestiam se componere, nullis alioqui conviciis exarmandus. Sed Christianum hoc robur, non discitur in * choreo, sed patientiæ gymnasio. Afflictio Fortitudinis magistra est.

IV. Non solum *Fortitudinem* gymnasium Patientiæ docet, sed & *Fidelitatem*, in

† *Ein Zier auff das Gsims.* a *Isa. cap.* 3. v. 15. * *Zantz Boden.*

in ſacris paginis laudatiſſimam virtutem. Nota ſunt illa Domini verba: Euge ſerve bone & fidelis. Diſcipuli Chriſti errores compluſculos commiſerunt, ſæpius etiam reprehenſi ſunt: nihilominus cum Chriſtus in ultima cœna triſtiſſimum vale omnibus diceret, copioſe ſuos collaudans: Vos eſtis, inquit *a*, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, regnum. Perinde ſi diceret: Erroribus veſtris, ô mei Apoſtoli, veniam do; præterita ſint abolita. Hoc potius ago, ut veſtram in me fidelitatem ampliſſime remunerer. Vobis pœne unis Paupertas ac Humilitas mea non ſorduit: agnoſco fideliſſimos, non dicam ſervos, ſed amicos. Itaque diſpono vobis regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam, in regno meo. Hic utique Apoſtolis pectus gaudio ſubſiliit: & quis eorum aliud cogitarit, quam hoc ipſum: Vtinam jam ſupra ſimus in hoc regno. Vtinam una jam edamus, & bibamus in hac menſa! Sed eos Chriſtus amanter erudiens, & certa gaudia non intempeſtive præcipienda ſubmonens: Ecce, inquit *b*, Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum. Reſtant, ô mei, ardua de vobis ſumenda experimenta: Vos velut campanæ eſtis, ſonitum ſparſuræ per Orbem; ſed prius experiendæ ſunt hæ campanæ: hac ipſa nocte fiet

a *Luc. c. 22. v. 28. & ſeqq.* b *Ibid. v. 31.*

fiet initium. Nam ſicut æramentarius fuſor cum æramento manum ultimam impoſuit, non illud protinus in turrim educit, ſed malleo prius explorat, quæ voces ſint ſui operis, quis ſonus, & an nihil rimularum hiet: ita de omnibus, qui inter meos numerari volunt, experimentum capiendum eſt varium, num eorum patientia ſit ſolida, an in rebus adverſis fortes, an temporibus duris fideles ſint. Nimirum ad hanc coticulam hoc Fidelitatis aurum exploratur.

Optime dixit Annæus *a*: Quid quiſque poſſet, niſi tentando non didicit. Nemo ſciet quam patiens ſis, nec tu quidem ipſe, niſi varii te fatigent adverſarii. Languet ſine antagoniſta Virtus. Tunc apparet quis tibi ſit animus, quantum valeat polleatque, cum quid poſſit, patientia oſtendit. Adeoque veriſſime dixit beatus Gregorius: Nemo quantum profecerit, niſi inter adverſa cognoſcit. Thuris virtus in prunis ſentitur: Aromata tunc maxime ſe produnt, cum in mortario teruntur: unguenta ſuavius fragrant, cum moventur. Magdalenæ balſamum totas ædes penetravit, cum in Chriſti verticem effuſum eſt: ſic in tempeſtate nauta, in acie miles, in arena pugil dignoſcitur. Huc alludens Hieronymus: Chriſtianæ militiæ eſt, inquit *b*, infelicitatibus feliciter ampliari, preſſuris adoleſcere, & preſ-

a *Senec. lib. de Provid. cap.* 4.
b *Hier. tom.* 9. *ep* 9. *ad amicum ægrot.*

& pressuras pubescendo calcare. Frequentibus procellis Christiana vita quatitur, atque tentatur, & pressuris innumeris lætatur ac crescit. Sic vera Fidelitas non in ore pigrorum, sed in manu heroum cernitur; nam aliud est fidelitatem promittere, aliud fidelem esse.

Christus, ut suos alliceret ad incrementum fidei petendum: Si habueritis fidem, inquit *a*, sicut granum sinapis. Quænam obsecro hæc tanta fides est tantilli granuli sinapis? minutum quidem ac vile semen est sinapi, vixque ullam ab oculis fert laudem: sed pistillo tritum, aut ore commansum, hic acrimoniam, hic odorem exerit. quis tantum ignis sub orbiculo tam modico latere credat? Hanc talem in se fidelitatem à nobis Christus exigit, ut tunc maxime amoris ignem, patientiæque odorem excitatissimum expiremus, cum pistillis calamitatum tundimur. Bonum, inquit Gregorius *b*, quod in tranquillitate sumitur, in tribulatione manifestatur.

V. Hebræum militiæ ducem sic laudat sacra pagina: Cuncti reges congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Iosue *c*. Hic generosissimus heros juratam Deo fidelitatem illustrissimis exemplis repræsentare, & provocare hostes: Adeste perduelles Dei; nec

a *Matth. c. 17. v. 20. & Luc. c. 17. v. 6.*
b *Greg. lib. 1. mor. cap. 4.*
c *Iosue cap. 9. v. 1. & 2.*

nec mihi, nec meis labant genua, cum in vos pugnandum. & quamvis altero tanto ſit major partium veſtrarum numerus, non tamen formidamus: Adeſte numeroſiſſimi exercitus, nil trepidamus; à nobis Deus eſt, totus nobis militat æther. Sic omnino & Chriſtiana generoſitas, hoſtem provocat: Adeſte afflictiones, & innumerabilium calamitatum agmina, fames, ſitis, egeſtas, morbi, luctus, injuriæ, calumniæ & omnis generis ærumnæ; nec numerum, nec vim hoſtilem expaveſcimus: ſi conſiſtant adverſum nos caſtra, non timebit cor noſtrum: fidem Deo datam non frangimus; omnia potius pati, & vitam vel centies prodigere parati ſumus, quam jusjurandum, quo Deus nos obſtrinxit, negligere.

Quiſquis in Deum pius ac fidelis eſt, ſic animo ſentit: Etſi Acheron in me moveat, etſi cœlum in me ruat, etſi omnis in me unum calamitas deſæviat, ego tamen, duce Deo, in fide ſtabo; uri, vinciri, cædi, necari pro Deo paratus. Nam, ſi commortui ſumus, & convivemus. Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: ſi negaverimus, & ille negabit nos *a*.

Et quod probe ſciamus, ô Chriſtiani, non ſatis eſt nomen dediſſe Chriſto, non ſatis eſt rei divinæ intereſſe, jejuniis & precibus vacare, ſtipem erogare non ſatis eſt; neceſſe inſuper eſt, ut Deus nos ſemper inve-

a 2 *Timoth. cap.* 2. *v.* 11. & 12.

niat *Fideles, & dignos ſe*, uti Abrahamum, Ioſephum, Iobum fideles vere atque *ſe dignos* invenit in adverſis omnibus. Nam, quod Machabæa hiſtoria teſtatur *a*, Ioſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit mandatum.

Nos licet argentei ſimus & aurei, ſi tamen impatientes ſumus, & malleos non ferimus, nullius pæne pretii ſumus. Et quemadmodum in humano corpore cum vel animi defectio, vel ſubitus terror hominem opprimit, ſanguis omnis ad cor concurrit, opem laturus: ſic in afflictionibus & anguſtiis quibuſcunque, omnigena virtus ad hominem probum ſe recipiat, eumque ſic animet: Si nunc, cum DEVS experimentum tui facturus, deficias, ubi Fides tua, ubi tuus eſt Amor? Vbi Obedientia, ubi Spes, ubi Patientia? Vbi Fortitudo & Fidelitas? hoccine tuum patiendi deſiderium? hoccine tuum erat perſeverandi propoſitum? Memento ſacramenti, quod velut miles dixiſti, memento fidei quam Deo dediſti, & fidelem te præſta uſque in finem. Fideliſſimum habes promiſſorem; non negabit præmium, non differet coronam, tu modo non detrectes pugnam, non deſperes victoriam.

CAPVT

a 1 *Machab. cap. 2. v. 13.*

CAPVT II.
Afflictio docet Commiserationem & Abstinentiam.

CVm Ataxerxi regi amicus primæ admissionis esset mortuus, rex Ioniam misit ad Democritum, ut si quid in eo artis esset, suum sibi amicum in lucem restitueret, aut si quod aliud remedium foret amici veteris reparandi, id porro tentaret. Democritus rem seriam & difficilem postulari respondebat, si tamen rex vellet posseтque à se postulandis annuere, in opus deducendam. Promissa omnia liberalissimè. Ergo, inquit Democritus, defuncti tumulo hanc figite inscriptionem. Triginta nomina eorum, qui ad vicesimum ætatis annum nil dolorum sunt passi, sepulchro insculpantur. Quæsita sunt sedulo hæc fausta nomina, sed necdum inveniri potuerunt uspiam, nec ullo ævo, ut credibile est, invenientur.

Ecquis ille, obsecro, mortalium est, qui non dicam viginti annis, sed vel diebus viginti nil sentiat adversi? Omnis vita nostra ærumnarum & calamitatum plenissima est; suam cuique portionem providentissimus DEVS jam ab æterno assignavit æquissima lance, Absinthium nemini non propinatur: sed huic calix, illi congius, isti caliculus miscetur, prout Deo visum, idque ob hanc etiam caussam, ut alter alterius misera-

ratione

ratione & consensu tangeretur, atque una Temperantia disceretur.

Qua igitur ratione afflictio tam *Commiserationem* quam *Abstinentiam* doceat, jam differemus.

I. Miseris solatium ingens est, pœnarum socios habere: scire, eadem aut graviora pati alios, neminem à cruciatibus illæsum transiri, neminem hîc eximium esse. Hoc argumento Christus suos erudiens: Beati, inquit *a*, eritis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, &c. sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos. Et ut argumentum sit illustrius: Si me, inquit *b*, persecuti sunt, & vos persequentur. Eadem ratione Paulus Macedonas solatus: Vos, inquit *c*, imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ in Iudæa sunt, quia eadem passi estis à contribulibus vestris. Sic Hebræis *d* velut digito monstrat optimos quosque ludibria, verbera, carceres & vincula expertos: circumeuntes in melotis, in pellibus caprinis egentes, angustiatos, afflictos; in speluncis & montibus, in cavernis & solitudinibus errantes; alios tentatos, lapidatos, sectos, obtruncatos commemorat.

Et quo magis aliorum exemplis ac generosa patientia firmemur, monet beatus Iaco-

a *Matth. c. 5. v. 11. & 12.* b *Ioan. c. 15. v. 20.* c *2 Thess. cap. 2. v. 14.* d *Hebr. c. 11. v. 35. & seq.*

Iacobus *a*, Ne cogitemus illos tanta passos, homines ferreos, aut adamantinos fuisse; Elias, homo erat similis nobis passibilis. Doloris acerbitatem tam illi quam isti æque senserunt ut nos, sed quia in schola Patientiæ plus didicerunt, patientiores quam nos fuerunt.

Neque tantum ab exemplis afflictorum, sed & à verbis, solatium afflictis accedit. Nempe inter adversa discimus, aliorum adversis indolere, solatio mulcere, & facile fidem habere iis, quibus non dissimilia sunt perpetienda.

Atque hæc caussarum non postrema est, cur in Patientiæ gymnasium variæ vexandi compingamur, ut scilicet alter alterius doloré discat dolere *b*. Profecto qui paupertatem expertus est, non difficile miseretur esuriei & egestati; qui sæpius infirma & ægra fuit valetudine, misericordia ægrotorũ cito capitur; qui reipsa didicit, quid contemni, premi, & abjici sit, animum lenitate induit in contemptos, pressos & abjectos; qui fortunis omnibus evolutus est, facillime commiserescit illorum, quos eadem sors facultatibus privavit. Ærumnis variis exagitati, cum Tyria regina sapimus, quæ dixit:

Non ignara mali, miseris succurrere disco c.

Sapienter Æschylus poëta: Infeliciter agenti,

a *Iacob. c. 5. v. 17.* b *Non theoricè tantum aut speculativè.* c *Virg. 1. Æneidos.*

ti, ait *a*, quivis condolere, & una suspirare promptus est; morsus autem doloris nullus ad hepar penetrat. Huic rectè Sophoclis dictum jungitur: Qui ipsi miserias experti, hi soli ex aliorum afflictionibus dolorem capiunt.

II. Hinc optimè concludimus: Quisquis tam immitis, asper, inclemens, & durus est, is certè tristiora nunquam expertus, neque litteras, neque natare scit, & nec vidit quidem oleum, quo athletæ unguntur; consenuit in pavillo, hinc tam inhumanus & in miseros immisericors est. Atque hinc DEVS suos monuit, ne alienigenas & peregrinos læderent, quod & ipsi tales fuissent: Advenam non contristabis, neque affliges eum, advenæ enim & ipsi fuistis in terra Ægypti *b*. Vestra vobis experientia dicet, quam miseranda sors sit, extraneum, servum, captivum, laboribus oppressum, verberibus oppletum esse.

Beatus Leo Apostolorum principem Petrum ideo tam graviter labi permissum autumat, ut summus antistes tanto esset indulgentior lapsis. Atque ita in principe Ecclesiæ, conderetur remedium pœnitentiæ. Hinc servo gravissimè indignatus paterfamilias, quod paullo ante ex ære alieno laborasset maximo, & animam debuisset, nihilominus nec minima conservi debitoris mise-

a. *Æsch. in suo Agamem.*
b. *Exod. cap. 22. v. 21.*

misericordia frangeretur: Nonne oportuit & te misereri conservi tui *a*?

Hinc & Paulus solatium maximum instillans. Non habemus, inquit *b*, Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia. Adeamus ergo cum fiducia thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur *c*. Vnde debuit per omnia assimilari fratribus, ut misericors fieret, & fidelis Pontifex ad DEVM.

Vnde Virgo beatissima, Domini Mater, tam misericors semper, & etiamnum misericordiæ mater? Non ignara mali miseris succurrere didicit, omnigenis vitæ miseriis exercita. Vnde Hierosolymæus Epulo in Lazarum tam barbarus, & crudelis fuit? paupertatis incommoda ignorans epulabatur quotidiè splendidè.

Hanc ob caussam Deus in multos immittit afflictiones, ut aliorum discant misereſcere, & opem promptius adferre. Non neminem audias, qui hac in re suam ipse culpam recitet: Ægroto illi fidem non habui; pauperis illius vicem non dolui; mœsto illi & afflicto misericordiam non tribui, illum funeribus suorum illacrimantem irrisit; jure igitur mihi nunc & morbus, & paupertas, & mœstitia, lacrimæque proponuntur gustandæ: ita discam in posterum aliorum miseratione permoveri.

Hiere-

a *Matth. c. 18. v. 33.* b *Hebr. c. 4. v. 15. & 16.* c *Heb. c. 2. v. 17.*

Hieremias vates Moabitarum improbos mores sic perstringit *a*: Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requievit in fecibus suis, nec est transfusus de vase in vas. Confert Moabitas vino, quod suis fæcibus nimis diu permixtum, odorem contrahit inamœnum, & ingratum. Hispani solent dicere: Hoc vinum etiamnum recens à matre sua est, nec de dolio in dolium † peregrinari sustinuit: Sic Moabitæ fertilissimis terris opulenti, nesciebant quid fames & penuria docerent; Fertilis Moab ab adolescentia sua, & requievit in fecibus suis: Nam Moabitæ Sodomitis vicini, rerum abundantia luxuriosi, divitiis ac vitiis innutriti casta paupertatis consilia spernebant; Nec est transfusus Moab de vase justitiæ in vas Temperantiæ, Castimoniæ, ac Misericordiæ. Verbo dicam: in gymnasio Patientiæ minerval nullum dederunt: hoc unum sciunt, esse, bibere, jocari, ludere, omni voluptatum genere inebriari. Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur super contritione Ioseph *a*: duri prorsus, immisericordes, & semper ægri caloribus impatientiæ. En, quanti sit in gymnasio Patientiæ mores & litteras accepisse: & ipsi discipulo, & aliis multis id prodest. Consensus & commiseratio hic discitur. III. Non

a Hierem. c. 48. v. 11. † *Ligt auff der hefen, der vvein ist nit abgezogen.*
c Amos cap. 6. v. 6.

III. Non minus Abstinentiam & Temperantiam in Patientiæ gymnasio discimus. Plurima sunt quibus nos carere non posse persuademur, dum ea possidemus: cum erepta sunt, quam iis facile careamus, nos ipsi miramur. Est mercator opulentus & magnificus, qui aliquot famulis comitatus incedit; cum ad mendicitatem & saccum detruditur, tunc primum experitur, quam facile sit incomitatum incedere. Est viator, cui tenebræ iter ad hospitium interdicunt: ita in campis sub arbore pernoctare cogitur, & quia vix unius trientis annonam secum habet, fateri tandem cogitur: Nesciebam me duobus numulis cœnare posse. Est opifex, qui olim dives, & in mensa lautus, sed quia laboris parcus, & ad rem non attentus, † proterviam fecit, ad incitas redactus; tandem in prandium hebet olus male unctum, in cœnam jejunium, aut jus exoculatum, cum frigida. At ille seipsum prædicans: Nesciebam, ait, me posse tam parce vivere. Est tabellarius eques, qui sua omnia in caupona sepeliit, & ex equo in pedes dejectus: Deo gratias, inquit, qui me iterum in pedes erexit: nesciebam antea me pedum usum tam integrum retinuisse.

Ita DEUS cum plurimis agit; ad mediocritatem eos & ad temperantiam reducit penuria saluberrima. Multi tam pertinaces suo stant judicio, ut dicant, iste quidem:

M Lauti-

† *Panckarotten gespielt; verdorben.*

Lautitia mensæ carere non possum; inediam tolerare non est mei stomachi. Iste verò: Somno brevi, ait, & parco uti non est mei capitis. Hic vero: Sine sociis, inquit, vita mihi nulla est. Alius: Sine potu & vino, piscis sum in sicco. Cum vero pauperies aliave calamitas cibum, aut socios, aut somnum adimunt, & vinum commutant aqua, tum profectò experimur ipsa, quam facile sit nobis vigilare, suum, nec ultra, ventri dare, jejunium servare, vino & sociis privari.

Magistra temperantiæ calamitas est. Rebus in arctis sobrietatem & parsimoniam discimus; sæpe sera nimis est parsimonia in fundo.

Quam multi magnatum, quos ipsi novimus, didicerunt in carcere septem numulis aut certè paucis assibus prandere, quorum antea mensa sub dapibus gemebat.

Audite mira, bis mira, & quæ valde faciant proposito. Pecchius Cisalpinus, homo industrius, & magni animi in odium venit viri illustris & opulenti, cumque iter faceret, delatus in insidias & captus, atque instar felis in saccum conclusus, eaque ratione in hostis sui castrum deportatus est.

Hic in altum fœdumque carcerem dejectus Pecchius. Et cæteris quidem domesticis quid rerum ageretur ignaris, unico è fidioribus famulis commissa est cura ab arcis domino, ea lege captivum aleret, ut in singu-

ſingulos dies non niſi panis fruſtillum idque gracile, & pauxillum aquæ deferret, quo miſer non tam diutius viveret, quam per diu ſe mori ſentiret. Interim Pecchius totis urbibus oppidiſque quæritur, nuſquam reperitur ipſe, ſed jumentum, quo uſus eſt, ſanguine non nihil aſperſum. Quocirca ſuſpicione facta ſtrenuè in homicidam indagatum. Reperti ſunt duo, quibuſcum aliquando rixatus ſciebatur. Miſeri tormentorum ſævitia adacti, Pecchium à ſe cæſum faſſi ſunt reclamante conſcientia. Sceleris damnati, alter gladii, alter laquei ſupplicio addicitur. Ita inſontes ducti ſunt. Iudicia tua, ô Deus abyſſus multa!

Interea captivus animum trahit in teterrimo carcere, eaque ſeu vivendi dicas, ſeu potius moriendi ratione novendecim annos exigit. Veſtem nec depoſuit, nec mutavit unquam; præter fontem & exiguam in dies Cererem nil penitus guſtavit. Nihilominus (ipſius Pecchii narrantis verba ſunt) Dei, ejuſque Divæ Matris clementiæ memor, ingenti fiducia ſibi ſemper conſtabat, ſpeque maxima erat, futurum ut ex illo Mortis ſpelæo emergeret. Interim filii captivo patri velut jam mortuo juſta fecerunt, hæreditatem inter ſe partiti. Annis igitur novendecim totis in tam diro ergaſtulo exactis, arcis dominus, captivi hominis capitalis hoſtis obiit. Succeſſor hæres ut ca-

ſtrum in ampliorem nitorem reſtauraret, hinc illinc muros dejici juſſit. Ventum eſt ad hoc ipſum ſubterraneum cavum: quod nulla janua, ſed foramen duntaxat idque anguſtum aperiebat. Dejectis hic futuri ædificii obſtaculis, homo inſtar ſtygiæ umbræ apparuit, veſte lacera, barba ad poplites promiſſa, capillis in humeros largiter excurrentibus. Obſtupuerunt operæ ad hoc ſpectaculi tam inexpectati. Mox rumor in vulgus abiit. Accurſus ingens velut ad Faunum aliquem Satyrumve, aut ſimile ſilvarum monſtrum. Peritiores qui affluxerant, ſuaſere hominem repertum non ſtatim aëri exponendum, ne aut oculorum, aut ipſius vitæ uſum ſubita mutatione perderet. Sic aliquot dies inter aſſuetas tenebras detentus, paullatim ad auram liberiorem educitur. Hic plurimæ quæſtiones velut ab inferis redivivo poſitæ: quis, qua domo, qua gente, unde illuc venerit, quamdiu illic latuerit? &c. Ad quæ ille ordine rei ſeriem recenſens, fidem narrationis omnibus fecit. Hinc ei non tantum libertas data, ſed & bona quæ filii jam diviſerant, juſſu Principis reſtituta. Illud ad rem omnino, & digniſſimum notatu. Podagra laborabat Pecchius cum in carcerem illum raptaretur. At tanta menſæ frugalitate hoc impetravit, ut non ſolum in carcere, ſed & in omnem reliquam vitam ab omni prorſus podagra immunis degeret.

Qui

Qui hæc posteris memoriæ tradidit : Cum hoc ipso viro, inquit *a*, collocuti sumus, & hæc ex ore illius didicimus Mediolani, anno 1566, mense Novembri.

En ut DEUS ad inferos deducat, & reducat: En, ut calamitosa inopia non solum abstinentiam & frugalitatem doceat, sed & sanitatem nullis alioqui pharmacis impetrandam tribuat.

At nos plerumque malæ indolis sumus, quod quædam últro discenda, nisi coacti non discamus. Tandem magister in schola Patientiæ jure his urget vocibus : Disce igitur vel invitus, quod noluisti sponte discere. Galenus arbitratur aliquibus subitas commotiunculas & ægrotationes prodesse *b*. Credimus: & neque discipulis Patientiæ eas sentire obest.

IV. Venusinus vates festivum quid narrat in hunc modum *c* : Opimius, civis tam avarus quam dives, grandi lethargo est oppressus. Iamque hæres circum claves & loculos lætus currebat. Erant qui Opimium vellicarent, traherent, agitarent, nec tamen lethargum pellerent. Medicus in rem ægri promptus ac fidelis: Opimium excitabat hoc pacto. Mensam jussit poni, & in ea numorum saccos effundi, plures etiam

a *Simon Majolus episcop. Vulturar. In diebus Canic. col 4. mihi pag. 159.* b *Galen. l. 6. de medic. facilib.* c *Horat. l. 2. serm. sat. 3. med.*

iam accedere ad numerandum; denique hominem ſic erexit: Opimi, ajebat, heus Opimi, Ni tua cuſtodis, jam hæc omnia avidi hæredes auferent. Hic Opimius graves attollens oculos, & feriò evigilans: Quid hoc, inquit, rei eſt, iſtane fieri me nondum defuncto? Apagite mali vultures: an vivum lacerate veniſtis? an ſuperſtitem efferte vultis, ut in hæreditatem venire liceat? Subjunxit medicus: Vt vivas igitur, vigila; hoc age. Ita hunc ægrum deſeruit lethargus.

Capitis hoc Chriſtiani? Cœleſtis animorum medicus innumeros videt Opimios, jacentes, & lethargo preſſos, ſalutis ſuæ incurios, multa intemperantia corruptos. Quid hic faciat fideliſſimi medici peritia? Diverſa tentat, ut ægrum ſanitati reſtituat. Sed parum proficit. Tandem ergo chariſſima quæque aut adimenda ſimulat, aut omnino adimit, ſed eo certe animo, ut excitemur, ut in rem noſtram vigilemus; ut emendemus mores depravatos, & ita valetudinem recuperemus. Tandem æger fateri cogitur: Putabam ſane mearum virium non eſſe, his carere, his abſtinere, illud non obtinere: nunc autem, ut video, hæc omnia vel quia volo, vel quia debeo, poſſum: his careo, his abſtineo, illud non obtineo, & tamen vivo. Magiſtra temperantiæ calamitas.

Prodigus ille juvenis [a], & patrimonii de-

a *Luc. c.* 15. *v.* 16.

decoctor, quum opportune didicit inediam tolerare, quam pulchre crapulam omnem discussit! Tam arcta urgebatur fame, ut panem avenaceum, imo ut furfur porcinum inter delitias numeraret, qui ante dominicum nauseabat. Siquidem Cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Ideo cum animo agitaret, quam in paternis ædibus monstrum ignotum sit fames, quam assiduus illic hospes habitet panis: non sane auditus est exclamare: O quis mihi altilem gallinam, ô quis gallum spadonem pinguissimum, ô quis panem ‡ artopritium? Sed ô quis mucidi panis frustillum dabit? Vbi obsecro, & à quo hanc tantam temperantiam didicit? A fame, idque in schola Patientiæ. Optimè dixit Eusebius *a*: Fames eum revocavit, quam Saturitas expulerat. Nimirum accipitres non redeunt ad suos dominos nisi famelici. Nos famem credimus magnum esse malum, sed multo majus est intemperantia. Vt illud igitur effugiamus, illud quandoque DEVS in nos immittit: fame castigat, ut à vetitis temperare doceat. Ita calamitates in remedium cedunt.

V. Eleganter plane Annæus: Levioribus, inquit *b*, incommodis graviora sanantur, ubi parum audit præcepta animus,

 nec

‡ *Torten.* a *Euseb. Emess. Serm.* 2. *de Prod.*
b *Sen. l. de Tranq. c.* 9.

nec curari mollius poteſt. Quid ni conſulitur, ſi & paupertas, & ignominia, & rerum everſio adhibetur? malo malum opponitur. Si velis ut ægrotus cibum ſibi minus commodum non tangat, optimum eſt aut illum ei non proponere, aut ſale vel pipere ſic aſperate, ut mox abdicet: DEUS malæ valetudini noſtræ conſulit, cum non tangenda ærumnarum ‡ ſale ac pipere ſic inficit, ut libido non ſit iis frui. Hoc maximi beneficii loco interpretatus Auguſtinus: Cui licentia, inquit *a*, iniquitatis eripitur, utiliſſime vincitur. Idque in ſeipſo expertus. Non evaſi, ait, flagella tua. quis enim hoc mortalium? Tu ſemper aderas miſericorditer ſæviens, & amariſſimis aſpergens offenſionibus, omnes illicitas jucunditates meas, ut ita quærerem ſine offenſione jucundari.

Hoc Deus agit, ne noxia noſtro nobis damno ſapiant. Hinc, ô beatuli veſtras ego voluptates video, ſed nec invideo, nam auſterum ſalem & igneum piper ſub iis latere non dubito. Tangat, qui vult uri. Deus ut cocus minime cæcus, id quod noxii aut nimis frigidi eſt edulii, † cucumeres, fungos, melopepones, betas ſanguineas, tam ingrato ſpargit condimento, ut ab iis non

invitì

‡ *Verſaltzts vnd verfefferts.*

a *Auguſtin. ad Marcellinum & l. 2. Conf. cap. 2. poſt. med.*

† *Ranen, vnd vvas zu faſt kult.*

nviti temperemus. Pro his autem tam damnosis cupediis cibum è sua mensa regiam mittit.

Summi favoris argumentum poterat videri, cum Ierosolymæus rex David è mensa sua suo famulo Vriæ regias dapes mitteret, quod Regum fasti asserunt *a* : Secutus est eum cibus regius. Pari ratione rex Nabuchodonosor *b*, quatuor Hebræis juvenibus constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse: Et quænam sunt regiæ Christi dapes, quod vinum illius dominicum ? Penuria rerum omnium. Nasci, vivere, mori extrema paupertate: Meus cibus est, inquit Servator *c*, ut faciam Voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. Quodnam hoc opus ? Assidue crucifigi. Nam Christus Dominus momento primo quo Virginis uterum habitare cœpit, se crucifigendum cognovit; hinc semper dum vixit, crucifixus fuit ob assiduam mortis memoriam. Hinc & Zebedæos fratres velut exploraturus: Potestis, inquit *d*, bibere calicem, quem ego bibiturus sum ? Calicem quem dedit mihi Pater, calicem illum longe amarissimum ? Qui negat se posse, in Patientiæ gymnasio id discet.

a 2 *Reg. cap.* 11. *v.* 8. b *Dan. c.* 1. *v.* 5. c *Ioan. cap.* 4. *v.* 34. *Nec obstabat, Christum, ut Theologis notum, comprehensorem fuisse.* d *Matth. c.* 20. *v.* 22.

Assuescamus igitur à nobis superflua removere; cibus famem domet, potio sitim. Discamus membra nostra in potestate habere, cultum victumque non ad exempla componere. Assuescamus sine conviis & cupediis cœnare, vestes parare in quod inventæ sunt, habitare contractius. Discamus continentiam augere, luxuriam coercere; gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem æquis oculis aspicere, frugalitatem colere, animum ad futura & æterna mittere. Hæc omnia in Patientiæ gymnasio discuntur, sed à sedulis solum & volentibus proficere. Interim teneamus hoc mordicus; Adversis non succumbere, lætis non credere. Prudentis est, ne quid mali fiat, cavere; fortis autem id quod factum est, moderatè ferre.

CAPVT III.

Afflictio docet Orationem, & Mortificationem.

VIt eruditus Hieronymus Cardanus quæstionem ponit a, Cur rosæ spinis armentur? Post fusam è Philosophia dissertationem, hoc demum concludit: Si rosa spinifera non sit, nec etiam erit odorifera. Hinc rosæ silvestres quæ quinis plerunque foliolis constant, minores habent spinas, quam quæ in hortis educantur, ideo suavi quidem, sed imbecilli sunt odore.

Oratio

a *Card. l. 13. de Subtil. pag. 284.*

Oratio velut nobiliſſima roſa eſt, ſed niſi hæc ſuas etiam ſpinas habeat, *Mortificationem*, odoris eſt parum probati. Omnium in Chriſti Lycæo patientum vox eſt: *Orationem* ſine *Mortificatione* vix ullius eſſe pretii, alterum ſine altero non conſtare, nec duo hæc ſejungi diſtrahique poſſe. Hinc cum religioſus vir quiſpiam beato Ignatio præſente laudaretur, diceretur que, Virum eſſe multæ orationis; Ignatius mutata voce ſubjunxit *a*: Vir eſt multæ mortificationis. Eam porro Mortificationem (ſic loquimur cum multis) deſignabat, quæ non tam corpus maceraret, quam voluntatem ac judicium expugnaret. Atqui duo hæc, *Orationẽ* & *Mortificationem* in Patientiæ gymnaſio præclariſſime doceri, hoc capite oſtendam.

I. Hebræus rex David ad divinas laudes hortatus: Pſallite Domino, inquit *b*, in cithara, in cithara & voce pſalmi; in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. Optima ad orationem exhortatio, & quæ quatuor potiſſimum capita complectitur. Primum: Si cithara vel lyra pluribus inſtructa ſit fidibus, neceſſe eſt ut eæ inter ſe ſolerter comparatæ aſſonent. Nam ſi fides vel unica ſit diſcors, totus perit concentus. Nec aliud in re noſtra: Quicunque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus *c*. Sis licet caſtus, & in ſtipem.

a *Ribaden. in vita S. Ignatii l. 5. c. 1. ante finem.* b *Pſ. 79. v. 7.* c *Iac. c. 2. v. 10.*

ſtipem effuſus, ſi tamen iracundus es & invidus, jam ſymphonia nulla eſt, factus es omnium reus. Et contra, ſis licet mitiſſimus, & invidus nulli, ſi tamen incaſtus es, harmonia periit, factus es omnium reus. Quare pſallite Domino in cithara; in cithara conſonantibus fidibus, ſociata nervorum omnium concordia. Talis ſit oratio tua, qualis eſt vita tua.

Alterum: *In voce pſalmi.* Vult aſſam vocem inſtrumentis muſicis conjungi. quod ſi vero vox una diſcordet, jam cantus ſuavitas jugulata eſt. Qui orat, ſciat quid dicat; orationem veram oportet eſſe attentam.

Tertium: *in tubis ductilibus.* Tuba ductilis non niſi plurimis formatur ictibus, quod Mortificationem deſignat. Multo eſt operoſius ſeipſum, quam hoſtem potentiſſimum ſuperaſſe *a*. Neque vero glorioſa eſt victoria, niſi ubi fuerint laborioſa certamina. Tubam ductilem & inflat, qui acriter ſibimet imperat.

Quartum: *Et voce tubæ corneæ.* Inſtrumentum auguſtum, ſed artificioſum & ſuave, ſi peritum habeat cornicinem. Hic eleemoſinæ atque jejunii monemur. Ergo, bona eſt oratio cum jejunio & eleemoſina *b*. Bona eſt oratio, quam comitatur mortificatio. Nos ſæpe concentum Deo celebramus, ſed inanem, & ſine fidibus at-

que

a *Ambroſ. l. 2. offic.*
b *Iob. cap. 12. verſ. 8.*

que organis: Oramus, sed carnis petulantiam non castigamus. Hac fraude plurimi semet decipiunt, nam quia crebro & multum orant, ideo seipsos tanquam homines multæ orationis circumspiciunt. Itane vero, mei tam vos egregii cantores? Vox sola non ingrata est: sed ubi tubæ, ubi fides, ubi cornua? Bona est oratio: sed ubi est mortificatio? Hæc sibi jungenda sunt, alioqui concentus erit inanissimus. Psallite Domino, sed in cithara. Christus non solum nos preces fundere, sed & animam odisse docuit; ad collem Oliviferum non tantum orare suos, sed & vigilare jussit, & somno non sine lucta imperare, Vtrumque hoc in Patientiæ gymnasio docetur, & Oratio, & Mortificatio.

Dicite, oro, quot orantes vidistis nautas, tempestate jam sedata, cœlo iterum sereno evitato naufragio? quot vidistis milites, qui pectus tunderent, dum hoste procul, ad ignem sederent, & sales facetiasque sererent? Apud plurimos mortalium tanti est DEVS in prosperis, quanti nobis est calor fornacis in æstate, fax in meridie, miles in pace, tibicen, cum saltare non licet, architectus cum ædificare non vacat; quanti est optima mensa, cum non lubet comedere; causidius, cum nihil est litigii; medicus, cum omnes sunt sani. Quam vere vates Italus.

- - - - *raræ fumant felicibus aræ* a.

Lan-

a *Silius l. 7. bell. Pun.*

Languet oratio, languent sacrificia, nuda sunt altaria, florente fortuna. At verò cum hiems sævit, focum laudamus & ignem; cum nox est, candelas & faces quærimus; cum bellum ingruit, militem scribimus; cum morbus urget, medicum vocamus; cum tempestas furit, ad preces confugimus, & manus cœlo attendimus. Sic ad officium suppliciis adigendi sumus.

II. Ideo psaltes regius: Imple, inquit *a*, facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Certe non quæsituri, nisi prius ignominia impleti. Hoc ipsum confirmans: Multiplicatæ sunt, inquit *b*, infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur *c*. Cur antea non clamastis? Nulla nos calamitas premebat. Ergo clamores hi optime extorquentur calamitatibus, perinde ut organorum fistulæ non canunt, & sine voce sunt, nisi cum follium flatu compelluntur. Ita Hebræi. Cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum *d*.

Impiissimus Manasses orare nunquam didicisset, nisi in carcerem ductusus fuisset. Quid de viris sanctissimis dicam? Moses plurimis pressus ærumnis, Iacob fraternis agita-

a *Psalm.* 82. *v.* 7. b *Psalm.* 15. *v.* 4.
c *Psal.* 106. *v.* 13. 19. & 28.
d *Psal.* 77. *v.* 34.

agitatus insidiis, Samsom illusus à Philistæis, Tobias amissis & opibus & oculis, Sara gravibus lacerata conviciis, tres Hebræi juvenes in mediis flammis, Daniel in leonum cavo, Petrus in pelago, Paulus & Silas in ergastulo, aliique sexcenti precandi & occasionem & disciplinam hauserunt inter adversa. Ita Ionas propheta vim Obedientiæ in ceto didicit. Barbari Geraseni amissis porcorum gregibus, Christum supplices accesserunt.

Apostoli mergenda navicula clausi ardentissimè divinam opem expetierunt. Tunc scilicet fera latibulum petit, cum canes à tergo insequuntur; Tunc arbor patula viatori charissima est, cum aut sol urit, aut subitus imber defluit: Ita nos prorsus, quamdiu bene est, Deum importunis clamoribus non fatigamus: aut enim non oramus, aut segniter. At vero cum canes venatici suis nos rictibus petunt, hic properamus, hic currimus, sicubi asylum reperiamus, ‡ cum ærumnarum æstus fatigat, cum lacrimarum imbre perfundimur, hic Deum omnesque superos inclamamus. Huic tali Deus opportunè dixerit: Non venisses ad me, nisi ut pater virgis vocassem te. Tam ingenuæ indolis erat rex David, ut hoc ipsum fassus dixerit: Ad Dominum, cum tribularer, clamavi *a*.

Pha-

‡ *In der noth, sucht* **man Gott.**

a *Psal.* 119. v. 1.

Pharao rex improbissimè pervicax ausus est dicere. Nescio Dominum, & Israel non dimittam *a*. Tunc certe nondum sat senserat flagella Domini, quem ignorari à se ajebat. At ubi acrioribus flagris exceptus est, aliter loqui didicit, jamque non semel: Orate, inquit *b*, Dominum, ut desinant tonitrua Dei & grando. Hem Pharao, novisti jam Dominum? Nimirum has voces in Patientiæ gymnasio vel invitus didicisti.

Et quamvis Pharao indocilis prorsus & nullius spei fuerit discipulus, profecit tamen verberatus. Aliter sensit, sanius locutus est post plagas & verbera. Sed quid Pharaonem miramur? Diabolus ipse Christum ut ignotum affatus: Si filius Dei es, inquit *c*, dic ut lapides isti panes fiant. Sed audite ut vocem emendarit jam flagellatus. Nam, Exibant dæmonia à multis, clamantia, quia tu es filius Dei *d*.

Qui Deum vel verberatus nosse negat, durissimo Pharaone durior, & ipsis saxis magis saxeus, & vel ipso nequior est diabolo. Si quis hominem se gerat, in afflictione orare discet, si id antea nescierit. afflictio precandi magistra est.

III. Non tantum Deum precandi, sed & se mortificandi artem in Patientiæ gymnasio discimus. Ad rem dixit Clemens Alexan-

a *Exod. cap.* 5. *v.* 2. b *Exod. c.* 10. *v.* 28.
c *Matth. cap.* 4. *v.* 3. d *Luc. c.* 4. *v.* 41.

Alexandrinus *a*: Silvescit vitis, & in labruscas degenerat, nisi putetur; exorbitat homo, nisi flagelletur. Nam uti palmitum luxuria, nisi coërceatur, in pampinos sese effundit, botros fert raros, eosque acerbos: cum autem ferro castigatur, mites dat uvas & crebriores & dulciores: Vix aliter homo. nisi enim laboribus, ærumnis, afflictionibus, assidue, ut vitis falce, curetur, in vitia, velut in folia effunditur, ferocit, luxuriat, efferatur; cum autem ferreo calamitatis ungue capitur, oratrionis, pœnitentiæ, patientiæ, mortificationis fert fructus. Appetentia nostra nunquam non in vetitum ruit, & effreni sæpe prutitu in noxia fertur, Subinde tanta se rabie concitat, ut non neminé audias dicentem: Non patior frenum, non admitto leges, consilia non audio; quo mea me fert cupido, sequor: † explebo animum. Atqui profecto seipsum præcipitat iste talis, nisi sit qui furibundos hominis impetus sistat.

Hîc benignissimus Deus medium sæpè cursum tam efferi calcitronis reprimit, dum calamitates, damna, & quicquid miseriarum horremus, objicit, ut indomitus hic equus dometur. Et quemadmodum equi sessorem admittere recusantis caput pallio obvolvitur, sic ferocienti homini pallium mœroris DEVS injicit, ut admittat, quam spreverat, disciplinam.

a *Clem. Alex. lib. 1. Pædag. c. 8.*
† *Will den lust Bussen.*

Augustinus insigniter: equus, inquit *a*, non se domat, elephantus non se domat, aspis non se domat, leo non se domat: sic & homo non se domat. Sed ut dometur equus, bos, camelus, elephantus, aspis, leo, quæritur homo: ergo DEVS quæratur, ut dometur homo. At hic domitor noster profert etiam flagella, plerunque enim nos tractat, ut nos jumenta nostra, quæ frenis, fustibus, flagris, perticis etiam & furcis fimariis mitescere docemus. Si nobiscum sic agat DEVS, quid querimur? Dei jumenta sumus. Apertissime hoc Sionis rex pronuntiat: homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis *b*. In hæc sua jumenta Deus, non suo utatur jure, eaque flagris; paupertate scilicet, contumeliis, luctu, mœroribus urgeat?

Non unum duntaxat Nabuchodonosorem, non Achabum, Manassen, aut Antiochum unum, sed complures ejuscemodi ferocissimos leones cicuravit flagris: desierunt illi ferocire, & immanissimis affectibus positis redierunt ad se, indueruntque hominem, quos prius belluas esse dixisses. Quod si jumentum tuum, inquit Augustinus *c*, mansuefieri se patiatur, quid ei à te præmii est? nec sepulchrum quidem das mortuo. DEVS patientiam tuam remunera-

a *Aug to. 10. de verbis Dom. ser. 4. princi.*
b *Ps. 48. v. 13. & 21.* c *Aug. ibid. c. 4.*

munerabit cœlo, & mortuum ad vitam revocabit nihil tui peribit. Ad hanc ſpem homo domatur, & domitor intolerabilis habetur ad hanc ſpem homo domatur, & contra iſtum utilem domitorem, ſi forte flagellum profecat, murmuratur? Saltem ſapiamus quantum feræ ac jumenta: hæc ſi vectabulo, rhedæ, pilento, currui, eſſedo, aratro jungantur, & objurgentur virga vel ſcutica, ſciunt ſe ideo verberari, quod exorbitent, aut æquo lentius progrediantur: quare mox in viam redeunt, aut certe celerius eunt.

Tam ſagaces ſaltem & nos, tamque intelligentes ſimus, ut cum quis à Domino corripitur, hoc mente & cogitatione verſet: Ergo erravi, & extra orbitam deflexi: en revocor flagello; & quo abirem averſus, ſi ſic ſinerer progredi? Sed eſto, tenuerim viam, certè nimium lentus inceſſi teſtudineo gradu. Iure mei me officii plagæ monent. Itaque jam greſſu incedam contentiore. Hactenus videri poteram dormire; nunc vigilabo, & operæ non parcam. Si non ita agimus, jumentis minus ſapimus, quæ ſaltem plagis in viam reducuntur.

IV Chryſoſtomus excellentiſſimè, & aureo prorſus ore rem oculis ſubjiciens: Si vultis, inquit *a*, duas domos deſcribamus, hanc

a *Chryſ. tom. 5. hom. 62. ad populum Antio. initio, mihi pag 341. idem habet tom. 3. in c. 19. Act. hom. 42. mihi pag 615.*

hanc quidem nubentium, illam lugentium: mente utramque ingrediamur, videamus, útra melior Invenietur enim lugubris, sapientiæ plena; nuptialis autem, plena confusionis. Nam vide atque audi verba incomposita, petulantem risum, lascivas confabulationes, incessum turgidum, protervos gestus, epularum abundantiam, vestium pompam, rerum omnium luxum. Hic Deæ, Saturitas, Protervitas, Ebrietas; hic Bacchus & Venus habitant, hic omnium vox est: *Hodiè licet insanire.*

Ita homines in bruta degenerant, nam ut porci vorant, ut vaccæ potant, ut asini calcitrant, ut equi hinniunt. Diceres eos esse in schola intemperantiæ, in gymnasio Lasciviæ, in palæstra Turpitudinis & Nequitiæ. Non nuptias damno, inquit Chrysostomus, sed quæ sunt in Nuptiis: diaboli pompam: cymbala & tibias, & cantica fornicationis & adulterii plena. At non ita illic, ubi luctus est, ubi omnia composita, multa requies, altum silentium, mortis memoria, futurorum meditatio, vera sapientia, inordinatum nihil, nihil incompositum. Quisquis hic loquitur, summisse, breviter, modeste loquitur. Talis est natura luctus; sapere docet, & ad omnem modestiam ac frugem se componere.

Itaque longè melius est ire ád domum luctus, quam ad domum convivii *a*. Ex illa mo-

a Eccles. cap. 7. v. 3.

la modestiores, prudentiores, & sanctiores; ex hac petulantiores, stultiores, ac nequiores prodimus. Et quemadmodum corpus succi & sanguinis plenum, & sua laborans obesa mole, paratissimum morbis hospitium est: quod vero cum laboribus & fame luctatur, ab adversa valetudine tutum est: sic & animus inter delicias & tripudia enervatur, & in vitia pronissimus lascivit; at ille quem sollicitudo & mœror occupant, à vitiis plerunque alienus, adversorum in cursu crescit, fitque vegetus.

En ut afflictio & luctus levitatem omnem, & quicquid olet immodestiam, coërceat; ideo Deus & luctum & afflictionem in nos immitit, ut nobis velut aviculis alio avolaturis alas præsecet.

Et quid negamus? Nostra contra nos conscientia testatur: maximam partem nimium *vivaces* sumus: ardent in nobis cupidines & affectus indómiti: quia vero Mortificationem, ut canis Nilum, parcissimè libamus, juvat nos optimus Deus, & vel reclamantibus ingerit salubria, atque in eum modum nos molestiis ac miseriis exercet, ut magis magisque cicures ac compositi, & ad bonam mentem induendam faciliores reddamur. Atque ô si cognovisses & tu, quam tibi hoc utile, sic sensim mori, ut vita subtrahatur vitiis. Mala profectò quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Bona est oratio, sed cum je-

junio & eleemoſyna: bona eſt *oratio*, ſed cui iuncta eſt *Mortificatio*. Vtrumque ſuavi magiſterio docet Patientiæ gymnaſium. Et hoc ſane Sanctorum omnium ardens aſſiduumque fuit ſtudium, partim precibus mollire Deum, partim quotidiana hac morte frangere ſeipſum. Hoc diſcamus, & in Patientiæ gymnaſio multum profecimus. Addo quòd dicta firmet.

V. Conſtantinus Imperator verè Magnus Byzantinos non felici prælio aggreſſus, nec ſine ſuorum clade fatigatus ac mœrens ex acie rediit. Iamque dies in noctem ibat, cum Imperator multum dubius quid ageret obtutu aſſiduo ſuſpexit cælum, illudque calidis ſuſpiriis vocavit in vota. Et en auxiliare prodigium.

Dum Conſtantinus tam pios ac ſollicitos in altum oculos tollit, ſcripturam è ſtellis obſervat, in hæc verba ſignatam: *Invoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me* b.

Ad omen tam ſublime principio nonnihil expavit Cæſar, ſed mox pavore in lætitiam vertente, avidiſſimos oculos eadem via remiſit ad cælum, ubi jam alterum vidit oſtentum, expreſſam è ſtellis crucem, & circum eam hæc omnino verba: *In hoc ſigno vinces*. His è cælo taciturnis vocibus animatus Imperator, paucis poſt diebus in aciem

a *Nicep. lib. 7. c. 59. poſt med. Baron. ex eo, tom. 3. An. 318.* b *Pſal. 49. v. 15.*

ciem contra Byzantinos denuo exivit, & illustri victoria potitus est, simul & Byzantium expugnavit. Ab his cælestibus prodigiis majori deinceps venerationi Crux esse cœpit.

Quisquis, ô homo, tuis miseriis turbaris, erige vultum, suspice cælum, & exhortationis divinæ conceptissima verba perlege. Invoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me.

Teipsum vince, Deumque tibi precibus concilia, & quicquid hostium occurrerit, de facili superabis *a*. Hic Augustinus sollicite monet, ne forte cum Deo expostules, dicasque: Illi speraverunt, & liberasti eos; ego speravi, & dereliquisti me: & sine caussa credidi in te, & sine caussa nomen meum scriptum est apud te, & nomen tuum scriptum est in me. Hoc nec orationem sapit, nec mortificationem, sed impiam contra Deum exprobrationem *b*. Tu si sapis, dic potius quod idem Augustinus suggerit. Tu es ipse rex meus, & Deus meus. Tu es ipse, non enim mutatus es. Tempora mutata video, creator temporum non mutatur. Tu me soles ducere, tu me soles regere, tu mihi soles subvenire *c*. Tu refugium factus es nobis Domine, ut nasceremur, qui non eramus: tu refugium, ut renasceremur, qui mali

a *Aug. tom.*8. *in Psal.*43. *post initium mihi pag.*158. b *Aug. loco cit.* c *Aug. tom.*10. *serm.* 4. *De Verbis Domini fine.*

mali eramus: ut refugium, ut pasceres desertores tuos: tu refugium, ut erigas & dirigas filios tuos: tu refugium factus es nobis. A te non recedimus, cum liberaveris nos ab omnibus malis nostris, & impleveris nos bonis tuis. Bona das, blandiris, ne fatigemur in via. Corripis, cædis, percutis, dirigis, ne aberremus à via. Sive ergo blandiris, ne fatigemur in via, sive castigas, ne aberremus, à via, Domine, refugium tu factus es nobis.

Sic precari docet patientia. Optime dixit Chrysostomus a: Oratio merces est calamitatum: orationis adjutorium, jejunium est. Efficacissime rogat, qui seipsum illi, quem rogat, mortificatione crebra sacrificat.

CAPVT IV.
Afflictio docet Prudentiam, & Modestiam.

FVit è civibus Cæsarimontanis in Belgio vir laude dignissimus. Hic filium ad scholas ducturus primis litterarum elementis erudiendum, ut serium se patrem monstraret, ita rem aggressus est. Integrum scoparum fascem, velut ludimagistro munus, sub pallium accepit, & ad filium: Adesdum puer, inquit, ad scholas ducendus es. Scholarum tunc Rector fuerat Nicolaus Steeger, vir egregius; huic una cum puero hic

a *Chrys. hom. 3. de Pat. Iobi & hom. 5. in Mat.*

hic civis se sistens: Tibi Domine, inquit, hunc filium meum trado, optimis disciplinis imbuendum, illumque tuæ curæ commendatissimum esse cupio. Quod si minus morigerum se gerat, virgis, obsecro, ne parcas: & cum dicto pallium reduxit, obtulitque bene magnum virgarum fascem, addiditque liberali sponsione: Quod si has consumpseris, alteras à me accepturus es. Hoc est liberos serio & ad bonam frugem educare. Narrat hoc celeberrimus è divi Francisci familia Ecclesiastes Philippus Bosquier *a*, qui tunc puer in eodem illo Houdano gymnasio litteris studebat.

Salomon de indole puerili differens: Stultitia, inquit *b*, colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam. Christus gymnasiarchus sapientissimus, cui nostra indoles perspectissima est *c*, ut infantiam nobis ac petulantiam excutiat, non parcit virgis, flagellat enim omnem filium quem recipit, imo, ut Siracides loquitur, assiduat illi flagella *d*. Sed hoc inde filiis sic flagellatis emolumenti est, stultitia in illorum corde colligata virga disciplinæ fugatur. Ita *Prudentiam*, & *Modestiam*, seu, *Humilitatem* discunt, uti jam ostendemus.

 I. Ac

a *Phil. Bosq. De Carc. Bapt. conc. 2. mihi pag.* 60. b *Prov. c.* 22. *v.* 15. c *Hebr. c.* 12. *v.* 6. d *Eccles. c.* 30. *v.* 1.

I. Ac primo quidem *Prudentiam* nos docet correptio. Hebræus Vates Ezechiel animal vidit admirandum, quod Hominis, Leonis, Aquilæ ac Bovis quadruplex vultus insigniebat. Cumque hoc idem iterato vidisset, pro Bovillo, Angeli Cherubici vultum vidit substitutum. Quid hoc rei? Quid bovi cum Angelo, cum Cherubino? Non idem, dices, animal fuit, sed aliud. Imo vero idem fuit. Testis Ezechiel ipse: Ipsum est animal, inquit *a*, quod videram juxta fluvium Chobar. Qua igitur ratione frons bovis in faciem Cherubicam migravit.

Hebræo idiomate Cherubim, idem est, quod Magister, quod cognitionis, ac scientiæ multitudo. Ecce res; jam mysterium evolvimus. Bos priscis symbolum laboris, cujus patientissimum est animal, nam & curribus, aratro, & rhedis jungitur, ad arandum, ad trahendum, imo etiam ad triturandum habilis, vera laboriosi hominis effigies. Atque huic tali bovi spiritus divinus faciem Cherubicam assignat, qua præceptorem & multæ experientiæ gnarum monstret. Et rationem audi à Siracida *b*: Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Hic certe Siracides experientiam è plurimis afflictionibus acquisitam laudat, nam ipse sui

a *Ezech. cap.* 10. *v.* 15.
b *Eccles. cap.* 34. *v.* 4.

sui optimus interpres: Qui non est tentatus, ait *a*, quid scit?

Ex his satis liquet, Afflictionem non tantum æternæ voluptatis, sed etiam Christianæ Prudentiæ matrem esse. Afflictio faciem Sapientiæ in manus tradit. Suo id exemplo firmans Siracides: Multa, inquit *b*, vidi errando, &c. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa: dum scilicet prudentiam quæro. En ut frontem bubulam aboleat Cherubica; en ut experientiam ab ærumnis haustam comitetur prudentia! Ex iis quæ quis tolerat, & seipsum, & alios, sed & Deum nosse incipit, dum rerum fluxarum vanitatem, ingenii humani varietatem, inconstantiam ac mutabilitatem sortis; dum deceptiones ac fraudes innumeras, dum miserias & clades infinitas cogitat. Atque hinc paullatim discit reprobare malum, & eligere bonum *c*. Quisquis non sæpius velut lana pectine ferreo pexus est, quid scit nisi otiari, & delitias sectari? Verissimum est etiamnum illud Annæi: Melius in malis sapimus. Felicitate corrumpimur *d*.

Iobus quæstionem maximè seriam ponens: Sapientia, inquit *e*, ubi invenitur, & quis est locus intelligentiæ? Sibique ipsi hæc respondet: Nescit homo pretium ejus, neque

a *Ibid. v.* 11. b *Ibid. v.* 12. c *Isa. cap.* 7. *v.* 15. & 16. d *Senec. epist.* 95. e *Iob. cap.* 28. *v.* 12. & 13.

neque invenitur in terra suaviter viventium. Profecto actuosa illa sapientia, quæ digito monstrat, quanti caduca, quanti sint æterna, non repetitur in ædibus quas Abundantia & Opulentia beant, ubi bacchanalia vivere quotidiani moris est. hic Abundantiæ & Opulentiæ, Incuria, Stultitia, Insania cognatæ deæ semper sunt proximæ. Enimvero quid stultius, quam rerum vilissimarum lucro lætari, & æterna bona perdere? Gregorius id asserens: Tanto, inquit *a*, verius stulti sunt, quanto majora perdentes in minimis lædantur.

Quod Romanus Sapiens de virtute dixit *b*, idem affirmari potest de hac ipsa, de qua loquimur Prudentia, seu Sapientia: Altum quiddam est, regale, invictum, infatigabile, nec satietatem habet, nec pœnitentiam, immortale. In templo eam invenies, in foro, in curia, pro muris stantem, pulverulentam, coloratam, callosas habentem manus. Sapiens Hebræus meliore spiritu calescens: Virga, inquit *c*, atque correptio tribuit sapientiam.

II. In Tobia oculorum tenebras fel piscis emendavit. Fellea calamitatis amaritudo nobilissimum & certum Pharmacum est ad marcentem illum ac hebetem visum restituendum, qui non videt quam omnis vita sit misera, brevis, errorum plena, ærum-

a *Greg. in illud Jobi.* b *Sen. l. de beata vita c. 7. & 8.* c *Prov. c. 29. v. 15.*

ærumnarum refertiſſima, morti ſemper proxima, momento caſura; qui non videt quam ſollicite ac laborioſe melior & æterna vita ſit quærenda: ad hanc, inquam, oculorum caliginem abſtergendam non eſt potentius, non eſt ſalubrius collyrium, quam Afflictio. Siquidem homo afflictus & æger tandem in ſe deſcendit, & ipſe ſibi objicit: En fallacias Mundi: hoc tibi præmium ab illo eſt; hac ſportula ſuos clientulos Mundus donare ſolet: hoc ambiebas, hoc jam habeas ut nactus: tute tibi hoc intrivisti, tibi exedendum erit. Et nunquid jam vides, jam ſentis, quem & fœtorem, & amarorem poſt ſe relinquat turpis voluntas? quæ cito implet, & tædio eſt, & poſt primum impetum marcet, & ſæpe cum maximè delectat, extinguitur. Sed nunquid jam tandem vel experientiæ credis? Te hactenus Achillem eſſe autumabas, & inexpugnabilem heroëm, qui etiam provocare auderet adverſa: Nempe talis es, ut video. Vix tangeris, & cadis. Tune ille magnanimus & patiens, tu fortis ille ac conſtans, qui cum Petro & vinculorum & mortis ſocietatem jurabas, jam levi flatu dejiceris, jam hoſte vix viſo jaces? Hæc ſui ipſius ad ſeipſum in afflictione cohortatio eſt.

Videte obſecro, ut fel iſtud afflictionis oculos colligantes corrigat, ut clauſos aperiat & diducat! Hieremias vates hoc ipſum

ipsum dilucidissimè confirmat his omnino verbis *a*: De excelso misit ignem in ossibus meis, *& erudivit me.* Hinc illud à beato Gregorio verissimè dictum: Oculos quos culpa claudit, pœna aperit. Hinc etiam ærumnosus cum Hieremia recte dixerit *b*: Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. Castigasti me, & eruditus sum quasi juvenculus indomitus, quia tu Dominus DEUS meus *c*.

Non raro miseri ac miserabiles sumus, & quod omni miseria miserius est, miseros nos esse ignoramus, eumque inter hostes numeramus, qui nos miseris annumerat. Hæc in re par illis facimus, qui negant ardere domum suam, quamdiu ignem intra penetralia posse sopiri credunt: at ubi flamma per fenestras vi eluctata, jam etiam in tecto grassatur, tum denique vicinorum auxilia implorantur; res amplius dissimulari non potest; incendium ipsum loquitur: ita nos tum demum in adversis sapimus, cum ea serio sentimus. Ita, sola Vexatio dat intellectum auditui *d*. Nam & Siracida teste *e*: Pungens oculum deducit lacrimas, & qui pungit cor, profert sensum. Si quis subita contumelia petatur, aut injuria lædatur inexpectata, aut calamitate quavis alia ex improviso percellatur, hic tempus

a *Threnor. c. 1. v. 13.* b *Thren. c. 3. v. 1.* c *Hier. c. 31. v. 18.* d *Isa. c. 28. v. 19.* e *Eccles. c. 22. v. 22.*

tempus est sui ipsius experiendi, hic elucet quam ille repentina clade perculsus homo sit mitis, quam patiens, quam modestiæ ac veræ humilitatis memor. Et quamvis paullulum offendat titubetque, tamen si sapit, mox animum recipit, sensumque punctus elicit; monstrat patientiam, mansuetudinem exercet, exhibet modestiam. Nimirum, Flagella & doctrina, inquit Siracides *a*, in omni tempore sapientiâ.

Annæi Senecæ scripta pleraque omnia divinum quid spirant, cedro & auro exaranda: inter hæc tamen primas sibi & palmam videntur ea vindicare, quæ ab exilio ad matrem Helviam sunt missa. Adeo Romanus hic Sapiens tunc magis sapuit, cum minus quæ solarentur, ad manus habuit. Ita discipuli in Patientiæ gymnasio quotidie proficiunt, fiuntque prudentiores plagis ‡ *Verbera erudiunt.* Sic & piscator læsus sapit, fitque prudentior post ictum scorpii. Ajunt piscatorem prædæ nimis avidum, sagenæ præproperas manus injecisse, sed à latente scorpio percussum dixisse: Inpostetum non tam præceps verriculam invadam; sapiam ictus.

Non aliter nobis ratiocinandum. Nam ubi sanato calamitatis vulnere, impatientia nos peccasse deprehenderimus, mox in nosipsos versi dicamus: En bubale ferox & im-

a *Idem c. 22. v. 6.* ‡ *Schlag vnnd Straich machen vvitzig.*

& impatiens, qualem te gerebas in hac afflictione, quam delicatum & impatientem! Videbaris cælo detracturus Lunam, ita furebas; hæccine Christiana patientia est? sic cælum aspiramus, & vel acus punctiunculam horremus, levissima quæque recusamus pati? Quare deinceps alium te præstabis, magis memor patientiæ.

III. Leges Mosi tradidit Deus inter tonitrua & fulmina, dum mugiret cælum, & ignes jaceret: quo illud significabatur, ad divinas leges nunquam nos attentiores esse, quam cum calamitatum fulmina in nos ruunt, cum grandine diversarum cladium insternimur; hic arrectis stamus auribus, nosque omnia facturos amplissimè pollicemur. Ergo fac jam sanus, quod facturum te recipiebas ægrotus. Nam si Deus tam formidabilis est cum legem dat servandam, quanto erit formidabilior, cum non servatæ rationes poscet?

Hic libet quærere: Quoties, obsecro, cœlestes delitias æternasque voluptates, quoties inferorum ignes serio attenteque meditamur? Heu raro, & perfunctorie. Quando igitur ipsi vix unquam in hæc seria & salubria cogitationem intendimus, Deus incuriam nostram commiseratus in gymnasio Patientiæ hæc nobis cogitanda subjiciens: Huc, inquit, animum defige, ac cogita, ô homo, si te morbus non gravissimus sic excruciat, & quomodo torquebunt damnato-

mnatorum dolores æterni? Si unicus dens verminans dies noctesque pæne ad insaniam affligit, qui sæviet in desperatissimos illos captivos vermis conscientiæ? Si podagra, si calculus, si colica hominem in molli lectulo sic excarnificant, quomodo cruciabit ignis æternus, flamma nunquam extinguenda? Cogita, ah; cogita; quicquid jam pateris, aciculæ punctiuncula est; merissimus jocus est; quicquid te jam cruciat. Quis vero poterit habitare de nobis cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis *a*?

Eam subinde nobis persuasionem induimus, ut dicamus: Nequeo ultra hunc hominem sustinere; hoc amplius tolerare non possum; quis hæc diutius ferat? Et quomodo sustinebis, mi homo, damnatorum omnium & diabolorum societatem, quomodo feres cruciatus assiduos, maximos? Si DEVS sic punit in loco veniæ, quomodo puniet, ubi non est spes misericordiæ? Igitur quotiescunque uteris, & ægre tibi est, cogita, & dic tibi ipse: En specimen inferorum, sed plane pictum! en gustulum gehennæ, sed prorsus mitissimæ! improbos illic alii sepelhunt uruntque ignes; quod pateris, suave est ad æterna supplicia collatum. Mature igitur disce sapere, & intelligere.

Siracides hoc ipsum optans: Quis, inquit *b*, superponet in cogitatu meo flagella? Siquidem hæc tantum sentire parum est

O (quis

a *Isa. c. 33. v. 14.* b *Eccl. c. 23. v. 2.*

(quis enim eſt, qui ea non ſentiat?) niſi & cogitationem intendamus, & dolores noſtros breviſſimos cum illis ſempiternis æquo ratiocinio comparemus, denique fateamur, noſtros cruciatus ad illos umbram eſſe & ſomnia.

Quemadmodum vero DEUS in Patientiæ gymnaſio, gehennæ lacrimas nobis offert prælibandas, ita felicitatis æternæ delitias ingerit guſtandas. Nam bonæ mentis homo, ubi tot moleſtiis ac miſeriis, tot mœroribus ac doloribus arſerit, cum Paulo ingemiſcens: Supra modum (dicet a) gravati ſumus, ſupra omnem virtutem, ita ut tædeat nos etiam vivere. Quid ergo proximum eſt? Ad te, mi DEUS, toto pectore ſuſpiro; tua domus & valde tuta, & ampla nimis eſt, à qua tædia, miſeriæ, dolores, ærumnæ omnes exulant, nullus ibi Morbis aut Morti locus eſt: voluptates illic meriſſimæ & æternæ.

E diverſo hic apud nos mera tædia, mœrores meriſſimi; omnia luctus & dolor occupant. Quare, mi Domine, corporis mei praeter tuguriolum (ſi tamen debita poſcam) impelle ad ruinam. nil moror; ruat hoc, modo ego ad te migrem. Ad rivos Babylonis ſat diu lamentis indulſi; cithara mea ad ſalices ſuſpenſa jam pridem conticeſcit; cœleſtis mihi Sion in animo eſt: Ad te, Deus, cupiditate rapior inexplebili.

Atqui

a 2 *Corinth. cap.* 1. *v.* 8.

Atqui hoc ſapere eſt, hoc intelligere. Ita nos Patientiæ gymnaſium docet Prudentiam.

IV. Vti *Prudentiam*, ſic & Modeſtiam, ſeu, *Humilitatem* docet Patientiæ gymnaſium. Qui ſui deſpicientiam in hac ſchola non diſcit, nuſquam diſcet. Moſi olim Deus præcepit, manum in ſinum mitteret; miſit, at ubi eam retraxit, lepra infectam reperit. Quid hoc novi prodigii? Eccurnam non auguſtius miraculum patratum eſt, quod ſaltem horrori non eſſet? Theodoretus ad hoc quæſtionis: Moſen, inquit, divinum numen monuit, ne tanti dux populi futurus, ſe inſolenter efferret, ſed in humilitatem ſubmitteret. Nam illa manu ingentia patraturus erat miracula: ne igitur eam venerabundus exoſcularetur velut prodigiorum auctorem, lepra fœdatam DEVS objecit, ut Moſes tot editis à ſe mirandis operibus, diceret nihilominus *a*: Non manus noſtra excelſa, ſed Dominus fecit hæc omnia.

Rex Macedo Alexander cum in India vagaretur, & gentes, ne finitimis quidem ſatis notas, bello vaſtaret, in obſidione cujuſdam urbis dum circuit muros, & dum imbecilliſſima mœnium quærit, ſagitta ictus, diu perſedere, & incepta agere perſeveravit. Deinde cum repreſſo ſanguine, ſicci vulneris dolor creſceret, & crus equo ſu-

O 2 ſpen-

a *Deuteron. cap. 32. v. 27.*

ſpenſum paullatim obtorpuiſſet, coactus abſiſtere: *Omnes*, inquit *a*, *jurant, me Iovis eſſe filium, ſed vulnus hominem eſſe me clamat.* Nimirum jam homo es, Alexander, qui te paullo ante ſuſpicabaris eſſe DEUM.

En quam facili negotio in Patientiæ gymnaſio diſcamus alas ſubmittere, & criſtas ponere. Quiſquis hic diſcipulum agit, modo non penitus ſit indocilis, & ſtupor, de rebus ſuis omnibus hoc demum pronuntiat: Opes quidem mihi ſunt, nec deeſt plurimorum favor, adeſt rerum agendarum gratia, auctoritatis magnæ ſum, encomiis & honoribus afficior, in cœlum evehor: Sed hem, quoties ego in terra repo? quam multa hominem eſſe pronuntiant; illinc curæ, hinc morbi, iſtinc miſeriæ infinitæ me vellicant, & quid hæc omnia clamant, niſi hominem eſſe, fragilem, mortalem, malis omnibus obnoxium?

Eleganter Chryſoſtomus de Orbe hoc inferiore diſſerens: DEUS, inquit *b*, non tantum mirabilem & magnum fecit Mundum, ſed & corruptibilem, & marceſcibilem Quod in Apoſtolis fecit, hoc & in toto Mundo. Quid autem in Apoſtolis fecit? quoniam ſigna multa faciebant, & miracula magna & mirabilia, ipſos tamen continue flagellari permiſit, pelli, in carcerem detrudi,

a *Senec. ep. 59. poſt med. Plutarch in Alex.*
b *Chryſ. tom. 5. hom. 10. ad pop. Ant. med.*

di, corporis morbis affligi, lapidari, crucifigi, in continuis esse tribulationibus. Ne scilicet non homines sed Dii haberentur, qui signa supra hominis conditionem ederent. Atque ideo etiam Apostoli ægrototum morbos curarunt, & ipsi ægrotarunt; mortuos ad vitam revocarunt, seipsos à morte non liberarunt *a*. Quid miramur? habemus thesaurum in vasis fictilibus, quæ collisu levissimo franguntur. Hinc & Apostolorum aliqui in morbis pæne continuis. Nam Timotheo vinum modicum permittitur, *propter stomachum & frequentes infirmitates* b. Trophimus Mileti relinquitur infirmus. Epaphroditus *usque ad mortem infirmatur* c. Quales Apostoli, dicat quis, sunt hi viri, quos non suggestus, sed lectus & morbus detinet?

Sed norit iste, in gymnasio Patientiæ Humilitatem ante omnia sanctissimis quibusque viris, ipsis etiam Apostolis discendam. Sic, inquit Bernardus *d*, Pauli extollentia per carnis stimulos reprimitur: sic Zachariæ infidelitas linguæ obligatione mulctatur. Sic per gloriam & ignobilitatem sancti proficiunt, dum inter singularia dona quæ recipiunt, communi hominum vanitate pulsari se sentiunt, ut dum per gratiam

 supra

a 2 *Corinth. cap.* 4. *v.* 7. b 1 *Timoth c.* 5. *v.* 23. 2 *Timoth. c.* 4. *v.* 20. c *Phil. c.* 2. *v.* 27. d *Bern. de gradib Humil. & Superb. grad.* 1. *Superb. fine, mihi pag.* 975.

ſupra ſe aliquid cernunt, non obliviſcantur quod ſunt. Sicut enim medicus non ſolum unguento, ſed igne utitur & ferro, quo omne quod in vulnere ſanando ſuperfluum excreverit, ſecet & urat, ne ſanitatem, quæ ex unguento procedit, impediat: ſic medicus animarum DEUS hujuſmodi animæ procurat tentationes, immittit tribulationes, quibus afflicta & humiliata, gaudium vertat in luctum.

V. Quicquid ergo tolerandum veniat, ſubmittamus nos in omnibus divinæ ferulæ. Nemo dixerit: Atqui ego tam gravia non merui; extra culpam ſum, inique patior. Impiæ, damnatæ voces. His longè meliores ſunt: Ego quidem juſtè punior nam digna factis recipio; & quamvis mihi non videar, hoc quidem tempore, & ob hanc noxam tam rigide puniendus, nihilominus quod res eſt, malum commerui millies. Itaque nunquam non juſtiſſime punior, idque ſemper meo bono, ſic enim periculum mei facio, me noſſe diſco. Siracidæ verbum eſt: Vir in multis expertus cogitabit multa.

Ille Romanorum terror Annibal, Suida teſte *a*, ſeptemdecim annos ſub dio egit, bellicis cladibus exercitatiſſimus dux, & qui non immerito de ſe gloriatus: Me ſenem, ajebat, ætas, & jam ſecundæ, jam adver-

a *Eccleſ. cap. 34. v. 9. Suidas voce ἀνίβας mihi pag. 82. Liv. lib. 10.*

adversæ res ita erudierunt, ut rationem sequi quam fortunam malim. Non temere incerta casuum reputat, quem fortuna nunquam decepit. Ego humanæ infirmitatis memor, vim fortunæ reputo, & omnia quæcunque agimus, subjecta esse mille casibus scio. Quod si secundis rebus bonam quoque mentem Deus daret, non ea solum quæ evenissent, sed ea etiam quæ evenire possent, reputaremus: satisque ego documenti in omnes casus sum. Liceat igitur cum Secundo exlamare *a*. O quam utile est ad usum secundorum per adversa venisse. Sed ô quam etiam Christianum & Modestiæ congruum est, in adversis non inique se castigari agnovisse.

Ægyptii proregis fratres accusabantur furti (ut supra demonstravimus *b*) nam in os illis objiciebatur: Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit Dominus meus *c*. Potuissent illi obducere: Nequaquam fures sumus, nec calumniam istam fecimus; insontes prorsus arguimur. Sed, eho, viri, refricate memoriam; longe plus quam mille scyphos sublegistis. ‡ Plagiarii estis, Iosephum ipsum furati: idque ante viginti tres annos, non meministis? Grande hoc & turpe plagium est omni supplicio vindicandum. Hic fratres Iosephi quamvis utcunque rudes homines,

O 4 reos

a *Plinius in Panegyr.* b *Part. 1. c. 6. §. 8.*
c *Gen. c. 44. v. 5.* ‡ *Menschen Dieb.*

reos se fassi cum laude: Deus, inquiunt a, invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei. Sed & illud præclarissime dixerunt b: Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.

Sic & nostrum quisque in adversis omnibus & sentiat, & loquatur: Merito hæc patior, merito, meritissimo.

In Patientiæ gymnasio, & principium, & medium, & ultimum est Humilitas: sine Humilitate nihil discitur, nihil retinetur, nihil proficitur. Vt hanc discamus ante omnia, beatissimos illos dies assidue cogitemus, quibus inter triumphos cantabimus c: Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala: DEUS quos non affligit, hos aut odit, aut tanquam ignavos, nec ad discendum idoneos præterit.

a *Genes. c.* 44. *v.* 16. b *Gen. c.* 42. *v.* 21. c *Psal.* 89. *v.* 15.

CAPUT V.

Afflictio variè utilissima; & plerumque Quæ nocent, docent.

HEbronis rex David mille beneficiis affectus à Deo, ne ingratus moreretur, exclamat a: Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me. Cur vero potiora obliviscitur, cur non agit gratias quod pedum sceptro, strami-

a *Psal.* 118. *v.* 71.

ftramineum pileum corona regia mutarit, quod ab ovibus in solium evectus; à pecoris custodia ad purpuram transierit? hæc, inquam, amplissima gratiarum actione dignissima fuissent.

Equidem rex David illorum minime oblitus, singulare, ingens beneficium censet ex opilione regem se factum; at longe majus æstimat, quod e rege DEUS mendicum se fecerit, uti prorsus fuit, cum fugeret Absalonem filium. Hoc beneficium majus omnibus visum est, de hoc amplissime gratias agens: Bonum mihi, ait, quia humiliasti me. Dixerit Ioseph suo Pharaoni, Bonum mihi quia exaltasti me: dixerit Ruth suo Bozio, Bonum mihi quia ditasti me: dixerit Esther conjugi regio, Bonum mihi quia coronasti me: dixerit Mardochæus Assuero, Bonum mihi quia honorasti me: dixerit Tobias Angelo, Bonum mihi quia illuminasti me: dixerit Naaman Elisæo, bonum mihi quia mundasti me: dixerit claudus Petro, Bonum mihi quia sanasti me: dixerit Lazarus Christo, Bonum mihi quia ad vitam revocasti me. At rex David inter maxima beneficia reponens: Bonum mihi, ait, quia humiliasti me: Bonum mihi, Bonum omnino. Nam hoc mihi longe utilius, ideo & charius, quam si aureos à te montes accepissem. Cur hoc, obsecro, huic regi tam Bonum? *Vt discam justificationes tuas.* Hactenus ait, cœlestis

curiæ stylum non satis intellexi, quid divini juris esset, ignoravi; nunc demum Iureconsultus fio, sed in Academia Patientiæ. Hic nemo doctus, nisi *humiliatus*. Bonum itaque mihi, ô Domine, quia humiliasti me. Iure merito David maximas refert gratias, non quod ditatus & exaltatus, sed quod *humiliatus* sit. Humiliatio, (sic loquamur) & afflictio, homini longè utilissima est. Afflictio *Fortitudinem* & *Fidelitatem*, Afflictio *Commiserationem* & *Abstinentiam*, Afflictio *Orationem* & *Mortificationem*, Afflictio *Prudentiam* & *Modestiam* exactè docet, uti jam demonstratum est.

Addimus: Afflictio homini non nimis impatienti universè utilissima est, ut verum sit illud: *Quæ nocent, docent.* Hoc Crœsus apud Herodotum testatus: Mei casus, inquit, fuerint quidem ingrati licet, mihi tamen extitere disciplinæ. Quæ nocent, docent. Quod Græci tam breviter, quam eleganter dicunt, παθήματα, μαθήματα. A plagis sapimus. Atque hoc ipsum paullo uberius demonstrabimus.

I. Iobus admirandam Dei Providentiam dilaudans: Qui ligat aquas *a*, ait in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. Divinæ providentiæ est aquas aëreas claudere, & velut panno aut veste constringere ne diffluant. Harum aquarum vehiculum nubes, & instar equorum venti sunt, qui alveos illos per Orbem quaqua-

a *Iob. cap. 26. v. 8.* ver-

versus trahunt. Quod si Deus has aquas uno impetu in terram Præcipitari sineret, plus equidem obessent quam prodessent, sed quia stillatim & guttatim defluunt, fecundo illapsu terram irrigant. Si continuerit aquas, ait Iobus *a*, omnia siccabuntur, & si emiserit eas, avertent terram, sicut in diluvio, cum dimissæ agmine facto præcipites ruebant. Sic igitur providentissimus DEVS illam aquarum molem temperat, ut eam non penitus detinendo agris subtrahat, nec subito emittendo agros suffocet: medium tenet.

Aquæ in divinis paginis symbolum Afflictionis sunt. Hinc Psaltes regius dixit *b*: Intraverunt aquæ usque ad animam meam. Quemadmodum DEVS pluvias, sic Orbi attemperat, ut nec illarum defectus noceat, nec copia (nisi cum punire vult noxas) sic & labores omnes ac dolores nostros ita modificatur, ut non desit exercitatio, ne torpeamus, nec tamen omnis intercidat consolatio, ut succumbamus. Atque hoc regius Vates petiit: Non me derelinquas usquequaque. Non rogat non derelinqui, non vexari, non affligi: hoc unum deprecatur, non omnino, non usquequaque deseri, quod noxis suis meruisset *c*. Quod si nimbum DEVS vehementem & repentinum effundat, qui terræ opimita-

a *Iob. c. 12. v. 15.* b *Psal. 68. v. 2.*
c *Ita D. Ambrosius id explicat.*

pimitatem videatur deſtruere, cogitandum id pœnæ loco fieri. Hoc ipſum tamen bono noſtro futurum eſt. Bonum nobis erit, cum etiam hoc modo humiliaverit nos DEUS. Quæ nocent, docent.

Quædam arbores adeo tenaces ſunt fructuum ſuorum, ut non facile quidquam dent, niſi vi auferatur. Ejus generis ſunt nuces, amygdalæ, quercus, has ſi quis leniter ut piros aut prunos concutiat, nihil impetrabit; & non tantum non fructus, ſed nec folia colliget, ideo baculis, fuſtibus, ſaxis in eas pugnandum eſt, ut quod dare nolunt rogatæ, dent percuſſæ.

Arboribus & nos mortales ſimillimi ſumus; fructus noſtri, actiones noſtræ ſunt cum pietate ſuſceptæ. DEUS hos fructus ambit, hos exigit, non aſpere, non vi, ſed humaniſſime ac peramanter; hos fructus millies petit: Fili, honora Dominum, & valebis *a*: præter eum vero ne timueris alienum. Fili mi, ne obliviſcaris legis meæ. Audi, fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ. Serva mandata mea & vives. Præbe, fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui vias meas cuſtodiant. At quoniam bonus Deus his precibus plerunque parum impetrat, vix ulli ex hac arbore fructus decidunt, cogitur ſaxis & fuſtibus arborem quaſſare, ut vel ſic ſperatos reddat fructus

a *Proverb. cap.* 3. *v.* 1. *c.* 4. *v.* 10. *c.* 7. *v.* 1. & 2. *c.* 23. *v.* 26.

fructus. Conscientia quidem sæpius monet, monent & concionatores, monet Angelus Custos, monent alii, sed ea est hujus arboris contumacia, ut ne sic quidem fructus optatos præbeat. Ergo, non ægre feres, ô mea arbor, si durius tecum agatur. Ita DEUS cum Hebræis egit: Tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus eorum *a*. Vt ea quæ nocerent, docerent. Quo igitur jure saxis & fustibus indignetur arbor? si sponte daret, quod æquissime petitur, à verberibus immunis ageret.

Naaman leprosus acerbum excanduit, quod Elisæus vates tam tenuiter responderet *b*. Itaque Iordane spreto reverti in Syriam decrevit. At famuli hunc suum dominum ita placarunt: Pater, etsi rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras, quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis. His rationibus inductus, in Iordane lavit, ut jussus erat, & lepram excussit.

O utinam sic persuadeamur; idem nobis non de corporis, sed de animi valetudine ac salute obtinenda dicitur: Etsi rem grandem dixisset vobis Deus, certe facere debuissetis. Nam tanti est beatitudo æterna, ut si juberemur vel ipsos inferorum cruciatus

a *Psal.* 106. *v.* 41. & 42.
b 4 *Reg. cap.* 5. *v.* 13.

tus aliquanto tempore tolerare, certe non diu hic deliberandum, sed sine omni cunctatione promptissime tormenta illa perferenda essent, modo bene futurum esset animo æternum. Imo si cælestis beatitudo centum annos non excederet, quidvis tamen potius annis plurimis hic tolerandum, quam illa negligenda esset. Ita etiamsi post centum annos Tartari flammæ sopirentur, satius tamen foret, jam quælibet pati, quam futuris se suppliciis servare. Quanto magis nunc quævis alacriter perpetienda, cum ea quæ patimur, brevi tempore, momento transvolent; tam præmium vero quam supplicium æterna sint.

Pigritiam nostram hic opportune stimulans Chrysostomus *a*: Quid dicis homo? Ad regnum vocatus es, inquit, ad regnum filii Dei: & oscitabundus es totus, ac desidum more scalpis, & torpes? Si namque singulis diebus vel in mille mortes insiliendum fuisset, an non omnia ferre oportebat? Atqui principatus gratia nihil non faceres: cum vero consors futurus sis regni unigeniti Dei, non objicies te vel mille gladiis? non insilies in ignem? Et istud nondum grave quidquam fuerit.

II. Deus olim edici jussit *b*: Colliget vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra

a *Chrysost. tom. 4. hom. 2. in cap. 1. ad Coloss. mihi pag. 1122.* b *Numer. cap. 19. vers. 9.*

extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israëli in custodiam, & in aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est. Voluit Deus cineres ad lixivium fundendum colligi, nec à quovis hominum, sed à mundo, nec eos in latebras neglectim abjici, sed loco mundissimo reponi. Cur cineres honore tanto affecti? Vt immundis essent in aquam aspersionis.

Hic, ô Christiani, solerter attendite, quanti hoc afflictionis lixivium sit faciendum: quod quidem mordax, sed purgandis sordibus aptissimum est. Inter mortales nemo sordium expers. Sanctissimus Iobus: Si lotus fuero, inquit *a*, quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. Ergo & Iob lavandus? quid jam de aliis dicendum? At vero quod ignis est metallo, quod lima ferro, quod † spuma Batava panno, hoc mortalibus est afflictio; purgat, eluitque sordes.

Daniel vates Hebræis ingentes calamitates prædicens: Ruent in gladio, inquit *b*, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum. Quæ obsecro tanti mali caussa? Vt conflentur, & eligantur, & dealbentur, usque ad tempus præfinitum; quia adhuc aliud tempus erit. Hoc ergo calamitatis

a *Iob. cap. 9. v. 30. & 31.* † *Laug.*
b *Dan. cap. 11. v. 35.*

tatis lixivium nos ſordibus puriſſimos præſtat, *eligimur, & dealbamur.* Ita prorſus quæ nocent, docent. *Bonum nobis, quia humiliat nos Deus.*

Beatiſſimus rex David: Converſus, ſum, inquit *a*, in ærumna, dum configitur ſpina. Peccati vepres adeo animum illius vulneratunt, ut erinaceus ſibi viſus ſit ſpinis ac telis undique confixus. Hinc tantus in animo doloris ſenſus, ut eum nec regia dignitas, nec immenſæ opes, nec univerſæ voluptates potuerint mitigare. Adeo acerbe rex David ſentiebat, *Deum à ſe offenſum eſſe*: Peccati fœditatem tantopere perhorreſcebat, ut ultro aſperrimum cilicium velut molliſſimas Scythicarum muſtelarum pelles induerit, inedia ſe cruciarit, lacrimis vinum miſcuerit, iiſdem & lectum laverit, preces ſuſpiriis ac gemitibus diſtinxerit.

O ſi & nos peccati teterrimam luem iis oculis, quibus rex David, aſpiciamus: Det Deus nobis trutinam qua incredibile pondus peccatorum examinemus, nullius ſane ponderis & nimis quam leve videbitur quicquid miſeriarum eſt & afflictionum, quæ ſuo claudentur fine: plumam dicemus ad altiſſimum montem collatam, quicquid adverſorum in hac vita occurrerit: lixivium mordaciſſimum non recuſabimus, modo animi morbos eo perſanemus. Bonum nobis erit, ſi Deus humiliaverit nos.

a *Pſal.* 31. *v.* 4.

III. Hie-

III. Hierosolymis Probatica ‡ piscina fuit, ubi pecudum immolandarum carnes abluebantur. Ad stagnum hoc quinque erant porticus, quas omnis generis morbidi, ulcerosi, & deploratæ valetudinis homines ingenti numero complebant, & expectabant stipem è cælo, quam stato tempore tulit Angelus, qui aquam movebat, ut primus qui post aquæ motum descendisset, valetudinem reciperet.

Elegans hic Mundi typus, & verissima illius effigies. Quid enim Mundus nisi ægrotorum innumerorum diversorium? Vt autem tot pessimè affectis hominibus medela fieret, venit Magni consilii Angelus, & undas turbavit. Equidem mirandum illud, tot Hierosolymis pellucidas, puteales, crystallinas, dulces fluxisse aquas, Deo tamen placuisse in cœnosa, putri, turbida aqua, quam varii pecoris lanienа, quam pili & sanguis occisorum animantium infecerat, valetudinis donum collocare. An non illustrius fuisset miraculum, in Iordane potius, aut in odorifero rosato, quam in fæculento & fœtido stagno sanari? Videte, Christiani, quam longe alia sint Dei atque hominum judicia: Animum Deus lavari vult non aquis Hierichuntinis, aut Damascenis, non nardum Italicam, aut † Pæstanam rosam redolentibus, sed in

‡ *Bichschvvam.* † *Rosen, vnd Lavendelvvasser.*

undisquas ipſemet cruenta cruce turbavit, in ſalſo miſeriarum mari, in vaſto calamitatum Oceano. Hoc balneum noſtrum eſt, hæ noſtræ ſunt Thermæ; ita lavamur. Deus olim Hebræis ad immundorum expiationem aquas aut cinere, aut ſanguine miſtas præſcripſit. Non alio flumine mens humana melius lavatur: cruenti fontes nobis ſaliunt è crucifixi vulneribus; cinereæ mordacitatis lixivium quotidiana nobis vita ſubminiſtrat. Ad has ſcaturigines ſoſpitamur animo, hic ſordes ponimus, hic vires recipimus. Sed à Solymæa piſcina nondum abeo.

Cum ergo Servator Hieroſolymis illam ipſam, quam diximus, templi porticum ſubiret, maximum ægrotorum numerum invenit, ſed non niſi unicum ex omnibus ſanavit. Dixerit hic quiſpiam, quam parcus beneficiorum Dominus! ſanare omnes potuiſſet verbulo. Sed cur, oro, tantum uni valetudinem reſtituit? An ut faceret quod piſcina, quæ uno tempore non niſi unum ſanitate donavit? Atqui hoc ipſum quærimus, cur Deus infinite miſericors & potens, cui placuit vim ſanandi conferre ſtagno, non ægrotos omnes illos ſanari voluerit? nam uti ſol mitiſſimis ſuis radiis in innumeros quotidie beneficus eſt, ſine damno ſui, ita nec ſolis conditor damnum faceret, tametſi morbos & miſerias plurimorum ſimul valetudine & felicitate commuta-

mutaret. Respondemus: Sol amœno jubare suo collustrat omnia, & allucet suaviter, nisi nubes impedimento sint: Nubes densissimæ peccata sint: his nubilis misericordiæ sol excluditur. Huic malo Hieremias illacrimans: Opposuisti, ait *a*, nubem tibi ne transeat oratio. Noxarum multitudo sæpissime in caussa est, quo minus è miseriis nostris omnibus emergamus. Quod ad amnem Solymæum Christus unicum duntaxat è morbo recrearit, fortassis id erat, quia ceterorum neminem eo beneficio dignum invenerit. At fuerint omnes sceleris pari, & vitæ prorsus integri, cur unicus solum ad sanitatem pervenit? Respondemus denuo: Ita eis expediebat; bonum illis erat sic humiliari. Non omnibus omnia conveniunt. Multa millia hominum ægrotant, qui si commode valerent, ad inferos certatim properarent; jam vero cum in morbo sunt, ad cælum tendunt.

Verissime, quæ nocent, docent. Bonum tibi, bonum mihi, ô Christiane, bonum aliis innumeris, quia humiliat nos Deus, ludimagister scit, quid cuivis suorum discipulorum expediat. Quoties extrema calamitas, initium fuit salutis? Quoties jactura, maximi lucri origo extitit? Ita non raro cum Themistocle dicendum: Perieramus nisi periissemus.

 4 Bom-

a *Thren. cap. 3. v. 44.*

‡ Bombyces ſerici textores, beatos credimus, cum bombycinam habeant domum, & laborem quieti ſimillimum. At ſi rem penitius inſpiciamus, comperiemus ſepulchrum eſſe, quod nos domum dicimus, & miſeros vermes illos operi ſuo immori: ita ſæpiſſime quod appetentia noſtra utile ac jucundum judicat, id noxium ac turpe deprehendit. Imo iſtud certiſſimum ſit: Cum appetitus adeo in rem aliquam calet (niſi recta in Deum feratur) peccati turpitudinem ſubeſſe. Hinc Chriſtus ea quæ nobis utiliora ſunt, plerumque liberalius tribuit: Ad Patientiæ ſcholam omnes invitans, non item ad Mundi gloriam: Si quis, ait, vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me, non in amœnum viridarium, ſed in fœtidum Calvariæ clivum.

IV. Servator Orbis gloriam ſuam in rupe Taborea aliquantulum explicaturus, tres ſolum ex Apoſtolis ejus rei conſcios admiſit. Cur non aliquot centurias civium Hieroſolymis evocavit? Cur ſaltem non omnes Apoſtolis ad id ſpectaculi aſſumpſit? Longe alia ſunt Dei quam hominum conſilia. Vt Chriſtus in cruce cruentus aſpiceretur, immenſus populus ſpectatum admiſſus eſt: ut autem in Tabore glorioſus cerneretur, vix tres chariſſimorum hominum adſciti. Nimirum proſperitas & gaudium vix ullis, crux & afflictio innumeris ſolet pro-

‡ *Seydewurm.* deſſe.

desse. Ideo beatus Bonaventura mavult cum Christo in montem Golgotha, quam in montem Tabor ascendere. Ita prorsus quæ nocent, docent.

Romæ olim à pariente Virgine anno centesimo sexagesimo-septimo, M. Aurelius & Lucius Verus milites omnes lauro coronatos esse voluerunt, publicæ lætitiæ testandæ. At unus Christiani sanguinis miles, lauream corollam non vertice, sed brachio tulit. Interrogatus quid solus ille in publici triumphi morem peccaret? Respondit, non decere Christianum in hac vita coronari. In defensionem tam generosi dicti Tertullianus librum edidit, de Militis corona. Quo scripto facunde traditur, prudenter militem egisse. Vere non decet Christianum, nisi spinis coronari; neque enim aliter coronatum est caput nostrum. Heu quam male conveniunt gypsata & delicata membra cum spinoso, vulnerato, cruento capite!

Hipponensis Præsul Augustinus Iacobi Apostoli verba expendens: Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis *a*. Ne ideo, inquit, patienter sustinerent temporalia mala, ut sibi hoc restitueretur, quod recepisse legimus Iob. Nam & ab illo vulnere atque putredine salvus factus est, & ei cuncta quæ amiserat, duplicata sunt re-

 stitu-

a Iacob. cap. 5. v. 11.

ſtituta. Vt ergo non talem remunerationem ſperaremus, quando mala temporalia patemur, non, ait, ſuſtinentiam & finem Iob audiſtis, ſed ait: Suſtinentiam Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis. tanquam diceret: Mala temporalia ſicut Iob ſuſtinere, ſed pro hac ſuſtinentia non temporalia bona ſperate, quæ illi aucta redierunt, ſed æterna potius, quæ in Domino præceſſerunt.

Sic igitur patiendum eſt, ut patientiæ præmium ſperetur illic accipiendum, ubi non amplius erit quod patiamur. Plurimi tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant: E diverſo Deus plurimos, lapſu ruere graviore ſinit, ut eos in altum attollat. Plus hic tormenti, plus illic præmii.

In divinis paginis bonæ mentis homo frequenter palmæ confertur. Audite cæleſtem hortulanum loquentem *a*: Dixi, Aſcendam in Palmam & apprehendam fructus ejus. Mi Deus, quid opus aſcenſu, non tibi ſat longa ſunt brachia colligendis fructibus? tam facile eſt tibi ſuperiores fructus carpere quam inferiores. Sed videte, obſecro, divini conſilii ſapientiam: Inferiores fructus arboris ſtans carpit olitor, dum ramos lenta manu convellit trahitque: At vero ſuperiores carpturus, aſcendit & calcat arborem, & ſubinde arbori brachium frangit, ut fructu potiatur.

Homi-

a Cantic. cap. 7. v. 8.

Hominem arbori collatum diximus; iſtius arboris fructus ſunt piæ ſanctæque actiones. Fructus ſuperiores eſſe dixerim conſummata virtutum officia, uti eſt ſingularis Humilitas, illuſtris Patientia, præſignis Charitas: hos fructus ut cæleſtis olitor acquirat, aſcendit in arborem, eamque calcat, & ramos frangit. Hinc hominum iſte quidem pecuniæ partem, hic aliquid honoris, iſte brachium amicitiæ, ille voluptatis ramum perdit. Ita prorſus dum hortulanus ille nos calcat, maturiora poma obtinet; ita nos excitatius agimus, ad pia magis fervemus, rebus divinis magis inſiſtimus. Ita ſæpiſſime quæ nocent, docent.

V. Non raro DEUS nos rebus omnibus circumfluere & abundare vult, ſed eam ob cauſam ut plus doleamus, quo plura & chariora perdimus. Divus Bonaventura vel ideo etiam paradiſum à Deo plantatum ait, ut protoplaſti eo excluſi plus torquerentur, itaque peccatum ſuum acerbius odiſſent, & gravius deteſtarentur, quod ſeſe paradiſo ejeciſſet. Voluit itaque ut Adam ſentiret quanta perdidiſſet per culpam, quæreretque alia recipere per pœnitentiam, ut qui amiſiſſet paradiſum, tanto contentius ambitaret cælum.

Sic etiamnum Deus, ſic hodieque millies agit. Exempli gratia: Filium dat parentibus formoſum, docilem, ingenioſum,

indolis optimæ, qui inter coævos adolescentes ad alteram tertiamque classem discendo felicissime progreditur. Subito hanc rosam Mors carpit: adolescens maximæ spei in primo ætatis flore extinguitur. Heu quantus hic parentum luctus? Tacite illi secum cogitant, quod erubescunt dicere: Cur nobis Deus hunc talem filium dedit, si eum tam cito rapere voluit? non jam ante afflictionum satis fuerit? num hic mœroris cumulus debuit accedere? Omnino debuit, ô mei parentes, & eam ob caussam natus est vobis filius, ut is præmature mortuus augeret quidem mœstitiæ cruciatum, sed & patientiæ præmium. An non Deus Elisæi hospitæ, tanquam exoratus, filium concessit, quem tamen mors brevi rapuit? Cauterium, videtur esse vulnus, at revera est vulneris remedium; vexatio videtur esse malum, at sæpissime mali remedium est. An nescitis, quæ nocent, docent.

At ego homo sum, inquies, nec mihi pectus ferreum, aut æneum, aut chalibeum est; non sum ferendo tantos dolores. At ego te obsecro ne hoc dixeris: Gymnasii nostri præceptor exactissime novit, quantum quilibet discipulorum possit capere: huic quinque versus, huic decem, aliis viginti ediscendos injungit, à quibusdam totas paginas memoriæ vult mandari, ab aliis orationes bene longas idque uno die comprehendi jubet memoria: Omnium ille vi-
res

res & ingenium perſpectiſſimum habet. Fidelis Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione proventum *a*. Audias dicentem ſæpius: Et qua tandem ratione hic homo tam gravia poteſt perpeti? ego ſane non poſſem. Divina hoc ei gratia præſtat, quam ſi haberes, & ipſe poſſes, quod poſſunt alii, quos miraris.

Optime dixit Chryſoſtomus *b*: Illic coronæ, ubi pœnæ. Vbi namque tribulatio, ibi & conſolatio; ubi conſolatio, ibi & gratia eſt. Vbi afflictio non eſt, ibi plerunque nec Deus eſt. Tunc enim, ait Chryſoſtomus, & anima purgatur, cum propter Deum tribulatur. Nam & faſtum contrahit, & omnem excidit torporem tribulatio, & ad patientiam ungit, & humanarum rerum vilitatem revelat, & multam introducit ſapientiam. (*Nimirum quæ nocent, docent*) Cogita Salomonem: hic dum in curis & perturbatione fuit, illa viſione dignus eſt habitus: ut vero nactus eſt delitias, in ipſum malitiæ barathrum delapſus eſt. Quid ipſius pater, quando mirabilis fuit & glorioſus? nonne dum in tentationibus fuit? Demum, de ſe ſuiſque aureus orator: Quid opus eſt, inquit *c*, antiqua recenſe-

P 5 re?

a 1 *Corinth c. 10. v. 13.* b *Chryſ. tom. 5. hom. 67. initio, mihi pag. 362. Et hom. 66. pag. 358.* c *Chryſoſt. dicta hom. 66. plurib. locis.*

re? Si quis enim nostra nunc discutiat, quantum sit tribulationis lucrum, videbit: nunc enim pace potientes recidimus & defluximus, & innumeris implevimus malis Ecclesiam: Cum vero pellebamur, & modestiores, & humaniores eramus, & studiosi magis, & ad has conciones promptiores, & ferventes ad audiendum. Quod enim ignis est auro, hoc & animis tribulatio, sordem abstergens, faciens mundos, claros reddens & splendidos. Hæc in regnum introducit, illa vero in gehennam: quapropter hæc quidem est lata, illa vero angusta: propter hoc & ipse dicebat: In Mundo pressuras habebitis, tanquam magnum nobis bonum relinquens. Itaque si discipulus es, angustam & asperam incede viam, nec ægre feras, nec indigneris. Non enim potest citra tribulationem, non potest citra tristitiam præsens vita transmitti: Non est vita sine miseria. Tu neque Paulo meliores, neque Petro, qui nunquam remissionem assecuti sunt; sed fame, & siti, & nuditate laborarunt. Si vis eadem cum illis assequi, quid contrariam ambulas viam? Si vis ad illam pervenire civitatem, qua digni sunt illi putati illam perambula, viam illuc ferentem. Non illuc perducit remissionis via, sed tribulationis. Hebræus populus tamdiu modestus, quamdiu afflictus, tunc cœpit insolescere, cum melius habere. Iudæi, ait Chrysostomus *a*, dum lu-

a *Idem hom. 64. mihi p.351.*

to fuerunt & operi latericio alligati, mites erant & continue DEVM vocabant: postquam vero libertate potiti sunt, murmurabant, & DEVM exacerbaverunt, & se malis infixerunt innumeris. Ne adversis itaque casibus frangamur, sunt enim correctio.

Ergo centies ingeminandum: Sustine, mi Christiane, sustine, quæcunque tibi sustinenda veniunt; seu longa tædia, seu graves miserias, seu quantacunque damna, sustine: Quæ nocent, docent.

VI. DEVS in filio suo abunde declaravit, qua ratione servos suos in hoc Orbe tractari velit. Nam si filium longe charissimum, unigenam flagellari sustinuit, quanto minus famulos aut filios adoptivos flagris subtrahet? Ah, quid negamus? pueri sumus inquieti, ad furta propensi, in Patientiæ gymnasio immorigeri, ideo castigandi plagis paternis, ne suppliciis vapulemus æternis. Iam cujusvis est dicere *a*: Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Ego autem non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum, propter nomen Domini Iesu *b*. Si ergo flagellato leone catulus timet, qui nos catelli verberato leone de tribu Iuda, immunes à flagellis exibimus? Vtilissima profecto sunt nobis hæc verbera. Nam ubi pater filium castigavit, virgas fenestræ affigit, ut iis visis castigatus puer terreatur, caveatque

a *Psal.* 37. v. 18. b *Actor.* c. 21. v. 13.

veatque in posterum delinquere. At flagellaris innocens? Oculos tuos, quæso te, à teipso in Iesum innocentissimum transfer. Nam ut cum Domino tuo coroneris, cum illo pariter flagellaris, quamvis innocens. Nostro bono sint hæc omnia. Illi quibus paratur vita sempiterna, necesse est, inquit Augustinus, ut hic flagellentur: Non vis flagellum? Non tibi datur hæreditas. Omnis enim filius necesse est ut flagelletur *a*. Vsque adeo omnis flagellatur, ut nec illi pepercerit qui peccatum non habuit. Si flagellantur filii, quid debent sperare servi nequissimi?

En deses equus scuticâ excitatur, en vestis à pulveribus inter verbera purgatur, en arbor percussa copiosiorem nucum segetem proferre solet: haud sane dissimili modo & nos ad frugem erudimur verberibus. Plagæ jubent sapere: & quæ nocent, docent *b*. Gaudeat ergo Christianus in adversis, quia aut probatur, si justus est: aut si peccator est, emendatur. Timeat quem DEUS corrigere non vult in sæculo, quia eum supplicio destinavit post sæculum.

Par est igitur ut magistrum optimum difficilia etiam docentem audiamus. Convenit ut gratissimus tam amanti medico pro reme-

a *Aug. tom.* 8. *in Psal.* 37. *mihi pag.* 131. *Et in Psal.* 93. *pag.* 432. b *Aug. tom.* 10. *serm.* 20. *in Appendice, mihi pag.* 655. *& seq.*

remediis etiam austerioribus. Non semper juvant lenia. In flumen alicui cecidisse frigore magno, caussa sanitatis fuit; quorundam quartana febris discussa est flagellis, & metus repentinus animum in aliam curam avertendo suspectas horas fefellit, quasi non vacaverit ei vacare morbo. Et quam multos militiæ morbus eripuit *a*? Quosdam, ne ad ruinam domus suæ occurrerent, atrox tempestas detinuit; quidam, ne in piratarum manus pervenirent, naufragio consecuti sunt. Ita innumeros ad cælum extulit dejectio & calamitas. Qua de re prisci Patres sapienter & præclare, sed omnium præclarissime, quem dixi, Hipponensis Præsul Augustinus, qui hoc ipsum identidem auditorum suorum auribus instillans, divine de hoc disseruit locis compluribus.

VII. Et ne hominum ullus Dei flagellantis manum oderit: Quod pateris, inquit Augustinus *b*, unde plangis, medicina est, non pœna; castigatio est, non damnatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate. Noli attendere quam pœnam habeas in flagello, sed quem locum in testamento *c*. Quoniam quem diligit DEUS, corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit. Ille flagellatum recipit, tu dicis,

a *Seneca l. 6. de benef. cap. 9.* b *August. tom. 8. in Psal. 103. mihi pag. 478. & in Psal. 91. post. med. pag. 419.* c *Aug. tom. 8. in Ps. 93. post med. mihi p. 430.*

cis, quia repellit. Videmus homines in filiis suis facere illud: aliquando jam desperatos filios dimittunt vivere quomodo volunt. Eos qui spem habent, flagellant: illos vero quos omnino viderint sine spe & indomitos esse, dimittunt ut faciant quod volunt. Iam quem dimittit pater facere quod vult, non vult admittere ad hæreditatem suam, eum autem flagellat filium, cui ipsam hæreditatem servat. *Talis ergo filius*, non sit tam vano sensu & puerili, ut dicat: Plus amat pater meus fratrem meum, cui permittit facere quod vult: ego si me movero contra jussionem patris mei, flagella invenio. Tu gaude sub flagellis: quia tibi servatur hæreditas: quia non repellet Dominus plebem suam. Ad tempus emendat, non in æternum damnat. Illis autem ad tempus parcit; in æternum illos damnabit. Elige tibi; temporalem vis laborem, an sempiternam pœnam? temporalem felicitatem, an sempiternam vitam? Quid minatur DEVS? Sempiternam pœnam. Quid promittit DEVS? sempiternam requiem *a* In quo flagellat DEUS, bonos temporale est: in quo parcit malis, temporale est: Quod si DEVS flagellat omnem filium quem recipit, sine dubio, quem non flagellat, non recipit. Si flagellari detrectas, recipi quare desideras? Flagellat omnem filium; Flagellat

a *Tom.* 10. *serm.* 105. *de tempore. p.* 294. *& tom.* 8. *in Psal.* 79. *p.* 162.

gellat omnem, qui & unico non pepercit: Sit itaque manus paterna super te, & si filius bonus es, noli repellere disciplinam patris tui *a*. Quis est enim filius, cui non dat disciplinam pater ejus? det disciplinam, dum non auferat misericordiam, cædat contumacem, dum tamen reddat hæreditatem. Tu si promissa patris bene agnovisti, non timeas flagellari, sed exhæredari. Peccator filius dedignatur flagellari, cum sine peccato videat unicum flagellatum? Ergo unusquisque pro peccatis suis necessario flagellatur, sed ab eo si Christianus est, Dei misericordia non dispergitur. Plane si in tantas ieris iniquitates, ut repellas à te virgam verberantis, si repellas manum flagellantis, & de disciplina Dei indigneris, & fugias à parente cædente, & nolis eum verberantem patrem pati, quia non parcit peccanti, tu te alienasti ab hæreditate, ipse te non abjecit: nam si maneres flagellatus, non maneres exhæredatus. Misericordiam, inquit, meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea. Ab hoc enim dispergetur misericordia liberantis, ut non noceat veritas vindicantis.

Ergo (quod sæpius, quod opportune ac importune inculcandum) Ergo, mi Christiane, cum in varia præcipitaris mala, ne tur-

a *Eod. tom. in Psalm.* 88. *pag.* 401. & 402.

turberis, ne cadas animo, neque indigneris, & vel Augustino hoc crede *a*: Flagellum contra peccata est medicamentum, flagellum Dei ad patientiam erudit bonos. Deus ad tempus emendat, non in æternum damnat. Nec ulla caussa, inquit Augustinus, probabilior occurrit, cur justi homines laborent plerunque in hac vita, nisi quia hoc eis expedit. Ita omnino est; quæ nocent, docent.

a *Aug. tom. 5. lib. 1. de civ. c 8. init. & tom. 8. in Psal. 93. & tom. 4. lib. 83. quæst. q. 82. mihi pag. 262.*

CAPUT VI.

Afflictio, & crux omnis à Deo est, à quocunque demum illa nobis imponatur.

IN gymnasio Patientiæ docilis supra modum discipulus fuit beatus Andreas Apostolus. Nullus unquam discipulorum tam dicendi avidus ad scholam itavit, quam hic patiendi cupidus ad crucem properavit: O bona crux, ait *a*, diu desiderata, sollicite amata, sine intermissione quæsita, & jam concupiscenti animo præparata: securus & gaudens venio ad te: suscipe me ab hominibus, & redde me magistro meo; ut per te me recipiat, qui per te moriens me redemit.

Mira-

a *Epiphan. & Acta ejus à presbyteris Achajæ scripta.*

Miratur Gregorius Petrũ & Andream tam in ſequendo Chriſto celeres, tam in patiendo propter Chriſtum ferventes: Nos, ait *a*, quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur, & tamen vocantem ſequi contemnimus. Ab amore præſentis ſæculi nec præceptis flectimur, nec verberibus emendamur. Hem, indociles diſcipuli, qui in infimis gymnaſii rudimentis hallucinantur. Ariſtotelis ſcitum eſt: Diſcentem oportet credere. In Patientiæ gymnaſio pœne omnium prima prælectio eſt, hoc ipſum, Diſcentem oportet credere. Nemo ſuaviter, nemo expedite, nemo utiliter diſcit, qui non promptiſſime credit. Quid ergo credendum? Omnem afflictionem, miſerias omnes, omnem omnino crucem à Deo eſſe, à quocunque hominum ea huic illive imponatur. Atque hoc jam docebimus, Deum omnis pœnæ, omniſque afflictionis & mali eſſe auctorem. Neminem (quod jure præmonemus) hoc dictum offendat. Deum omnis mali, ſed nullius peccati auctorem aſſerimus, idque jam copioſius eam ob cauſſam exponemus, quod hoc fundamento univerſa Patientiæ diſciplina nitatur.

I. Petrus velut ſtrenuus ſui Domini propugnator, ut Chriſtum ad Olivarum colles defenderet, gladium ſtrinxit, & Pontificis ſervum auricula mutilavit. At illi mox Do-

a *Greg. hom. 5. in Euang.*

minus: Mitte, inquit *a*, gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Quid hic ais, Domine, quid culpam in Patrem derivas? Calicem hunc longe quam amarissimum, an non discipulus tuus Iscariotes, an non eum Annas & Caiphas, an non hunc ipsum Herodes & Pilatus miscuerunt? Hi quinque pharmacopæi merum absinthium, meram aloen, fel merissimum incoxerunt huic pharmaco, ab illis hic calix est. Quid ergo, dixerit Petrus, quid loqueris hic Domine! *Calicem quem dedit mihi pater.* Audi sis, mi Petre: hic calix ab amantissima manu mihi venit. Non licet hic nolle bibere; Pater propinat. Et quamvis multa sint quæ hunc calicem commendent, humanæ gentis reparatio, inferorum expugnatio, cælestis curiæ augmentum; ante omnia tamen calicem hunc reddit commendatissimum *Paternam manus*: ab illa est, amarus sed innumeris profuturus hic potus. Sic omnino est; Nullus mortalium nec spinula Christum potuisset lædere, nisi æterna Patris Providentia & Sapientia id decrevisset, voluissetque à Christo tam immania tolerari. Ipsemet Servator. Sicut, ait *b*, mandatum dedit mihi Pater sic facio. Et, Nonne sic oportebat Christum pati *c*?

Quisquis vim hujus argumenti capit, quis-

a *Ioan. c.* 18. *v.* 11. b *Ioan. c.* 14. *v.* 31.
c *Luc. cap.* 24. *v.* 26. *&* 46.

quisquis afflictionum suarum omnium auctorem Deum agnoscit, & toto id animo credit, Deum ab æterno voluisse, & etiamnum certissimo velle, ut patiatur, id omne quod patitur, hic sane in ærumnis etiam gravissimis Dei Voluntatem amplectetur, divinam manum osculabitur, dicetque: Hoc omne quod patior, à Dei manu est, à Deo auctore est: igitur & prompte & placide patiendum est. Hic talis, hac veritate imbutus, nullis unquam miseriis (explorate affirmo) calamitatibus nullis succumbet.

‡ Neque enim adeo ingratum esse poterit, quod tam grata ob tulerit manus.

De Christo patiente Ioannes commemorat *a*: Et bajulans sibi crucem exivit in eum, qui dicitur, Calvariæ locum. Sibi bajulans, amplexus est crucem. quod ab hoc magistro didicit Andreas discipulus.

Cui princeps litteras aliudve porrigit, is litteras osculatur, quamvis fortasse sint mordacissimæ *b*; ita & Christus crucem à Patre traditam complexus est; ita & Iobus dixit, *Dominus dedit.* Sed videris errasse virorum optime, nam hoc tam amplum patrimonium jam perditum, à parentibus accepisti, has opes tua industria congessisti,

‡ *Kan nit vnlieb seyn, vvas von so lieber Handt herkombt.* a *Ioan. c.* 19. *v.* 17. b *Vide quæso, mi Lector, Heliotropium meum, l.* 1. *c.* 1. *&* 2. *& l.* 5. *c. ult.*

tantum pecoris tuopte ingenio acquisiisti. Non erro, ait, Iob, neque industria mea, neque parentes mei, neque meum mihi hæc ingenitum, sed Dominus dedit, qui vel ideo etiam hæc omnia jure suo abstulit, quia dedit. Itane, *Dominus abstulit?* hoc quidem injuriose in Deum videtur dici. Nam pecus omne Chaldæi & Sabæi ab egerunt: aut, si mali originem spectemus, Satanas rapuit hæc omnia; nam ille ignem præcipitavit de cælo, ille ventos excitavit, ille hostes ad rapiendum instigavit, ille domum solo æquavit; revera Satanas hæc omnia fecit. Ergo & Satanas abstulit hæc omnia. Sed in priore sententia perseverat Iobus, & vel millies repetit: Dominus abstulit, Dominus abstulit, ille ipse Dominus qui dedit: Non Sabæi, non Satanas, non Chaldæi abstulerunt, sed Dominus abstulit, idque merito, quia dedit. Nam nisi Dominus sciens & volens hanc Satanæ potestatem fecisset, nemo mihi vel flocculum ovillæ lanæ rapuisset. Ergo Dominus abstulit, nam quod quis nutu impedire potest, sciens tamen volensque non impedit, id certe vult. Sic nulla prorsus afflictio, nulla tentatio, nullum malum, calamitas nulla est quæ non sit à Deo, Deique providentia & voluntate.

II. Christus quadragintadiale jejunium inchoaturus ducitur à Spiritu ut tentetur. Ita Matthæus: Tunc Iesus, inquit *a*, ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à dia-

a *Matth. cap.* 4. *v.* 1.

diabolo. Spiritus divinus Christum ad omnia ducebat, ad precationes, ad colloquia, ad conciones, ad miracula; singulariter tamen à Spiritu duci narratur, ut tentetur. Quid hic aliud oracula cælestia loquuntur, quam homines Deo charissimos ad crucem, velut velatis oculis duci. Luminibus, inquam, plerunque obligatis ducimur, alioqui ad hoc macellum velut furiosi tauri ægerrime pertrahendi. En ergo filius Dei ad certaminis locum ducitur, ut impugnetur. Quæ igitur illæ sunt voces nostræ: Diabolus hunc hominem advexit; hoc mihi diabolus infortunium curavit; Satanas hoc in me fulmen dejecit. Erramus, ô fatui, erramus: stultæ sunt hæ voces & impiæ; sic emendandæ: Dominus advexit, Dominus curavit, Dominus dejecit; Nam Dominus facit hæc omnia.

Cum Gedeon frumentum perticis flagellaret, Angelus ei assistens, Dominus tecum, inquit *a*, virorum fortissime. Mox obducens Gedeon: Obsecro mi Domine, inquit, si Dominus nobiscum est, quomodo apprehenderunt nos hæc omnia? Vbi sunt mirabilia ejus quæ narraverunt pâtres nostri? Nunc autem dereliquit nos Dominus. Eo enim tempore à Madianitis Hebræi misere opprimebantur. En ut humana ignorantia ridicule & absurde philosophetur: Si Dominus nobiscum est, quomodo nobis

a *Iudic. cap. 6. v. 12. & 13.*

tam male eſt? Quaſi vero hæc calamitatum mala non æque à Deo ſint, atque feliciſſimi ſucceſſus? Idcirco Angelus: Vade, inquit, in fortitudine tua, & liberabis Iſraël de manu Madian. Perinde ſi diceret: Scias *Deum* à populo ſuo non penitus receſſiſſe, licet in eum hoſtes immiſerit. Tentat vos *Deus*, & veſtrum in ſe amorem explorat.

Ita prorſus morbum in nos *Deus*, & mille incommoda immittit, ut noſtram in ſe fiduciam extimulet, ut nos ipſi nobis notiores fiamus. Sicut autem hoſti, ſic & morbo reſiſtere licet (morbo remediis non illicitis id fiat) cum neſciamus quamdiu nos *Deus*, in morbo eſſe velit. Si captivo carcer pateat, cur non exeat? hoc non eſt carcerem effringere, ſed oblatum beneficium non reſpuere.

Et quemadmodum centum aut ducentos captivos catenis ergaſtularius unicus facile compeſcit; nullus captivorum erumpet, licet vel Dædali alas habeat. Si quis vero catenam lima ſolvat, carceris fores moliatur, & evolet, non unus ſolum ſed agmen lictorum inſequitur, ſi forte reprehendi poſſit è fuga qui evaſit. Ita plane & hic ratiocinandum: Quos cacodæmones inſequuntur, quos tentant, quos vexant & exagitant, ii certe inter cacodæmonis captivos numerandi non ſunt. Ille vinctus, captivus ille eſt, quem Luxuria, quem Invidia, quem Avaritia, quem Superbia vinculis adſtrinxit.

Hos

Hos tales cacodæmon non insequitur, hos velut suos secure possidet. Vbi horum aliquis revellere carcerem & erumpere conatur, mox Satanam & omnes Satanæ satellites sentit adversarios, hunc hominum malorum plurimi persequuntur, hunc exagitant. Cui nam igitur hoc malum omen videatur, multos pati vexatores, complures numerare hostes; cum certissimum sit, Omnes qui volunt pie vivere in Christo *Iesu*, persecutionem passuros *a*.

Ægyptius Rex Pharao Hebræis jurato minatus est: Persequar, & comprehendam *b*. Hoc profecto non dixerat, cum eos luto mersos & varie fatigatos, sed cum in fugam effusos cerneret. Idem hoc & hostes nostri faciunt: Cum vitiorum luto mergimur, vix ulla in nos arma expediunt: cum salutem fuga quærimus, hostilibus nos incursionibus, saltem terrere nituntur. Eam ob caussam Siracides præmonens: Fili, ait *c*, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Vis Patientiæ gymnasium adire? Non ad quietem, non ad otium, non ad jucundam sessionem, sed ad plurimam tentationem teipsum instrue. An nescis? ii qui in gladiatorio, in equestri, in luctatorio, in militari ludo exercentur, non sane in

a 2 *Timoth. cap. 3. v. 12.*
b *Exod. cap. 15. vers. 9.*
c *Eccles. c. 2. v. 1.*

molli pulvillo cum libello collocantur; sed huic quidem * lanista ipse vulnus infligit, hunc equus excutit, hunc † equiso dejicit, istum antagonista sternit: hic infelici saltu crus frangit, ille luctando brachium luxat, huic caput rude contunditur, huic capulo dens eliditur, huic oculus hastili excluditur: omne genus incommodorum & vulnerum hic tolerandum est.

Ne quæso alia, ne meliora in Patientiæ gymnasio expectemus: non hic quies, non otium, non sessio cogitanda: & quemadmodum in illis quos dixi, equestribus, gladiatoriis, militaribus gymnasiis ipsi magistri suos tirones & verberant & vulnerant: ita in gymnasio Patientiæ, omnis dolor & pœna malum omne ab ipso gymnasii rectore, à Deo est. Et ideo, præpara animam tuam ad tentationem. Non solum benigna, felix, candida & bona, sed etiam infelix, atra, infamis, & infausta dies à Deo est. Quod Ecclesiastes apertissime pronuntians: Sicut enim hanc, inquit *a*, sic & illam fecit *Deus*, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias Deus enim consulto voluit, diem candidam atræ, secundis adversa apponere, & alterius vim atque acrimoniam permixtione alterius retundere, quo hominum morbis & moribus salubrior fieret medicina. Propterea, In die bonorum, ne immemor sis malorum; & in die ma-

* *Fechtmeister.* † *Roszbereitter.*

a *Eccles. cap. 7. v. 16.*

malorum ne immemor sis bonorum *a*. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatum paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei *b*.

Attentissime igitur contemplemur, adversa nobis omnia provenire à supremo & æquissimo judice Deo. Non ergo ærumnarum nostrarum caussam in non caussam referamus, quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus *ærumnæ veniunt* c, quoniam Deus judex est: hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini vini meri plenus misto. Et inclinavit ex hoc in hoc: veruntamen fæx ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.

Videte, Christiani, & animo penitissimo documenta hæc inscribite. Hunc solatur *Deus*, hunc affligit. Miseriarum omnium & afflictionum calix in manu Dei est. Dominicus hic calix vino mero meraco, sed tamen misto plenus est. Neque enim unius sed diversi generis vinum huic calici est infusum. Vinum nobile, cum non aqua sed vino nobiliore miscetur, ingentium fit virium. Ita Vindicans Dei justitia varietate & multitudine pœnarum, velut

Q 5 diver-

a *Eccles. cap.* 11. *v.* 27.
b *Eccles. cap.* 18. *v.* 25. *&* 26.
c *Psal.* 74. *v.* 7, 8. *&* 9.

diversis vini generibus abundat. Multi hominum ærumnas non solum magnas, sed & diversas perpetiuntur: his sane vinum meracum, & tamen, quo dixi modo mistum propinatur. Sed bono sint animo; omnia etiamnum tolerabilia sunt & levia. Nam inclinat *Deus* ex hoc; modo huic, modo illi, jam Ioanni, jam Petro, jam Iacobo calicem suum propinat: honorarius hic calix ad omnes transit: omnibus bibendum est, plus minusve, prout Domino placuit ab æterno; omnibus & singulis illud occinitur: *Aut bibe, aut abi.*

Hic autem summo sit solatio, neminem (hoc quidem tempore) ad ebibendas fæces adigi: *fæx ejus non est exinanita.* Gravissima Vindicantis justitiæ supplicia in supremi judicii diem servantur: Tunc, *Bibent omnes peccatores terræ* a. Quicquid nunc patimur, momentaneum & leve tribulationis nostræ, ludus & jocus videri debet, ad illas amaritudinum fæces, quas improbis semper bibendas, nunquam ebibendas divinus furor ingeret æternum. Nunc, ô Christiani, caliculos amariores læti perhauriamus; modo à sorbendis fæcibus immunes simus. Poculo, quod plerique horremus, vinum dominicum propinatur; calix quem aversamur, in Domini manu est; omnium pœnarum & calamitatum Deus auctor est.

IV. At-

a 2 *Corinth. cap.* 4. *v.* 17.

IV. Atque ut fundamento veritatis nitamur, audiamus objectus; Est qui quærat: Si Deus malorum & pœnarum omnium auctor est, nunquid & peccatorum? Nam meus hic inimicus mentiendo, & conviciando in extremam me perniciem dedit, rem meam contra fas omne diripuit, nomen meum nequissimis calumniis laceravit, meipsum cochleari, si possit, submersurus. Num Deus horum est auctor? Est, mi homo, est auctor horum: non quod illi Deus mentiri & calumniari præceperit: Nemini Deus, inquit Siracides *a*, mandavit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi. Sed ajo amplius, si injurias, quibus ille te affecit, præceptas illi à Deo dicerem, num dicerem male? Ita plane sanctissimus rex David loquitur. Nam cum illum improbissimus Semei verbis & maledictis, imo & saxis peteret, essentque in comitatu regio, qui linguam teterrimam ferro claudendam dicerent, Rex publice suis omnibus edicens: Dimittite eum, inquit *b*, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei ut malediceret David. Et quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit? Num ergo Semei nihil hic deliquit? Imo vero deliquit gravissime. Hic quæso animum advertite, & sua veritati constabit fides.

Cum regum sapientissimus David, nebulonem illum Semei solum, & inermem cerneret,

a *Eccl. c.* 15. *v.* 21. b 2 *Reg. c.* 19. *v.* 10.

neret, nihilominus tam intrepide tamque constanter in se calumnias jactantem audiret, mox in eam sententiam venit, primam injuriæ illius originem, non à Semei, sed à Deo manare, qui tam improbi hominis maledicentiam in sui supplicium & pœnam destinasset. Quonam igitur modo *Deus* illi hoc præcepit?

Adhibete animum, & rem cognoscite. Duo sunt in quovis peccato: Primum est, naturalis motus corporis, aut voluntatis, aut simul utriusque. Alterum est, ipsa legis transgressio. Exempli gratia: frater fratrem calumniatur, civis civem occidit, miles domum incendit, fur mille philippeos aufert. Hîc linguæ motus, Letalis ictus, ignis injectio, pecuniæ asportatio, Deo fiunt adjuvante: nam actiones naturales sunt, quæ fieri nisi opitulante Deo non possunt. Atque hoc primum illud est in omni peccato spectandum, quod certe *Deum* habet adjutorem. Illud vero alterum, ipsissima peccati natura est, cum ejuscemodi naturalis actio contra rationem, contra conscientiam, contra divinam legem fit, & hoc Deus non vult, non jubet: nihilominus perversam hominis voluntatem seu legis transgressionem & peccatum ordinat Deus in alterius pœnam, aut admonitionem, aut emendationem, seu meritum amplius. Itaque auctor est Deus, ut *res fiat*; cum *male fit*, providentissimus est ordinator.

Sic

Sic *Deus* Semei verba proferentem lutum & ſaxa jacientem adjuvit (hæc enim naturales motus ſunt) quatenus autem Semei malevolentiſſimam voluntatem in ſuum regem exercuit, eatenus illam *Deus* non adjuvit, ſed certe ordinavit in optimum: finem, ut his calumniis peccata Davidis punirentur, ejuſdem etiam patientia & ſubmiſſio exercerentur.

Atque hoc in omnibus omnino peccatis, in injuriis omnibus videre eſt. Malum *Culpæ* Deus tolerat, & malum *Pœnæ* ordinat in finem optimum, ad augenda merita, ad punienda peccata. Hinc famem, bella, peſtem, eluviones, incendia, deprædationes, injurias, injuſtitias, ingentia ſcelera permittit, eaque ſimul ita diſponit, ut per hæc ipſa mala ſuam ille Bonitatem & Iuſtitiam, Gloriam & Potentiam ſuam magis magiſque Orbi patefaciat. Hac ratione *Deus* malorum ſeu pœnarum omnium auctor eſt. Cujus rei teſtem Veritatem ipſam ſtatuimus.

Hebræis Deus offenſior: Congregabo, inquit *a*, ſuper eos mala, & ſagittas meas complebo in eis. Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt *b*. En, Deus nos malis onerat, Deus ſagittis ſuis nos vulnerat. At nos tam infantes ſumus, telis & jaculis iraſcimur; quis telum & jaculum mittat, non attendimus: Ita pictor, cum ars non reſpondet, penicillo indigna-

a *Deut. c. 32. v. 23.* b *Hier. c. 11. v. 11.*

dignatur, ita scriba calamo, faber malleo, figulus luto culpam impingit, cum opus non succedit; ita nos obtrectatores & æmulos, velut malorum nostrorum caussam accusamus: sed erramus largiter; non penicillus sed pictor, non calamus sed scriba scripturæ & picturæ sunt auctores. Longe rectius hac in re Iobus sentiens: *Manus Domini, ait, tetigit me: Non Chaldæorum, non Sabæorum, non hostium aliorum, sed Domini manus me dejecit.

V. Ecquid hic dubitamus? Siracida teste *a*, Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Hoc ipsum luculente asserens Michæas *b*: Quia descendit malum à Domino, inquit, in portam Hierusalem. Et ut cautiores redderet quos monuerat: Ecce cogito, inquit, super familiam istam malum. Nec aliter Amos *c*: Et ubi denique malum erit quod Dominus non fecerit? Atque ut exactissime noverimus, hæc omnia pœnarum mala, & innumeros puniendi modos à Deo divinaque Voluntate oriri, in memoriam reducamus quoties Deus minimis animalculis hostes suos gloriosius longe quam maximis exercitibus debellarit. Hic Dei mos est humanæ superbiæ coërcendæ, vermiculos, mures, pediculos, glires, aliasque sordidissimas bestiolas immittere, quæ non quisquilias hominum, sed mitras,

a *Eccl. c.* 11. *v.* 14. b *Mich. c.* 1. *v.* 12. *&* 2. *v.* 3. c *Amos c.* 3. *v.* 6.

mitras, diademata, purpuras extinguant, quæ principes, reges, Cæsares triumphent. Ita muscas, cimices, vespas, culices, ranas, cyniphes, locustas velut in aciem educit, & totas his agminibus terras, totos populos subvertit.

Sapientia clamat *a*: Misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paullatim exterminarent. Regii fasti testantur *b*: Et ebullierunt villæ & agri, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in civitate.

Genebrardus regem nominat quem mures cum conjuge depasti sunt, quod nepotes sibi commissos veneno sustulisset *c*. Cuniculi urbem Hispaniæ, talpæ urbem Macedoniæ, teste Plinio *d*, devastarunt. Cum ille Christiani sanguinis sitientissimus rex Persarum Sapor Nisibin civitatem obsidione premeret *e*, Iacobus Nisibita Præsul, non militum sed culicum atque cyniphum exercitus à cælo exoravit. Hæc animalcula potentius in hostem, quam Xerxis copiæ pugnarunt, nam cum equorum & elephantorum aures, proboscides, nares à bestiolis illis assidue fodicarentur, jumenta efferata, abruptis frenis, præcipiti fuga eruperunt. Rex inops consilii re infecta domum se recepit.

Haud aliter accidit cum Carolus Siciliæ, Philippus rex Galliæ Gerundam Hispaniæ civita-

a *Sap. c. 12. v. 8.* b *1 Reg. c. 5. v. 6.* c *Genebr. anno 790.* d *Plin. l. 8. nat. hist. c. 29.* e *Baron. tom. 3. Annal. an. 338. è Theodor.*

civitatem occupassent, militum impietas nec templis, nec sacris lipsanis, nec sepulchris pepercit. Cumque jam divi Narcissi quoque tumulo vis inferretur, muscarum ingens examen provolavit, tantaque clade exercitum affecit, ut omnes effuse fugere sint coacti. Hodieque Hispanis proverbium est: Sancti Narcissi muscas lacessere. Quis tantas vires tantillis bestiolis subministravit? Cladium & calamitatum omnium auctor *Deus*. Omne hoc malum a Deo est.

Sed objicias: Quid si morbus me infestet, quem ab intemperantia nimioque cibo vel potu provenire certò sciam qua ratione hoc malum Deo adscribam, cujus ego ipse caussa sum? hic quidem morbus grandis mihi afflictio est, sed numis à Deo est? Est à Deo, est planissime. Nam Deus ab æterno te flagellare decrevit: pro flagello tuam arripuit intemperantiam, quam æque ab æterno prævidit. Ita Deus te flagro cædit, sed tu ei lora præbuisti ad conficiendum hoc flagrum: In morbo te Deus esse vult, sed pro caussa seu instrumento morbi tua ipsius intemperantia utitur: Ita Deus alium injuriis vult affici; inimicum illius ut instrumentum adhibet. Eadem in omnibus aliis ratio est.

Quid tu jam, quid ille alius, habetis contra hiscere? Quid refert sive in tua, sive in aliena culina discas coquere, modo disces? quod si alieno damno sapere non incipias,

quid

quid ægre fers, si demum sapias tuo? Animum ergo ad patientiam compone: Tuarum, & omnium in Orbe afflictionum auctor est Deus: Sicut Domino placuit, ita factum est, ita fit, ita fiet, ita optime fiet. Noli timere; nec unicus quidem tui capitis capillus defluet, quin DEUS id prævideri & voluerit. Ecquid tibi deerit, si membra tua dilaceret inimicus, quando capillos tuos numerat Deus *a*? Pharmacum, quod Pater porrigit, exhauri; quisquis Pharmacopæus fuerit: Calicem quem tibi Deus propinat, ebibe; quisquis famulorum illum infuderit. Quicquid ferendum est, tamdiu patienter feras, quamdiu Deus te illud ferre voluerit. Hic verus in Patientiæ gymnasio profectus est, hæc via ad vitam.

VI. Sed adhuc reluctaris & clamas: Ergone mei me cognati vexent? ergone mihi insultent ii, quos beneficiis ornavi? Sic meus mecum dominus agat, cui tot annis tam fideliter inservii? Itane depressum me eant mediastini & hominum vilissimi? quis hoc ferat? O te albæ mentis hominem, & nimis quam rudem! etiam prima sacri gymnasii principia ignoras? An nescis illud? Non est verus patiens qui pati non vult nisi quantum sibi visum fuerit, & à quo sibi placuerit *b*. Talis exceptio non toleratur in Patientiæ gymnasio. Apage hinc istas voces:

a *Aug. serm. 4. de fest. mart.*

b *Imit. Christi, l. 3. c. 19. num. 3.*

Patiar hoc, ſed non ab iſto, aut illo condiſcipulo. Quem tibi præceptor aſſignaverit, hunc tolerabis.

Mos eſt in ſcholis, decuriones è diſcipulis jubere, qui in ceteros poteſtatis aliquid habeant. Quod ſi puerorum quiſpiam contumacior decurioni recitare, aut ſcriptionem dare nolit, mox fronte ſeria magiſter: Quid tu ſuperbule, vis criſtas tolere, mox ponas faxo: huic condiſcipulo tuo recita, huic ſcriptionem da: aut ſceptri mei ſenties iracundiam.

In patientiæ gymnaſio Chriſtus ejuſdem moris retinens vult alterum alteri ſubeſſe, imo alterum ab altero etiam caſtigari, ſed tamen ad ſui nutus dictamen. Hic nos ſuperbuli exceptionibus plurimis uti ſolemus. Volumus recitare, ſed non huic; ſcriptionem dare volumus, ſed non iſti, Volumus emendari, ſed non ab illo; crucis eſſe bajuli non recuſamus, modo eam hic nebulo non fabricet, modo illam hic veterator non imponat. Quid hoc? quæ iſta inſolentia eſt? tantos ſibi ſpiritus ſumere. & condiſcipulis nolle ſe ſubjicere? Hos mores præceptor non tolerat. Crux ferenda eſt, à quocunque fabricetur aut imponatur. Homo nequiſſimus poteſt eſſe crucis utiliſſimæ faber. Quid ad te? tu me ſequere, ait Chriſtus.

Simon Cyrenenſis crucem conſtanter uſque in ſupremum montem Golgotha defert: non excipit, non reclamat; ſubdit humeros,

impe-

imperia capeſſit ab iis, quibus in eum jus nullum imperandi. Et quis erat Semei? ſeditioſus trifur, bipedum nequiſſimus; Deus tamen voluit, ut hic ipſe potentiſſimo, ſed & ſanctiſſimo regi crucem imponeret ponderoſiſſimam. Et videte: Rex David facinoroſum hunc hominem, ſum agnoſcit condiſcipulum, imo decurionem ſuum, à magiſtro conſtitutum; huic recitat, huic ſeſe ſubmittit. Et quales, obſecro, decuriones erant in hoc gymnaſio, Attila, Tamerlanes, Totila? Præceptor illos conſtituit, his erat recitandum. Tu Attila ab Orbe extremo advola, ſitiens ſanguinis & prædæ; rape, cæde, ure, vaſta. Sævitia hæc Præceptori Deo militabit; nec aliud quam excitatio Chriſtianorum erit, qui vitiis aut delitiis immerſi & ſepulti.

Quid vos duo Veſpaſiani? Iudæam Iudæoſque perdite, capite, excindite urbem ſacram. Quo fine? Vos quidem gloriæ & propagandi imperii veſtri gratia movetis arma: Sed erratis: revera lictores & ſatellites divinæ ultionis eſtis in impiam gentem, quæ felicitatem ſuam conquere non potuit, niſi Neronianis his * thermis adjuta. Ite ergo principes Romani, & qui Chriſtianos Romæ jugulatis, Chriſti mortem in Iudæa vel inſcii vindicate.

Eadem prorſus ratio eſt cũ omnibus inimicis noſtris, qui me, qui te, mi Chriſtiane, qui hos & iſtos injuriis premunt aut invidia.

* *Blutbadern.*

Nos quidem ægre ferimus, & querimur tales à Deo condiſcipulos admitti, tales decuriones eligi, qui famæ, bonis, vitæ noſtræ inſidientur, qui nos perditos velint.

Sed ô cæci! cogitationes & judicia plurimum errant. Quid enim refert, etiamſi nos illi velint perditos? Deus aliter longe cogitat. Ægypti Prorex Ioſephus coram fratribus ſuis multum trepidantibus clariſſime id pronuntians: Vos, inquit *a*, cogitaſtis de me malum, ſed *Deus* vertit illud in bonum. Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?

VII. Sed cur, inquies, malorum opera Deus utitur? cur ipſe non immittit clades? aut ſaltem per bonos adminiſtros? Quid hæc quæris curioſe homo? Conſtabit Deo utique facti ſui ratio, etſi nobis de ea nil conſtet. Pater in magna familia, interdum filium ipſe caſtigat, eſt, cum ſervo id munus mandat aut pædagogo. Hoc & præceptor in ſchola facit: aut ipſe ſontem cædit, aut alteri cædendum tradit. Cur Deo non idem jus ſit? Cur non ipſe, cum ei viſum, ſua manu nos verberet; cum aliter viſum, aliena? Nihil hic injuriæ eſt. At ſervus ille iratus tibi eſt, & animum adfert nocendi? Nihil refert. Tu illo omiſſo ad animum reſpice jubentis. Pater enim exactor adſtat; & nec unam quidem plagulam tibi ſuperaddi ſinet ultra præſcriptum.

Ita magiſtratus reum capite plecti jubet: hunc

a *Geneſ. c. 50. v. 50.*

hunc ipsum hominem carnifex cane pejus & angue odit, malletque illum candente forcipe lacerare, quam uno ictu sternere. Sed quia jussa magistratus exequenda sunt, caput illi decutit, non sine ingenti voluptate. Quid huic homini, obsecro, carnificis odium nocuit? non plus quam si eundem ardentissime amasset, caput illi ademit, prout magistratus jussit, & nec hilum amplius nocere potuit. Ita plana, ita planissime omnes inimici nostri, quamvis extreme nos oderint, plus nobis nocere non poterunt, quam Deus illis sciens volensque permiserit. Luculentissime hic commonens Augustinus: Noli timere inimicum, inquit *a*, tantum facit, quantum acceperit potestatem. Eum time, qui quantum vult, tantum facit, & qui injuste nihil facit, & quicquid fecerit, justum est. Sæviant quantum voluerint, & quantum permissi fuerint peccatores: confirmat justos Dominus. Quicquid acciderit justo (Notate hæc, obsecro, notate studiosissime) Quidquid acciderit justo, Voluntati divinæ deputet, non potestati inimici. Quid sibi ergo plaudit iniquus, quia flagellum de illo fecit pater meus? Illum assumit ad ministerium, me erudit ad patrimonium. Nec attendere

 debe-

a *Aug. tom. 8. in Psal. 61. propius finem. & in p. 36. Psal. 2. parte, conc. 2. mihi pag. 116. & in Psal. 73. pag. 329. & in Psal. 93. pag. 433. & pag. 430.*

debemus quantum permittat injustis, sed quantum servet justis. Facit hoc Deus, quod plerunque facit & homo. Aliquando iratus homo apprehendit virgam jacentem in medio, fortasse qualecunque sarmentum, cædit inde filium suum: ac deinde projicit sarmentum in ignem, & filio servat hæreditatem.

Sic Deus de hominibus malis exercet nos, & de illorum insecutionibus crudit nos. De malitia mali flagellatur bonus, & de servo emendatur filius. Sicut enim malis obest bonitas justorum, sic prodest iniquitas impiorum. Quod si cœperit tibi subrepere voluntas humana dicens: O si occidat Deus inimicum istum meum, ut non me persequatur! O si posset fieri, ut non ab illo paterer tanta! Iam si perseveraveris, & hoc tibi placuerit, & vides, quia hoc non vult Deus, pravus corde es. Et qui sunt recti corde? Qui sic inveniuntur, quomodo inventus est Iob, qui ait: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum. Ecce rectum cor.

Hæc Augustini sexcenties, millies, ter millies ingerenda, vix tamen satis capientur ad imitationem. Ita omnino istum per illum castigat Deus cæditque, dein virgas in ignem mittit. Ita Hebræos per regem Babylonis castigaturus: Servient, inquit *a*, omnes

a *Hierem. cap.* 25, *v.* 11. & 12.

omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, quem velut sarmentum in ignem excutiam.

Propterea omnes qui comedunt te (ô mi Christiane) devorabuntur, & qui te vastant vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabit meus in prædam *a*. Te autem à vulneribus tuis sanabit, & obducet tibi cicatricem, ut Iobo, quem hostes & extrema paupertas altero tanto ditiorem fecerunt. Tu tantum longanimis expecta tam venturum tibi auxilium, quam hostibus tuis, ni resipiscant, supplicium.

VIII. Sed Iobo sanctiorem hic sisto, Dei filius, Orbis Servator non ab Angelis, non à Matre crucifigi voluit, sed suam sibi crucem imponi, in crucem attolli ab idololatris sustinuit. Gens Hebræa ex omni gente selectissima, mille beneficiis ornata, instar filii unici amata, infamem hanc trabem benefactori suo rependit · nec ille contradixit. Romani de cruenta arbore illa, Conditorem Mundi suspenderunt: nec ille restitit. Iam cruci affixum omne genus hominum, & ipse crucis socius conviciatus est: nec ille convicia regessit. Quid dico, convicia non regessit? Pro his ipsis & preces fudit, & iis veniam petiit. Hoc merito Ecclesia tanti æstimat, ut annuam pa-

a *Idem. cap. 30. v. 16.*

tientis Domini *Iesu* memoriam, his potissimum verbis veneretur: Respice, quæ sumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster *Iesus* Christus non dubitavit *manibus tradi nocentium*, &c. Tolerabile videri potuisset, si Mater aut Angeli mortalium innocentissimum clavis confixissent ligno. Mater dixerit: Ego illi corpus de meo dedi corpore: Dixerint & Angeli: Nos illi ad cunas accinuimus, & necdum præmium accepimus: At vero impuros hoc idololatras, hoc gentem charissimam in suum Dominum moliri, & Dominum à suis hoc pati, veræ ad hostes patientiæ specimen est: *Non dubitavit manibus tradi nocentium.* Nemo se membrum dicat, qui suum hoc caput imitari neglexerit. Apposite Gregorius: Cur, inquit *a*, asperum creditur, ut à Deo homo toleret flagella pro malis, si tanta *Deus* ab hominibus pertulit mala pro bonis.

Interim nos nostri sensus & cerebri persistimus, fatuasque illas voces spargimus: Hic homo trabs oculis meis, fel meo stomacho est; modo hunc unum amoliri possem; modo nebulonis hujus sanguine calceos meos ungere liceret; quanti emerem sutorium hoc atramentum: nulla mihi quies est, quamdiu hic furcifer in oculis est. Heu voces impias, & sub Orcum, è quo prodeunt, relegandas! ita stolide animi nostri

a *Greg. part. 3. pastoral. 13. admon. fine.*

ſtri ſeditionem æmulis noſtris adſcribimus. Error turpiſſimus. Contra hunc aureus orator diſſerens: Quemadmodum, inquit a, ſi corpus adamantinum haberemus, etſi innumeris undique telis peteremur, non tamen vulnera reciperemus: non enim à manu tela torquente, ſed à corporibus patientibus vulnera fiunt. Sic & hic non à petulantium inſania, ſed ab imbecillitate contumelias patientium, injuriæ & contumeliæ conſtituuntur. Si enim philoſophari ſciamus, nec contumelia affici poſſumus, nec quidquam grave pati. Aliquis contumeliam intulit? ſi non ſenſiſti, nec doluiſti, non es injuriam paſſus, ſed & magis percuſſiſti, quam percuſſus es. Quid igitur inimicos & æmulos velut omnium miſeriarum noſtrarum cauſſam accuſamus? Culpa in nobis ipſis lædimur, quotieſcunque lædimur. Veriſſimum eſt illud Eccleſia promiſſum: *Nulla nobis nocebit adverſitas, ſi nulla nobis dominetur iniquitas.*

Quid vero mirum eſt in animo noſtro tam nihil eſſe quietis, cum in eo tam parum ſit patientiæ & taciturnitatis? nec ingrata ſilentio, nec adverſa patientia poſſumus concoquere; undique intractabiles. Et tamen hanc omnem culpam in noſtros adverſarios derivamus; Si iſti abeſſent, dicimus, ſanctiores eſſemus. O ridiculi mortales!

a *Chryſoſt. tom. 5. hom. 2. ad pop. Antio. fine.*

tales! Si nos ipsi nobis non deessemus, adversariorum nostrorum nequitia, non tantum non deteriores, sed & longe probiores nos redderet. Perditio tua Israël ex te, non ex hostibus tuis *a*: tibi tuam impatientiam imputa, non tuis adversariis.

Et quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus *b*; Cygnæa Chrysostomi vox jam in Orbem nota est *c*: Nemo læditur nisi à seipso. Decii, Aureliani, Nerones, Domitiani, Diocletiani fortissimos heroas Vincentios, Sebastianos, Mauritios, Tiburtios, Georgios occidere potuerunt, lædere non potuerunt. Læsissent, si cælestes illis laureas rapuissent. Potuit Valerianus Laurentium craticula torquere, Christum illi & cælum extorquere non potuit: potuit Arianus furor Athanasium terra marique persequi, sed lædere non potuit, cujus virtutem persequendo auxit, & illustravit.

Docte Origenes: Ita, inquit *d*, in hoc Mundo sunt omnia disposita, ut nihil prorsus otiosum sit apud Deum, etiamsi malum illud sit. Malitiam Deus non facit, tamen cum ab aliis inventam possit prohibere, non prohibet, sed cum ipsis à quibus habetur, utitur ea ad causas necessarias.

Ita

a *Osea cap. 13. v. 9.* b *1 Petri c. 3. v. 13.* c *Vltimum Chrysostomi opus ad Olympiadem tom. 3. Operum ejus.* d *Orig hom. 23. in l. Num.*

Ita DEUS nullius peccati, pœnarum omnium auctor est: nec ab eo nos lædimur, sed bono nostro corrigimur.

IX. Hîc mihi Amanum & Mardochæum considerate a: Aman regio favore insolens, magnificus, ferox, astra sibi visus est vertice ferire. Cuncti servi regis flectebant genua, & adorabant Aman: sic enim præceperat eis Imperator. Sic Aman velut gallus in suo sterquilinio plurimum potuit, voluitque etiam à Mardochæo, perinde ut ab aliis adorari. Ponepileum, Iudæe, flecte genua, dextram suaviare, Amanum adora. Grave fuit Mardochæo, à se hoc exigi, quod salva religione illæsaque conscientia præstare non potuit: sive Amanus acu pictos in veste Deos gesserit (ut aliquorum mens est) sive hæc adoratio divini quid habuerit; certe hoc officii genus, videbatur negandum homini. Idcirco Mardochæus sincerissime Deam compellans: Domine, inquit, Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere Voluntati, &c. Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum (libenter enim pro salute Israël, etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) sed timui ne honorem *Dei* mei transferrem ad hominem.

Hoc

a *Esth. c.* 13. *v.* 1. *& seq.*

Hoc exemplo instruimur, homines etiam nequissimos, omni genere humanitatis, benevolentiæ & obsequii demereri, omni observantia colere, omnem eis reverentiam idque non ficte, adhibere; atque hac ratione non honore solum eos complecti, sed etiam paratum esse, coram ipsis procumbere, eorumque pedes deosculari. Emendandæ sunt cogitationes illæ & voces pessimæ: Hic meus hostis, homo malignus, obtrectator, invidus: non possum non odisse illum, qui nec animo nec oculis admitti dignus est, quia nequam est intus & in cute; nec arare cum illo nec fodere volo: Novi Simonem & Simon me Parcius ista, quisquis es, parcius: Præceptor in Gymnasio Patientiæ hunc hominem, tuum esse jussit decurionem, cui subsis. Quid tu jam hic jure conqueri? Si sapis, dices: Libenter etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus sum. Idque tanto promptius, quanto facilius est Deo vices subito mutare, ut Amani decurio fiat Mardochæus, dicatque cum imperio: Amane, recita, recita.

Videte mutationes mirissimas. Dum Aman à rege proximus immensas opes, copiosam familiam, numerosam prolem, fortunæ benevolentiam, regios favores jactat, jamque pæne imperat cælo, à rege addicitur patibulo. At Mardochæus jam reste addictus, repente regiis vestibus amictus, equo regio impositus, diademate cinctus, per celeberri-

bertimas urbis plateas ductus Amano velut famulo præcedente & clamante *a*, Hoc honore condignus est, quemcunque rex voluerit honorare. Pro Superi! quæ hæc tam subita, tam monstrosa mutatio! Hic Dei mos est. Facile est enim in oculis Dei, subito honestare pauperem *b*. Mardochæus jam laqueo paratus, in solium; Amanus jam solio vicinus, in patibulum attollitur: Ita, mi Amane, ædificium quod hosti struxeras, ipse habita; furcam quam inimico erexeras, ipse conscende, teipso eam orna. Tam severe Deus in illos animadvertere solet, qui non portare crucem, sed inimicos suos in crucem elevare cogitant, ita subito sors vertit. Gladius ab ipsa cervice revocatur, laqueus à gula jam frangenda reducitur; Mardochæus suo carnifici Amano superstes est.

Quapropter amemus crucem, & à quocunque illa nobis imponatur, ferre illam non detrectemus. Summus animus, servus an dominus nos exagitet, nō refert; refert, quo jubente aut permittente, id fiat. Durum est quidem ab iis vexari, à quibus id minime expectes. Sed sanctissimi quique hominum hoc miseriæ genus sæpius tolerarunt.

Iobus & Tobias à suis uxoribus, à cognatis suis irrisi; conviciis & maledictis lacerati, convicia & maledicta non retorserunt. Ignatius martyr nobilissimus, decem leo-

a *Esth. cap. 5. v. 11.*
b *Eccles. cap. 11. v. 23.*

leopardis morigerum se præbuit. Nam cum Antiochia Romam duceretur, decem milites custodes habuit vere leopardos non homines, quos & ipsa beneficia efferabant. At hoc Ignatium non terruit. Nam iniquitas illorum, ait ipse martyr, doctrina mea est. Ita prorsus adversarii nostri, doctores nostri sunt; plurimam nobis sapientiam instillant vel invitis. Nec male inimicos vocem aurifabros, qui coronas nobis fabricant non quidem aureas, nec gemmeas, sed cælestes & sidereas.

Quocirca recte asserimus: Crux perferenda est: à quocunque imponatur. Quæ omnia beati Augustini oraculis consigno. Non tibi, ait ille *a*, videantur felices qui florent ad tempus. Tu castigaris, illis parcitur: forte tibi castigato & emendato filio hæreditas reservatur. Evigila ergo in hanc vocem: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Injusti erant qui juxta Iob putrescentem sedebant: & tamen ille suscipiendus flagellabatur, illis puniendis parcebatur. Deus judicio suo reservat omnia. Boni laborant, quia flagellantur ut filii: mali exultant, quia damnantur ut alieni *b*, Sævii quidem inimicus, sed non proficiet in eo. Quid est ergo quod affligit? Ex-

a *Augustin. tom. 8. in Psalm 70. mihi pag. 309.* b *Et in Psal. 91. post med. pag. 419.*

Exercebit, non nocebit. Proderit ſæviendo, quia in quos ſævit, coronabuntur vincendo. Quid enim vincitur, ſi nihil contra nos ſævit? Aut ubi adjutor noſter Deus, ſi nos non dimicamus? Inimicus ergo faciat quod ſuum eſt: ſed non proficiet inimicus in eo *a*.

Ergo perſeveremus patientiam: quanto jam plus ſupplicii eſt pœnæ, tanto plus olim præmii erit & gloriæ.

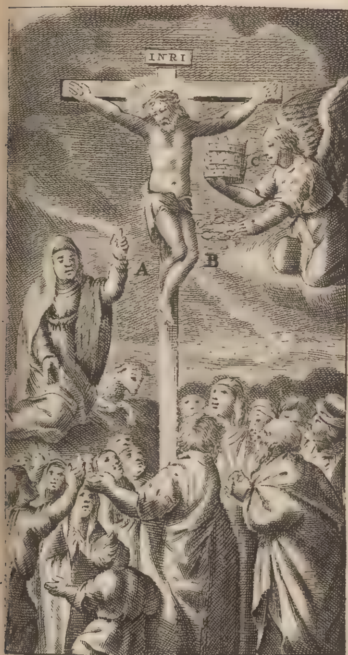
a *Aug. in Pſal.* 88. *ad finem*, 401.

Imaginis explicatio.

A. *Patientia suos in rem præsentem ducit, & absolutissimum patiendi prototypon ad imitandum proponit, hortaturque, ut* Patienter, Hilariter, Constanter, *cum* Gratiarum actione, *cum* Præmeditatione, *& ante omnia, cum* Conformatione humanæ voluntatis ad divinam *perferantur omnia.*

Et en, mi Lector, tandem florent spinæ sanguine rigatæ. B. *Tandem corona triplex* C. *vepribus succedit. Dominum Iesum adspice; Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum* a. *En tergeminum diadema. Hoc & Patientiam expectat. In cœlo triplex est beatitudo; Dei, Angelorum, hominum. Et illa, & ista, & hac homo patiens fruetur. Patientiæ finis, præmiorum æternitas.*

a Philipp. c. 2. v. 8. seqq.

Tandem ſpinæ florent; nec flores iſti defluent.

PARS TERTIA.

CAPUT I.

Afflictiones sustinendas esse Patienter.

EQui nobiles ac generosi eos subinde mores à magistris suis accipiunt, ut dominum suum non solum patientissime sessui recipiant, sed & genua sessuro submittant, quod certe à plaustrariis molitorum aut rusticorum jumentis exigendum non est.

Alexandro regi Macedoni equus fuit, quem Bucephalum vocarunt, emptus septem millibus philippeorum & octingentis. Hic phaleris regiis jam ornatus, & frena spumantia mandens, sessorem alium admisit nullum, præterquam sum regem.

Quisquis hominum mansuetos mores Patientiæ magisterio accepit, hic suum Dominum agnoscit Christum, eique genua submittit, paratissimus omnia & facere & pati, prout Domino suo visum fuerit. Hi autem tam placidi probatique mores solum in Patientiæ schola discuntur, de qua duo jam peregimus dicendo: Primum, quæ Cruces, seu, quæ Afflictionum genera humanam gentem exerceant. Alterum, quid ex hac cladium exercitatione discendum. Sequitur Tertium, & quidem hac in re primarium: Qua ratione afflictio-

flictiones omnes tolerandæ. Hoc non tantum utilissimum, sed & necessarium scitu est. Quid enim proderit scire, quid patiaris, si nescias modum quo patiaris. Nos istud ordine, sed succincto explicabimus. Primum hic omnium documentum est: Afflictio toleranda est Patienter. In gymnasio Patientiæ nulli sumus, si sumus impatientes. Itaque quid sit Patienter esse miserum, jam exponemus.

I. Optime dictum à priscis:

Vir bonus non quærit quidnam patiatur, sed quam bene.

Multa vis trophæa erexit, plura sed Patientia a.

Christus de felicissima libertate disserens: In patientia vestra, inquit *b*, possidebitis animas vestras. Impatiens tantum abest ut se suaque possideat, ut etiam tam sua quam seipsum perdat, impos sui, suorumque vitiorum servus. Hinc Iobus jure interrogans: Quid perdis, inquit *c*, animam tuam in furore tuo? Impatiens libertatem indulget felli: fel ita liberum Rationem velut per fenestras præcipitat. Inde multiplex rerum jactura. At vero patiens & se, & sua sibi servat, vel fortissimis. Salomon id affirmans: Melior est, inquit *d*, patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Siquidem homo pa-

a *Monost. Trochaica.* b *Luc. c.* 21. *v.* 19. c *Iob. c.* 8. *v.* 4. d *Prov. c.* 16. *v.* 32.

tiens non tantum os atque manum, ſed & cogitationes in ſtatione continet. Patientia prohibetur ira, reſtringuntur animi, manus petulantia comprimitur, linguæ venenum eximitur.

Quod de garrulo dicitur: Hic homo nequit continere linguam: Idem de impatiente dixeris: Iſte nequit continere iram. Vindicta & Iracundia illum poſſident, impelluntque quo volunt; totos alit acerbarum cogitationum exercitus quem impatientia exercet. Iſtud igitur dominium animi poteſt obtineri niſi patientia: Animas veſtras poſſidebitis, impatientia veſtra, non in conſiliis veſtris, non in prudentia, vel fortuna, non in divitiis veſtris, ſed in veſtra *Patientia*.

Sed an definitionem Patientiæ ignoramus? hæc eſt: *Rerum quæcunque homini aliunde accidunt, aut incidunt, voluntaria & ſine querela perpeſſio*. At nos, egregii ſcilicet homines impatientiam & querimonias noſtras eleganti palliolo velamus. Agnoſce delicatorum voces: *Heu nimium moleſta, nimiumque difficilia, & perpeſſu gravia nos premunt*.

O Chriſtiani, impatientia non naſcitur è nimia crucis mole, ſed ex crucigeri debilitate. Qui domum ædificat, non ideo eam tecto operit, ut à pluviis, grandine, nivibus intactam muniat, ſed ut ea pluvias, & grandinem, & nives ſine damno perferat.

Qui

Qui navim fabricat, non hoc ſpectat, ne fluctuum aſſultu quatiatur, ſed ne rimas agat, & aquam admittat. Qui valetudini à cælo metuit, non hoc agit, ne aſperior aura ſe afflet, ſed ut caput munitum, pedes non madidos, non frigidos, habeat. Idem in moribus ſit. Sed nos alia omnia facimus. Hoc enim anxie agimus, ne pauperes, ne contempti & abjecti ſimus, cum tamen potius omni modo agendum: ſit, ut in morbo, in paupertate, in contemptu patientes ſimus. Virtutem Chriſtianam profecto non ſapit, non niſi ſanum, divitem, honoratum eſſe velle: quid enim hoc magni? At morbum, egeſtatem, deſpicatum ſcienter tolerare poſſe, hoc virtutis, hoc magni, hoc maximi quid eſt.

Neque vero arte ulla cavebimus, ne miſerias impatienter feramus, cavere poterimus, atque hoc artis eſt. Qua in re cum Bione ſentio.

Bion philoſophus, ut Laërtius refert *a*, dicere ſolebat: Magnum, imo maximum malum eſſe, non poſſe perferre malum, Quo prorſus ſenſu poëtis priſca ſic loquebatur:

Non malum eſt, malum pati:
At neſcire malum pati, hoc malum eſt b.

Et certe qui hoc neſcit, nec vivere ſcit. Nemini ſuavis eſſe poterit vita, niſi didicerit perferre miſerias vitæ. Exemplo ſint iſta. Calculi & Podagræ dolores ajunt eſſe maxi-

a *Laert. lib.* 4. *cap.* 7. b *Troch. Vet.*

mos, incredibles, malum plane furiosum: attamen fuerunt etiam è magnatibus, qui scienter hoc quicquid mali est pertulerunt.

Ad Agesilaum, cum in dolore Podagræ gravissimo esset, Carneades revisit, qui ubi vidit dolores colloquiis potius exasperandos, ad compendium contulit dicenda, & abiturus valedixit. Cui Agesilaus: Mane sis Carneades, & una pedes ac pectus digito monstrans: Nihil, ait, huc illinc pervenit. Quo dicto cor sanum, alacre, & dolori par, pedes vero miseros & dolore fractos ostendit.

Carolum Quintum Augustæ memoriæ Imperatorum, dum maximos podagræ dolores sentiret, princeps Imperii visit, eaque verborum lenimenta, quæ his doloribus facere videbantur, adhibuit. Illud singulariter urgens: Et quæso, inquit, cur Majestas Tua nullis utitur pharmacis, cum medicos habeat præstantissimos? Huic Imperator respondit: In hoc tali morbo optima est medicina, Patientia. Hæc linguam, hæc manus, hęc cogitationes, hæc & animum in officio continet.

II. Patientiæ cum elogia, tum documenta plurima sunt; nos hic pauca delibabimus, ex Afro sed erudito scriptore Tertulliano.

1. *Patientia in tolerandis Injuriis.*

Dominus monet: Verberanti te in faciem, etiam alteram genam obverte; fatigetur aliena improbitas patientia tua. Plus improbum

probum illum cædis sustinendo quam ulciscendo, ab eo enim vapulabit, cujus gratia sustines *a*. Si linguæ amaritudo maledicto sive convicio eruperit, respice dictum; Cum vos maledixerint, gaudete.

2. Patientia in continendo Vindicta.

Summus impatientiæ stimulus, ultionis libido, negotium curans aut gloriæ, aut malitiæ *b*. Sed gloria ubique vana, & malitia nunquam non Domino odiosa, hoc quidem loco maxime, cum ab alterius malitia provocata, superiorem se in exequenda ultione constituit. Quid autem refert inter provocantem & provocatum, nisi quod ille prior in maleficio deprehenditur, at iste posterior! Tamen uterque læsi hominis Domino reus est qui omnem nequam & probibet, & damnat. Absolute itaque præcipitur malum malo non reddendum.

3. Patientia in refrenanda eadem Vindicta.

Quem honorem litabimus Domino, si nobis arbitrium defensionis arrogaverimus *c*? Quid credimus judicem illum, si non & ultorem? Qui vindicat se, honorem unici judicis abstulit, hoc est, Dei. Quid ergo mihi cum ultione, cujus modum regere non possum per impatientiam doloris? Quod si patientiæ incubabo, non dolebo: si non dolebo, ulcisci non desiderabo.

 Nihil

a *Tertull. l. de Patientia cap* 8. b *Idem c.* 10. c *Idem cap.* 9. 10. *&* 5.

Nihil impatientia susceptum sine impetu transigi potest; quicquid impetu actum est, aut offendit, aut corruit, aut præceps abit. Nam, ut compendio dictum sit; Omne peccatum impatientiæ adscribendum.

4. *Patientia in bonorum Iactura.*

Patientia in detrimentis, exercitatio est largiendi. Non piget donare eum, qui non timet perdere. Alioqui quomodo duas habens tunicas, alteram earum nudo dabit, nisi idem sit, qui auferenti tunicam, etiam pallium offerre possit? quomodo amicos de Mammona fabricabimus nobis, eum in tantum amaverimus, ut amissum non sufferamus? peribimus cum perdito *a*.

Gentilium est, omnibus detrimentis impatientiam adhibere, qui rem pecuniariam animæ anteponunt. Nos vero secundum diversitatem, qua cum illis sumus, non animam pro pecunia, sed pecuniam pro anima deponere convenit, seu sponte largiendo, seu patienter amittendo. Totum licet sæculum pereat, dum patientiam lucrifaciam. Quos enim felices Dominus nisi patientes nuncupavit?

5. *Patientia in aliis Afflictionibus perferendis.*

Gaudere & gratulari nos decet dignatione divinæ castigationis: Ego, inquit, quos amo, castigo. O servum illum beatum cujus emendatione Dominus instat, cui dignatur

a Idem. cap. 7. v. 8.

gnatur irasci, quem admonendi dissimulatione non decipit. Patientia in omni sexu, in omni ætate formosa est *a*. Patiens implet legem Christi. Non licet ergo nobis ulla die sine patientia manere: Malum patientia non facit. Dilectio omnia sustinet, omnia tolerat, utique quia patiens. Vndiq; igitur adstricti sumus officio patientiæ administrandæ.

6. Patientia vestis, & habitus.

Vultus Patientiæ tranquillus *b*. frons pura, nulla mœroris aut iræ rugositate contracta: remissa æque in lætum modum supercilia, oculis humilitate, non infelicitate dejectis. Os taciturnitatis honore signatum. Color qualis securis & innoxiis. Motus frequens capitis in diabolum, & minax risus. Ceterum amictus circum pectora candidus, & corpori impressus, ut qui nec inflatur, nec inquietatur. Sedet enim in ejus throno Spiritus mitissimus & mansuetissimus; non turbine glomeratur, non nubilo livit, sed est teneræ serenitatis, apertus & simplex, quem tertio vidit Elias. Nam ubi Deus, ibi & alumna ejus Patientia.

7. Patientiæ elogia.

Satis idoneus Patientiæ sequester Deus *a*. Si injuriam deposueris penes eum, ultor est: si damnum, restitutor est: si dolorem, medicus est: si mortem, resuscitator est. Quantum Patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem?

a *Idem. c. 11. & 12.* b *Idem. c. 15.*
c *Idem. cap. 15.*

torem? Nec immerito. Omnia enim placita ejus tuetur, omnibus mandatis ejus intervenit. Fidem munit, pacem gubernat, dilectionum adjuvat, humilitatem instruit, pœnitentiam expectat, exomologesin assignat, carnem regit, spiritum servat, linguam frenat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyria consummat: pauperem consolatur, divitem temperat, † infirmum non extendit, ‡ valentam non consumit, fidelem delectat, gentilem invitat, servum Domino, Dominum Deo commendat, feminam exornat, virum approbat, amatur in puero, laudatur in juvene, suspicitur in sene.

Ergo amemus patientiam Dei, patientiam Christi; rependamus illi quam pro nobis ipse dependit. Offeramus patientiam spiritus, patientiam carnis, qui in resurrectionem carnis & spiritus credimus. Ita Tertullianus de Patientia.

III. Theodoretus narrat, diabolum Iacobo anachoretæ sævissimas plagas minatum. Cui Iacobus ad omnem patientiam compositus serena fronte, vultuque tranquillo, qualis esse solet Patientiæ. Si à Deo tibi permissum est, inquit, percute me, plagas libenter accipiam, ut qui à Domino, non à te feriar. Si autem hoc tibi permissum non sit, non percuties, sed nec tanges me,

† *Augendo morbum.* ‡ *Felle ac cholera, uti facit impatientia.*

me, ringaris licet, & millies insanias. Idem quilibet nostrum omnibus iis quos hostes credit, liberrime dixerit. Si vobis à Deo potestas facta est, agite, verberate me, lacerate dentibus, injuriis omnibus onerate; frustra restitero; sin autem licentia vobis concessa non sit, quamvis ingentes rictus pandatis, & dentes acuatis, non me mordebitis; tutus sum.

Beatissimus Pontifex Gregorius Magnus, non tantum illustrissima patientiæ documenta scripsit, sed ea exemplo insuper firmavit, cœpitque facere & docere *a*. Nam Imperatori Mauritio, à quo varie vexatus est, rescripsit in hunc modum: Quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, apud tremendum examen illius, aliquid mihi remedium esse suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, Auguste, eundem Dominum tanto nobis amplius placatis, quanto me ei male servientem districtius affligitis.

Superi! quam hoc patienter & submisse! Idem rectissime dixit: ‡ Cuivis dolori remedium est Patientia. Quis sanctorum sine patientia coronatus est?

Ajunt Grammatici nullam esse regulam, cui non sua sit exceptio. At vero hæc Patientiæ regula sine omni exceptione est. Ideo divinus Paulus tam stricte præscribens: Patien-

a *Greg. lib. 4. Epist. 31.* b *Gedult, zahlt alle schuld.*

Patientes, inquit *a*, eſtote ad omnes. Cum omni humilitate, & patientia.

Patientia excerenda eſt omni loco & tempore, ad omnes homines, in rebus omnibus, ſine exceptione. Neque enim ulla virtus ſine patientia perfecta eſt. Vice verſa: Impatientia matrix eſt in omne delictum, diffundens de ſuo fonte varias criminum venas. Nunquam impatiens obſequitur, nunquam patiens obluctatur. Natales impatientiæ in ipſo diabolo deprehendi poſſunt. Impatientia ſtultitiæ turpiſſimæ, & amentiæ parens eſt. Quid enim ſtultius, quid amentius quam ſuum ſibi malum ultro conduplicare? præmium patienti promiſſum abjicere?

Impatiens ſi obolum amittat, totam crumenam abjicit: cum ei culmus ſubtrahitur, totos ſpicarum manipulos incendit. Sic inter aulicos dominos Rudolphi II. Cæſaris fuit † è magnatibus Imperatorii cubiculi, qui mane frigidam allaturus ſuo Cæſari ad lavandam faciem, vitrum ferebat cryſtallinum, ſed quia operculum excidit incautiori, totum poculum humi alliſit cum dicto: ‡ Habeat diabolus & equum, qui rapuit ephippium. Sic uno jactu * quadringentos philippeos abjecit: tanti enim cryſtallinum illud æſtimabatur.

Sic

a *1 Theſſ. c. 5. v. 14. Eph. 4. 2.* † *Ein Kammer Herr.* ‡ *Hat der Teuffel den Sattel, ſo hab er das Roſz darzu.* * 400. *Gulde thaler.*

Sic sæpe malum levissimum malo ingenti geminatur; sic incommoda non grandia damnis maximis per impatientiam augentur.

Salomonis scitum agnosce *a* : *Qui impatiens est, sustinebit damnum.* Quo enim aliquis contumacius patitur, tanto gravius sentit quod patitur. Sic laqueos fera dum jactat, astringit; sic aves viscum, dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum est jugum, quod non minus lædat ducentem quam repugnantem. Ideo qui sapit, in omnibus patientiæ studet. Fatuus nec agere scit, nec pati. Luculenter Salomon: Qui patiens est, inquit *b*, multa gubernatur prudentia: Impatiens operabitur stultitiam.

Ideo divus Gregorius dixit *c* : Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto convincitur minus patiens. Ita prorsus est, hoc quisque stultios est, quo impatientior. Quod & Salomon affirmantissime dixit *d* : Doctrina viri per patientiam noscitur. At fatui, seu, impatientes in seipsos etiam bacchantur, mensam evertunt, pocula affligunt, capillos evellunt, femur pectusque percutiunt, subinde caput in columnas impingunt, uti Augustus Cæsar alliso in parietem capite clamabat : *Redde legiones, Vare, Redde legiones.* Nimirum omnis indignatio in tormentum suum proficit.

IV. In-

a *Prov.c.19.v.19.* b *Prov.c.14.v.29.& 17.* c *Greg.ho.35.in Euang.* d *Prov.c.19.v.11.*

IV. Inde & illud ſequitur, ut minimis ſordidiſque rebus exacerbemur: parum agilis eſt puer, fornax non tempore calefacta, turbatus torus, menſa negligentius poſita, mox concitati bilem & impatientiam effundimus: indignamur calamo quo ſcribimus, equo quo vehimur, veſti qua induimur. Hinc illæ voces: Ecquis diabolorum hunc hominem advexit? quis malus corvus improbum hunc laborem attulit? Vnde moleſtum hoc & intolerandum onus? Vt me fatigat res hæc nihili! Vt me nequiſſimi homines iſti peſſundant! quin & ego illos: quin opus hoc moleſtiſſimum ad Garamantas mittto: Ita nos cum laboribus ac crucibus noſtris miſere luctamur.

Quam hic opportune, ut aſina Balaami, tam labores quibus frangimur, quam cruces noſtræ quibus figimur, loquantur, & dicant quod Moſes & Aaron populo *a*: Nos quid ſumus: nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Crux quævis vere dixerit: Ego, quid feci tibi, quod adeo adverſus me ſtomacharis? Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. † Des hoc, obſecro, patientiæ, & ſuſtine paullulum miſer eſſe; omnia centuplicato fenore penſabuntur.

Sed nimis multa, inquis, nimiſque gravia nos ſimul infeſtant. Itane, ô mortales, patientiæ laudem feremus, aut levia patiendo?

a *Exod. c. 16. v. 8.* † *Thut ein ubrigs.*

tiendo? Erudite & ad rem Gregorius: Pensate quæso, inquit *a*, ubi erit patientia, si deest quod toleratur? Ego Abel esse non suspicor, qui Cain non habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecti esse boni non possunt, quia minime purgantur Ipsa enim malorum societas, purgatio bonorum est.

Quapropter illud assidue inculcandum foret. *Patienter*, obsecro, *Patienter*, vel Christi caussa, quæso, *Patienter*. Cuivis dolori remedium est Patientia. Et quemadmodum lentioribus illis & pigris semper occinendum est: Eja impigre, eja expedite ac velociter: Sic nobis tam impatientibus perpetuo ingerendum, Eja patienter, mi Christiane, patienter: & hoc, & illud, & istud, & omnia patienter.

Hic opus ephebo monitore, qui Philippum Macedonum regem quot diebus salutavit his vocibus: *Homo es*. Hic ipse horis singulis, aut etiam singulis horæ partibus nos inclamet: Amabo toleranter, & æquo animo: quicquid urit aut premit, ‡ patienter accipiendum est.

V. Nos sæpe nostrum ipsi obliviscimur, nec recordamur in exilio nos agere, quod miseriarum omnium patientes esse vult.

Eho Christiani, quid delicias expetimus

a *Greg. tom. 4. lib. 9. epist. 39. post. init. mihi pag. 344.* ‡ *Es muſz gelitten vnd gestritten sein.*

mus tam anxie? paradiſum perdidimus, & inde jam pridem exulamus. Nos quidem iter hoc relegimus, & reflexo gradu in paradiſum tendimus ſed nondum pervenimus. Qui ſine patientia, hoc iter putat tranſmitti poſſe, is ſimilis eſt ei, qui in pluviis penula & pileo inter hoſtes ſcuto & gladio caret.

Patiens undequaque armatus, & velut cataphractus eſt, & quod glorioſiſſimus victoriæ genus, univerſos hoſtes debellat, non feriendo, ſed patiendo. Patiens per prunas, velut per roſas graditur, quod beatus Tiburtius fecit vivis carbonibus velut floribus inambulans *a*. At, Nunquid poteſt homo ambulare per prunas; ut non comburantur plantæ ejus *b*? Prunas feliciter calcat, quiſquis ærumnas patienter ſuperat.

His patientiæ viribus munitus Iſaias ſecatur, & de Domino non tacet; lapidatur Stephanus, & veniam hoſtibus ſuis poſtulat; Apoſtoli flagellantur, obtruncantur, crucifiguntur, & cũ crucifixo Chriſto triumphant *c*. Patientia opus perfectum habet.

Patientia, ut Cyprianus loquitur *d*, tentationes expugnat, perſecutiones tolerat, paſſiones conſummat. Ipſa eſt quæ fidei noſtræ

a *Natalis Tiburtii* 11. *Auguſti. de eo Surius tom.* 1. *in actis S. Sebaſtiani* 20. *Ianuar.*
b *Prov. cap.* 6. *v.* 28. c *Iacobi c.* 1. *v.* 4.
d *Cyprianus tract. de Patient. ſerm.* 3. *initio.*

ſtræ fundamenta firmite munit. Patientia, Tertulliani elogio, in omni ſexu, in omni ætate formoſa eſt. Patientia, omnium virtutum tutela, patientia thorax impenetrabilis eſt. Auguſtini encomio *a*, Omnis patientia dulcis eſt Deo. Herbam Plinius Nyctilopam vocari ait *b*, quoniam noctibus è longinquo fulgeat, nam ignei coloris eſt, & foliis ſpinæ. Hac Parthorum reges ad vota ſuſcipienda utuntur. En ſymbolum Patientia præclarum ſpinis patientia undequaque non tam cingitur, quam munitur ut foliis: Ignei coloris eſt, & inter afflictiones nativo ſplendore fulget, nunquam illuſtrior, quam cum Chriſti cauſſa ærumnoſior.

In Gymnaſio Patientiæ, unum eſt levamentum malorum omnium, Pati, & neceſſitatibus ſuis obſequi. Vox optimi ſcriptoris eſt *c*: Qui melius ſcit Pati, majorem tenebit pacem. Iſte eſt victor ſui, dominus Mundi amicus Chriſti, & hæres cœli. Si non uteris undique ſcuto Patientiæ, non eris diu ſine vulnere.

T CA-

a *Auguſt. in Pſal.* 42. *circa med.* b *Plin. lib.* 21. *nat. hiſt. cap.* 11. *initio, ubi hæc herba etiam Nyctegretum & Echenomichon appellatur.* c *Sen. l.* 3. *de Ira c.* 16. *Thomas à Kemp. Imit. Chriſti l.* 2. *c.* 3. *fine. Et l.* 3. *c.* 35. *initio.*

CAPVT II.
Afflictiones subeundas esse Hilariter.

ÆGyptius rex Pharao, quod divinæ Voluntati contumaciter repugnaret, & Hebræum populum nollet dimittere, variis calamitatibus exagitatus est *a*. At ubi tantus jumentorum ac hominum numerus est interfectus, Hebræos ultro ad abitum impellens: Surgite, inquit, & egredimini à populo meo, vos & filii Israël: Ite, immolate Domino, sicut dicitis. Vrgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter. Hebræi quo magis urgebantur, eo lætiores exibant, & ore renidenti valedicebant, siquidem Ægyptum omnem optimis quibusque spoliaverant.

Quicunque in Patientiæ gymnasio profecerunt, fronte lætissima valedicunt Ægypto, Mundum res sibi suas habere jubent, ab adversis urgeri gaudent. Atque hic ipse alter est ferendæ calamitatis modus, *Hilariter*. Itaque adversa omnia non solum *Patienter*, sed & *Hilariter* esse toleranda hôc capite docebimus.

1. Germanis vetus verbum est: * Iam pæne vicit, qui gladium animose strinxit. ‡ Et certe in re mala si animo utare bono, adju-

a *Exod. cap.* 12. *v.* 31. & 33.
* *Frisch gezuckt, ist halb gefochten.*
‡ *Guter Muth, ist halber Leib.*

adjuvat. Ideo quo gravius incumbunt mala, eo quisque sibi animosius dicat: Tu, ne cede malis, sed contra audentior ito. Quid vane lamentaris? hæc mala non cedunt lacrymis. Animus erectus, alacer, Deoque fidens omnia triumphat mala. Quid juvat, si mœroribus teipsum excrucies? Animo frangi, est velle vinci. Ignavissima mors est seipsum enecare luctu. Rarissime vicit, qui victoriam ante pugnam desperavit.

In gymnasio patientiæ, ut scias, nemo te unquam doctorem salutabit, si vegetus atque lætus tibi desit animus. Hic certe, si usquam, audendum est, & ‡ generose in hostem eundum. Quare age, & quod ferendum est, *hilariter* perfer. Canta cum Psalte regio *a*: Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Animus dejectus & marcidus triumphis omnibus obstaculum ponit. Nicetas Choniates optime dixit: Alacritas quid non facit, & animus in re mala bonus?

Videte Christum Dominum, qui proposito sibi gaudio crucem sustinuit, confusione contempta *b*. Duplex præmium Servator obtinuit: Et sibi, & nobis; Sibi quidem, humani corporis gloriam & dominium in orbem. Nobis autem gratiam & sa-

‡ *Versagter Man, kam niemit Ehren vom Plan.* a *Psalm.* 115. *v.* 13. b *Hebr. cap.* 12. *v.* 2.

lutem tam animi quam corporis. Hoc præmio, ſeu *gaudio ſibi propoſito*, cruciatus omnes ſic temperavit, ut mortem & acerbiſſimam, & ignominioſiſſimam ſubiturus, lætitiam tamen præ ſe ferret admirandam. Ideo, *confuſione contempta*. Deſiderio, inquit *a*, deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Eheu, cruentum paſcha! Nihilominus deſiderabat illud, & velut epulum delicatiſſimum aditurus, Hieroſolyma lætus ac hilaris feſtinabat. Exultavit ut gigas, ad currendam viam *b*. Quam viam illam? E domo Pilati in Golgotha; ideo & in via hac defleri ſe vetuit.

Enimvero non ſolum jam necem obiturus diriſſimam, animo libente prolixoque, vultu hilari ac læto ſeipſum victimam offerebat, ſed primo etiam momento quo carnem induit in matris utero, jam crucem & omnia ordine patienda ſibi habuit præſentiſſima. Ita Chriſtus dum homo fuit, flagella ſemper & crucem velut oculis aſpexit ‡. Hinc recte dixerim Chriſtum, non tantum tribus horis, ſed triginta tribus annis & amplius, excruciatum in cruce, & tamen *propoſito ſibi gaudio*, patientiſſime cuncta ſuſtinuit.

II. Sic & diſcipuli Domini, plagis & ignominiis ſaturati, plagas tamen & ignominias

a *Luc. cap. 22. v. 15.* b *Pſal. 18. v. 6.*
‡ *Probe hoc notetur.*

minias esuriebant in Domini sui gratiam. Nam, Illi quidem ibant gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati *a*. Hebræi Pontifices & sacerdotum principes inter se anxie disquirunt: Quid faciemus hominibus istis *b*? Quo vinculis & flagris acerbius castigantur, eo ardentius hominem crucifixum pro concione laudant: minas contemnunt, carceres lætitia magna subeunt, verbera ingenti gaudio excipiunt. *Quid faciemus illis?* Chrysostomus: Flagellabantur Apostoli, ait *c*, & gaudebant: vinciebantur, & gratias agebant: lapidabantur, & prædicabant. Hanc & ego quæro lætitiam.

Atque hoc est *Hilariter* pati pro Domino, contumelias honori ducere, ærumnas inter voluptates veras numerare. Etsi quid patimini, ait Apostolus Petrus *d*, propter justitiam, beati. Omne gaudium existimate, inquit Iacobus *e*, cum in tentationes varias incideritis. Beatus vir qui suffert tentationem. Soli hoc Petrus & Iacobus ajunt? Christus ipse: Beati estis, inquit *f*, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, mentientes propter me:

T 3 gau-

a *Actor. cap. 5. v. 41.* b *Actor. cap. 4. v. 16.* c *Chrys. tom. 5. hom. 54. ad Antioch. pop. mihi pag. 307.* d *1 Petri c. 3. v. 14.* e *Cap. 1. v. 2. & 12.* f *Matth. cap. 5. v. 11. & 12.*

gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Sed hanc philosophiam plurimorum mollities non capit.

Henricus suso vir religiosus & sanctus, ingenti fiducia Deum sic allocutus *a*: Hoc est, Domine, inquit, quod quosdam tam male habet, eaque caussa ajunt te paucos habere amicos, quod ita dure & aspere tractes eos in hoc Mundo: hinc etiam fit, ut plures à te deficiant. Quid ad hoc, mi Domine, respondes? Enimvero vir iste rerum divinarum gnarus, calamitates tam pretiosa dona, tamque hilariter esse accipienda scivit, ut dixerit: Si centum annis, & flexis genibus Deum oremus, non sumus digni ut crucem unicam accipiamus. Num ergo non hilares simus, cum Deus paterno favore nos castigat? Quam hilaris Paulus? Hinc illæ Pauli voces *b*: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Et *c*; Immolor super sacrificium fidei vestræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis, idipsum vos gaudete, & congratulamini mihi. Nivis cumuli, ait Chrysostomus, in eum devolvuntur quotidie, & est quasi in paradiso. Vnde Stephani vultus sicut Angeli radiabat? Caussam Hilarius Arelatensis assignans: Hoc, inquit *d*, ex abundantia lætitiæ,

a *Suso lib. dialog. c. 10.* b 2 *Corinth c. 7. v. 4.* c *Philip. c. 2. v. 17.* d *Hilar. Hom. de S. Steph.*

lætitiæ, gaudii, & cujuſdam gloriæ cordis prodiit. Cepit nimirum Stephanus, quod dixit Iacobus *a*: Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.

III. Vaticinatus Zacharias *b*: Et erunt quaſi fortes Ephraim, inquit, & lætabitur cor eorum à vino. Ita Ioſue Ephraites ſpe uberrimæ regionis, periculis ſeſe omnibus intrepidus objecit. Vnde hoc robur, hi animi? Lætabitur cor eorum quaſi à vino. Vinum, felicitatis æternæ ſymbolum, in adverſa omnia tam animoſos reddit. Nam, Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ *c*. Nunc lætamur, *ſed quaſi à vino*, necdum enim beatitatem manu tenemus. Spe gaudentes, illuc anhelamus *d*. Hinc Chriſtiani martyres plane impavidi, ridentes, lætabundi carnificinas, cruces, patibula, rotas ac rogos aſcendebant; cor eorum lætabatur ab hoc vino. Auguſtinus de his: Talia, inquit *e*, agentes & patientes ſe lætiſſimos exhibebant. Volupe illis erat, obſequiis illius ſeſe impendere, qui pro ipſis pertuliſſet graviora. Inde inexplicabile præmium eos mirifice accendebat.

Quocirca *Hilariter*, ô Chriſtiani, obſecro, *Hilariter* ad patiendi metam decurramus. Non monſtratur nobis crux alta quam

a *Iac. c.* 1. *v.* 2. b *Zach. c.* 10. *v.* 7.
c *Pſal.* 35. *v.* 9. d *Rom. c.* 12. *v.* 12.
e *Auguſt. ſerm.* 12. *de Sanct.*

membris nostris vestiamus, non equulei è quibus vulnerati pendeamus, non candens craticula quam premamus, non lapides quos purpuremus, non sartagines quas impleamus. Quotidianæ miseriæ cruces sunt nostræ, mites admodum & tolerabiles. Quid refugimus? † Vbi plus laboris plus & mercedis erit; si operosior pugna, nobilior erit & corona. Ergo, *Hilariter.*

Germani olim tibicinem in nuptiis quandoque sic animabant: ‡ Age Choraules, inflà tibiam lætificante spiritu. Quo magis in mala præcipitamur, eo animosius nosipsos hortemur: Eja Stephane, Eja Ioannes, Eja Paule *Hilariter*, lauda Deum ob hoc ipsum, quod te velit esse miserum. Cave, amarities animum aut linguam occupet *a*. Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa. Qui miserias mœste ac dolenter tolerat, idem facit, ac si pulcherrimam chelin aut testudinem, qua canere debuisset, parieti allidat. Quod verissime dixit Augustinus: Si in tribulationibus defecisti, citharam fregisti. Nimirum, in mœrore animi dejicitur spiritus, ait

† *Grossere Arbeit, besserer Lohn:*
Langerer Streit, herrlicher Cron;
Mehr gelitten, mehr gevvunnen.

‡ *Pfeiff auff Lanx, vnd lasz dirs Maul nit bitter sein.*

a *Proverb. cap. 17. v. 22.*

b *Aug. in Psal. 42. circa med.*

ait Hebræus Sapiens, additque *a*: Si desperaveris lassus in die angustiæ, imminuetur fortitudo tua. Iam fracta est testudo & cithara, jam fidium concentus periit.

Videte mihi Tarsensem Paulum, quam ille citharam suam non fregerit! audite quam illa perite luserit: Gandeo, inquit *b*, in passionibus. Hoc idem Petrus nos æmulari jubet *c*: Communicantes Christi passionibus gaudete.

Tabellarius è cœlo Tobiæ domum ingressus: Gaudium, inquit *d*, tibi sit semper. Vbi cithara tua est Tobia? quin Deo canis? quin mœrorem hilaritate vincis? At Tobias: Quale, inquit, gaudium mihi erit? fortunis exutus, oculis captus, amicis destitutus sum. Sed instat juvenis è cælo: Gaudium tibi sit semper. Cui denuo dixerit Tobias: Exultat gaudium à domo tam luctuosa. Angelus: Non potest ibi esse luctus, ubi fons gaudii est, divinus favor. Tobias: Serio ærumnosis difficile est luctum premere. Sed Angelus iterum. In proximo est, inquit *e*, ut à Deo cureris. Forti animo esto.

Quare, ô mi Tobia, & ô mi Christiane, gaudium tibi sit semper, etiam inter lacry-

T 5 mas.

a *Proverb. cap.* 15. *v.* 13. *cap.* 24. *v.* 10. b *Coloss. cap.* 1. *v.* 24. c 1 *Petri c.* 4. *v.* 13. d *Tob. cap.* 5. *v.* 12. e *Ibid. vers.* 13.

mas. Chryſoſtomo teſte: Nullum armaturæ genus validius, quam gaudere ſecundum Deum. Cum rebus adverſis, inquit a, premimur, gaudeamus: hoc enim eſt peccatorum expiatio.

IV. Neque omnem tamen triſtitiam accuſamus, illam minime, quæ *pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur* b. Chriſtus eo fere tempore quo dixerat: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: Et illud pronuntiavit: Surgite, eamus. Et ſimul animoſo progreſſu hoſtibus ſemet obvium tulit. Non male conveniunt, & in una ſede morantur, Gaudium & Lacrymæ. Fluant genæ lacrymis, feſtivis cantibus ſonabunt ora; expalleſcat vultus, conſtabit ſibi animus & gaudebit. Paulus; Quaſi triſtes, inquit c, ſemper autem gaudentes. In omnibus exhibeamus nos metipſos ſicut Dei miniſtros in multa patientia. *Quaſi triſtes*: nam omnis triſtitia proborum (quod Anſelmus notat) brevi diſſipatur; umbra eſt, & ſomnium. Duremus; umbra fugit, ſomnium evaneſcit.

Sylveſtre prunum, & immaturus botrus os contrahunt, ſed ſtomachum non evertunt: ejus generis ſunt miſeriæ noſtræ; vellicant & turbant, at, ſi nolis, lætitiam veram non exturbant. Gladiatores aſpice; in are-

a *Chryſ. tom. 5. hom. 57. ad pop. Ant. poſt initium. pag. 361.* b *2 Cor. c. 7. v. 10.*
c *2 Corinth. c. 6. v. 4. & 10.*

arenam vix unquam ſine ſanguine deſcendunt: ad vulnera tamen tripudiando properant: & ſæpe in palæſtra dum plurimus fluit ſanguis, plurimum ridetur.

Et nos in palæſtra ſumus: hic nihil turpius quam flere, Diſcamus ergo & noſtro de vulnere noſtrum ipſi ſpectare ſanguinem, ſed ſine ploratu. Quiſquis divinæ Providentiæ ac Voluntati pleniſſime ſe tradit, perpetuam inde Voluptatem capit, etiam cum graviſſimis incommodis conflictatur. Hic talis, velut veteranus miles, ſuum ipſe ſanguinem intrepidus ſpectat. Quid magnæ artis eſt, Lætum eſſe, cum bene eſt? hoc & impatiens quiſque novit: Confitebitur tibi (Deus) cum bene feceris ei *a*. Si vero non fuerint ſaturati, & murmurabunt *b*.

Iacobi Magni conſilium eſt *c*: Triſtatur aliquis veſtrum? oret: æquo animo eſt? pſallat. Evolet in altum, cantet hilare, laudet Deum, non minus atque tres illi Hebræi juvenes, quibus flammæ fuerunt roſcidæ roſæ.

V. Ludovicus Granata de viro quodam religioſiſſimo imitatione digna commemorat hunc in modum: Vir ſanctus circumquaque tribulationibus ſeptum ſe videns, ajebat: Bonum quod expecto tam immenſum eſt, ut omne ſupplicium omneque tormentum mihi ſit voluptas. Hoc ſerium & Chri-

a *Pſal.* 48. *v.* 19. b *Pſal.* 58. *v.* 16.
c *Iacobi cap.* 5. *v.* 13.

Christianum gaudium est, posse carere omni gaudio.

Stephanus Eduensis antistes *a*, illud Deuternomii (Inundatione maris quasi lac sugent) sic explicat: Inundatio maris, abundantia tribulationis, quæ tunc sugitur, cum dulcis à justis reputatur. Lac nutrimentum parvulorum, tribulatio pabulum fit electorum. Eluviem hanc maris utique suxit qui dixit *b*: Sed & gloriamur in tribulationibus.

Hoc sanctorum hominum proprium est; quo afflictiores jacent in terra, hoc erectiores animo in cælum evolant. Vix ullus regum Ezechia melior, sed pæne nullus etiam eo afflictior, ille tamen cladibus suis omnibus superior, erecto semper & magno in Deum animo ferebatur.

Ferunt Bohemiæ regem, VVenceslaum, cum profligato exercitu fractisque viribus captivus teneretur, interrogatum, quo animo esset, respondisse: Nunquam meliori. Se namque humanis præsidiis vallatum, rarius de Deo cogitasse; nunc iis omnibus exutum in Deo spem omnem locare, nec fere aliud quicquam cogitationibus suis interesse, quam Deum, qui sperantem in se minime sit deserturus. En, quod dixi, quo calamitosiores probi, hoc & alacriores attolluntur in divina.

Roma-

a *Vixit hic auctor anno 950. scripta ejus extant tom. 6. bibliothecæ SS. PP. editione secunda.* b *Rom. c. 5. v. 3.*

Romanus Sapiens iterum iterumque ac denuo & ſæpius quærit *a*: Quid præcipuum in rebus humanis eſt? Reſponſum ab ipſo iſtud eſt: Poſſe læto animo adverſa tolerare: quicquid acciderit, ſic ferre, quaſi tibi volueris accidere. Debuiſſes enim ferre, ſi ſciſſes omnia ex decreto Dei fieri. Flere, queri, ingemere, deſciſcere eſt. Quid eſt præcipuum? Animus contra calamitates fortis & contumax; luxuriæ non adverſus tantum, ſed & infeſtus. Quid eſt præcipuum? Altos ſupra fortuita ſpiritus attollere, hominis meminiſſe, ut ſive felix eris, ſcias hoc non futurum diu: ſive infelix, ſcias hoc te non eſſe, ſi non putes.

Itaque, Chriſtiani, alacriter & hilare ferendum eſt, quicquid adverſorum ex alto immittitur. Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus *b*. Proficiendum eſt, nec ſemper in claſſe infima hærendum; nec unquam nobis tam præclare profeciſſe videamur, quin *paullo majora canamus*. In gymnaſio patientiæ primas non obtinet, qui ſolum patienter tolerat patienda ſed qui etiam libenter, & hilariter. huic primum aut inter primos debetur præmium. Hilarem datorem diligit Deus.

CA-

a *Senec. l.3. Nat.quæſt. Exord. mihi p.* 709.
b 2 *Corinth. cap. 9. v. 7.*

CAPVT III.

Afflictiones perferendas esse Constanter.

PVerorum lusus est flagello ‡ turbinem torquere. Hunc lusum sic instituunt: Cum turbo multiplici gyro jam fatigatus vertigine laborat, jamque collapsurus videtur, puer illum flagello ferit, & in novos erigit gyros. Iam iterum fessum, flagello iterum iterumque increpat, ut rursus se rotet turbo. Hunc lusum Deus in Orbe terrarum ludit:

Dii nos quasi pilas homines habent.

Plurimi jam jamque perituri videntur, cum ecce adest Deus, & ruiturum erigit flagello; verberat, ut firmet; vulnerat, ut sanet; dejicit, ut erigat; malis onerat, ut bonis omnibus æternum cumulet. Nos pilæ, nos turbines sumus; qui pilam impellat, qui turbinem intorqueat, Deus est, qui quidem tot ictibus & impulsibus hoc agit, ut bajuli crucis non solum *Patientes* & *Hilares*, sed & *Constantes* simus. Atque hic tertius ferendæ crucis modus, *Constanter.* Quæ autem Constantia in adversis sit necessaria, nunc docebimus.

I. Eundem semper habere vultum Socratis est, dicebant veteres. Nos paullo aliter: Eandem semper habere mentem, Christiani est. Et hæc querelarum pæne ma-

‡ *Dopff Spielen.*

ne maxima in gymnasio patientiæ, plurima bene inchoari, male finiri. Malus finis est, finem ante finem facere. Quid, quæso, sentiendum de crucigero illo, qui die Christi patientis ligneam crucem ingenti conatu, obviisque humeris in se recipit, sed ubi onus opinione gravius persentiscit, mox molem pineam ad proximas ædes acclinans: Ego, ait, succumbo: tu vide quem alium pro me bajulum nanciscaris, qui te domum reducat. Hic quidem inter crucigeros esse cœpit, non permansit. Ita nonnunquam pauperes & viribus exhausti homines, lignorum fascem in silva suscipiunt foco deportandum. Sed onus, quod inter eundem solet crescere, in via demum abjiciunt: Ita nos consumpta denique omni patientia, in querulas voces erumpimus: Quis improbis & insanis his laboribus non tandem succumbat? Cui fibra tam cornea est, ut tot cladibus non frangatur? Quis tam aheneus, ut perferendis tot ærumnis par sit? Prolixæ sunt nimis hæ miseriæ, nec finem sui reperiunt. Ita tandem languemus, cadimus, jacemus.

Qui perseveraverit, ô boni, qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit *a*. Christi Domini in cruce constantia quam varie, & quam valide fuit tentata? Si rex Israel, ajunt si filius Dei est, descendat nunc de cruce, & credemus ei. Verum, ut Chrysostomus

a *Matth. cap. 10. v. 22.*

mus perquam eleganter: Ideo, inquit, de cruce non descenderat, quia filius Dei erat: Cui non difficile descendere de patibulo, qui potuit resurgere de sepulchro. Sed quia patientiam docebat, inquit Augustinus a, ideo potentiam differebat. Filii Dei constantes sunt, nec antequam *Consummatum est*, pronuntiarint, finiunt.

Permissum est quidem conceptissimis his verbis precari: *Pater, transeat à me calix iste.* Sed addendum semper: *Veruntamen, non, mea, sed tua Voluntas fiat.* Calicem hunc amarissimum, si sic velis, ô Deus, usque ad ultimas fæces exhauriam.

Aurificis est scire, quamdiu auro sit in igne sudandum, nec aurum prius ex hoc balneo educitur, quam satis esse purgatum constet. Ita sane non nostrum est nosse tempora, vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate *b*. Nos aurum, Deus aurifex est; flammas exibit aurum, cum visum fuerit aurifici.

Et videte pertinacissimam multorum in rebus vilibus ac fluxis constantiam. Quoties audire est voces illas: Non cesso, non desisto; quod cœpi, pertextam, quod aggressus sum pervincam; Aut Cæsar, aut nullus; aut vincendum, aut moriendum; nullam quietis partem capiam, dum hoc effecero. En constantiæ specimina!

Qui

a *Aug. tract. 37. in Ioan. fine.*
b *Actor. c. 1. v. 7.*

Qui fit igitur quod in patientiæ gymnasio tam cito, tam facile noſtra langueſcat Conſtantia? Eſt qui dicat: *Non poſſum hoc amplius ferre.* Dic: *Non volo hoc amplius ferre.* Poſſes, ſi velles. Sed ut equi in longiore itinere fatiſcunt; ſic in malis diuturnioribus laſſeſcit noſtra patientia. Imo, quod turpius, quandoque vix mala nos tangunt, & malis cedimus, cæptis deſiſtimus, oblanguemus. Variamus quotidie judicium, & in contrarium vertimus, vitamque ſcindimus diverſiſſimis propoſitis.

Eam ob cauſſam Annæus prudentiſſime monens: Ante omnia, inquit *a*, hæc cura, ut conſtes tibi. Majus eſt ut propoſita cuſtodias, quam ut honeſta proponas. Sed pleriſque vita per luſum agitur: judicia noſtra non tantum prava, ſed & levia ſunt. Fluctuamus, aliudque ex alio comprehendimus: petita relinquimus, relicta repetimus: alternæ inter cupiditatem noſtram & pœnitentiam vices ſunt. Nemo proponit ſibi quid velit, nec ſi propoſuit, perſeverat in eo, ſed tranſilit: nec tantum mutat, ſed redit, & in ea, quæ deſeruit ac damnavit, revolvitur. Preme ergo quod cœpiſti, & patientiam perſevera. Noſti Siracidæ dictum: Stultus ut luna mutatur *b*. In gravi morbo eſt, qui ſic lunaticus eſt.

V II. Chriſtia-

a *Seneca de Otio ſapient. cap.* 1. *& Epiſt.* 20.
b *Eccleſ. cap.* 27. *v.* 12.

II. Constantiam Deus in omni honesto amat. Et quæso; Vbi, & qui simus; cogitemus. Dum vivimus, † tirocinii annos agimus, tyrones sumus, tirocinii domum habitamus, inter superos inferosque medii; prout jam bene constanterque nos tractaverimus; ita domum sortiemur æternam, & aut Superorum illam, aut inferorum. Deus nostræ nunc constantiæ experimentum capit, & præmium differt, ut cumulatius reddat.

Augustinus non immerito miratur, Deum Iacobo Patriarchæ tam familiarem, tanto tamen tempore celasse, quod filius Ioseph superstes ageret. Optimus senex mœrore conficiebatur ob Iosephum filium à feris, ut putabat laceratum. Mœrorem Deus nec verbulo mitigavit. Quid hoc sibi voluit? Iacobi constantiam tentavit. Ideo & luctum geminavit, cum amantissimus etiam Benjaminus à parente abstraheretur. Ipsius Iosephi constantiam quantis Deus experimentis inspexit? Decimum septimum annum egerat Ioseph cum à fratribus venderetur *a*. Decennio servíit; pudor illius quotidie ab hera blandissime sollicitatus est: at ille stuprum adeo constanter recusavit, ut nec minis, nec lacrymis, nec precibus vinci potuerit; in pudicitiæ proposito immobilis perstitit. Inde castissimus juvenis

† *Wir seynd in Novitiat vnd Probierjahren.* a *Gen. c. 39. v. 10.*

juvenis in maleficorum carcerem conjectus, ubi cum regio pocillatore ac pistore annum exegit. Duobus illis eductis, biennium insuper in vinculis traduxit, mira probitatis & patientiæ constantia. Nam innocentiam suam Deo committens, neque se defendere curavit, neque rem ita ut gesta erat indicare: sed vinculorum necessitatem constanter tulit, spe una se solatus, potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cujus certe vigilantissimam providentiam insigniter est expertus. Nam post triennium in carcere consumptum ad Pharaonem regem eductus, totius Ægypti Prorex salutatus est. Atque tunc annum egerat tricesimum, post quem octoginta deinde annis Ægypto præfuit, in summo dignitatis gradu, regi proximus. Nempe hic Dei mos est, longe majorem meritis mercedem, multoque semper amplius labore præmium largiri.

En patientis Constantiæ amplissimam dignitatem! Quapropter, quisquis es, esto fidelis usque ad mortem, & dabitur tibi corona vitæ *a*.

Omnem rerum naturam consideremus: Quid juvat artificium discere, non tamen ita perdiscere, ut artis specimen possis edere? Quid cursura certas, si prius consistas, quam ad metam pervenias! Quid Patientiæ gymnasium frequentas, si

a *Apoc. c. 2. v. 10.*

ſi diſcendi conſtantiam non cogitas? Nihil hic agit, qui dies compluſculos aut hebdomades vel menſes ſub ferulà Patientiæ triverit, demum in impatientiam erumpens dicat: * Sat diu diſcipulus fuit: veteres è ſcholis cantilenas nauſeo; deinceps mei juris ero; ad pileum evolabo. Apage tu mihi hos diſcipulos ab hoc gymnaſio. minerval fruſtra dant; nihil ſciunt, quamvis plurima diſcunt. Incaſſum incipiunt, quia cœpta non perficiunt. Conſtantia deeſt. Quid autem prodeſt incipere, ſi nolis perficere? Dei perfecta ſunt opera *a*. Hebræus rex Salomon vel inde laudatiſſimus eſt, non quod ſtruere templum cœperit, ſed quod ad faſtigium perduxerit. Ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam *b*. Chriſtus patientiſſimus in hac ſchola præceptor *c*, diſcipulos illos minime ambit, qui conatu ingenti ordiuntur, leges aliquamdiu obſervant, ſpem aliquam profectus faciunt, induſtriam non poſtremam adferunt; at paullatim flacceſcunt, ſcholas negligunt, meræ jam ſocordiæ ſe dedunt, tandem præter impatientiam veterem nihil ſciunt. Abite hinc deſides, exeſte

* *Der Geiſtlichen Suppen hab ich genug. Ad libertatem.* a *Deut. cap.* 31. *v.* 4. b 3 *Reg. cap.* 6. *v.* 14. c *Vide obſecro, mi Lector, Triſmegiſtum meum l.* 1. *c.* 8. *de Inconſtantia humana voluntatis.*

exeste inconstantes. Hic nemini eruditionis testimonium datur, nisi tam præclare se gesserit, ut jure de eo dici possit, *Cursum consummavit.*

Consummatum est, ultima omnium in hac schola prælectio est, qui hanc non didicit, in patientiæ gymnasio frustra fuit. Apocalypticus Angelus monet *a*: Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Hoc divus Basilius eleganti oratione exponit, qua quadraginta Martyrum constantiam extollit, qui Licinii Imperatoris ævo ad Armeniæ urbem Sebasten sub puro Iove, aura perfrigida, sæviente hieme nudi pernoctare jussi sunt, ita frigore necandi. Vox una omnium erat: Certemus, & emetiamur hoc stadium quod ingressi sumus, certamen excipient coronæ. Vocem firmarunt visa cœlestia. Nam unus aliquis è custodibus, dum vigilat, videt Angelos è cœlo submissos, qui triginta novem coronas inter Christianos milites partirentur. Hic ipse secum: Horum, inquit, quadraginta sunt: quadragesimi corona ubi est? dum hæc apud animum suum volvit, unus è beato illo numero, vitæ nimium amans, & tormentis impar in proximas thermas transiit. Ah, delicate martyr, quid agis; Mortem fugis? Imo ipsissimam mortem invenis, hoc ipso loco, quo effugiendam credis. Nam repentinas frigoris & caloris vices non tole-

a *Apoc. cap. 3. v. 11.*

rans miser, paullo post expiravit. O miserum ter miserum! incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdin. Brevissimos dolores horruit, in æternos incidit: & quia Constantiam amisit, supplicium incurrit sempiternum. At vero ceteri ad supremum usque halitum constantissime perseverarunt, corona digni, quia perseverantia pleni.

III. Et cur in gymnasio Patientiæ non perseveremus? Angusto temporis gyro miseriæ omnes clauduntur; celeri puncto finiunt dolores; tristius momentum æterna excipiet voluptas. Vitam illam expectamus, inquit Tobias *a*, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Sic currite, hortatur Paulus, ut comprehendatis.

Fuerunt qui Cynicum illum philosophum interrogarent hunc in modum: Dic, mi Diogenes, cur ætate tam provecta tuum adhuc dolium habitas, cur philosophiæ tam rigidæ non renuntias? Quibus ille: Ridiculi vos estis homines, inquit; si currerem in catadromo, num cessem currere jam metæ vicinus, ut alius mihi præmium præripiat? Ego vero potius cursu ferar concitatiore.

Quin & nos paria cogitamus: quid stultius quam deficere, cum fini sumus viciniores; Iam prope metam: contingimus, & cursum desinamus?

O passi

a *Tob. c. 2. v. 18. 1 Cor. c. 9. v. 24.*

O passi graviora! dabit Deus his quoque finem a,

Sed Diogene multo sapientium Assisias Franciscus, qui annis compluribus religiosissime sibi mortuus, tandem ultimæ cum Morte ductæ vicinus: Incipiamus, inquit *b*, ô fratres, servire Domino Deo nostro, quia usque nunc parum profecimus.

Itaque *constanter*, ô Christiani, *constanter*: pergendum est in incepto, & brevissimum iter reliquum alacriter conficiendum. Ad hoc duo præcipue nos juverint.

Primum est, *Suimet Accusatio*. In omnibus quæ patimur, reos nos fateamur. Pro se quisque dicat: Merito hæc patior: Ego quidem justissime affligor. Iustus es Domine, & rectum judicium tuum *c*. Rectissime dixit Augustinus *d*: Iudicia Dei plerunque occulta, nunquam tamen injusta. Quamdiu nosmet insontes credimus, & immerentes affligi, tamdiu & patientia languet, & constantia.

Ægyptii Proregis Iosephi fratres, profecto exploratores non erant, ut arguebantur, monetam etiam pro tritico fidelissime repræsentarant, dominicum scyphum neutiquã furati fuerant, nihilominus reos se professi: Merito, ajunt *e*, hæc patimur quia peccavimus in fratrem nostrum, idcirco venit

a *Virg.* 1. *Æn.* b *In vita* S. Francisci *c.* 14. c *Psal.* 118. *v.* 137. d *August. serm.* 82. *de temp.* e *Gen. c.* 42. *v.* 21.

nit super nos ista tribulatio. Imitemur, obsecro, & dicamus: Merito hæc patimur, tametsi suspicio, fraus, error, mendacium pessimam in nos fabam cudant, idque in insontes: Nihilominus merito hæc patimur, hæc & graviora vel millies meriti, rei sumus. At ego, inquis, hac in re innocentissimus accusor. Esto. Quid jam? Num ideo te reum negabis? Recordare, quæso, ante annos triginta, aut etiam quadraginta noxam à te commissam, & nondum persolutam pœnam. En, exactor jam adest, & solutionem poscit. Et quamvis objecti criminis nullam culpam sustineas, compos tamen fuisti culpæ jam pridem patratæ, sed nondum expiatæ: *Idcirco venit super te ista tribulatio.* Ergo nunc exede, quod dudum intrivisti.

IV. Irene Imperatrix, quod Paulus Diaconus narrat, à suomet famulo pulsa imperio: Ego, ajebat *a*, Deo acceptum fero quod me orphanam & indignam ad imperium evexerit; quod vero jam dejici me permittat, meis id peccatis adscribo; in cunctis autem malis & bonis sit nomen Domini benedictum. Vox digna cælo. Hoc est inter serenos & nubilos soles eundem præ se ferre vultum, & instar Heliotropii ad suum semper respicere Phæbum. Atque hoc etiam perditissimum latronem Apostolis priorem in Paradisum evexit, quod è cruce

a Paul. Diac. l. 23.

-uce velut è cathedra suorum ipse scele-
-um præco proclamarit: *Et nos quidem ju-
ste.* Latronum alter pæne reum se negat, dum improbe libertatem postulat.

Cum ad portas Bethuliæ jam hostis esset, & in urbe ingens omnium ejulatus audiretur, Juditha vidua castissima in concionem progressa, ut flentes in spem erigeret: Nos ergo, inquit *a*, non ulciscamur nos pro his quæ patimur: sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram evenisse credamus.

Itaque cum affligimur, aut punimur, non in alios culpam, sed in nos ipsos referamus: ac fateamur, nos longe mitius, quam commeruerimus, puniri à Deo, qui more suo pœnam statuit noxa semper minorem, & apud ipsos etiam inferos, ut Theologi loquuntur, *citra condignum* punit. Hinc Jobus sapientissime optans: Atque utinam, inquit *b*, Deus loqueretur tecum, ut intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua. Tu complurium scelerum tuorum oblitus, non itidem Deus, *qui patiens est redditor*, qui minus exigit quam debeas *c*. Quisquis igitur in miseria est, assidue dicat: Peccavi; & ego quidem juste punior; me-

V 5 rito

a *Judith c. 8. v. 26. & 27.* b *Job. c. 11. v. 6.* c *Eccl. cap. 5. v. 4.*

rito hæc patior; minora exigor, quam mereatur iniquitas mea; nimium molli tangor ferula; multo graviora commerui. Atque hoc primum est, quod diximus, Constantiæ adjumentum. *Sumet accusatio.*

Alterum, *Divinæ Voluntatis ac Providentiæ consideratio.* Omnia quæcunque patimur, Deo volente patimur. Deus ab æterno non solum prævidit, sed & voluit ut unusquisque in eas omnino miserias incideret, in quas revera jam incidet. † Itaque separemus culpam à pœna, tollamus ab afflictione delictum; & dicendum erit; Iustissimus Deus, uti nullius peccati est auctor, ita omnium afflictionum & pœnarum principalis (atque ut theologi loquuntur) *Positiva effectiva caussa est.* Non vult Deus, sed permittit ut noxa seu culpa quæ plurimarum sæpe miseriarum ac pœnarum caussa est, committatur. Sed commissa culpa vult etiam, quia justus est, ut sequatur pœna.

Ergo à Deo Deique Voluntate ac Providentia universæ calamitates & ærumnæ in nos immittuntur *a.* Deus vult (quod probe capiamus) ut his omnino, quibus premimur malis, premamur. Ideo, quisquis es, debes velle hæc pati (‡ quod Seneca monet) cum scias ex decreto Dei fieri.

Aman-

† *Miserias dico & pœnas, non culpas.*

a *Vide Heliotropium meum & hic supra part.* 2. c. 6. ‡ *Sen. lib.* 3. *nat. qq. proæmio.*

Amantissimus hic pater liberos suos severe educat.

Fit nonnunquam ut in plateis pueri ludant, virgarum metu securi. Sed insperatissimus adest vir quispiam honestus, qui unius è turba adolescentuli aures arripiens, misellum à sociis abducit. Quisquis hoc fieri cernit, mox affirmat: Proculdubio hic pueri parens est; filium suum abducit, alios non curat. Ita nos sæpe dum ludimus, dum nugamur, dum lascivimus, ab optimo parente abducimur à lusu. Qui lusus nostros afflictionibus turbat, qui aurem pervellit trahitque, non ignotus homo, non alienus est, pater est. Nam quem diligit Dominus castigat (millies inculcandum) flagellat autem omnem filium quem recipit. Quod si extra disciplinam estis, ergo adulteri, & non filii estis.

V. Hispanica quædam vina ejus generis sunt, ut in sua patria non sine horrore bibantur, cum trans maria vehuntur, saporem & odorem acquirunt gratissimum. Ita nos Deus trans mare afflictionis vehit, ut austeritate posita optimum patientiæ odorem acquiramus. Dei nutu fiunt hæc omnia. Qua ratione vinũ austerius mansuetos mores doceatur, jam supra dixi: addo illud.

Hieronymus Cardanus, vir variæ eruditionis affirmat *a*, ab explorata experientia constare, Musti dulcedinem servari posse hac

a *Card. l. 13. de Subtilit. mihi p. 282.*

hac induſtria: Si dolium, inquit, intus & extra pice oppilatum, dulci vino licet fæculento impleatur, & menſem flumine mergatur, anno integro nil decedet dulcedini, quam picis calor & aquæ frigus defendunt.

Non aliter agit nobiſcum Deus, qui nos calamitatum aquis immergit, ne in pravos mores degeneremus, & acetum fiamus. Vtique hoc fluvio merſus eſt rex ille qui vociferatur *a*: Libera me ab iis qui oderunt me, & de profundis aquarum. At ubi his aquis extractus eſt, de eo ſibi ſic gratulatus eſt *b*: Miſit de ſummo, accepit, & aſſumpſit me de aquis multis.

Letienſis abbas Ludovicus Bloſius ad rem dixit *c*, quod grandiſſimis & plane aureis characteribus videtur exarandum. Verba piiſſimi ſcriptoris hæc ſunt: Quidam amicorum Dei ait: Quem Deus donis potioribus exornare, ſublimiterque transformare decrevit, eum non blande & molliter lavare, ſed totum in mare amaritudinis immergere conſuevit. Nota hoc, mi Chriſtiane, nota, nota: non vino roſaceo te lavandum, ſed mari ſalſiſſimo & amariſſimo immergendum. Et hoc tibi balneum pater amantiſſimus paravit ab æterno.

Quapropter omnia omnino, læta, triſtia è Dei manu acceptanda, & hoc tenore conſtan-

a *Pſal. 68. v. 15.* b *Pſal. 17. v. 17.*
c *Bloſ. Inſtit. ſpirit. cap. 8.*

ſtantiſſime pergendum, uſque in finem. Quot pſalmos rex Hæbræus compoſuit hac inſcriptione: *Pſalmus uſque in finem*, qui ſcilicet à primo ad ultimum uſque verſum decantandus fuit. In patientiæ gymnaſio, non theatrales fabulas, non nuptiale canticum modulari cœpimus ſed mortuale, ſed lugubres threnos, quos profectò peſſime canimus, ſi non canimus uſque in finem. Nunquam deerit quod patiamur.

Veriſſime dictum *a*: Vna tentatione ſeu tribulatione recedente, alia ſupervenit: & ſemper aliquid ad patiendum habebimus: ſed & priore adhuc durante conflictu, alii plures ſupervenient, & inſperate. ideo threni ſic modulandi ſunt, * ut modulorum fines extendamus. Cantandum eſt carmen Patientiæ uſque in finem.

Inchoantibus præmium promittitur, ſed perſeverantibus datur. Iudas Iſcariotes optime cœpit, ſed peſſime finivit; laudatur illius initium, ſed finis damnatur. Multorum eſt incipere; paucorum finire. E beati Gregorii ſententia: Virtus boni operis perſeverantia eſt, quæ ſola coronatur. Incaſſum bonum agitur, ſi ante terminum vitæ deſeratur.

Bernardus ad hoc varie inflammans: Prorſus, inquit, abſque perſeverantia nec qui

a *Thom. de Kemp. l.* 1. *c.* 13. *n.* 3. *& l.* 3. *c.* 20 *num.* 3. * *Man muſz in dieſem Geſang auſzhalten.*

qui pugnat, victoriam; nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio, soror est Patientiæ Perseverantia. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem, nec beneficium gratiam, nec laudem habebit fortitudo. Diabolus soli semper Perseverantiæ insidiatur, quam solam virtutum novit coronari. Nimirum Finis, non pugna coronat. Lauda navigantis felicitatem, sed cum venerit ad portum. Parum est crucem humeris recipisse, nisi eam deportaveris usque ad metam. *Væ his qui perdiderunt sustinentiam* a. Eja fortiter, Christiani, & constanter, ne in nos cantetur fabula.

Cœpisti melius, quam desinis: ultima primis
Decori sunt -----

Divinus Paulus Mileti flentibus valedicens libere proclamat *b*: Vincula & tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum. Sequamur præeuntis vocem, & accinamus; pro se quisque dicat: Quoque pretio, quibus impensis & ærumnis coëmendum sit cælum; oderint, persequantur, vexent, lacerent me, quotquot volunt; mala me onerent, quotquot Deo placuerit immittere; omnia facere,

a *Eccli. cap.2. v.16.*
b *Actor. c. 20. v.23. & 24.*

re, omnia pati paratus sum, dummodo consummem cursum meum, dummodo liceat ad finem dicere: *Consummatum est.* Fructus labori, sat scio, respondebit abundantissimus, æternus.

CAPUT IV.
Afflictiones tolerandas esse cum Gratiarum Actione.

PHidias artificum nobilissimus, plastes doctissimus, è luto, cera, gypso, marmore, ligno, ære, ebore, argento, auro, ex omni denique materia statuas, & ex omni pæne ligno Mercurium potuit effigere. Affirmat Seneca *a*: Non ex ebore tantum Phidias sciebat facere simulacra: faciebat ex ære: si marmor illi, si adhuc viliorem materiam obtulisses, fecisset quale ex illa fieri optimum posset. Quod si ligno rudi & nondum dolato vox fuisset, utique gratias huic magistro suo maximas habuisset, quod eruditæ manus beneficio licuisset sibi pristinam deformitatem exure.

Ærumnis & afflictionibus homo sic dolatur ab omniscio artifice Deo, ut in novam omnino dignitatem reformetur. Ideo par est, ut suo Phidiæ gratias agat informis antea truncus, nunquam in tam elegantem statuam mutandus, nisi tam multum sui amisisset, dolabris inclementer & aspere tractatus.

Dixi-

a *Seneca epist. 85. fine.*

Diximus adverſa omnia *Patienter, Hilariter*, *Conſtanter* toleranda. His quartum addimus modum, Cum *Gratiarum Actione*, ſeu, *Grate*. Cur autem gratiæ ſint agendæ pro calamitatibus alioquin ingratiſſimis beneficiis, jam exponemus.

I. Germani veteres ſuos olim liberos erudierunt, traditis per certa ſymbola præceptis. Inter quæ & hæc numeranda. Si quando iter feceris, ajebant, non prius è loco, ubi feſſus accubueris, abeas, antequam ter deſpuas. Hoc ſcilicet volebant, attente circumſpicerent, ſi quando viatores eſſent, ne quid ſarcinularum poſt ſe reliquiſſent. Sic & ſtellas digitis monſtrari vetabant, non quod nefas ſit manum ad ſidera intendere, ſed quia curioſo ſtellarum aſpectu oculorum aciem hebetari credebant. Sic etiam prudenter monebant: Si quid te uſſerit, dicito, *Deo gratias*: Aut, ‡ *Rependat hoc Deus*. Præceptum ſane aureũ, & ad rem noſtram. Quicquid ignium, quicquid adverſorum te uſtularit, quiſquis hominum te læſerit aut turbarit, tam amplas tu age gratias, perinde ac ſi ſtipem liberaliſſimam acceperis.

Solent etiam parentes ſerii ſuos liberos condocefacere, ut virgis caſtigati, virgas oſculentur. Sic & in ſcholis diſcipuli melioris indolis magiſtro gratias agunt, cum cæſi ſunt, perinde ſi dicant: Domine Præceptor, me punitum non ægre fero; pœnas merui: jam-

‡ *Vergelts Gott.*

jamque mihi potius gratulor, quod etiamnum magistro meo curæ sim; quod nondum spem omnem de me abjecerit. Et quid indigner? Præceptoris est in discipulos animadvertere cum delinquunt, ita imposterum cautiores fiunt. O bonam indolam, sed raram, quæ plagas hoc ore concoquit! Ita decet. In omni patientia & longanimitate, cum gaudio gratias agentes Deo patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum *a*. Atqui hæc pars, hæc sors sanctorum est, *Pati plurima*, & gratias agere, quod tanto se Deus dignetur honore.

Vt hoc ipsum Christianis omnibus validissime persuaderetur, divina Chrysostomi facundia mire laboravit. Chrysostomum ipsum loquentem audite: Hæc est, inquit *b*, Voluntas Dei, semper gratias agere: hoc est animæ sapienter institutæ. Passus es aliquid mali? si velis, non est malum: gratias age Deo, & malum in bonum transmutasti. Dic tu quoque quemadmodum Iob: Sit nomen Domini benedictum in sæcula. Quid enim tale, quæso passus es? Incubuit morbus? At nihil novum est, corpus enim mortale nobis est, & pati natum. Sed pecuniarum inopia? Verum & hæc acquiri possunt, & amitti, & hic tantum ma-

a *Colos. c. 1. v. 11.* b *Chrys. tom. 5. hom. 68. initio, cujus inscriptio. Quod maximum lucrum in tribulationibus est gratiarum actio. mihi pag. 365.*

nent. Sed ab inimicis insidiæ & calumniæ? Sed nos in his injuriam non patimur, sed illi qui faciunt. Peccavit enim non qui male passus est, sed qui malefecit.

Quicquid ergo malorum te premit? age Deo gratias, & malum in bonum transmutatum est. Ne igitur, quod idem Chrysostomus monet *a*, in tentationibus indignemur, neque angustiemur, neque tumultuemur. Iob gravius vulnus diabolo intulit, cum spoliatus gratias egit, quam cum pauperibus sua distribuit. Omnibus enim privatum, generose & cum gratiarum actione id ferre multo majus est, quam in divitiis degentem facere eleemosynam, sicut in hoc contigit justo.

At, Ignis Ingruens sæpius substantiam tuam absumpsit, & totam domum populatus est? Reminiscere eorum quæ Iob acciderunt: age gratias Domino, qui prohibere potest, & non prohibuit, & tantam recipies mercedem quantum si omnia illa in pauperum manum reposuisses! Hoc ipsum iterato affirmans: Parem, inquit *a*, habebis mercedem cum eo, qui pecunias suas pauperibus largitus est, si amissis illis gratias egeris, & cum ad divinatores ire potueris, sustinueris illas magis non recipere, quam hoc pacto recipere.

Sed

a *Idem tom.* 4. *in* 1 *ad Thess. c.* 3. *hom.* 3. *post med.* b *Idem eod. tom. hom.* 1. *post med. & tom.* 1. *hom.* 5. *de parict. Iobi.*

Sed in paupertie degis, & fame, & infinitis periculis? Recordare Lazarum cum inopia, & orbitate, & innumeris aliis pugnantem molestiis, & hæc post virtutem tantam. Recordare Apostolorum, qui & in fame, & in siti, & in nuditate degebant; prophetarum, justorum; & omnes ipsos inveniens non de divitibus, non de gaudentibus, sed de egentibus, tribulatis, & angustiatis esse. Hæc apud teipsum colligens, Domino gratias age, quod te hujus fecit participem, non exosus, sed & valde deligens: quoniam & illos tot gravia pati non permisisset, nisi vehementer amasset. Nullum gratiarum actioni par bonum. Hoc maximum est sacrificium, hæc oblatio perfecta. Ideo divinus Paulus: In omnibus, inquit a, gratias agite; hæc est enim Voluntas Dei.

Hebræi juvenes ad Babylonicum rogum damnati, in ipsis flammis, tanquam lautissime epulati, gratias agebat Deo. Nam Daniele teste, quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace dicentes: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus in sæcula. Et benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum, & laudabile, & superexaltatum in omnibus sæculis. Hinc illis igneus hic carcer pro æstivo palatio; piceus fumus pro vernante cœlo, flammæ pro veste, catenæ pro armillis & torque fuerunt.

a 1 *Thessal. cap. 5. v. 18.*

II. Et quia hoc quod asserimus, gratias Deo etiam in adversis agendas, res maximi momenti est, amplissimis id testimoniis firmandum est. Chrysostomus, quod dici cœptum; hac in re singulariter facundus, & plane Chrysostomus, hoc est oris aurei orator, hanc unam rem assidue, ut decebat, inculcans: Gratias, inquit *a*, porro agere convenit, non divites modo, sed & paupertate oppressos: non sanos, sed & ægrotantes: non eos quibus prospera omnia, sed & eos quibus adversa contingunt. Deo enim tum gratias agere, cum secundo cursu res feruntur, nihil mirum fuerit, at vero cum ingenti suborta tempestate jactata undique navis periculum incurrerit, tum demum magna existit patientiæ, æquanimitatisque probatio. Quo certe & Iob hinc coronam reportavit, & diaboli impudens os obturavit, planum faciens se, cum felix esset, non ob pecunias, sed ob multam erga Deum charitatem gratias egisse.

Hoc est maxime grati animi, hoc sapientiæ studiosi, in rebus etiam asperis & adversis gratias agere, pro omnibus gloria Deum afficere, non solum pro beneficiis, sed etiam pro suppliciis, hoc enim majorem mercedem conciliat *b*. In bonis quidem gratias agens reddidisti debitum: In malis autem, Deum

a *Chrys. tom. 4. in c. 1. epist. ad Rom. hom. 2. initio.* b *Idem tom. 1, in Psal. 9.*

Deum constituisti debitorem. Qui enim beneficio affectus est, & agit gratias, reddit debitum: qui autem male affectus est, & gloria afficit, is debitum acquirit. Ita Deus æque est laudandus, & cum punit, & cum à supplicio eximit. Vtraque enim sunt curationis, utraque sunt bonitatis. Oportet ergo eum æque laudare, & quod posuerit Adam in paradiso, & quod eum expulerit; & agere gratias non solum pro regno, sed etiam pro gehenna. Eam enim & fecit & minatus est, ut à vitio liberaret.

Quemadmodum ergo *a*: medicum non solum nutrientem, sed etiam fame excruciantem; non solum in forum educentem, sed etiam domi alicubi includentem; non solum ungentem, sed etiam urentem & secantem observamus, & admiramur (etsi enim sunt contraria quæ fiunt, unum tamen finem respiciunt) ita etiam oportet Deum laudare pro omnibus, atque adeo multo magis, quatenus hic quidem Deus, ille vero homo: & quod res quidem eorum sæpe aliter eveniunt, quæ autem Deus facit, fiunt cum summa sapientia & cura. Ideo etiam, Non solum gratias agamus Deo, si consequamur quod petimus, sed etiam si repulsam passi fuerimus. Nam Cum Deus nobis aliquid denegat, non minus pater est, quam si con-

a *Idem in Psal, 148. med. mihi pag. 1082. & seq.*

concessisset, Nescimus enim nos quæ nobis conducant sicut ipse novit.

Itaque sive voti compotes, sive impotes simus, gratias agere debemus *a*. Magnus ergo thesaurus est gratiarum actio, magnæ divitiæ, inconsumptum bonum, & fortis armatura. Eritque in tribulationibus remissio, si fit in ea gratiarum actio. Ibi multæ quidem insidiæ, ubi virtus: illic invidia, ubi misericordia. Sed est nobis telum maximum, quod omnes tales machinas repellere valet, qui per hæc omnia Deo gratias agit. Perdidisti pecunias? Si gratias quidem egeris, animam lucratus es, & majores nactus es divitias, quia Dei benevolentiam hausisti amplius.

Nec aliter sane Augustinus: Sic, inquit *b*, sunt boni & mali, quomodo si duo vasa sint plena, & unum habeat putredinem, & aliud aromata pretiosa cum uno ventilabro ventilata. Illud vas, ubi fuerint aromata, odorem desiderabilem, aliud autem fœtorem intolerabilem reddit. Ita simul boni atque mali indiscrete quidem turbati, sed alto Dei judicio separati.

Quoties aliqua tribulatio in Mundum venerit, qui boni sunt, vel ut vasa sancta gratias agunt Deo, qui eos castigare dignatur; illi

a *Idem in cap.* 11. *Gen. hom.* 30. *post med. Idem tom.* 5. *hom.* 1. *propius finem.*
b *August. tom.* 10. *serm.* 111. *de Temp. mihi pag.* 302.

illi vero qui sunt superbi, luxuriosi, cupidi, blasphemant & murmurant contra Deum dicentes: O Deus quid tanti mali fecimus, ut talia patiamur? Vnde sæpe fit, ut infelices isti amore hujus vitæ obligati, nec istam tenere possint, & illam sempiternam, de qua fugiet dolor & gemitus, amittant: & quod pejus est, nec ista mala præsentia possunt evadere, & ad illa quæ æterna mala sunt, eorum crimina eos faciunt pervenire.

Igitur, Admonendi sunt, inquit Gregorius a, qui flagella metuunt, ut si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant.

Vterum Patrum historiæ memorant b, inter eos hominem, qui culpa prorsus non sua, in odium & infensionem omnium incurrit. Nemo eum amplius admittebat, nemo salutabat, nemo librum vel panem commodabat, nemo finitis laboribus domum suam invitabat. Ille tamen (quod laude dignissimum) in his omnibus gratias Deo agebat. Evenit autem ut hic ipse à messe domum rediens nil panis reperiret. Quid agerat? à sociis nil sperari potuit: num ergo è cœlo petendus panis? Inde profecto allata est annona. Nam brevi adfuit, qui ad fores pulsaret, camelum trahens panibus onustum. Vbi hanc Dei libera-

lissi-

a Gregor. part. 3. pastor. Admonit. 14. initio. b Vita PP. tr. de Fortit.

lissimam in se providentiam anachoreta vidit, in lacrymas solutus: Ergone, inquit, ô mi amantissime Deus, indignus ego sum, qui diutius pro te penuriam patiar? Ab eo autem tempore & alii in eum longe mitiores erant, & ut scriptor loquitur, *repausabant eum.*

III. Ille optimus, & exploratæ patientiæ senex Tobias *a*: Non est contristatus contra Deum, quod plaga cæcitatis evenerit ei: sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. Hoc nobis omni conatu imitandum est. Cum despicimur, ridemur, in odium vocamur, cum in mala plurima præcipitamur, gratias Deo agamus. Quo facto provocatus Deus, aut hostiles aliorum in nos animos mutabit, ut crebra testatur experientia, aut aliunde, quicquid hoc mali est, largissime pensabit.

Hæc beatissimi Pauli mens est, qui hortatur *b*. Gratias agentes semper pro omnibus. Quod divus Hieronymus considerans: Pro beneficiis, ait, gratias agere vel idololatræ ac Iudæi norunt pro calamitatibus & suppliciis soli Christiani. Quare juxta Apostolum in omnibus periculis & miseriis dicamus semper, *Benedictus Deus.* Hic animus Christiani est.

Qua de re Imitatio Christi *c* libro tertio, capite

a *Tob. cap. 2. v. 13 & 14.*
b *Ephes. cap 5. v. 20.*
c *Thom. de Kemp. l. 3. c. 50. num. 5.*

capite quinquagesimo tam præclare disserit, ut putem hoc, quod dixi, caput, aut certe illius partem afflictis, mœstis, quocunque modo turbatis quotidie prælegendum *a*. Vnde ad institutum & hæc delibamus: Gratias tibi ago, Domine Deus, quia non pepercisti malis meis, sed attrivisti me verberibus amaris, infligens dolores & immittens angustias, foris & intus. Disciplina tua super me, & virga tua ipsa me docebit.

Refert è beati Dominici familia ecclesiastes insignis *b*, Virum spectatæ eruditionis à religiosissima quadam virgine compendium vitæ sanctius instituendæ petiisse. Illa decem omnino documentis rem omnem complexa, & quinto quidem loco hoc assignans: Tantis doloribus, ajebat, & angoribus nemo afficiatur, quin gratias pro iis agat, seque indignum his judicet, & pœnas majores ac duplicatas petat. Quod illa certe reipsa præstitit. Quin & nos imitamur rem imitatione dignissimam?

Exemplo demonstretur quod dicimus: Tussiit quis tota nocte, præcordiis misere concussis, somnum non vidit, & omnes horarum partes numeravit. Rem magnam hic fecerit, si dicere audeat: Domine Deus da tussim vehementiorem, quæ magis me vexet, nam ego sæviora sum meritus.

X 5 Est

a *Ærumnosis hoc præsertim caput legendum.*
b *Ioan Taulerus Institut. cap. 24. Vixit anno* 1350.

Est qui dolore capitis, torsione stomachi, ‡ qui arthritide, calculo, podagra laboret, & tamen hoc unum clamet; Domine dolorem gemina, modo simul & patientiam. Quis est hic, & laudabimus eum?

Est quem tres quatorve cavillatores, largiter irriserint. At ille dicat: O mi Christe pro me sæpius illuse, plures in me immitte, qui me & irrideant, & probris variis afficiant; his ego dignus sum. An est qui sic precetur? Non dubitem esse, sed latere, & abdita se solari patientia. Nec deerunt qui sic orent: Mi amantissime Deus, ego quidem non una tantum suffixus sum cruce, varia patior: sed, ô Domine, te rogo, da graviora quæ patiar, ærumnas auge: sat scio, augebis simul & patientiam. Nunc de istis gratias tibi ago, & indignum me judico, qui patiar pro te Deo meo.

Num hactenus ita precati sumus, num ita precaturi deinceps? O Christiani quandoque nos ipsi nobis de sanctimonia nescio qua suspecti sumus, ubi has illasve precatiunculas recitaverimus. Sed ô quam remoti etiamnum agimus à vera patientia? Hic viri, hic gigantes simus, his exerceamur, hæc nemo arbitratur, nemo laudat nisi solus ille scrutator cordium Deus, cui è musicis instrumentis duo potissimum probantur. Tympanum & organum; *Tympanum contribulati spiritus, Organum laudis & gratiarum actionis.*

Tym-

‡ *Grimmen, Gruesz, &c.*

Tympani mugitus iste est: Ah, ah, quam hoc dolet, quam hoc urit! Sed ô Deus ne deseras me, da patientiam ô patientissime Iesu. Hoc sane tympanum præclare resonat, vincitque vel delicatissimam musicam. *Organum laudis* suavissimos spargit modulos. Beatus Iacobus qui à supplicio quod tulit, Intercisus dictus, peritissimus hac in re Organicus, membratim mori sustinuit: quoties autem vel articulus digiti, vel junctura membri præsecabatur, toties ille auditus est dicere *Deo gratias.*

Magistrum hac in re habuit Iobum, qui quoties nova clades nunciabatur, toties ille novas Deo gratias agebat. Venit qui nuntiaret: Boves cum asines à Sabæis abacti sunt. Ad quæ Iobus: Sit nomen Domini benedictum. Venit alius: Ignis è cælo lapsus ovium greges absumpsit. Iob iterum: Sit nomen Domini benedictum. Venit tertius: Camelos invaserunt Chaldæi, & abegerunt omnes. Iob constanter: Sit nomen Domini benedictum. Venit alius: Liberi tui omnes una domus ruina sepulti sunt. Iob ut prius: Sit nomen Domini benedictum: Sicut Domino placuit, ita factum est. En Organum laudis en Organicum artificiosissimum, quem Deus ipse commendans: Nunquid considerasti, ait, servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra?

IV. Persis, ut Stobæus refert, mos erat, ut si quem civium Rex citari, & quantum-

a *Iob. c. 1. v. 3.*

vis

vis innocentem flagellari jussisset, ille sic cæsus amplissimas ageret gratias, quod rex sui tam benevole meminisset. Tantine est regis memoria non excidisse? siccine adoramus verbera, cum ore regio jubemur verberari? cur non æque Optimo Maximo Deo nós submittimus, & plagas, quæ cæli pretium sunt, veneramur, & proni supplicesque pro iis gratias agimus? Hoc profecto sanctissimi quique homines fecerunt.

Laurentius igneo lectulo incumbens, velut aper lentis ignibus assabatur. At ille: Assatus, inquit, gratias ago. Recte omnino; nam in mensam magni regis hic cibus parabatur.

Theodorus ævo Maximiniani Cæsaris, laceratis & pertusis jam lateribus vix spirans amplius, suum tamen organum animabat, & canebat: Benedicam Dominum in omni tempore.

Plurimi sanctorum non humanius quam canes habiti, ipsi tamen instar fidelissimorum canum, quo sævius cædebantur, hoc blandius se suo domino applicabant, cujus sibi gratiam ut conciliarent, omnia promptissime ferebant. Nota vox est inter jumenta sese numerantis: Vt jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum *a*.

Rufinus Aquilejensis memorat *b*, è priscis Asceetis optimum senem ægrotanti discipulo

Psalm. 72. v. 22. b *Rufin. lib. 3. num. 157. & Pelagius libello 7 num. 16.*

ſcipulo dixiſſe: Ne triſteris, fili ob corporis morbum. Summa enim religio eſt, ut quis in infirmitate Deo gratias agat. Si ferrum es, ignis tibi æruginem abſterget; ſi aurum es, experimentum tui ab igne quoque ſumendum eſt. Ne igitur cadas animo. Si corpus tuum torqueri vult Deus, tu quis es, qui ei reſiſtas, aut id moleſte feras? Ergo ſuſtine, & Deum precare, ut quæ ipſe vult, illa concedat.

Nec omittendum Illud Ioannis Avilæ divinum monitum *a*, vel millies inculcandum: In adverſis unum *Deo gratias* plus valet, quam in proſperis ſex millia. Nimirum ſumma religio eſt inter adverſa Deo gratias agere.

Maximum eſt diſcrimen inter carnes quæ verui figuntur ad ignem torrendæ. Nam ſi aridus & exuccus capo, aut pulli gallinacei macie torridi ſint aſſandi, neceſſarium prorſus eſt ut cocus has carnes minime ſuccidas liquato adipe ſæpius perfundat, vix tamen multo labore aliud quam oſſeum, & ſtramineum, vel ligneum ferculum parabit. Sin vero aut opimus anſer, aut obeſa gallina, aut pinguis & ſpado capus, aut vitulus ſaginatus, aut altilis porcus, aut præpingues meleagrides aſſentur, non opus multam his pinguedinem affundere, ſuo ſe ſucco perfundunt, ſed & multum ſupererit pinguiſſimi liquoris. Atque hæ omnino dapes ſunt dominicæ regiis menſis inferendæ.

a *Avila tom. 2. ep. p. 20.*

Ita prorsus illi hominum, qui nunquam in sagina spiritus fuerunt, quibus nec mens, nec sensus, nihil devotionis, nihil fervoris est, si ad ignem afflictionis applicentur, heu quam aridum sit assum! iis quidem consolatio instar pinguedinis adhibetur, sed parum proficitur, insolabiliter lugent. Deest sagina boni spiritus, quantumcunque ungas, maciem non correxeris; quomodocunque soleris, patientiam non persuaseris.

Illi vero qui præcepta Patientiæ alto pectore combiberunt, qui Voluntati divinæ seipsos totos devoverunt, cum calamitatis ignem sentiunt, tum maxime devotionis suæ pinguedinem ostendunt; animo præsenti sunt, & imperterrito, seipsos aliosque solatio afficiunt; ad vilissima quæque se submittunt, pro ærumnis gratias agunt, plus calamitatum petunt; ita se sua velut pinguedine perfundunt. Hi sane ad epulum illud grande ac regium parantur, ad quod Convivæ his invitantur: Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa, & omnia parata sunt: venite ad nuptias *a*.

Quemadmodum vero adeps carnis assæ meliori est odore quam lixæ; ita gratiarum actio longe pretiosior, Deoque charior est ab iis proveniens, qui diuturni doloris, aut mœroris ignibus velut assantur, quam ab

a *Matth. cap. 22. v. 4.*

ab iis, qui levibus incommodis conflictantur, & mare navigant plane tranquillum ac placidum.

Noëmus cum suis post procellas illas quibus orbis universus haustus est, gratiarum actionem instituit illustrem, nam aram struxit ex omni pecore, & ex universis volucribus victimas selegit, obtulitque holocausta, *Oderatusque est Dominus odorem suavitatis* a.

Sed cogita, quamdiu & quantis Noëmus miseriis sit exercitus. Nam bonam ætatis partem (dum totus Orbis secure delitiatur) cum magna fatigatione in extruenda Arca detrivit. Quod mortem effugerit, id majoribus ejus molestiis factum, quam si mors centies fuisset obeunda. Nam præterquam quod Arca ei quasi sepulchrum decem mensium fuit, insuavius nihil esse poterat, quam in animalium stercoribus pæne immersum tamdiu detineri. Postquam tantas difficultates eluctatus est, in novum mœrorem incidit: ludibrio se habitum à suomet filio intellexit, & ei quem magno Dei beneficio salvum, è diluvio receperat, suo ipsius ore maledicere coactus est.

Ita Noëmi constantem patientiam & inter adversa gratiarum actionem, velut gratissimum odorem Deus admisit, ac beneficiis amplioribus remuneratus est.

V. Er-

a *Gen. cap. 8. v. 21.*

V. Ergo, quod Paulus hortatur, Gratias agamus semper pro omnibus. Et sane in Patientiæ gymnasio, nullæ voces crebrius ingeminandæ sunt quam hæ ipsæ, *Deo Gratias*, aut *Benedictus Deus*. Hoc unum ad omnia usurpandum. Sed nos tam indociles sumus, ut vel duas solum voculas lentissime capiamus. Optime dixit Franciscus Petrarcha *a*: Hic est mos, cito vultis accipere, tarde autem dare; ad illud alacres, ad hoc mœsti; ad illud præcipites, ad hoc segnes. Petitio plerunque calet dum impetretur quod petitur, at gratiarum actio, cum impetratum est, sæpe frigidissima est.

In nostro hoc gymnasio contrarium & solet, & debet fieri. nam Patientiæ discipuli, cum calicem vident amaroris plenum, orant quidem cum Christo: Pater, transeat, à me calix iste. Sed has ipsas quantumvis calidas preces refrigerant adjunctis verbis: Veruntamen, ô mi Pater, veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Ita liberari quidem cupiunt, si tamen id placeat Deo. Cum vero gratias agunt, toti id faciunt, & quidem calidissimas agunt gratias tam lingua, quam mente. Illorum voces sunt: Immortales, infinitas, ô Deus, gratias ago, quod me tanto dignaris honore, & aliquid pro te patiendum submittis: gratias ago, quod me inter filios tuos numeras; quis autem filius quem pater non corripiat?

a Petrarch. *l. 2. de utraque Fort. dial.* 37.

ripiat? Quis sana intelligentia, inquit Gregorius *a*, de percussione sua ingratus existet, si ipse sine flagello non exit, qui hic sine peccato vixit?

Ideo, Rectæ mentis est, Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in adversitatibus collaudare *b*. Si in adversis gratias referens Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quæ amissa sunt, multiplicata redduntur, & super hæc gaudia æterna præstantur.

Enimvero patri pro plagis & disciplina meritissimo aguntur gratiæ, nam patris verbera multo meliora sunt quam hostis oscula. Nemini non notissima vox patris est: Ego quem amo, castigo: omnes filios meos flagello. Vis esse filius? adesto castigandus. Quid hic parenti optimo respondeant filii? Augustinus verba suggerit; ita respondendum: Et cum blandiris, pater es, & cum cædis, pater: blandiris, ne deficiamus, cædis ne pereamus. Addit Augustinus, & ad rem accurate nos instruens: Exaltate, inquit *c*, Dominum Deum nostrum. Iterum exaltemus eum qui bonus est. Nam si non vindicet, & deserat, perimus.

a *Gregor. part.* 3. *pastoral. admonit.* 13. *fine omnino.* b *Idem tom.* 4. *lib.* 8. *epist.* 31. c *August. tom.* 8. *in Psal.* 98. *prope finem, mihi p g.* 454. *Et in Ps.* 91. *pag.* 182. *Et in Psal.* 48. *p.* 187. *& p.* 189.

Igitur, Quando bene eſt, lauda miſericordiam; quando male eſt, lauda juſtitiam. Tu qualis filius es? Quando te pater emendat, tunc tibi diſplicet. Non emendaret, niſi tu illi diſpliceres. At ſi ſic diſpliceres ut odiſſet, non ille te emendaret. Gratias age ergo emendatori, ut accipias hæreditatem à Deo qui te mendat. Quando aliquos flagellat in terra, admonitio eſt, nondum damnatio. Patiens eſt ſuper peccatores, non exercens iram, ſed expectans pœnitentiam.

Sed nunquid ſæpius pro re vili & etiam ingrata gratias agimus, vel eam ſolum ob cauſſam, quia meliora ſperamus? Nam qui ob primum beneficium gratus eſt, ſecundum provocat. Idcirco cui vel mica ſalis eſt & prudentiæ, is gratus eſt pro beneficio etiam ingrato. ſic enim ſecum ratiocinatur: Qui beneficium dedit, utique bono animo id fecerit, cui ſi gratias referre omitterem, omni deinceps beneficio exciderem ut ingratus. Atque hoc quidem ratio dictat. Lumen ratione ſuperius eſt iſtud: Deus nunc quidem cupreos & plumbeos ſpargit nummos; coronas dividit, ſed ſpineas & cruentas. Quo id animo facit? Vt brevi det aureas & gemmatas.

Cur igitur Patri amantiſſimo meritam gratiam non perſolvimus, cum plumbum donat, cum ſpinas offert, & auro & gemmis brevi mutanda? Nunc ergo plumbum, nunc

ſpinas

ſpinas amplectamur, & pro his non minus, quam pro theſauris opulentiſſimis gratias agamus. Hæc auri & gemmarum certiſſima ſunt pignora. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria, & qui inclinaverit oculos ipſe ſalvabitur.

a *Iob. cap. 22. v. 29.*

CAPVT V.
Afflictiones aggrediendas eſſe cum Præmeditatione.

Vita quam agimus, duos habet Tortores, *Timorem*, & *Dolorem*, Alteruter horum ſemper à tergo hæret, cæditque nos. Cum res ſunt turbulentæ & aſperæ, *Dolor* nos ferit: Cum valemus, & rebus ſecundis utimur, *Timor* nos tundit: nam timemus ne quod gratum eſt, perdamus. Ita luculente Auguſtinus: Tota, inquit *a*, vita iſta intelligentibus tribulatio eſt, ſunt enim duo tortores animæ, non quidem ſimul torquentes, ſed cruciatu alternantes: horum duorum tortorum nomina Timor & Dolor. Quando tibi bene eſt, times; Quando male eſt, doles.

Quando igitur neſcire non poſſumus, nos à duobus his exactoribus identidem interpellandos, ſolerter præmeditandum eſt, qua ratione nos ad illos geramus. Atque

 hic

a *Aug. tom. 10. de verbis Dom ſerm. 42. poſt init. mihi pag. 62.*

hic quintus modus est, qui ad afflictiones scite perferendas plurimum facit, si eas cum *Præmeditatione* aggrediamur. Quomodo autem adversa sint præmeditanda, nunc exponemus.

I. Sollicite monet Siracides *a*: Fili accidens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Præpara vigilando & precando; præpara subducendo te malignioribus occasionibus, nam qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Præpara firmando cor in omnium adversorum occursus. Nam hoc probe scias, si cœperis esse frugi, & pie casteque Deum colere, simul etiam incipient undique in te procellæ ruere. Hostes tui, crede mihi, non otiabuntur.

Tu ergo te præpara: & noris, Omnia muscipulam esse, pedibus insipientium *b*. Atque ne vitæ blandimenta nos fallant, exactum illius typum subjiciens Chrysostomus: Nihil est, inquit *c*, in rebus humanis stabile, nihil inconcussum, sed hominum vita imitatur mare vesaniens, quotidie parturiens naufragia, naufragia inquam, tum nova, tum periculosa. Et ut cau-

a *Eccli. cap. 2. vers. 1. Idem cap. 13. vers. 1.*
b *Sapientiæ cap. 14. v. 12.* c *Chrys. tom. 5. hom. Cum Sartonin. & Aurelianus acti essent in exilium, &c. mihi p. 117. & seq.*

cautissime circumspiciamus, quo demum loco simus, addit orator aureus: Omnia tumultuum ac turbarum plena sunt, omnia scopuli & præcipitia, omnia rupes sub aquis latentes, & sinuosæ cautes. Omnia, terrores, discrimina, suspiciones, tremores & angores. Innumerabiles ubique personæ simulatæque facies. Multa ovium vellera, innumeri ubique lupi sub his occultati, ut jam inter hostes aliquis tutius vixerit, quam inter hos qui videntur amici. Qui heri adulabantur, qui blandiebantur, qui manus exosculabantur; hodie repente comperti sunt esse lupi, abjectisque personis facti sunt omnibus accusatoribus acerbiores.

Ergo animam tuam ad tentationem præpara; stationem age, & proportis tui cordis excuba; medius hostium degis. Ergo in tranquillitate tempestatem, in sanitate morbum, in divitiis paupertatem, calamitatem in prosperis expecta. Iobi patientia hinc plurimum adjuta. Nam, Timor, inquit a, quem timebam, evenit mihi, & quod verebar, accidit. Quicquid expectatum est diu, lenius accedit; & mali præcogitati mollis ictus venit:

Nam levius lædit quicquid prævidimus ante,
Et prævisa minus tela ferire solent.

a *Iob. cap.* 3. *v.* 25.

Ideo ſapiens aſſueſcit futuris malis, & quæ alii diu patiendo levia faciunt, hic levia facit diu cogitando *a*. Audimus aliquando voces imperitorum: Neſciebam hoc mihi reſtare. Sapiens ſcit ſibi omnia reſtare: quicquid factum eſt, dicit, Sciebam. Cogitanda ergo ſunt omnia, & animus adverſus ea, quæ poſſunt evenire, firmandus. Exilia, tormenta, bella, morbos, naufragia meditare. Tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimum poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis velut novis obſtupefieri. Inexpectata plus aggravant; novitas adjicit calamitatibus pondus. Ideo nihil nobis improviſum eſſe debet; in omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque non quicquid ſolet fieri, ſed quicquid poteſt fieri.

Animus beatæ aut miſeriæ vitæ ſibi ipſe cauſſa eſt. Malus omnia in malum vertit, etiam quæ ſpe optimi venerant: rectus atque integer corrigit prava fortunæ, dura atque aſpera ferendi ſcientia mollit. Sive igitur alios obſervare volueris, ſive teipſum favore ſepoſito, & ſenties hoc & confiteberis, nihil ex his obtabilibus & charis utile eſſe, niſi te contra levitatem caſus, rerumque

Seneca epiſt. 18. ante med. epiſt. 76. ſine epiſt. 91. initio & poſt med. epiſt. 98. poſt init. & ep. 180.

que casum sequentium instruxeris: nisi illud frequenter & sine querela inter singula damna dixeris, *Deo aliter visum est.*

Sic composito animo nihil accidet, sic autem componetur, si quid humanarum rerum varietas possit, cogitaverit, antequam senserit *a.* Si & liberos, & conjugem, & patrimonium sic habuerit, tanquam non utique semper habiturus, & tanquam non futurus ob hoc miserior, si habere desierit.

Plutarchus commemorat *b*, Vlyssem post totos viginti annos militiæ actos, in patriam reducem, jamque uxori Penelope flenti assidentem, nil tale passum & siccis oculis perstitisse. Eo enim venerat animo jam ante confirmato & adversus lacrymas munito. At ubi canem vidit in adventu suo mortuum, non temperavit à lachrymis. In illum autem fletum subita res & inexspectata eum conjecerat. Qui minus ergo vult dolere de adversis, magis ea prævidere debet.

II. At nos nonnunquam adeo immeditati & inconsiderantes sumus, ut obliti quo eamus, miremur nos aliquid perdere, amissuri uno die omnia. Sic imparati, etiam levissima expavescimus. Quocirca hoc agendum est, ne quid nobis inopinatum sit: & quia omnia novitate graviora sunt,

a *Seneca l. supra cit.* b *Plutarch. l. de tranquil. animi, propius finem.*

hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli malo tirones simus, & nihil miremur eorum ad quæ nati sumus. Ea quæ patimur paria sunt omnibus. Ita dico, paria sunt. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. Æquum autem jus est, non quo omnes usuri sunt, sed quod omnibus latum est.

Imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendemus. Hiems frigora adducit: algendum est. Æstas calores refert; æstuandum est. Intemperies cæli valetudinem tentat; ægrotandum est. Et fera alicubi nobis occurret, aut homo feris omnibus perniciosior. Aliud aqua, aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditionem mutare non possumus: id possumus, Magnum sumere animum, quo fortiter fortuita patiamur.

Ad hanc tolerantiæ legem animus noster aptandus est, hanc sequatur, huic pareat: & quæcunque fiunt, debuisse fieri putet †. Optimum est pati quod emendare non possis; & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur. Quare impigri atque alacres excipiamus imperia, & sic alloquamur Deum: Duc me Pater, quocunque placuerit. Adsum impiger; nulla parendi mora est. Tu meam etiam

† *Excepto peccato.*

etiam rebellem ad te propitius compelle voluntatem. Sic vivamus, sic loquamur. Paratos nos inveniat quæcunque calamitas.

Hanc ob caussam Siracides dixit[a]: In die bonorum non immemor sis malorum; & in die malorum, ne immemor sis bonorum: Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatem paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. Dominus es, & imperas? servire potes. Opes tibi affluunt? Etiamnum mendicare potes. Vires & valetudinem ostentas? Vnica te febricula, unica imo guttula necare potest. Liberi tibi sunt? Vno die omnes extingui possunt. Amici tibi sunt? Et amicis, & rebus omnibus una te horula, momentum unicum privare potest.

Tuam igitur animam ad has tentationes præpara, ut cum Mors amicos, aut liberos abstraxerit, dicas quod mulier Spartana: Sciebam me mortales genuisse. Cum pecunia diffluxerit: Sciebam non semper fore meum, quod solo usu fuerat meum. Cum honor evanuerit: Sciebam nullam in hac vita gloriam æternare.

Sunt qui rerum ac negotiorum molem velut vallum ante se objiciant, præsentibus occupati futura nunquam dispiciant. Hos semper putes *agere*, ut Attalum illum etiam si parum agant. Secessum his & spi-

a *Eccli. c.* 11. *v.* 27. *&* 18. *v.* 25. *&* 26.

ſpirituale otium ſuades? Reſpondebunt, *Non vacat.* Ad concionem invitas? *Non vacat.* Sacræ Confeſſionis admones? *Non vacat.* Ad epulum cæleſte vocas? *Non vocat.* Ad Dei tribunal cogitandum hortaris? *Non vacat.* Æternos ignes meditandos ingeris? *Hic minime vacat.* Ad cæleſtia contemplanda erigis? *Nec tom vacat.* Ad mortem prævidendam impellis? *Nunquam minus vacat.* Vix iis, credo, vacabit cum moriendum erit. Ita miſeri nihil futurorum prævident. Quemadmodum magna pars hominum eſt, quæ navigatura de tempeſtate non cogitat.

Cum vero in tales ſubitum fulmen irruit, cum eos inexſpectata calamitas premit, hic illi animum abjicere, rebus ſuis omnibus diffidere, de auxilio deſperare, inconſolabiles ſe præbere. At hoc telum, ô boni, prævidendum vobis fuiſſet, & levius læſiſſet.

III. Ajunt ſi quem lupus prior videat, viſum ab hac fera hominem obmuteſcere: idemque fieri lupo, ſi prior videatur ab homine. Fabulæ locum fecit, quod, uti Cardanus interpretatur *a*, ſubitus terror aut vocem eripere, aut ravim inducere ſoleat. Hinc illud veteris poëtæ.

----- lupi Mœrin videre priores.

Haud aliter ſi quem infeſtus caſus, vel-

m

a *Cardan. l.* 18. *De ſubtil. mihi pag.* 345. *Virgil. Ecloga* 9: *fine.*

ut lupus, prior aspiciat, sic repente obmutescit miser, & animum sibi spemque finit eripi; quod si prior ipse infelicitatem prævideat, multo eam molliorem sentit. Appositissime ad rem Seneca: In tanta rerum, inquit *a*, sursum ac deorsum euntium variatione, si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit.

Sero animus ad periculorum patientiam post pericula instruitur. *Non putavi hoc futurum: nunquam hoc eventurum credidissem.* Quare autem non? Quæ sunt divitiæ, quas non egestas, & fames, & mendicitas à tergo sequatur? Quæ dignitas; quam non mille maculæ, & extrema contemptio comitetur? Quod regnum est, cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis ista intervallis divisa, sed horæ momentum interest, inter solium & aliena genua. Scito ergo omnem conditionem versabilem esse: & quicquid in ullum incurrit, posse in te quoque incurrere ‡.

Socrates ajebat: Sicut ii qui in tranquillo & sereno navigant, parata etiam instrumenta

a *Senec. lib. de Tranquill. c. 12.* ‡ *Sensus Horæ spatio hæc verti ita possunt, ut qui in alto sedisti vitæ arbiter cujus genua supplices tangebant; idem dejectus alienis genibus advolvaris.*

menta habent, quæ in tempestate sint usui: sic qui in bona fortuna sapiunt, contra adversam auxilia expediunt. Hoc si quis in medullas demiserit, & omnia aliena mala, quorum ingens quotidie copia est, sic aspexerit, tanquam illis liberum & ad se iter sit, multo ante se armabit quam petatur.

Res vulgo nota; Tela prævisa minus ferire, & labores prævisos, ut Gregorius loquitur *a*, tranquillius tolerari. Ejusdem prorsus sententiæ Hieronymus: Quia vita hæc miserabilis, inquit, diversis quotidie variatur eventibus, tam ad prospera quam adversa justi animus præparetur, ut quodcunque venerit, libera mente sustenteтur. Et quæso, mi Christiane, ne putes ad gymnasium Patientiæ te ideo vocatum, ut in pulvillo colloceris, variis solatiis mulcendus. Erras, ô bone, erras gravissime. Hanc scholam ideo ingressus es, ut fatigeris, ut pugnes, ut lucteris, ut incommodis plurimis exercearis. Ergo præpara animam tuam ad tentationem.

Optima vero hac in re præparatio est creberrimum cum Deo inter preces colloquium. Huc in ærumnis cursus ac recursus omnis, huc primus omnium gemitus, prima omnium vox huc dirigenda, ad opem è cælo impetrandam. Quo scilicet in calami-

a *Greg. lib. 24. mortal. cap. 13. Hieron. in cap. 7. Eccli.*

lamitate properandum ſit, digito monſtrarunt Apoſtoli. Nam dum inter turbines & procellas maris ſunt, ad Chriſtum vociferantur, Domine ſalva nos *a*: Deus noſter, refugium & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis *b*.

Hic Auguſtinus interpres accedens: Sunt quædam refugia, inquit *c*, ubi non eſt virtus, quo quiſque cum fugerit, magis infirmatur, quam confirmetur. Confugis, verbi gratia, ad aliquem in ſæculo magnum, ut facias tibi potentem amicum, refugium tibi videtur (*o refugium ruinoſum!*) Antea enim tantum cauſſæ tuæ timebas, cum vero ad talem refugeris, & de illo tibi timebis. Multi enim cum ad talia refugia confugiſſent, cadentibus illis ad quos confugerunt, & ipſi quæſiti ſunt: quos nemo quæreret, ſi non ad talia confugiſſent. Non eſt refugium noſtrum tale, ſed refugium noſtrum virtus eſt; cum illuc confugerimus, firmierimus.

Hanc ob cauſſam Hebræus rex ingenti ſpiritu: Ideo, inquit *d*, non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Si à parte noſtra ſtet Deus, etſi montes confligant & in mare præcipitentur, etſi cælum terraque miſceantur,

a *Matth. cap.* 8. *v.* 25. b *Pſal.* 45. *v.* 1.
c *Aug. tom.* 8. *in Pſal.* 45. *initio*
d *Pſal. eod. v.* 3.

tur, turbentur & confundantur omnia, pandantur inferi, ruat Orbis; impavidos tamen feriet ruina; non timebimus.

Echinus marinus, ſed & Sepia piſcis, cum futuras in mari tempeſtates præſentiunt, ſuarum virium conſcii, ne fluctuum impulſu, ſcopulis illidantur, ſaxo tenaciſſime inhæreſcunt dum deſævierit tempeſtas *a*. Quid hac vita turbulentius, quid procelloſius? alia ex alia tempeſtas oritur: ſæpe.

Ferrea ſtant cælo nubila ----

In tanta maris ventorumque rabie, diſcamus ab echino & ſepia, Deo inſuperabili, tutiſſimæ petræ adhæreſcere, ut pro ſe quiſque dicat: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt *b*. Non me inde calamitatum vis ulla, non univerſi diabolorum exercitus, neque omnes Acherontis machinæ hinc avellent. Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu *c*: Quoniam tu es patientia mea, Domine, Domine, ſpes mea à juventute mea. Vices, mi Deus, ſic partiamur: Ego me meaque cruci non ſubtraham, tu ad crucem perferandam ſuffice patientiam. Nam adverſis, ſat ſcio, nos ideo fatigas, ut noſtram iis patientiam exerceas, & magnam in te fiduciam accendas. Ergo, mi, Domine, pone me juxta te, & cujuſ-

a *Ambroſ. in Hexametr. Athenæus lib. 8. pag. 323.* b *Pſal. 72. v. 28.* c *Pſal. 70. verſ. 3. & 5.*

jusvis manus pugnet contra me *a*. Iam nullas cruces horreo, nullos hostes formido: quoniam tu es patientia mea.

IV. Præmeditatio itaque in adversa clypeus adamantinus est. Omnia Orbis mala mitius vulnerant, si contra hæc, ut Gregorius loquitur *b*, per præscientiæ clypeum munimur.

Sapiens humanis casibus non excipitur, sed erroribus: neque enim illi omnia, ut voluit, cedunt, sed ut cogitavit. Et hoc est quare sapienti nihil contra opinionem dicatur accidere. Quicquid enim impedimentorum potest objici, id semper provide præmeditur animo. Hunc talem sæpius dicentem audias: Navigabo, nisi quid aliud inciderit: officium adipiscar, nisi quid obstiterit; negotiatio mihi respondebit, nisi quid intervenit; cras ero conviva, nisi me aliud avocarit; perendie me in palæstra exercebo, si tamen bene valuero; post annum ædificabo, si tamen vixero. Hoc scilicet semper cogitat, posse aliquid propositis suis resistere.

Hac mente instructus Zeno philosophus, cum audiret sua omnia mari submersa: Laudo, inquit, tuum factum fortuna; nunc expeditius philosophari me jubes.

Docte ac sapienter Epictetus submonens: Cujus-

a. *Iob. c. 17. v. 3.*
b. *Greg. hom. 35. in Euang.*

Cujusque rei, ait a, antecedentibus & consequentibus consideratis, sic eam aggreditor. Alioqui cupide quidem eam aggredieris: quippe qui nihil eorum quæ sequuntur consideraris. Postea vero cum aliquæ molestiæ ac difficultates intercesserint, turpiter desistes. Cupio, inquis, vincere Olympia. Considerato antecedentia & consequentia: & sic, si è re tua fuerit, rem aggreditor. Est tibi accurato ordine opus: edendum necessario, bellariis abstinendum, exercendum corpus vel invito: idque hora præfinita, in æstu, in frigore: non bibenda frigida: aliquando ne vinum quidem; denique lanistæ tanquam medico te tradas oportebit. Deinde in certamine laniari corpus contingit, manum lædi, distorqueri lumbos, multum pulveris deglutiri, flagris cædi, & cum his omnibus interdum vinci.

His rebus consideratis, si placet, certamen inito. Sin minus, vide ut puerorum more acturus sis, qui nunc pugiles ludunt, nunc gladiatores, nunc tuba canunt, nunc tragœdias agunt, cum ista viderint, admiratique fuerint. Sic & tu nunc pugil eris, nunc gladiator, mox philosophus, postea orator, toto autem animo nihil: Sed ut simius quicquid videris, imitaberis, subinde aliud ex alio tibi placebit. Visitata vero

a *Epictet. lib. 3. dissertat. c. 15. distinctis locis.*

vero displicebunt. Neque enim considerate quidquam aggressus es, neque rem totam explorasti, aut examinasti; sed temere, & frigida cupiditate impulsus.

Vigilandum est, laborandum, vincendæ sunt quædam cupiditates, à cognatis discedendum: oportet à puero contemni, ab oviis derideri: omnibus in rebus deteriori conditione esse, in magistratu, in honore, in judicio. His consideratis, si lubet, accedito: si his rebus redimere cupis animi tranquillitatem, libertatem, constantiam.

Interrogatus Diogenes, quid in philosophia didicisset? Prompte respondit: Prævidere adversa, & cum advenerint illa, patienter ferre. Non gratis hoc à Diogene dictum, reipsa comprobavit Anaxagoras. Hic Athenis captus geminos accepit nuntios, sed utrumque tristissimum. Primus, mortem ei decretam denuntiabat. Cui Anaxagoras: Iam pridem, inquit, sententiam tulit natura, tam in me, quam in eos qui me damnant. Alter nuntius filios interiisse significabat. Cui philosophus: Scivi equidem liberos meos non esse immortales. Letalia hæc tela erant, sed quia prævisa erant, Anaxagoram vulnerare non poterant.

Hæc Christiana philosophia est: ita Christus suos in Orbis theatrum emittens: Ecce ego mitto vos, inquit a, sicut oves in me-

a *Math. c. 10. v. 16.*

dio suporum: Si me persecuti sunt, & vos persequentur: Tradent vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos; ad præsides & ad reges ducemini propter me *a*. Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.

Prædixit hæc magister, ut præcogitarent ea discipuli. Quemadmodum peregre ituro præmeditanda sunt, quæ in itinere solent contingere: fœda tempestas, viæ fractæ ac difficiles, hospitia egena, caupones fallaces, importuni ac molesti comites, exhaustum marsupium, cælum ambiguum, venti, pluviæ, fatigatio, & ejusmodi complures miseriæ quæ sane peregrino tam graves non videbuntur, si possit dicere: *Prævidi hæc omnia.* Improvide lamentantium voces sunt: *Non expectabam hunc casum: Quis hoc putasset? sperabam meliora.* Non sunt sapientis hæ querelæ.

Iucundum auditu est quod narrant. Cœnobiarcha in more positum habuit, ut antequam tironem in familiam adscisceret, eum in turrim educeret, diceretque: Prospecta, quousque licet oculis, & cogita, si ab ultimo tui visus termino crux cruci hæreret, tu tamen tot oculis cruces non obitu-

a *Ioan. c. 16. vers. 2. & 4.*

obiturus esses, quot tibi etiamnum perferendæ. Vide, mi fili, & futura prospice: Aliud semper quam voles, fiet. Cum precari libuerit, laborandum erit; cum laborare, precandum; cum somnum cogitaveris, vigilare cogeris; cum vigilare malueris dormitum amandaberis; cum loqui volueris, silentium imperabitur; cum silere placuerit, loqui jubeberis. Nec dissimulo: sæpius præbendum erit os ad male audiendum: innumeræ te manent reprehensiones, præter continuam corporis afflictationem. Cum putaveris recte fecisse, & scienter cantasse, pro laude vituperium feres & invictionem. Accusatores sæpius habebis, nec semper veraces; sed nec ad Spirensem Curiam sineris provocare. Ius tuum omne in patientia erit. Potes hæc omnia quinquaginta, sexaginta annis, potes hæc omni vita tolerare? quod si animum frangere, & teipsum assidue nolis vincere, abi fili mi, abi, nullus tibi locus est in religiosa domo ac familia.

Candide prorsus & sapienter. Ecquid rectius gymnasii sacri discipulis inculcabitur, quam hæc ipsa cohortatio: Prævidete adversa, quæ vos manent, innumera: Potestis seu vultis ferre? Bene est. Non vultis, Abite, exeite ab hoc gymnasio, quod lentulos, Endymiones, fucos, cessatores somni plenos, laboris fugientes, aut non admittit, aut admissos excludit. Facessat

hinc ignavum pecus. Hic labor & Patientia imperant.

V. Ita quivis sui status miserias & quicquid futurorum casuum est, prospiciat, ut cum Anaxagora possit dicere: Sciebam hæc, providebam ista, nil novi contigit. Sed pecuniam perdidi? Fortassis illa me perdidisset; nec illam aliter quam perditurus habui: & utinam cum illa simul & avaritiam perdidissem.

Sed pauper sum? Scio non in paupertate vitium esse; curabo igitur ne sit in paupere.

Sed oculos amisi? Pars innocentiæ cæcitas est.

Sed amicum perdidi? Alium quæram, & ibi, ubi possum invenire. Amici omnium integerrimi in cœlo sunt, delectu & numero quanto volumus.

Sed aliena me invidia premit? Quis obsecro ab hac peste immunis degit? nisi forsan infelicissimus, cui pauci solent invidere. Sed gratiam amisi? Sciebam ea nihil esse inconstantius, ut quæ momento evanescat, citius quam ullum aromatites vinum.

Sed morbus me dejecit? Nil miri aut novi hoc, eum ægrotare qui etiam mori debebit.

Hæ tales cogitationes in futuros casus præmissæ vetant nos in rebus turbidis sævire & furere.

Carneades magni acuminis philosophus mœrorem omnem & dolorem in rebus magnis

magnis inde nasci ajebat, quod inexpectata & improvisa nos tempestas obruat. Ita cocum imperitum nil magis turbat quam adventus convivarum subitus minimeque expectatus, cum nec ignis, nec focus, cum nec carnium, nec olerum quidquam ad manum est: hic ille per culinam discursare, caput scabere, ingressos allatrare, sopitum cinere ignem lacessere, culinariam supplectilem huc illuc disjicere, fulmina prius quam fercula coquere, convivis pestem & Erisichtonis famem imprecari, sicque inter execrationes manum admovere foco. Minus ad hanc tempestatem cocus expavesceret, si eam prævidere posset: Nos possumus, & ejuscemodi procellas prævidendo plurimum mitigare, præsertim si quæ prævidemus, ad divinam Providentiam & Voluntatem referimus.

Beata Felicitas septem librorum mater, divi Augustini encomiis varie ornata, cum in carcere parturiret maximis doloribus, nec ejulatus posset comprimere, unus aliquis lictorum ejulantem illam audiens, acerbo scomate dixit: Si nec hos quidem dolores, ô femina, ferre queas silentio, illos quomodo feres, cum ureris, secaberis, laniaberis. Quæ jam pateris, jocum puta, sequentur serias. Huic Felicitas prudentissime, & prorsus Christiane: Iam, inquit, pro me patior, at tunc in me passurus est Christus. Prout dixit, sic contigit. Nam

cum feris objiceretur, nullos ejulatus, sed nec ullos gemitus prodebat. Dixisses ad choreas invitatam duci, adeo hilari vultu salutabat mortem. Quoniam tu Domine illius eras patientia.

Ad hunc plane modum pugnandum nobis est, & vincendum. Quamprimum tristior nos ventus afflaverit; mox omnis animus ad Deum convolet seque divinæ Voluntati quam plenissime tradat, imo in eam sese penitus immergat; peccasse doleat, à Deo inter adversa non recedere statuat, opem divinam expetat. Cetera omnia, Deo fretus, divinæ committat Providentiæ. Hoc auget patientiam, hoc reddit imperterritos.

Aristippus, Vitruvio teste *a*, naufragium passus, in lacero navigio ad Rhodiorum littus ejectus est. Hic ille solerter circumspiciens, pulverem circino descriptum, & impressas ei mathematicas notas deprehendit, mox ad socios versus: Bono, inquit, animo estote viri, sperandum optime, nam & hic vestigia hominum sunt.

Quotiescunque nos ad Deum precando vertimus, immensæ bonitatis ac potentiæ signa, nostramque beatitudinem Deo inscriptam legimus. Speremus ergo quam optime, quantumvis naufragi: nulla nec pecuniæ, nec famæ, sed neque ullius alterius rei jactura æstimetur gravis, cum cœlum promittitur.

Quid

a *Vitruv. l. 6. de Architect.*

Quid dolemus obolos perdidisse, cum regna recipiamus? quid mori metuimus, cum in immortalitatem transcribamur? Post omnia naufragia in tutissimum portum deducimur à bono Deo, modo illi teipsum, mi Christiana, totum quantus quantus es, offeras.

Acaronitæ à muribus vexati *a*, mures aureos fecerunt, eosque obtulerunt Deo, & malo remedium repererunt: sic & Israëlitæ à serpentibus icti, per serpentem æneum valetudinem receperunt *b*. Ita nos prorsus hoc ipsum sanat quod vulnerat; calamitas dum premit, ad Deum erigit, modo nos nostris partibus non desimus, & animam ad tentationem præparemus. Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata; & protector est omnibus exquirentibus se in veritate *c*.

CAPVT VI.

Afflictiones omnes perpetiendas esse cum Conformatione *Humanæ voluntatis ad Divinam.*

OVum, ut fertur, in aqua salsa fluitat, in dulci mergitur. Hierosolymæus Rex David, inter tot publicas privatasque clades, inter suorum cædes & funera, in tanta cala-

a 1 *Reg. cap.* 6. *v* 11. b *Num. c.* 21. *v.* 6. & 9. c *Eccli. cap.* 2. *v.* 13.

ta calamitatis varietate velut in salsissimis undis supernatabat erecto semper celsoque animo, vir secundum cor Dei, qui seipsum ad omnes nutus divinos accuratissime formabat. At vero filius illius Salomon in dulcibus illis delitiarum ac voluptatum stagnis, velut ovum mergebatur. Dei Voluntatem Salomon intellexit, sed illi se non conformavit.

In hac tertia parte quinque modos quibus adversa omnia sint perferenda præscripsimus. Primus est, ut *Patienter*. Secundus, ut *Hilariter*. Tertius, ut *Constanter*. Quartus, ut cum *Gratiare actione*. Quintus ut, cum *Præmeditatione perferantur*. Sextum ac ultimum, sed & utilissimum summeque necessarium addimus: Cum *Conformatione suæ Voluntatis ad Divinam*. Et quamvis hunc humanæ voluntatis cum divina consensum quinque libris *Heliotropii* explicaverimus, eum tamen hic nihilominus, sed breviter summatimque confirmabimus, idque convenienter instruendæ patientiæ, non recantaturi jam dicta.

I. Nulla nec Angelorum nec hominum voluntas bona unquam rectaque dici poterit, nisi ea cum Voluntate divina consentiat. Atque quo plenior ac sincerior fuerit consensus iste, tanto voluntas melior ac perfectior erit censenda: quo minus integer & sincerus fuerit iste, quem diximus, consensus, tanto deterior & instabilior erit Voluntas

luntas humana. Vnica Dei Voluntas amuſſis eſt, & regula omnium cælo terraque voluntatum. Nullum uſpiam *Velle* laudandum, quod à *Velle* divino diſcrepet.

Beatiſſimus rex David rectos corde ſæpius commendans: Prætende inquit *a*, miſericordiam tuam ſcientibus te, & juſtitiam tuam his qui recto ſunt corde. Hoc Auguſtinus, erudititiſſimus interpres explicans: Quod ſæpe diximus, ait *b*, illi ſunt recticordes, qui ſequuntur in hac vita Voluntatem Dei. Voluntas Dei eſt, aliquando ut ſanus ſis: aliquando ut ægrotes. Si quando ſanus es, dulcis eſt Voluntas Dei; & quando ægrotas, amara eſt Voluntas Dei: Non recto corde es. Quare? quia non vis voluntatem tuam dirigere ad Voluntatem Dei, ſed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta eſt, ſed tu es curvus. Voluntas tua corrigenda eſt ad illam, non illa curvanda eſt ad tuam; & rectum habebis cor. Bene eſt in hoc ſæculo? Benedicatur Deus, qui conſolatur: Laboratur in hoc ſæculo? Benedicatur Deus, qui emendat & probat. Et eris recto corde, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore. Ille igitur ſolus cor rectum habere cenſendus eſt, qui vult quod vult Deus.

Hoc unum documentum omnes hac in re præceptiones antecellit, hoc omnium moni-

 torum

a *Pſ. 35. verſ. 11.* b *Aug. tom. 8. Pſ. 35. ante finem.*

totum summa, hoc omnium sacrorum voluminum epitome, hoc omnium virtutum compendium, hoc ærumnarum omnium solatium maximum, hoc supremus est divini amoris gradus; hoc discipulis crucis jus paradisi transcribit, hoc homines in Angelorum sedes evehit. Hocunum, suam scilicet divinæ voluntati conformare, unice omnibus & ante omnia discendum. Nam quisquis in patientiæ gymnasio hoc unum didicit, jam pæne finem discendi fecit, jam magistri, jam doctoris nomen obtinuit.

Hoc certe præ aliis omnibus jure suo sibi vindicavit divinæ voluntatis scientissimus rex David. Hic divinæ hujus scientiæ specimina dedit plurima, tum maxime cum degenerem filium Absalonem fugiens, sacerdotem & Arcam juberet redire, diceretque: Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, non places; præsto sum, faciat quod bonum est coram se.

En in fuga impeditissima, in luctu maximo, in supremis angustiis, cum jam de regno toto videretur actum, sibi tamen rex David præsentissimus, & ad unam unicam Dei Voluntatem, omnemque illius nutum attentissimus, hoc solum vult, quod vult Deus. Redire me vult Deus? Et ego volo. Non vult ut redeam? Nec ego volo. Faciat

ciat Dominus quod in oculis suis bonum est, ego præsto sum.

II. O Christiani, si vel hoc unum satis capere, si penitissimis animi medullis hoc ipsum imprimere velimus, rem omnem habebimus confectam, nulla nos amplius calamitas, non dico, tanget, sed lædet, nulla opprimet afflictio, mortalium nemo nocere nobis poterit; inexpugnabiles, insuperabiles sola Dei voluntate circummuniti stabimus; ruent fortassis res nostræ, pecunia, valetudo, fama? nos stabimus; sed etsi ruant urbes & regna, nos stabimus; ruat Atlas, & Orbis cum illo, nos vero stabimus; ruat cœlum ipsum nos stabimus tamen, quamdiu in nobis steterit hæc ad divinam voluntatem conformatio.

Hoc Christus proxime sui funeris diem luculente ad clivum Olivarium demonstravit. Nam ubi suam omnem in Patris Voluntatem quam integerrime transfudit, ipsis jam hostibus, velut agnellum lanionibus seipsum obtulit mactandum. Ante has preces mœstus, pallidus, pavidus, semianimis, ad horrendæ mortis apparatum contremiscebat. Post preces, & sua jam Voluntate ad Patris Voluntatem conformata ‡: Surgite, inquit eamus in amplexus & oscula hostium.

Adeo hæc voluntatis humanæ eum divina con-

‡ *Seu potius, Conformatione quæ semper erat declarata.*

consensio, ad omnia toleranda promptum, ad omnia peragenda lacertosum, ad omnes hostes superandos animosum, ad superanda omnia invictum & inexpugnabilem reddit, ut quo quis divinæ Voluntati devotior est, hoc fortius omnia & facere, & pati paratus sit. Nec ulla calamitas aut ullus dolor, alias illi voces exprimet, quam istas: Sicut Domino placuit, ita factum est, ita fiat; quoniam ab ipso patientia mea. Hoc illustrissime Augustinus explicans: Quæ patientia, inquit a, inter tanta scandala nisi quia si id quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus? Venit dolor meus, veniet & requies mea. Venit tribulatio mea, veniet & purgatio mea. Nunquid lucet aurum in fornace aurificis? In monili lucebit, in ornamento lucebit: patiatur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat, ad lucem. Fornax ista, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à sordibus illud exuitur. Fornax Mundus, palea iniqui, aurum justi, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo aurifex, facio; ubi me ponit aurifex, tolero. Iubeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me; illa in cinerem vertitur, ego sordibus careo. Quare? quia Deo subjicietur anima mea.

a *Aug. in Ps. 61. circa med.* En

En integram humanæ voluntatis cum divina conſpirationem. De hac religioſus ille ſcriptor veriſſime dixit *a*: Non eſt ſacrificium majus aut Deo gratius, quam in omni tribulatione ſeſe conformem facere divinæ Voluntatis beneplacito.

Deus Abrahamo compluries ſe velut mutabilem exhibuit, perinde ſi aliud atque aliud modo vellet, modo nollet, & ſuiſmet imperiis contraria imperaret. Quod ideo factum, ut in tam fideli famulo hic talis cum Dominica Voluntate conſenſus augeretur. Ipſum Abrahami animum inſpicite. Non potuit Deus toties mandata ſua variare, non labores tam moleſtos unquam injungere, neque tam acerbe virum illum exercere, quin Abrahamus ſemper in omne divini nutus arbitrium verſatilis idem vellet, idemq ue nollet quod Deus.

III. Differentia inter Patientiæ diſcipulos maxima eſt Sunt qui ad gymnaſium ſine pileo veniant, vertice nudo, excalceati, ſine pallio, quod hominum pauperrimi ſolent; Alii, quibus pedum uſus negatus eſt, ad hanc ſcholam ægerrime non eunt, ſed repunt; Alii pedites quidem veniunt, & honeſte veſtiti, ſed ſine charta, ſine calamis, ſine atramento, ſine libris accedunt, ad diſcendum imperatiſſimi; Alii hæc quidem habent, ſed * minerval non habent

Aliis

a *Lud. Granata in Duce peccator l. 1. part. 2. c. 22.* * *Schulgelt mangelt jhnen.*

Aliis minerval non deest, sed ingenium: Sunt denique qui ad Patientiæ gymnasium equo aut curru vehuntur, ut magnatum filii solent. His suave est hoc tali compendio ad scholas accedere.

Primi illi sine pileo, sine calceis, sine pallio, gymnasium hoc quidem adeunt, sed etiamnum impatientes sunt, & necdum didicerunt vel saltem *Patienter* adversa tolerare: impatientiam suam nec dissimulare quidem aut tegere norunt; homines sine pileo, & pallio, nimium, & vitiose aperti.

Alii ad hanc scholam miserrime pertentant; qui aliquid quidem patientiæ hauserunt; sed patientes non essent, nisi esse cogerentur: pecunia illis aut metus aliquid patientiæ ostendendum persuadet. Hi sane nihil *Hilariter* sustinent.

Tertii illi ad Patientiæ ludum veniunt, sed ab omni scholastica suppellectile imperati, velut extemporanei auditores, qui unam alteramve horulam attenti assident: mox discendi tædio victi constantiam omnem exuunt, deseruntque Lyceum. Istorum mens vaga & indocilis illud *Constanter* nequit capere.

At sunt, qui paratiores magistrum docentem audiant, sed minerval non habent. Verissimum in Patientiæ auditoriis minerval seu didactrum est *Gratiarum actio* in adversis. hanc discipulorum complures ob tarditatem ingenii non percipiunt, sed ne-

que

que id multum curant. Videntur hi profe-ctu utcunque constanti progredi, atque in cæteris disciplinæ gymnasticæ satis capaces sed ut ii pro plagis ac suppliciis æque ac pro beneficiis Deo gratias agant, hoc certe non-dum didicerunt: hos minervalis paupertas impedit.

Verum aliis minerval forsan non deesset, sed deest ingenium, nam difficilia & tristia sine omni *Præmeditatione* patiuntur. Magnus hic ingenii defectus est, ea quæ cuivis hominum evenire possunt, & solent, non prævidere, & ignavas voces illas spargere: *Non putaram.*

Alii demum sunt, qui equis aut pilentis ad hanc patientiæ scholam eunt redeuntque, homines divinis favoribus opulenti. Atqui hi sunt qui se totos, in rebus omnibus, præsertim adversis, divinæ Voluntati ac Providentiæ penitissime tradunt. Qua certe ratione hoc agunt, ut crucem quidem sentiant, sed facillime ferant, ad divinam Voluntatem attentissimi. Hi non solum *Patienter*, *Læte*, *Constanter*, verum etiam cum *Gratiarum actione*. nec sine *Præmeditatione* & quod caput est rei, cum maxima suæ voluntatis ad divinam *Conformatione* adversa omnia ferunt. His semper bene est, etiam cum est pessime. Nam curru divinæ Providentiæ vehuntur securi. Cuivis horum in ore semper est: Dominus regit me, & nihil mihi deerit *a*: Dominus sollicitus est

a *Ps.* 22. v. 1.

est mei *a*. Horum optatis respondent omnia; istorum voto cuncta competunt, & ante votum, cum votorum summa sit, *Velle quod vult Deus*. Male valent? Norunt hoc divinæ Voluntatis partem esse. Labores, damna, metus incurrunt? Sciunt hæc solere fieri; decerni ista, non accidere. tristes amicorum abitus, immatura suorum funera spectant? Non nesciunt vitam & mortem, & omnem vitæ seriem penes divinum arbitrium esse. Ita Deo in omnibus assentiuntur. Deum ex animo, non quia necesse est, nec coacti, sed volentes sequuntur. Nihil unquam illis incidit quod tristes, quod malo vultu excipiant, nullum vitæ tributum conferunt inviti.

Omnia autem ad quæ gemimus, quæ expavescimus, vitæ tributa sunt, quorum nec speranda immunitas est, nec petenda. Hi denique divini arbitratus tam observantes, faciunt quod citharædus, qui citharæ fides tamdiu tendit, attrahit, remittit, dum assonent: ita qui suam divinæ Voluntati vult consonare, tamdiu suam corrigit, impellit, instruit, tot ei stimulos subdit, dum illa se divinæ perfecte subjiciat.

Quod Hebræus psaltes insigniter secum exigens; Nonne Deo, inquit *b*, subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Sicut Domino placuit, ita factum est:

Sicut

a *Psal.* 39. *vers.* 18. b *Psal.* 61 *vers.* 2. 1. *Machab. cap.* 3. *v.* 60.

Sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. Nonne igitur Deo subjecta erit anima mea? Hebræum idioma: Nonne ad Deum silebit anima mea? Perinde si dixisset: In omnibus quæ mihi contingunt, religiosissime sileo, nec contra quidquam mutio, Voluntate ac decretis divinis contentissimus: Dei est gubernare ac præcipere, meum obsequi: ita pede securo pergo. Quod si voluntatem meam experiar refractariam, tunc illud rogare instituo, quod ille servorum fidelissimus rogavit *a*: Ecce pater dilecte, in manibus tuis sum ego, sub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorsum meum, & collum meum, ut incurvem ad Voluntatem tuam tortuositatem meam, da mihi super omnia Voluntatem beneplaciti tui semper inquirere.

IV. Neque hæc humanæ voluntatis cum divinæ Conformatio ulli hominum videri debet difficilis. Quid magis in nostra potestate est quam *Velle*, aut *Nolle*? Et quid cuivis promptius, quam, quod minimi sumptus est, Annuere, vel Abnuere?

Alexander Macedonum rex discere Geometriam cœperat, sciturus quam pusilla terra esset; ex qua minimum occupaverat. Erant illa quæ tradebantur subtilia, & diligenti intentione discenda, quæ non adeo facile, homo militaris & trans Oceanum cogitationes suas mittens percipere posset. Id-

a *Th. de Kemp. Imit. Christi l. 3. c. 50.*

circo discipulus iste: Facilia, inquit, me doce. Cui præceptor: Ista, inquit, omnibus eadem sunt, æque difficilia.

Pæne hoc idem de humanæ voluntatis ad divinam Conformatione dixerim: Ista omnibus eadem sunt. Sic *Velle*, sic *Nolle* omnibus æque facile. videri debet. Ad istud discendum pares sumus, & pauperrimi, & ditissimi; sine omni labore, sine ullo sumptu infinita *Velle* ac *nolle* possumus. Imo vero quotidie infinita & volumus & nolumus. Sed non in eo laus est, ut plurima velimus, aut nolimus: divinæ Voluntati congruenter Velle aut Nolle, hoc laudis, hoc Virtutis est.

Rem mirissimam narrant Palladius & Ruffinus *a*. Visus est sibi Paphnutius eos fecisse progressus in via Domini, ut simplici piaque curiositate rogarit Deum, monstraret sibi hominem qui se ratione vivendi exæquaret. Annuit Deus, & ei ab Angelo significari jussit, parem illi haberi tibicinem: qui in vico non procul distante tibiis inflandis victum quæritaret. Obstupuit ad hunc nuntium Paphnutius, & multa putans animo: Itane, ajebat ipse sibi, tot annis, tanto conatu, non plus profeceris, quam ut virtute tibicinem æques? Et mox iter ingressus, omni studio hunc ipsum virum quæsiit. Inventum studiosissime

a *Palladius Helen. episc. c. 63. Ruffin. Aquil. cap. 16.*

me percontatus eſt, quod vitæ genus, quas maxime virtutes ſectaretur? Ille ad quæſtionem tam ſeriam ſubridens, & quod res erat fateri orſus: Ego, inquit, prius latro, nunc ‡ plagiaulus ſum. De virtutibus meis, vir optime, fruſtra quæris; nullas habeo, quarum & nomen ignoro. Paphnutius urgere hominem ſcitando, & animare, diceretporro ſi quid bonæ actionis vel inter latrocinia ſuſcepiſſet. Cui ille: Ah, inquit, hircum mulges; ſterilis mihi conſcientia eſt. Ebrietatis & libidinis mancipium fui. Illud unum memini, monialem à nobis captam, cui vitium à ſociis erat offerendum, à me liberatam, & in proximum pagum deductam eſſe. Sed & illud memoriam ſubit, quando adeo quæſtionibus me premis, & hæc audire collubitum eſt.

Ante annos aliquot liberalis formæ feminam ſilvis inerrantem, & multa lacrymantem reperi. Cumque fletus cauſſam ſciſcitarer: Ne me roges, ajebat illa, mulierum infeliciſſimam. Sed ſi ancilla eges, abduc quo lubuerit. Maritus meus, ob grande æs alienum, in carcere tantum non agit animam: nec ſpes libertatis eſt. Tres filios meos, ſed heu non meos amplius creditores ſibi rapuerunt mancipia, in debitorum vicem. Ego cum ad ſimilem fortunam quæriter, inedia & miſeriis confecta huc profugi, omnis auxilii, ſed & conſilii inops.

Aa 2 His

‡ *Schvvegelpfeiffer.*

His auditis ego, ajebat tibicen, sortem tam indignam miserescens, & id esse divinæ voluntatis ratus, ad nostram specum, ægre spirantem feminam adduxi, ubi jam pæne fugientem animum cibo revocavi. Et quia nescire non potui, Deum divitem esse dominum, profugam in civitatem reduxi, atque pro liberandis tam filiis quam marito pecuniæ sat multum erogavi.

Tu vero, vir bone, pluribus me quæstionibus ne lacesse: hic omnis virtutum mearum cumulus est: vitia mea citius quam virtutes meas recitavero.

Hic Paphnutius altum suspirans: Ego vero, inquit, mi frater, Deo id mihi aperiente comperi, te nihilo inferiorem nobis esse, qui solitudines habitamus, & corpus summis rigoribus exercemus. En ergo, mi optime frater, cum tanto loco sis apud Deum, quanto vix charissimi, cumque omnis sanctimoniæ fons sit, velle sanctum esse, ne quæso teipsum negligas. Serio voluisse, fecisse est. Hoc unum tibi restat, ut abneges teipsum, crucem tuam tollas, & sequaris Christum. At ille, perinde si volentem ac jubentem Deum cerneret, tibiis quas manu gerebat, abjectis, ad divinæ Voluntatis perpendiculum, Paphnutium è vestigio secutus est. Ita triennio cælestem egit aulœdum in terra, & cælo receptus est.

Hic ego merito exclamem: Videte; ô discipuli, qui vobis in Patientiæ gymnasio plu-

plurimum profecisse videmini, videte ne infimi vos vincant. In gymnasiis certe moris est, ut nonnunquam ex ima classe puerulus evocetur qui adultum, sed stupidum juvenem turpiter errasse doceat: Pæne hic idem fit. Latrones & tibicines infirmæ classis discipuli, altiores illos sed & superbiores, aut minus patientes in ruborem dant.

Hic palmam fert, Omnia cum Deo velle, nec quidquam nisi cum eodem nolle. Ille hic litteratior, ille utique patientior, ille ceteris omnibus præstantior, cujus voluntas cum Deo conjunctior. Omne tulit punctum, qui suam omnem divinæ Voluntati transcripsit. Fac *Velis* & Patientiæ lauream impetrasti.

V. Sed illud colubrinum *Cur* in Patientiæ gymnasio plurimos turbat. Cur hoc, cur illud Deus? Cur punit innocentes, dimittit sontes? Cur tot tamque nefanda scelera permittit? Cur suis austerus, alienis sæpissime blandus est? Cur omnia ad suæ voluntatis nutum vult fieri? Ita serpens in Elysiis campis humanæ gentis matrem interrogat *a*: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradisi?

Serpentinum *Cur* istud è Patientiæ ludo penitus eliminandum est. Magister serio edixit *b*: Nec nominetur in vobis.

 Et

a *Gen. cap. 3. v. 1.*
b *Ephes. cap. 5. v. 3.*

Et Augustinus his serpentibus exactissime respondens: Quare, inquit, percutiunt aliquando fulmina montem, & non percutiunt latronem? Quia forte ad huc latronis conversionem quærit Deus, & ideo percutitur mons qui non timet, ut mutetur homo qui timet. Aliquando & tu cum das disciplinam, terram feris ut infans expavescat. Sed dicis mihi: Ecce cædit innocentiorem, dimittit sceleratiorem. Noli mirari: undecunque mors pio bona est. Vnde autem scis illi sceleratiori, si se mutare noluerit, quid pœnarum in occulto servetur? Nonne mallent fulmine incendii potius interire, quibus in fine dicetur: Ite maledicti in ignem æternum. Opus est, ut innocens sis. Quid enim? Malum est mori naufragio, & bonum est mori febre? Sive inde, sive inde moriatur, quære qualis sit qui moritur, quo post mortem iturus, non unde nunc exiturus. Tu time, & bonus esto. undecunque voluerit, ut exeas hinc, paratum te inveniat *a*.

Quicquid ergo hic accidit (ejusdem Augustini verba sunt) contra voluntatem nostram, noveris non accidere, nisi de Voluntate Dei, de providentia ipsius, de ordine ipsius, de legibus ipsius. † etsi nos non intelligimus, quid quare fiat, demus hoc

a *Aug. tom. 8. in psal. 140. circa med. mihi p. 711.* † *Hæc, quæso, bene notentur.*

hoc providentiæ ipsius, quia non fit sine caussa. Cum enim cœperimus disputare de operibus Dei: quare hoc, quare illud, & non debuit sic facere, male facit hoc. Vbi est laus Dei? Perdidisti Alleluja. Omnia sic considera ut placeas Deo, & laudes artificem. Quasi si intrares in officinam forte fabri ferrarii, non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. In officina non audes vituperare fabrum, & audes in hoc mundo Deum? Imperitus reprehendit omnia. Peritior, etsi artificem novit, scit tamen esse hominem, & ait: Non sine causa hoc loco folles positi sunt; artifex novit quare, etsi ego non novi.

Vt igitur amantissimi patris voluntatem obviis ulnis amplectamur, idem Augustinus animos addens, & Æternitatis hæreditarias delitias ingerens: Deus autem tuus, inquit *a*, redemptor tuus, domitor tuus, castigator tuus, pater tuus erudit te. Quo? Vt accipias hæreditatem, ubi non efferas partem, sed hæreditatem habeas ipsum patrem. Ad hanc spem erudiris, & murmuras? Et si quid triste acciderit, fortasse blasphemas? Quo ibis à spiritu ejus? Ecce dimittit te, & non flagellat: deserit blasphemantem; non senties judicantem? Nonne melius est, ut flagellet te & recipiat te: quam parcat tibi, & deserat te?

Gaudes? agnosce patrem blandientem.

a *Idem tom.* 10. *De Verbis Dom. serm.* 4. *cap.* 5.

Tribularis? agnosce Patrem emendantem. Sive blandiatur, sive emendet, cum erudit, cui parat hæreditatem *a*.

Porro Deus, eodem Augustino teste, omnium hominum peccata sic ordinat. Vt quæ fuerunt oblectamenta homini peccanti, sint instrumenta Domino punienti. Non dixit Deus, fiant tenebræ. & factæ sunt tenebræ? & tamen ipsas ordinavit. Ita & peccata Deus, quamvis illa non faciat, ea tamen permittit & ordinat, & sic in omnibus Voluntatem suam exequitur efficacissime. Nunc jam huc animum omnes, ea quæ loquar advertite. Res ab ovo, sed brevissime, deducenda.

VI. Ante orbem conditum, inan fuit merissimum, imo nihil fuit præter Deum Optimum Maximum, qui sine rebus creatis beatissimus, ipse sibi sufficiens, rerum omnium in se ideam ab æterno habuit, habetque ita perfectam, ut nec jota, nec punctulum (sic loquimur) nec apiculus unus tam in intellectu divino quam in voluntate desiderari possit. Ad hanc Intellectus ac Voluntatis suæ ideam omnia perfecte condidit, bona omnia, & quidem *valde bona* a. Ea gubernare porro ac conservare non desinit, & momentis singulis universa disponit ordinatissime.

Finem

a *Idem tom. 8. in Psal. 45. mihi pag. 212. post med. Idem in Psal. 7. ante finem.*
b *Gen. cap. 1. vers. 31.*

Finem Deus, quem ſibi ab æterno præſtituit, in rebus ſemper omnibus aſſequitur. Et quod infinitæ prorſus potentiæ ac bonitatis eſt, minima, æque ac maxima curat, tam ſingulos quam univerſos homines providentiſſime, nullo non puncto temporis regit, & ſingulorum quoque hominum minutiſſima quæque ſic dirigit amantiſſime, ut nihil ſit quod non in optimum finem feratur, unica modo voluntas hominis ipſa ſibi non incommodet, diſcordando à ſumma Voluntate.

Quod Deus ab omni retro Æternitate in ſuis pugillaribus ſcripſit, quod facere, quod permittere decrevit, nemo hominum, neque Angelorum ullus mutabit, aut impediet. Omnium animantium pili, omnium montium arenulæ, arborum omnium foliola; avium minimæ, ‡ paſſerculi ac reguli, ipſi aëris atomi; omnium omnino tam Angelorum quam hominum cogitationes & numeratæ ſunt, & appenſæ.

De quo igitur tu jam conqueri potes, perinde ſi Deus ad calamitates tuas parum attentus, te tuaque non ſatis provide gubernet, aut nimium hoſtibus tuis permittat, aut in tanta rerum hominumque turba te negligat? Stultiſſime mortalium, tune apud teipſum hæc ſuſurres? Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpo-

 nit

‡ *Kuniglt, Zaunſchlufferlt.*

nit Deus *a*, etiam res tuas, etiam rerum tuarum minutissima quæque.

Vitam tuam retro actam, oro, considera, & dispunge in ea, quid aliter velis evenisse, simulque observa hoc ipsum à Deo ad ideam suam accuratissime relatum, hoc est (ut id probe capias) sicut Deo placuit ab æterno, sic factum est, sic & deinceps fiet, *Iota unum, aut unus apex non prateriit* b, nec in posterum præteribit, dum usquequaque omnia divinæ ideæ conformiter fiant.

Voluntas Dei sanctissima stabit. Quid tu vero tunc profecisti, cum adeo dolores, teque aliosque frustra turbares ‡: Ecquid jam dolendo & turbando proficies: Obsecro te, ne ad idem saxum iterum impinge. *Resignationis* affectum indue & Dei Voluntati quam integerrime te committe, atque ita divinæ Providentiæ currum conscende; veheris eo securus. Sine concessu & venia divinæ voluntatis, nec arenula, nec digitulus, nec ulla contra te cogitatiuncula movebit.

Sed sicut præterita meo suasu, sic & futura, quæso, considera; quidnam eorum in voluntate aut potestate tua? Vix quidquam. Sed nec prævidere satis imminentia potes. Dic, qualis erit proxima æstas? Si sterilis & mala

a *Sap. c.* 11. *v.* 31. b *Matth. c.* 5. *v.* 18.

‡ *Non excludimus licita rerum remedia, an ea autem effectum habitura sint, an minus, penes Dei Voluntatem est.*

& mala ſit, ſequetur rerum penuria, & peſtis. Quid ergo tuum hic providere & angi juverit? idem in rebus aliis ſentiendum. Revera nec bona impetras, nec mala præcaves, niſi Deus id velit, cujus idcirco Voluntati tuam agglutina.

Incaſſum te torques, fruſtra reluctaris; ſupervacuo labore ſtruis & ædificas, niſi divina tecum ædificet Voluntas; Nihil agis, nihil proficis, niſi velis quod vult Deus.

Hoc igitur age; in omnibus divino nutui te ſubjice. Et hoc unum, obſecro apud animum tuum quotidie perpende, quod longe certiſſimum: Deus ab æterno providit & decrevit, hanc tibi crucem ſecundum omnes circumſtantias loci, temporis, perſonarum imponere, quam ipſe ſumma bonitate & ſapientiâ tuis viribus admenſus eſt. Hoc ſolum reſtat, ut ea velis tibi prodeſſe. proderit autem plurimum, modo tu tuam divinæ Voluntati jungas, & accommodes.

Ergo in omni omnino eventu ſic ratiocinare: Hoc à Deo eſt, ergo optimum eſt. Hæc injuria, hic morbus, hæc inopia, hæc moleſtia ſeu miſeria ab ipſiſſimo Deo eſt, ergo mala mihi eſſe non poteſt, niſi mea voluntas à divina diſſentiat. Cave autem unquam dixeris: *Modo hæc, modo illa crux me non premat.* Otioſa & inanis querela. Et hanc, & illam crucem, quam ſic horres, ideo amplectere, quia vult Deus & hac,

& illa

& illa te cruce fatigari. At ergo idem velis quod DEUS, aut quia ita vis succumbe ac peri.

VII. Quod vero colubrinum illud *Cur* quærebat: Deus alienis non raro tam benignus, suis plerunque tam austerus sit &c. exacte sciendum, hanc Dei Voluntatem æquissimam esse *a*. Adversis sane multa millia hominum ad frugem corriguntur; prosperitate vix ullus. Felicitas Virtutis noverca beatulis suis applaudit ut noceat.

Sunt qui felices sibi videantur, sed sua tantum opinione, quæ quoniam falsa est, felicitati parum addiderit, sed miseriæ multum. Siquidem propriam non nosse miseriam miseria summa est. Magnus ille Pompejus felicem se credidit. Sed si profundius verum fodiamus, nunquam fuerat, ne tunc quidem cum florentissimo in statu felicissimus haberetur. Exitus monstravit acta. Carnificis gladio caput & sanguinem suum propinare jussus est Pompejus.

Polycrates, rex Samiorum, ipsissimus Fortunæ pullus censebatur; nihil ei in vita adversum. Cælum, terra, mare favebant aut serviebant *b*. Omnes conatus ejus placido excipiebantur itinere, spes certum cupitæ rei fructum apprehendebat. vota nuncupantur simul & solvebantur, velle ac posse in æquo positum erat. Semel duntaxat vul-

a *Ioan. Sarisberiens. l. 1. Polycr. cap. 1.*
b *Herodotus lib. 3.*

vultum contraxit Polycrates brevi tristitiæ salebra succussus, cum scilicet placandæ Nemesi, & ne omnis incommodi expers esset, charissimum summique pretii annulum in mare abjecit. Hunc ipsum tamen continuo recuperavit, capto pisce, qui eum devoraverat. Tandem felicitas omnis in altissima cruce expiravit. Nam Polycrates ab ‡ Oronte Darii regis Satrapa in Mycalensis montis vertice cruci affixus, miserabile sed luculentum dedit spectaculum fallacissimæ felicitatis.

Hæc vana sunt, inquis. Ergo Amanum in alto suspice, Polycrati geminum, Mausolæo simili, nec minus sublimi exceptum. Divitiis Aman diu abundabat, uxore & prole copiosa beatus, amicos plurimos numerabat, ipse Assuerus rex ei amicissimus; omnia Amano ex sententia fluebant. Quid tandem? Tantæ felicitatis epilogus fuit patibulum. Hanc ipse sibi domum architectatus est Aman vel invitus. Sic segetem nimia sternit ubertas, sic arborum rami onere franguntur, sic magna maris tranquillitas procellarum signum est. Idem in moribus, & vita:

Luxuriant animi rebus plerunque secundis.

Nimirum Luna nunquam in deliquio est, nisi cum plena est: quo autem ea plenior, hoc à sole remotior; sic & equus quo cura-

‡ *Alii, Oroete,*

tior & pinguior, eo in sessorem ferocior: sic & homo plerunque à Deo alienior, quo felicior.

Hinc Deus olim de gente sua queritur *a*: Saturavi eos, & mæchati sunt. Incrassati sunt, & impinguati, & præterierunt sermones meos pessime. Vbi felicitas regnat, illic plerunque virtus exulat.

Ambrosius Mediolanensium præsul, uti Paulinus memorat *b*, ab hominem opulentum è via divertit. Hic, ut Ambrosium hospitem suum, non liberali solum mensa, sed & humanis colloquiis reficeret, prolixiorem ingressus est narrationem. In ea de seipso affirmavit, nihil se unquam adversi passum; ante vota, supra vota omnia adesse, hoc est, priusquam vellet, & plusquam vellet, adeoque quid calamitas sit, se nescire. Exhorruit ad has voces Ambrosius, & mox velut ad subitum negotium avocatus, patrifamilias & beatissimæ illi domui valedixit. Repentini abitus caussam suis hanc assignavit. Vereri se, ne in domo tam beata, & apud hominem, quem adversa nunquam vellicassent, hospitium pessimum elegerit. Quare maturandam illinc fugam ne forsan subita eademque clade cum tali hospite involvatur. Ambrosio non procul inde digresso, una sed insperata domus ruina inquilinos omnes sepelivit.

Quam

a *Hier cap. 5. vers 5. & 28.*
b *Paulin. in vita Ambr.*

Quam ergo melius longe cum iis agitur, qui jam procellis variis jactantur, ut quietam ac felicitatem ibi quærant, ubi ruinæ non ſunt metuendæ. Hic vitam agimus perpetuis tentationum præliis infeſtam, periculis ſemper & multis & gravibus expoſiti, nec unquam ante exitum ſecuri; quod ſive neſciant ſive ſciant, qui felicitatem ſomniant, æque miſeri ſunt habendi. Nulla enim cum errore, nulla ſine ſecuritate felicitas. Solus ille felix. qui in curru Altiſſimæ Providentiæ ſedens, divinæ Voluntati ſe dat ex toto.

Thomas Morus exemplar patientiæ illuſtriſſimum, ſuam divinæ Voluntati integerrime ſubjecit hoc modo. Cum è legatione transmarina reverſus, procul domo apud Regem ageret, Auguſto menſe, pars domus, & omnia illius horrea frumento plena, neſcio qua vicini incuria per incendium ſubitum deflagrarunt. Hanc cladem conjux, generi ſui litteris expoſuit. Conjugi Morus Anglice reſcripſit in hunc modum.

Salus plurima. Domina Aloyſia, intelligo horrea noſtra & vicinorum aliquot cum omni frumento periiſſe incendio. Dolenda quidem (ſalva Dei voluntate) frumenti tam copioſi jactura. Quia tamen ita Deo viſum eſt, debemus omnino non ſolum patienter, ſed & libenter hanc Dei manum in nos extentam ferre. Quicquid amiſimus, Dominus dedit. Sed quia id nobis iterum ademit,

mit, Domini Voluntas fiat. Nunquam ſuper hac re murmuremus, ſed æqui bonique conſulamus, & Deo magnas gratias agamus, tam in adverſis, quam proſperis. Atque ſi recte calculum ponamus, majus Dei beneficium eſt hoc damnum, quam ingens lucrum. Quid enim ſaluti noſtræ faciat, Deo magis quam nobis perſpectum eſt.

Rogo igitur, bono ſis animo, & omnem tecum familiam duc ad templum, Deoque gratias age, tam de his quæ nobis donavit, quam quæ nunc abſtulit, & quæ etiamnum reliquit. Facile Deo eſt, ſi ei ſic viſum, augere nondum ablata. Quod ſi plura velit auferre, ſicut Domino placuerit, ita fiat.

Inquiratur etiam, quantam jacturam fecerint vicini, moneanturque, ne ob eam rem contriſtentur. Non enim committam, ut vicini mei cladibus meis domeſticis lædantur; etiamſi omnis mea ſupellex ad unicum uſque cochlear diripiatur.

Obſecro, ô mea Aloyſia; unà cum liberis noſtris, totaque familia ſis læta in Domino. Hæc omnia; noſque omnes in manu Dei ſumus. A Dei Voluntate pendeamus toti, nec ullum unquam damnum nocere nobis poterit. Vale. Ex aula Wodſtochii 13. Septemb. an. 1529.

O ſuperi! quam hæc ſincera in divinam Voluntatem devotio! quam hæc vere cordati viri epiſtola eſt! Hic paterfamilias in gymnaſio Patientiæ profecit, hic vir hic eſt,

qui

qui tantam jacturæ molem, per integram cum Voluntate Dei Conformitatem, ſuaviter portavit. En ſtruthio camelum, qui ferrum potuit & glutire, & concoquere. Horrea illius arſerunt, non animus. Hunc patientia munitum ſervavit integrum.

Et videte, qua ratione hanc cladem, perinde ut Iobi ærumnas, liberaliſſimus Deus multiplici fœnore penſarit. Menſe Septembri triſtiſſimum nuntium accepit Morus; Octobri proximo regni Anglicani Cancellarius pronuntiatus eſt. Nec nova tantum dignitate, ſed & cenſibus novis eſt auctus. Vnde non vetera ſolum horrea reſtaurari, ſed & veteribus nova potuerunt adjungi. Hic Dei mos eſt: Deducit ad inferos, & reducit.

Anglorum Cancellario Principem Hiſpanum, Franciſcum Borgiam tertium in Societate Ieſu Præpoſitum Generalem adſtituo *a*. Iter fecit Borgias Septimancam, ubi Societatis tirocinium erat: Nox præcipitans euntem in itinere deprehendit. Plurima nix cælo labebatur, ventus perfrigidus urebat & confundebat vias, tenebræ iter omne ſubducebant.

Tandem per nives ac tenebras eluctatus, nocte adulta, quo deſtinarat, pervenit. Necdum tamen injurias cæli effugere licuit. Cum jam ad Collegium ſtaret, ſocii omnes primo ſopore merſi altius dormiebant. Pul-

a *Andr. Schot. l. 2. vitæ c. 12.*

savit fores iterum, iterumque ac sæpius; nemo respondit. Non sopiti tantum, sed mortui videbantur incolæ. His illud accessit incommodi, quod à porta longius abesset domus. Interim venti flare & fatigatum percellere, fames pabulum postulare, nives optimum Patrem operire, & totum candidatum facere. Post diuturnas moras tandem aliquando expergefacti tirones, & reseratæ fores. Intromissus, tantum abest, ut vel severiore vultu, aut asperioribus dictis moras castigarit, ut plenus hilaritate gratulari sibi de hoc videretur. Stabant socii, & erubescebant tam altam somnolentiam; itaque multis deprecabantur quod optimum parentem in tanta intemperie cæli pro foribus stantem tamdiu destituissent. At Borgias licet exanimatus pæne frigore, sereno nihilominus & placido vultu: Non est filii, ait, quod meas vices doleatis. Dum expectarem, hæc mea fuit cogitatio: Quemadmodum princeps quispiam voluptatem capit, cum leonem similemve feram in arena stimulis ac venatu agitari cernit, ita delectatur Deus, dum me feris nihilo meliorem, mollibus petit nivium velleribus, quæ me non lædant, sed urgeant atque impellant. Hæc mihi evenire Dei providentia, Voluntas Dei fuit. Velimus & nos quod vult Deus; & gaudeamus, cum suum ille in nos favorem explicat, licet regidiore paullulum experimento.

Hoc virum ſapit, hoc mitigat adverſa, voluntatem ſuam divinæ tam non contradicentem, tam conformem, tam obſequentem adjungere.

Sed Gandienſium duci, Sereniſſimam principem Magdalenam Neoburgicam jungo, ut quo recentioribus, eo etiam efficacioribus impellamur exemplis. Laudatiſſima hæc princeps, alibi à nobis uberius laudanda, Sereniſſimi Electoris Maximiliani ſoror, Sereniſſimi Ducis Wolfgangi Guilielmi Neoburgici conjunx, diem ſuum obiit anno 1628, die 25 Septembris. Hæc, inquam, lectiſſima herois, in omnium quidem virtutem actionibus conſtanter ſuam induſtriam exercuit; imprimis vero illuc animum intendit, ut voluntatem ſuam cum divina quam arctiſſime conjungeret. Adverſa omnia, quæ quotidie plurima occurſabant, à divina manu tanquam præcipui favoris argumenta prompte accipiebat, & ad caſus omnes Dei cauſſa fortiter perferendos invictam ſe præſtabat. Quo in ſtudio, exercitatione continua eo denique mentem adegit, ut poſtremis quatuor annis, quibus ad hujuſce virtutis apicem feliciter contendit, uno ſæpe die amplius centies voluntatem ſuam cum divina conformaſſe in codicillis ejus repertum ſit.

Nimirum ad Dei Voluntatem vivere, hæc vera demum eſt vita: quod aliter vivitur, mors eſt. De quo eleganter Auguſtinus:

Contulerunt, inquit *a*, cum Apostolo quidam philosophorum Epicureorum secundum carnem viventes, & Stoicorum quidam secundum animam viventes; contulit cum illis secundum Deum vivens. Dicebat Epicureus, Mihi frui carne, bonum est. Dicebat Stoicus, Mihi frui mea mente, bonum est. Dicebat Apostolus, Mihi autem adhærere Deo, bonum est. Errat Epicureus; fallitur Stoicus; non errat Christianus, qui Deo divinæque Voluntati adhæret. Tunc enim recte vivit anima, si non secundum carnem, nec secundum seipsam, sed secundum Voluntatem divinam vivat. Sicut enim anima carnis, ita Deus animæ vita est.

VIII. Quin ergo hanc unam, omnium optimam, sanctissimamque Dei Voluntatem amplexu arcto stringimus, quin ad eam ultro ire, quam raptari malumus? Quin nostram voluntatem omnem in hac una constituimus, ad agendum, atque patiendum, quicquid nos Deus agere, ac pati voluerit.

Is demum verus Patientiæ discipulus, is vere patiens est, qui in omnibus, quæ patitur, hoc unum vel millies ingeminat: *Solius Dei velle volo*: Novit Deus quid publice privatimque tam gloriæ suæ quam saluti nostræ expediat. Ego vero cum id ignorem, quid rectius spero vel metuo, quid sanctius doleo vel gaudeo, nisi de tua,

a *August. tom.* 10. *serm.* 13. *de Verbis Apostoli circa med.*

tua, mi Deus, Voluntate, ejusque sanctissimis decretis? Quicquid eveniat; cælum ac terra misceantur, sursum deorsum res eant, turbentur ac confundantur omnia, nihil fiet (certissimus sum) & nec capillus quidem è capite, nec arenula vel lapillus è monte defluit, sine tua Providentia. Non est ergo quod de ulla re, ullove homine conquerar. Tua Voluntas fiet, mi Deus, imo & mea, quam toties transmutavi tuæ.

Hic oro te, Lector, ne pigeat legere, aut etiam lecta relegere, quæ tam in *Heliotropio* toto, præsertim libro quinto, capite ultimo summatim; quam quæ in *Æternitatis Prodromo*, Capite secundo, paragrapho 28, & Capite tertio, paragrapho 47. & 49. tradidimus, ubi hanc humanæ voluntatis cum divina consensionem cum cura explicamus. Qua porro ratione in adversis firmanda & erigenda sit ad Deum fiducia, *Heliotropii* libro quinto, capite tertio docemus, quæ hic non videntur recantanda.

Sed verbo transigamus. Si hanc doctrinam, ô Christiani, aut non capiatis, aut, quod verius, nolitis capere, in gymnasio Patientiæ tempus frustra teritis; quem imitamini, nunquam assequemini; nullus est profectus vester, nihil agitis, *semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes* a.

Aut ergo voluntatem vestram confor-

a 2 *Timoth. cap. 3. v. 7.*

mate cum divina (* nudis verbis dicendum) aut gymnasio hoc excludemini, velut indociles, nullius frugis, nec ullius spei discipuli. Quod si hoc unum documentum probe condiscitis, nunquam non beati eritis, etiam inter res afflictissimas. Æternæ Veritatis vox est *a*: Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina. Quicunque enim fecerit Voluntatem Patris mei qui in cælis est; ipse meus frater, & soror, & mater est *b*.

IX. EPILOGUS

Dictorum omnium.

QVod de humana voluntate ad divinam in adversis maxime conformanda diximus, id Augustinus illustrissime confirmat, ubi de improbis tolerandis disserens: Hinc mitesce, inquit, quemadmodum mitescis cum dicis, quia Deus hoc vult, ideo florent mali. Parcere vult malis; ad pœnitentiam adducit eos quibus parcit, sed illi non corriguntur. Novit ille quomodo de illis judicet. Immitis est autem homo, cum vult contradicere aut bonitati Domini, aut patientiæ, aut potestati, aut justitiæ judicis. Qui ergo sunt recto corde? Qui hoc volunt quod Deus vult. Deus parcit peccatoribus,

* *Gut Teutsch.* a *Ioan. c.7. v.17.* b *Matt. c.12. v.50. & Marc. c.3. v.35.*

toribus, tu vis ut jam perdat peccatores. Distorti ergo cordis es, & pravæ voluntatis, quando aliud vis, aliud vult Deus. Vult autem Deus parcere malis; tu non vis parci. Patiens est Deus peccatoribus, tu non vis tolerare peccatores. Sed ut dicere cœperam, aliud vis tu, aliud vult Deus. Converte cor tuum, & dirige ad Deum, quia & Dominus infirmis compassus est. Vidit in corpore suo. id est. in Ecclesia sua infirmos, qui primo voluntatem suam sequi tentant: sed cum vident voluntatem Dei aliam esse, dirigunt se & cor suum ad suscipiendam & sequendam voluntatem Dei.

Igitur ne voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam, sed tuam corrigere ad voluntatem Dei. Voluntas Dei est ut regula incommutabilis. Quamdiu integra est regula, habes quo te convertas, & corrigas pravitatem tuam, habes unde corrigas quod in te tortum est.

Quid autem volunt homines? Parum est quia voluntatem suam tortuosam habent, etiam volunt voluntatem Dei tortuosam facere secundum cor suum, ut hoc faciat Deus quod ipsi volunt, cum ipsi hoc debeant facere, quod Deus vult. Hæc Augustinus.

Obsecro vos, mortales, an non tandem aliquando hanc doctrinam de vestra voluntate ad divinam conformandam capitis? quam prisci Patres, quam sacri codices tan-

tis clamoribus inculcant. Etiamnum noſtri ſenſus ac cerebri pervicaces ſtamus, & nolumus quod vult Deus, aut volumus quod Deus non vult? Quæ patimur, ea nos pati vult Deus (nil certius) idque vult in noſtrum bonum, favore ſingulari. Hos ego favores, inquis, non ambio. O te, pæne dixerim, non hominem, ſed ignarum cæli pecus? Quæſo te, circumſpice, quanti etiam è magnatibus labores ambiant, modo iis honores & opes miſceantur. Cum impetrant quod ambiebant, id maximi favoris argumentum habent. Et tu per breviſſimos labores ad ferias atque delitias tranſiturus æternas, velut bubalus cornu feris, & reſtitas? Audi rem miram, & teſtatiſſima fide comprobatam, quam Leontius Neapoleos Cyprorum epiſcopus hunc in modum commemorat.

Ioanni Alexandrino Patriarchæ viro ſanctiſſimo unus aliquis civium (Philochriſtum vocat Leontius a) ſeptem auri libras & dimidiam in egenorum ſtipem offerens: Plus auri, ajebat, mihi non eſt. Hoc autem unum, Pater ſancte, à te poſtulo, idque unice, ut filium meum abſentem tuis precibus Deo commendes Modo illum ſalvum & incolumem recipiam, & quicquid hoc auri eſt, bene impenſum dicam.

Vt autem conſtaret, quam id ſerio peteret,

a *Leontius Neap. Cyprorum epiſc. in vita S. Ioan. Eleemoſyn. c. 25. tom. 10.*

ret, poplite crebertime submisso ante præsulem sese identidem inclinavit, tanto efficacius, ut putabat, impetraturus, quanto submissius petiisset. Habebat autem filium quindecim annorum, eumque unigenam; quem in navi ex Africa sperabat reducem. Atque hunc Ioanni Patriarchæ quam commendatissimum cupiebat. Admisit aurum, & una preces Patriarcha, miratusque est animum tam generosum, qui posset spernere tam multum auri. Ita optime ille precatus, atque ut Leontius loquitur *b*, oravit ei in facie multum, & sic eum dimisit. Neque vero distulit preces fundere pro eo, qui illas tam ardenter expetiisset. Mox igitur oratorium ingressus, auro subtus sacram mensam reposito, rem divinam fecit: Deum vero, quod facturum se promiserat, quantis potuit precibus rogavit, filium parenti salvum una cum navi sisteret. Necdum dies triginta abierant ab iis precibus, & filius liberalissimi civis illius mortuus est; onusta navis naufragio periit. Tertio die à morte filii, adest tristissimus nuntius, qui & filium obiisse, & navigium una cum mercibus omnibus periisse; solos homines, vacuamque schapham evasisse, cum fide exponit.

Heu patris dolorem multiplicem, immensum! Aurum expendit, filium amisit, navim quam expectarat, non recepit. En

a *Leont. perfectam fecit syntaxim.*

pietatis præmium, luctus ingens, & vix ullius solatii capax. Nam illud regii psaltæ a de afflictissimo hoc parente vere tunc dici potuit: Nisi quia Dominus adjuvit illum, paullo minus habitasset in inferno anima illius. Ad concutiendum virile pectus videri potuisset sufficere navis interitus: accessit insuper immaturus filii obitus. Heu geminum letale vulnus! quorum alterutium sat mortis intulisset.

Ubi hæc omnia Ioanni Patriarchæ sunt narrata, optimus Antistes pæne plus doloris hausit, quam is quem ex destinato petiit tam sæva calamitas. Hinc dubius quid ageret, impensissime Deum obsecravit, solatii aliquid parenti mæstissimo impertiretur. Nam virum adeo undique afflictum ad se accersere non sustinuit. Misit tamen hominem prudentem, qui suo nomine hæc illi diceret: Cave animum despondeas, vir optime, cave Deum ullius inclementiæ accuses. Erigere in altum, & delitias æternitatis prospice: Momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis *b*. Quæcunque in terra fiunt, æquissimo Dei judicio fiunt. Nec ullum tam grande malum aut supplicium est, quod non in nostrum cedat bonum, si vincamus illud patiendo. Deus providentissimus Pater ab æterno non tantum præsciit, sed

a *Psalm.* 93. *v.* 17.
b 2 *Corinth. c.* 10. *v.* 17.

sed & decrevit quod maxime nobis expediret. Nos velut infantes danorum nostrorum ignari sæpe nobis noxia postulamus. Qua propter fide Deo, in cujus manu & navis tua, & filius tuus est.

Pia prorsus, & è solido petita consolatio: sed animum tam letaliter saucium hæc verba vix penetrarunt. Ergo cum humanum deesset, divinum adfuit auxilium Sequenti nocte afflictissimo huic civi visus est in somnis adstare Ioannes Patriarcha, & hæc dicere: Quid angeris, frater, & cur mœrore dissolveris? An non rogasti me, peterem à Deo, ut salvum haberes filium? En, salvus est. Crede mihi, si vixisset superstes, periisset. De navi tua hoc scito. Nisi tibi Deum eleemosyna tam liberali conciliasses, illa cum omnibus, qui ea vehebantur, fuisset fluctibus hausta, inter quos & fratrem tuum jam mare sepeliisset, quem tamen sospitem recepisti. Surge igitur, & Deo gratias age, de filio jam salvo, & fratre insuper recepto.

Ab hoc somnio Philochristus evigilans, jam multo quam ante erectior, mærorem pæne omnem detersum sensit, & mox ad Patriarcham accurrens, ad genua illius accidit, & narravit quæ sibi per proximam noctem species fuisset visa, quantumque solatii verbis affusum. Inde jam, inquiebat, gratias ago benignissimo Deo, qui nostro nos bono exercet, nec minus patrem agit,

cum pœnis afficit, quam cum ſolatiis. Mox Patriarcha in has ipſas voces erumpens: Gloria tibi, ô benigniſſime, ô miſericordiſſime Deus, qui tuorum preces non ſpernis. Et ad civem converſus: nequaquam, inquit, id meis orationibus adſcribas, ſed divinæ bonitati, tuæque fidei.

Diſcamus, ô modicæ fidei mortales, Deo fidere, in rebus arctis & afflictis animum non abjicere: diſcamus adverſa non *Patienter* ſolum, ſed & *Hilariter*, & cum *Gratiarum actione* perferre. Quid trepidamus aut tergiverſamur? Inaniter & fruſtra. Hæc animo conſtet ſententia, hoc nobis deliberatiſſimum ſit, *Pati plurima.* In eam rem animum ad hæc talia *Præparemus*, & ſua Patientiam comitetur *Conſtantia*; voluntatem noſtram, in omnibus omnino rebus, maximis minimis cum divina *Conformemus.*

Pius V. Pontifex *a*, graviſſimos eoſque diuturnos calculi dolores patientiſſimè ferens, ſæpius auditus eſt dicere: Domine, adde ad dolorem, modo addas ad patientiam. Sequamur præeuntis vocem, & licet animo corporique undique male ſit, fidentiſſime tamen dicamus: Domine Ieſu, auge ægrimoniam, auge; modo augeas & patientiam.

Haud aliter Franciſcus Xaverius, ille Indorum & Iaponum eccleſiaſtes, qui patiendi tam

a Dominicus Tempeſta, mihi pag. 410.

di tam avidus fuit, ut in ipsis incommodis & periculis enixè Deum precaretur, ne his malis eriperetur, nisi ad majora mala divinæ gloriæ causa reservandus. Cumque etiamnum Romæ in valetudinario ageret, & magnos sibi labores, inopiam, famem, sitim, egestatem, æstum, frigus, vexationes, pericula, proditiones, terra marique Christi causa subeunda cognosset, ardenti spiritu succlamavit: *etiam amplius, Domine, etiam amplius.* Nam ea in Deum fiducia ferebatur, ut certus crederet, ab eo qui desiderium illud suggessisset, vires etiam ad perferenda omnia sufficiendas. Hinc animosissimæ voces illæ: Etiam amplius, Domine, etiam amplius da, quod patiar.

Audeamus, obsecro, Christiani, audeamus & nos aliquid cœlo dignum, & cum in ærumnis erimus, exclamemus & nos cum beato viro: Etiam amplius, Domine Iesu, etiam amplius Auge dolores, augebis etiam, nil diffidimus, patientiam.

Sed finio hanc omnem de Patientia scriptionem cum beato Melithone martyre, qui inter quadraginta Christianos heroas natu minimus, virilis tamen constantiæ nobilissimum dedit specimen *a*. Mater illius virago verè Christiana cum filium cerneret jam fractis cruribus vix animam trahen-

a *Surius tom. 2. die 9. Martii de SS. 40. Martyribus ad urbem Sebastem occisis.*

hentem, animosissimè illum sic cohortata est: Fili paullisper sustine; ecce Christus ad januam adest, auxilium allaturus & præmium: paullisper, mi fili, sustine. Sustinuit, & hortatu matris accensus, generosè mortem obiit.

Iisdem nos vocibus compellat optima mater Patientia: Filii sustinete paulisper, auxiliator adstat Christus, & jam præmium commonstrat. Dolor omnis momento finiet. Æternitas beatissima in proximo est. Respicite tot beatorum agmina: omnes illi levi temporis impensa invenerunt quomodo immortales fierent; ad immortalitatem patiendo & moriendo venerunt.

Quid ergo resistimus, & pati horremus? Ad contemnendam omnium malorum potentiam animus patientia pervenit. Si non vis pati, recusas coronari. Non est vita, inquit Chrysostomus *a*, sine miseria. Sed quantum tribulationes intenduntur, tantum & retributiones ampliabuntur.

Laboribus & doloribus cælum emitur. Vetus illud non ignoramus: *Labor est ante cibum*. Ita Suidas memorat Cyri millites absque sudore ad prandium non venisse, quo & suavius cibum caperent, & rectius valerent *b*, Et nobis epulum cœleste inter lusus & otia obtinget?

Et quæ-

a *Chrysost. tom. 5. hom. 5. & hom. 66. post init.* b *Suidas voce ἀνιδρωτὶ, mihi pag. 82.*

Et quæso, ut æternam illam & immortalem vitam discamus nosse, hanc mortalem prius probe noverimus. Quid nobis blanda proponimus, quid suavia pollicemur? in exilio sumus, in eremo degimus. Hic aliter non vivitur, quam inter innumera incommoda. Si male fers, magna onera; si bene, magna solatia.

Sicut immortalis homo, inquit Chrysostomus *a*, non poteſt inveniri, ita nec absque tristitia. Sed in solatium addens: Cum rebus, ait, adversis premimur, gaudeamus; hoc enim est peccatorum expiatio. Nullus athleta generosus in stadio balnea quærit, aut mensam cibis & vino redundantem. Hoc non est athletæ, sed delicati. Athleta namque pugnat pulvere, oleo, solis ardore, sudore largo, tribulatione & angustia. Hoc est certaminis tempus & pugnæ: igitur & vulnerum & cruoris, & doloris. In acie militem, in tempestate gubernatorem, in stadio cursorem, in arena pugilem noscas.

Omnem nos vitam certamen esse putemus, nec unquam remissionem quæramus, & nunquam in tribulationibus inusitata nos pati arbitrabimur *b*. Pædagogus noster tribulatio est. Nec tribulari malum, sed malum est peccare. Peccavit, non qui male passus est, sed qui male fecit.

Imo

a *Chrysost. tom. 5. hom. 67. med. mihi pag. 363. & prius 361.* b *Idem eodem tom. hom. 62.*

Imo quod explicatiſſimè idem Chryſoſtomus affirmat *a*: pati pro Chriſto gratuitum munus eſt, ac majoris admirationis, quam ſit revera mortuos excitare, & ſigna miranda patrare. Nam illic quidem debitor ſum, inquit, hic vero debitorem habeo Chriſtum, Chriſtianum vero & in hoc ab infidelibus differre oportet, ut omnia generoſe ferat: & velut alatus ſe humanorum malorum impetu ſuperiorem exhibeat: Supra petram ſtatutus eſt fidelis: propterea & undarum ictibus inexpugnabilis eſt.

Ideo hoc ipſum Paulus, uti gratiam ſingularem & grande munus prædicans: Vobis, inquit, donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini. Neque enim electis ſuis, ut Gregorius loquitur, in hac vita promiſit gaudia delectationis, ſed amaritudinem tribulationis, ut medicinæ more per amarum poculum ad dulcedinem æternæ ſalutis redeant.

Sed quid opus hic teſtibus? Vox Domini eſt, & æternæ veritatis oraculum *b*: Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Nulla hic venia, ulla exceptio,

a *Chryſoſt. tom. 4. in c. 1. ad Phil. hom. 4. mihi pag. 1031. Et tom. 5. hom 2. de imaginum ſubverſ. ante med. Phil. cap. 1. verſ. 29. Greg. l. 5. epiſt. 39. poſt init.*
b *Matth. cap. 10. v. 38.*

ceptio, aut prærogativa, privilegium nullum: Indignus est Christo, quia abjecta cruce non sequitur Christum. Crux etiam gravissima ‡ patienter accipienda. Christo charissimi, ipsa mater Christi, Christus ipse non aliis vixerunt legibus.

Iam olim integerrima vidua Iudith eleganti prorsus publicaq; oratione patientiam commendans: Illi autem, inquit, qui tentationis non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperium murmurationis suæ contra Deum protulerunt, exterminati sunt: Expectemus ergo humiles consolationem ejus, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si vere colerent Deum suum. Quomodo pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est *a*. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moses: Et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles.

Quid obluctamur amplius? Omnes sic transierunt, Omnes, quicunque placuerunt Deo. Nemo probatus & fidelis censendus, quem hæc afflictionis & patientiæ nota non insignierit.

Verissimum Iudithæ stat oraculum: Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Hoc pro Christo

‡ *Es musz gelitten sein, machets wie ihr wolt.*

a *Iudith. cap. 8. v. 20. 22. & 23.*

Pati, hoc vincere eſt cum Chriſto. Hæc regia ad cœlum via eſt: aſpera quidem & anguſta, ſed tuta. Suſtineamus pauliſper; nec certantibus deerit auxilium, nec præmium vincentibus.

FINIS.

Patientiæ ſcriptæ, initium ſit exercendæ.

Ad majorem Dei, Deiparæ, & omnium SS. Angelorum honorem & gloriam.

INDICVLVS
IN
Gymnasium Patientiæ.

PARS I.

PARS II.

PARS III.

APPRO-

APPROBATIO
R. P.
PROVINCIALIS.

GYMNASIVM PATIENTIÆ. quod P. *Hieremias Drexelius*. Societatis noſtræ Presbyter ſcripſit. aliquot ejuſdem Societatis Theologis cenſum probatumque: Ego *Gualterus Mundbrot*, Societatis IESV per Superiorem Germaniam Præpoſitus Provincialis, facta mihi poteſtate ab admodum R. P. N. Generali *Mutio Vitelleſco*, in lucem dari permitto.

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei ſigillo munitum. Monachii die 1. Septembris Anno M. DC. XXIX.

Gualterus Mundbrot.

